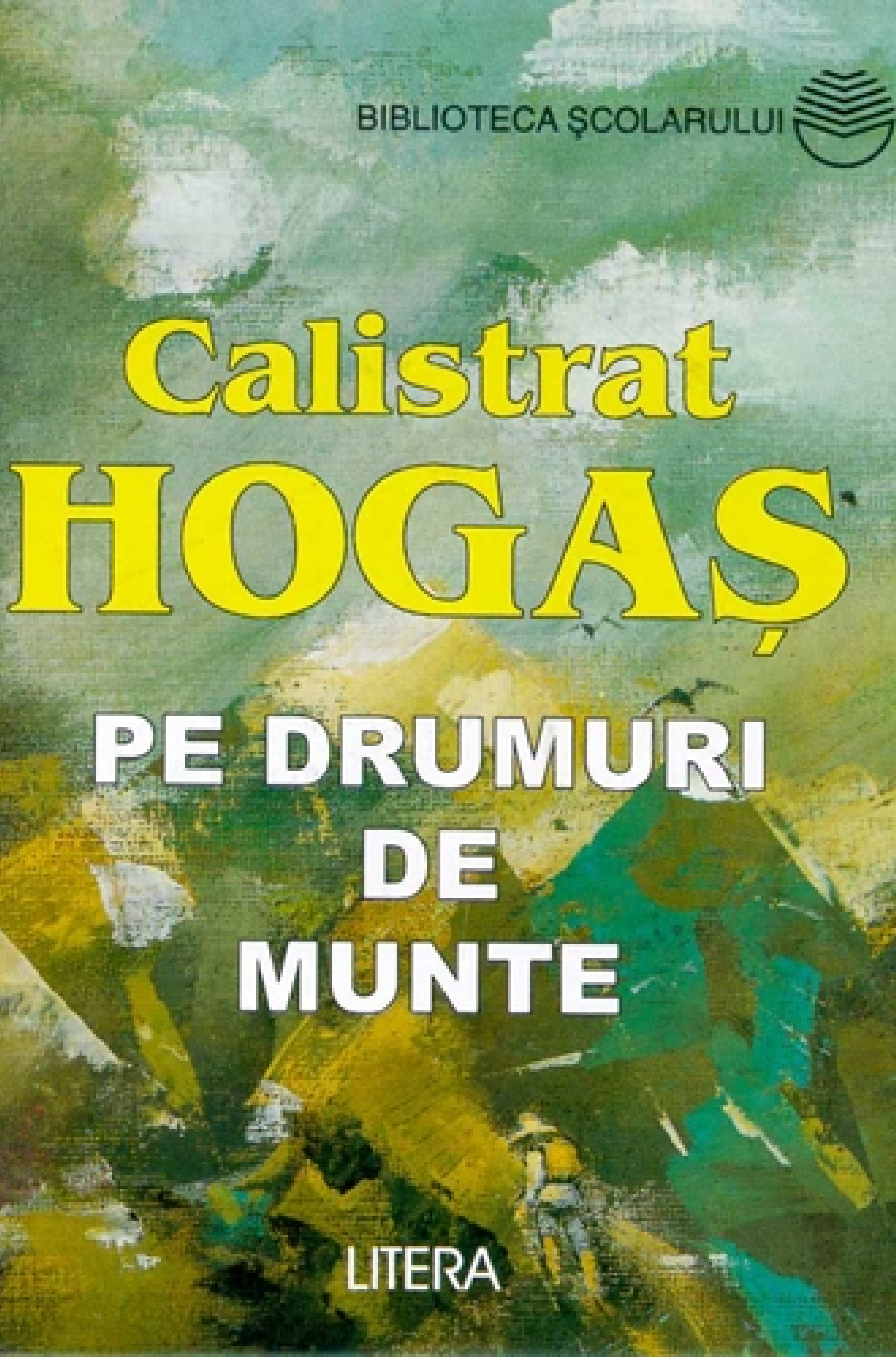

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI
Calistrat
HOGAȘ
PE DRUMURI
DE
MUNTE
LITERA

biblioteca școlarului

Calistrat
HOGAȘ

PE DRUMURI DE MUNTE

LITERA
INTERNAȚIONAL
BUCUREȘTI — CHIȘINĂU

CUPRINS

CZU 859.0–3
H 72

CUPRINS

NOT{ ASUPRA EDI|IEI

Textele sunt reproduse aici dup[: Calistrat Hoga=, *Opere, I*. Edi\ie =i variante de Daciana Vl[doiu. Studiu introductiv =i comentarii de Al. S[ndulescu. Colec\ia “Scriitori români”. Editura Minerva, Bucure=ti, 1984 =i: Calistrat Hoga=, *Pe drumuri de munte*, Casa de editur[Litera, Chi=in[u, 1996.

Unele cuvinte au fost ortografiate conform normelor]n vigoare, dat fiind destinatarul c[r\ii — tineretul studios.

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975–904–06–8

TABEL CRONOLOGIC

1848 *19 aprilie* S-a n[scut Calistrat Hoga= la Tecuci,]n familia protopopului Gh. Dimitriu =i a M[rioarei (n. Stanciu).
1859 Calistrat Hoga= absolve=te =coala primar[din ora=ul de ba=tin[.
1860 Este primit bursier la Academia Mih[ilean[din Ia=i.
1867 Absolve=te Academia Mih[ilean[.
1869 Este numit profesor la gimnaziul comunal din Piatra-Neam\.
1874 Debuteaz[cu versuri]n gazeta “Coresponden\ia provincial[” din Piatra-Neam\.
1878 Este transferat la gimnaziul real comunal din Tecuci.
1880 Este transferat la +coala normal[“Vasile Lupu” din Ia=i.
1881 Calistrat Hoga= revine la gimnaziul comunal din Piatra-Neam\ ]n calitate de director. Leag[prietenie cu Ion Luca Caragiale, pe atunci revizor =colar al districtului Neam\.
1882-1884 }n revista “Asachi” apare ciclul *Amintiri dintr-o c[l[torie*.
1886 Este transferat ca profesor al gimnaziului din Alexandria.
1891 Se]ntoarce]n Moldova, la Roman,]n calitate de director al gimnaziului local.
1893 E profesor de limba =i literatura român[la seminarul teologic.
1899 Calistrat Hoga= se mut[la Ia=i, la “Liceul Internat”.
1900 E numit subdirector al “Liceului Internat”.
1905 E numit director al “Liceului Internat”.
1907-1912 Public[ ]n “Via\a româneasc[“ ciclul *}n mun\ii Neam\ului* =i alte note de c[l[torie.
1912 Apare volumul *Pe drumuri de munte*, care]ns[, din cauza numeroaselor gre=eli de tipar, este dat la topit.
1914 Apare edi\ia a doua a volumului *Pe drumuri de munte*, care este]ns[mistuit[de incendiu.

1915 Se instaleaz[la Piatra-Neam\.
1916 Calistrat Hoga= inten\ioneaz[s[reia c[l[toriile prin \ar[.
1917 *28 august* Moare la Roman, fiind]nmormântat provizoriu]n cimitirul din acest ora=. La 8 octombrie e re]nhumat la Piatra-Neam\ (aceasta fusese ultima dorin\[a scriitorului).

AMINTIRI DINTR-O C{L{TORIE

SPRE MÂN{STIRI

Orice c[l[torie, afar[de cea pe jos, e dup[mine o c[l[torie pe picioare str[ine; a avea la]ndemân[cupeaua unui tren, roatele unei tr[suri sau picioarele unui cal]nseamn[a merge =ezând =i a vedea numai ceea ce \i se d[, nu]ns[=i tot ce ai voi. Iat[pentru ce eu =i tân[rul meu tovar[= de c[l[torie ne hot[râr[m a merge pe jos peste mun\i =i]n r[gaz, de la Piatra pân' la Dorna, l[sând la o parte drumul mare.

}n ziua de =ase iulie eram gata; cu alte cuvinte, aveam toate trebuincioasele de drum a=ezate]n o boccea de forma unei rani\i sold[\e=ti, legate la spate prin ajutorul unor curele ce se]ncruci=au pe pieptul nostru: la =oldul stâng câte un revolver,]n dreapta câte un baston s[n[tos, =i la picioare opinci de piele ro=ie, legate cu =feri negre de lân[de capr[, care ne]nf[=urau]n spiral[pulpa pân[la genunchi peste un col\un negru de lân[vrâstat cu ro=. O p[l[rie neagr[=i mare putea, la nevoie, s[m[apere =i de ploaie =i de soare. Tovar[=ul meu,]n loc de p[l[rie, avea pe cap un chipiu de uniform[, iar drept strai mai gros de lân[era]mbr[cat cu o vengherc[[1] de doc alb.

}n rev[rsatul zorilor plecar[m.

Deocamdat[trebuia s[mergem la Alma=. Fiind]ns[mai dinainte hot[rât]ntre noi de a ne feri de drumul mare, nu cuno=team o potec[sau un drum mai scurt pentru \inta noastr[. Ajunsesem la barier[. Nici un suflet de om nu era]nc[de=tept; numai câ\iva câini, prea harnici poate,]=i f[ceau datoria b[tând la noi, sau — mai bine zis — la neobi=nuita noastr[ ]mbr[c[minte de drum.

---

[1] *Vengherc[* — tunic[.

Oricum]ns[, eu g[seam de vin[pe tovar[=ul meu, care avuse ciudata idee de a m[rita straiele de sublocotenent cu opincile, bastonul =i bocceaua din spate; =i m[sileam a-l face s[priceap[c[numai pentru dânsul f[ceau câinii atâta g[l[gie. Apucar[m la stânga pe prundul Cuejdiului]nspre D[rm[ne=ti, f[r[s[=tim dac[am apucat bine sau r[u. Norocul]ns[\ine cu drume\ul: la câ\iva pa=i, pe prispa unei case albe, gospodarul =i gospodina dormeau sub o plapum[, lipi\i unul de altul pentru a putea s[ ]nfrunte, dup[socotin\a mea, r[coarea dimine\ii; c[ci, de=i]n iulie, diminea\a din ziua de =ase era totu=i destul de rece; ei dormeau du=i =i se leg[nau poate]n visuri fericite; noi]ns[, =i mai cu seam[eu, f[r[respect pentru toate aceste nimicuri =i f[r[nici o ceremonie, m[apropiai de dân=ii, ridicai cu b[\ul plapuma de pe nasul gospodarului, care dormea la margine,]l]mpinsei pu\in,]l trezii =i, f[r[a-i da bun[diminea\a cel pu\in,]l]ntrebai scurt despre drumul la Alma=. Foarte rar se]ntâmpl[cuiva s[vad[o figur[mai elocvent[decât acea a omului meu; un psiholog ar fi scris volume]ntregi, eu]ns[cred de ajuns a spune c[e — psihologice=te vorbind — de mare interes]nf[\i=area unei figuri ce trece de la adânca lini=te a unui somn f[r[de grij[la izbitoarea]ntip[rire a unei surprinderi. Ceea ce s-a petrecut atunci]n sufletul lui a fost, desigur, mai iute decât fulgerul; destul c[, cu ni=te ochi de dou[ori mai mari decât cei ce poate-i avea de obicei, cu o fa\[lung[=i speriat[=i neputându-se l[muri de unde =i cum r[s[risem noi a=a ca din p[mânt, se uit[la noi, m[surându-ne cu privirea-i z[p[cit[, de sus pân[jos =i]ndesându-se tot mai tare spre perete, ca =i cum ar fi voit s[scape de o vedenie sup[r[toare. Biata femeie, strâmtorat[astfel =i buimac[de somn,]ncepu a se]ntoarce sub ogheal[1] =i a]ng[ima vorbe ne]n\elese, care nu puteau fi decât ni=te puternice protest[ri conjugale... Pentru a sfâr=i mai iute cu toate acestea,]l]ntrebai]nc[o dat[pe gospodar despre drumul la Alma=.

[1] *Ogheal* — plapum[.

— Pe aici, ne r[spunse el]n cele din urm[, ar[tându-ne spre deal; =i spre acolo apucar[m =i noi.

Desigur c[speriatul nostru cicerone ne va fi urmat mult[vreme cu privirea. Noi]ns[nu ne mai uitar[m]nd[r[t, ci ne urmar[m drumul pe prundi=, s[rind ca ni=te capre peste bolovani, cursuri de ap[, b[l\i =i gloduri. Diminea\a era m[rea\[=i ne vestea o adev[rat[zi de iulie. Nici un nor nu plutea sub albastrul cerului adânc =i limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiser[=i cel mult dac[ ]ndr[znea\a Stea a Ciobanului mai]nfrunta, din când]n când, valurile de lumin[trandafirie, cu care zorile inundau r[s[ritul dep[rtat. Nici un vânt nu mi=ca aerul, =i grâul,]n lanurile de aur, st[tea tot atât de neclintit ca =i firul de iarb[din fâne\ele]nflorite. Roua avea]nf[\i=area unor m[rg[ritare ce nu a=teptau decât o raz[de soare spre a se schimba]n str[lucitoare diamante. Umezeala =i r[coarea dimine\ii d[deau]ntregii firi o nespus[fr[gezime. Totul]ncepuse a se de=tepta sub]ntâile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o lini=te, de o t[cere, de un fel de]nm[rmurire solemn[: =i firea]ntreag[p[rea c[se afl[ ]n o religioas[a=teptare. La r[s[rit se ivea geana de aur =i de purpur[a unui soare tân[r, care]ntr-o clip[=terse]ntr-o nem[surat[dep[rtare umbra de pe fruntea mun\ilor neguro=i. Noi ne urmar[m drumul cu sufletul st[pânit de m[re\ia priveli=tii, iar rarii drume\i ce]ntâlneam, =i pe care-i l[sam]n urm[, dup[ce ne doreau cale bun[, se uitau lung =i mira\i dup[noi.

Spre a merge la Alma= pe drumul mare, ar fi trebuit s[suim Dealul Balaurului, ce se ridic[dincolo de D[rm[ne=ti. Lucrul acesta]ns[nestând]n planul nostru, de la o vreme cotir[m de la D[rm[ne=ti, la stânga, spre Gârcina, pentru a t[ia peste dealuri, pe drumul de picior. Drumul acesta ne duse spre Gârcina pân[la biserica din sat, de unde trebuia s[ne]ndrept[m c[tre Alma=:]n drum ne]ntâlnir[m cu preotul locului, care mergea cu un \[ran la un ogor din apropiere. Pe preot]l cuno=team =i-l]ntrebai de drumul ce trebuia s[apuc[m, ca s[ie=im la Alma=. Dup[ce

c[p[tar[m l[muririle trebuincioase, plecar[m]nainte. }n urm[tocmai, am aflat c[\[ranul ce]nso\ea pe preot era ajutorul de primar al comunei Gârcina =i c[, v[zându-ne a=a de neobi=nuit]mbr[ca\i,]=i aduse aminte c[ ]n cercul comunei lui are =i]nda-toriri poli\iene=ti. Astfel, dup[ce ne dep[rtar[m pu\in, se]ntoarse c[tre preot =i-l]ntreb[dac[ne cunoa=te. Preotul, care]n\elese b[nuielile ajutorului de primar =i care voia s[glumeasc[pu\in,]i r[spunse c[habar nu are de cine suntem =i c[nici nu ne-a mai v[zut vreodat[pe meleagurile acelea. Ajutorul, de cuvânt =i tot-deauna cu priveghere pentru siguran\a public[, c[ut[s[afle tot de la preot dac[aveam pa=apoarte]n regul[. Acesta dete din umeri =i-i r[spunse foarte serios =i cam]ngrijit:

— +tiu eu? Poate c[sunt ni=te sc[pa\i de la vreun arest; ar fi bine s[cau\i a te]ncredin\a =i cu atât mai mult, cu cât ave\i, mi se pare, la prim[rie ni=te porunci]n aceast[privin\[.

— C[bine zici, p[rinte!

+i nici una, nici dou[, se]ntoarse din drum, apucând spre prim[rie, cu gând de a trimite câ\iva v[t[jei]n urma noastr[, ca s[ne prind[=i s[ne duc[la comun[. Preotul, v[zând c[gluma se]ngroa=[,]l l[s[s[mearg[pu\in, apoi]ncepu a râde cu hohot =i-l chem[ ]napoi, spunându-i cine suntem.

— S[m[bat[Dumnezeu, p[rinte, zise ajutorul de primar, c[, de nu-mi spuneai sfin\ia-ta sau de-i]ntâlneam singur,]i legam burduf =i-i duceam la comun[, ca s[le cercetez pa=apoartele. Cine dracu i-a]ndemnat s[se]mbrace ca ni=te marchidani[1] =i s[cu-treiere satele? V[zut-ai pe cel mai tân[r? Tuns, cu chipiu de uniform[, cu opinci =i cu bocceaua]n spate, parc[era un dezertor. La Gârcina i-ai sc[pat sfin\ia-ta; da nu =tiu cine are s[-i scape la alte comuni.

+i \[ranul avea dreptate: cel]nt`i nesp[lat avea tot dreptul s[ne]ntrebe de pa=apoarte sau cel pu\in de biletele de identitate.

[1] *Marchidan* — negustor ambulant de m[run\i=uri.

}n timpul acesta noi ne urmam drumul lini=ti\i, t[ind de-a lungul Gârcina, un sat =i de munte, =i de câmp; de munte, fiindc[nu se mai sfâr=e=te, de câmp, fiindc[sunt casele foarte dese. Str[b[tur[m deci satul acesta sau, mai bine zis, aceast[nesfâr=it[strad[de case \[r[ne=ti, prin care cineva merge aproape dou[ceasuri cu credin\a, de la o vreme, c[cel[lalt cap[t trebuie s[fie pe lumea cealalt[. }n adev[r, pân[ce s[ajungem la jit[ria[1] despre miaz[noapte, sudoarea ne]nmuiase trupurile =i ciuda ne cuprinsese sufletele. B[ltoacele verzii, miasmatice =i adânci, care]mp[nau drumul]n lung =i]n lat, ne sileau la s[rituri gimnastice =i de preciziune peste golurile destul de mari dintre bolovanii pu=i]n rând pe marginea acestor b[ltoace. Nenorocit piciorul greoi sau neghibaci, care n-ar fi avut]n el ceva din firea caprelor! O baie de glod, pân[la genunchi, ar fi fost ne]nl[turat[. Noi]ns[, din fericire, eram deprin=i cu aceste pun\i de un alt soi =i le trecur[m pe toate f[r[gre=.

Ie=i\i afar[din sat, r[suflar[m]n sfâr=it =i ne urmar[m drumul spre Alma= pe poteca de picior, ce taie dealurile de-a curmezi=ul]ntre r[s[rit =i miaz[noapte. La dreapta se]ntinde un =ir de coline cu povârni=uri dulci =i acoperite cu s[m[n[turi, fâne\e =i ciritei[2]; la stânga colinele se schimb[ ]n dealuri, =i, mai departe,]ntre apus =i miaz[noapte, dealurile devin mun\i, al c[ror lan\ umple]ntregul cerc al vederii din partea aceea. Dup[un mers grabnic de dou[ceasuri =i mai bine, ie=ir[m pe creasta unui deal lutos =i sf[râmat, care se ridic[la o mic[ ]n[l\ime deasupra Alma=ului. Scobo-râr[m]n sat, trecând pâr`ul cu acela=i nume, =i merser[m la micul schit de c[lug[ri\e, care se afl[din sus de curtea boiereasc[.

Stari\a schitului era rud[cu tovar[=ul meu de drum =i, prin urmare, de la sine se]n\elege c[fur[m cu deosebit[cinste primi\i. E foarte ating[tor lucru s[vezi cu cât[bun[voin\[=i cu câte jert-

[2] *Jit[rie* — bariera unui sat.

[3] *Ciritei* — tufi= de cop[cei.

fe chiar se]ndeplinesc datoriile ospitalit[\ii]n aceste schituri locuite de câteva femei s[rmane. Poate c[adev[ratele]nv[\[turi evanghelice au =i ele cuvântul lor,]n aceste locuri, cel pu\in. Fur[m deci cu mare dragoste osp[ta\i =i g[zdui\i pân[a doua zi.

De la Alma=, trebuia s[mergem la Horai\a, dar, fiindc[nu cuno=team drumul, fur[m nevoi\i a cere la stari\a schitului pe cineva care s[ne c[l[uzeasc[. Acesta fu lucrul cel mai u=or, de vreme ce maica Filofteia se p[rea c[nu are]n mân[stire alt[ ]ns[rcinare decât pe acea de c[l[uz[. Ne g[tir[m =i plecar[m. C[l[uza mergea]nainte =i noi dup[ea. +i acum mi se pare c[v[d aievea pe maica Filofteia: era o femeie de statur[mijlocie, mirean[la trup =i numai la cap c[lug[ri\[. Poate c[acesta era portul ei de drum, noi ne d[dur[m]ns[cu socoteala c[ea ar fi trebuit s[nu-=i pun[niciodat[alt[ ]mbr[c[minte... Avea maica Filofteia ni=te ochi c[prii =i mari, care te t[iau]n suflet cu ascu\i=ul privirii lor =i care, de=i trecu\i]n vârst[, ardeau totu=i de focul unei tinere\i mistuite de v[paia unor patimi]n[du=ite. Gura ei cam mare =i buzele ei, de=i vestejite, dar totu=i destul de c[rnoase, f[ceau s[te gânde=ti f[r[voie la p[c[toasa biblic[care ar fi aruncat peste umerii desfrâului s[u haina cuvioas[a mironosi\elor. Chiar fa\a ei bo\it[sporea]nf[\i=area a\â\[toare a]ntregului =i te f[cea s[\i-o]nchipui cu dou[zeci de ani]n urm[... De sub com[nac,]i ie=ea pe tâmple,]n semicercuri, p[rul ei c[runt, dar a=ezat totu=i =i piept[nat cu mult[ ]ngrijire. Ce p[cat c[nu era negru acest p[r!...

Ea era t[cut[, noi t[cu\i; ea gândindu-se la cine =tie ce, eu cu capul plin de socoteli lume=ti, ne urmam drumul pe pâr`ul Alma=ului la deal. C[ldura miezului de iulie era covâr=itoare =i ar fi fost cu neputin\[de]nfruntat, dac[umbra p[durilor n-ar fi stâmp[rat-o pu\in. Din când]n când, ne opream la umbr[spre a ne odihni: c[l[uza noastr[ ]ns[ne g[sea prea bicisnici, =i avea dreptate; dac[cineva ar fi avut fantezia s[se uite la picioarele ei, care, f[r[s[ro=easc[câtu=i de pu\in, se iveau, pân[mai sus de glezne, de sub fusta ei scurt[de cit, =i, mai mult]nc[, dac[s-ar fi

urcat cu]nchipuirea ceva mai sus, ar fi g[sit,]n loc de picioare, ni=te fuse de o\el, care, lipsite de rotunjimea plin[a tinere\ii =i f[r[caracter p[mântesc, puteau s[se mi=te]n mod mecanic f[r[sfâr=it. Aceast[femeie zbura, nu mergea. +-apoi maica Filofteia avea credin\a deplin[a darului s[u... Pe drumul ce \ineam noi, se]ntâmplase, cu câteva zile mai]nainte, ni=te pr[d[ciuni sau, mai bine zis, ni=te potlog[rii. Luase, de pild[, un oarecine]mbr[cat]ntr-un suman rupt traista cu f[in[din spatele unui gu=at,]i d[duse câ\iva pumni =i se mistuise]n p[dure; sau]ntâlnise un altul pe o proast[,]i luase leg[tura cu fasole =i se f[cuse iar[=i nev[zut. De aceste neajunsuri se temea maica Filofteia s[nu ni se]ntâmple =i nou[, =i se hot[r], deci, s[fac[pentru noi o rug[ciune de drum, spre a ne ajuta Cel-de-Sus ca s[ajungem teferi =i netulbura\i de nime la \inta c[l[toriei noastre. }=i scoase, prin urmare, m[t[niile din sân =i, ca =i cum ar fi vorbit cu sine]ns[=i,]ncepu a =opti o rug[ciune,]nso\ind acest monolog intim cu ni=te cruci mari,]ndesate =i cu evlavie]nsemnate pe toate cele patru puncte cardinale ale persoanei sale. Din când]n când, f[cea =i câte o m[tanie spre r[s[rit, lipindu-=i cu sfin\enie fruntea de p[mânt. }n timpul acesta, noi ne urmam drumul s[rind peste pâraiele ce ne t[iau mersul sau trecând pe sub giganticii brazi r[sturna\i de vijelie ori de moarte natural[=i care, rezema\i cu vârfurile lor pe]n[l\imea brazilor dimpotriv[, alc[tuiau, pe deasupra capetelor noastre, ni=te uria=e pun\i aeriene, aruncate de]nsu=i Dumnezeu pentru s[lbaticii =i sperio=ii locuitori ai p[durilor neumblate.

C[tre asfin\it, sosir[m la Horai\a, unde fur[m primi\i cu oarecare r[ceal[de c[tre egumenul mân[stirii, care st[tea]n cerdac la aer curat.

Din]ntreb[rile =i r[spunsurile obi=nuite despre s[n[tate, ne putur[m l[muri c[sfin\ia-sa suferea de un gutunar =i c[, prin urmare,]ntreaga sa veselie sufleteasc[ ]nghe\ase sub aceast[r[ceal[din p[r\ile]nalte ale persoanei sale; totu=i ni se porunci un bor= cu chitici =i un pui de m[m[lig[, nimicuri care toate se

mistuir[iute sub fl[mândele noastre linguri =i furculi\i... Ce voi\i? devenisem la drum mai mânc[cio=i decât evanghelistul Ion; atâta numai c[p[rintele egumen nu =tia c[pofta de mâncare e o virtute cu totul biblic[=i c[, mai la urm[, e foarte]ndoielnic lucru s[se fi s[turat cinci mii de oameni cu cinci pâini =i doi pe=ti, ba]nc[s[mai fi r[mas =i dou[sprezece co=uri de f[rm[turi!... Bine sau r[u, astâmp[rar[m cârceii de foame ai stomacului nostru =i merser[m apoi]n biseric[, spre a vedea mai de aproape aceast[zidire, pe care o cuno=team numai din nume. Pe din afar[nu e decât un masiv de piatr[v[ruit cu galben,]n care nu se vede nici o idee arhitectonic[: deasupra, o ceat[de turnuri ce nu se]n\eleg]ntre ele,]=i dau brânci =i se]ndeas[unele]n altele, spre a nu c[dea, pare c[, jos de pe masivul de sub picioarele lor. Pe dinl[untru, zidurile sunt stropite cu albastru =i galben, iar pictura e pu\in[=i proast[; to\i sfin\ii =i toate sfintele, cu Iisus Hristos]n frunte, sunt ie=i\i de sub penelul aceluia=i iconar rus care a zugr[vit mai toate vechile noastre biserici.

}n aceste locuri, ori]ncotro te]ntorci, te]mpresoar[singur[tatea, la hotarele c[reia via\a se pare c[expir[. Omul]mprumut[aici mutismul de la arborii]n mijlocul c[rora tr[ie=te, a=a]ncât cele mai guralive fiin\e din aceste locuri sunt numai l[stunii, care zboar[ ]n stoluri negre]nainte de apusul soarelui =i se]nvârtesc \ipând]n jurul turnurilor albe =i neclintite ale bisericii.

Nu departe de Horai\a, pe un munte despre miaz[zi, se afl[Horai\a Mic[sau Horaicioara: schitul acesta e un adev[rat cuib de vultur aninat]n cr[p[tura unei stânci aeriene. El st[mai totdeauna ascuns]ntre nori =i, numai când ace=tia se desfac, schitul se z[re=te albind dintre br[di=ul negru.

}n zori, a doua zi, apucar[m drumul V[raticului. C[l[uzul nostru, un b[ietan ca de cincisprezece ani, nu =tia decât pe cel mai lung =i mai r[u; pe acela deci apucar[m =i noi. Cât merser[m prin umbr[, drumul fu pl[cut. Fagi =i paltini cât lumea de b[trâni, cu trunchiuri albe =i goale,]=i]mpreunau sus de tot frunzi=urile

lor =i alc[tuiau deasupra capetelor noastre o bolt[de umbr[=i verdea\[. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vântului, care se taie, suspinând, pare c[dureros,]n frunza ascu\it[a bradului; =i glasul acesta are un farmec nespus...

To\i câ\i trecuser[pe aici, c[l[tori poate ca =i mine,]=i zgâriaser[numele lor]n scoar\a neted[a fagilor. Cu drept sau f[r[drept, g[seam vinova\i,]n gândul meu, pe to\i ace=ti zgârietori de copaci, care avuser[de=ert[ciunea vrednic[de râs de a-=i eterniza numele]n pustiu; =i cu atât mai mult]i g[seam vinova\i, cu cât mi se p[rea mie c[urma omului]n aceste locuri r[pea ceva din m[re\ia singur[t[\ii =i se amesteca jignitor]n sublimul]ntregului.

Peste pu\in, sc[p[tar[m de la umbr[=i ie=ir[m]ntr-un lumini= de seminceri. Ne aflam]n parchetele de pe Crac[ul-Negru. Din dep[rtare, prin aerul sec, ajungea pân[la noi glasul omului =i al toporului. Din când]n când, o tr[snitur[colosal[umplea v[ile mun\ilor: erau fagii, paltinii sau brazii ame\itor de]nal\i, care,]n c[derea lor pr[p[stioas[, sf[râmau =i doborau tot]n calea lor. Ziua era la amiaz[=i un aer]nfl[c[rat ne]nconjura din toate p[r\ile. Soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; cu toate acestea noi ne urmam drumul pe hoga=ul s[pat de butuci]n coasta muntelui =i, numai cât]n r[stimpuri, eram sili\i a ocoli, prin smiduri[1], b[ltoacele glodoase =i verzii ce ne t[iau drumul. Eram atât de gr[bi\i s[poposim undeva la umbr[,]ncât nici nu mai b[gam]n seam[pe un]ntreg popor de broscoi cu ochi holba\i =i verzi, care — ie=i\i pe jum[tate din umedele =i glodoasele lor locuin\e — ne salutau or[c[ind =i apoi disp[reau iute la apropierea noastr[.

Dup[ce ne oprir[m pu\in la o colib[p[r[sit[, cump[nir[m]n valea Crac[ului. Ajun=i la acest pâr`u limpede ca o pic[tur[de rou[, ne stâmp[rar[m setea =i]ncepur[m iar[=i a urca, de-a

---

[1] *Smid, smid[* — desi= format din copaci tineri sau din tufe de spini, de zmeur[etc.

curmezi=ul, un =ir de coline lutoase =i seci, acoperite cu tufari de aluni, mesteac[ni =i arini. De pe cea din urm[colin[ce se]nal\[deasupra V[raticului, o]ntins[priveli=te se deschise ochilor no=tri: sub noi, Valea-Sac[se r[sf[\a cu casele ei albe =i curate]ntre dou[dealuri acoperite cu gr[dini, fâne\e =i sem[n[turi. Mai departe,]ntre r[s[rit =i miaz[zi, B[l\[te=tii, cu m[re\ele-i gr[dini =i a=ez[mintele sale de b[i, p[reau c[vor s[se ascund[dup[nesfâr=itele =iruri de plopi]nal\i de mesteac[ni blonzi =i de brazi posomorâ\i; cu toate acestea, o raz[de soare, c[zut[din cer peste acest cuib de zân[pierdut]ntre]ndoiturile verzi ale dealurilor, r[sfrângea pân[la noi lumina str[lucitoare de pe pl[cile metalice cu care e acoperit. }n fa\[, orizontul era]nchis de cele din urm[ramuri ale râpo=ilor mun\i de marn[cenu=ie ai Neam\ului, care se]ntindeau ca o fâ=ie de fum plumburiu pe zarea cerului dep[rtat... La picioarele lor, ora=ul alb cu pâr`ul s[u limpede scânteia sub lumina soarelui. Al[turea,]n umbra dep[rt[rii, st[tea nemi=cat[=i gânditoare pare c[vestita Cetate a Neam\ului, cetatea lui +tefan, martor[nepieritoare a gloriei noastre trecute. St[tur[m deci la umbra unui mesteac[n, spre a ne odihni =i a ne s[tura ochii =i sufletul de aceast[m[rea\[priveli=te =i, când soarele aproape sc[p[tase dup[Ciungi, intrar[m]n V[ratic.

DE LA V{RATIC LA S{CU

CUPRINS

Cine nu cunoa=te aceast[mân[stire de c[lug[ri\e =i care c[l[tor nu are de spus un cuvânt pentru ea?

Era pe timpul b[ilor, =i]n tot anul o mul\ime de oaspe\i, din toate p[r\ile Moldovei mai cu seam[,]=i petrec aici lunile de var[; prin urmare, nu ne mirar[m deloc când v[zur[m, pe drumul mân[stirii,]ncruci=ându-se moda lumeasc[cu uniforma biseri-ceasc[: rochia cu rasa, com[nacul cu p[l[ria, mâna goal[cu m[-nu=a, m[t[niile cu evantaliul, umilitul papuc pe talp[cu]ndr[z-ne\ul c[lc`i Louis Quinze, negrul posomorât cu toate culorile din lume, g[itanul cu dantelele, smerenia cu]ndr[zneala =i,]n urma tuturor, ipocrizia cu sufletul f[r[ascunsuri!!... +i multe]nc[a= mai fi v[zut, dac[foamea nu mi-ar fi dat pinteni =i nu m-ar fi silit s[sui sc[rile lustruite ale arhondaricului. O veche mironosi\[a lui Hristos st[tea jos la cap[tul de sus al sc[rilor =i]=i odihnea, dormitând, imensitatea greoaie a trupului s[u...

Când fur[m aproape de ea,]=i ridic[spre noi, cu o lene aristo-cratic[, privirile-i sp[l[cite =i verzii...

— Blagoslove=te, m[icu\[, zisei eu,]nchinându-m[dup[cuviin\[.

— Domnul! r[spunse ea alene =i tr[g[nat,]ntinzându-mi spre s[rutare dosul alb =i gr[suliu al dreptei sale, cu m[t[nii cu tot.

S[rutai cu o pref[cut[evlavie aceast[dreapt[care, dac[nu mirosea tocmai a smirn[=i a t[mâie, apoi mirosea cel pu\in a un parfum obi=nuit pe vremuri, care-mi p[trunse pân[-n creieri; totu=i actul acesta de smerenie ne sluji drept pa=aport pentru arhonda-ric, unde ni se d[du cas[=i mas[.

St[tur[m dou[zile]n V[ratic. Cu aceast[ ]mprejurare m[pu-tui]ncredin\a c[oaspe\ii obi=nui\i ai mân[stirii aveau cuvânt s[

petreac[aicea câte o lun[sau dou[. }n adev[r, aerul, apa, preumbl[rile, societatea chiar sunt atâtea lucruri care]ndeamn[pe mul\i a ie=i din vârtejul ora=elor mari =i a c[uta odihna sufleteasc[ ]n aceste locuri]nsufle\ite de o via\[mai dulce =i mai tihnit[.

Toaca, cu glasul s[u cic[litor =i sub\ire, clopotul, cu vocea sa grav[, rar[=i sonor[, sunt capii de familie ai acestui furnicar de fiin\e negre, care foiesc repede]n toate p[r\ile, f[r[zgomot, cu papucii lor de talp[=i cu m[t[niile]n mâini. Dup[glasul lor se reguleaz[toate]ndeletnicirile v[zute =i nev[zute ale comunit[\ii. E totu=i foarte greu pentru un str[in s[p[trund[ ]n toate am[nun\imile vie\ii c[lug[re=ti. Un c[l[tor nu poate vedea, mai]ntotdeauna, decât numai coaja monahismului. Astfel, dac[ie=i dimineaţa]n medeanul[1] din fa\a mân[stirii, unde se vinde =i se cump[r[, dac[str[ba\i ziua c[r[rile =i drumurile ce se]ncruci=eaz[=i se taie]n toate p[r\ile, dac[mergi]n biserica cea mare la vecernie, utrenie sau liturghie, dac[te duci pe la cuno=tin\e ziua sau seara, nu vei putea]ntâlni decât figuri paragrafisite[2], gheburi, zbârcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, din\i fal=i, guri]nfundate, b[rbi ascu\ite, peri albi =i... f[\arnic[smerenie. Cu toate acestea, dac[te]ntâmpli]nl[untrul mân[stirii, când se face slujba]n paraclisul de lâng[arhondaric, =i dac[ ]\i arunci ochii]n sus spre negrea\a ce umple cerdacul din fa\[,]n tihn[=i]n r[gaz po\i revedui cu privirea toate acele chipuri femeie=ti, care]n zadar se par c[cearc[a se ascunde sub negrele lor camilafce[3].

Un fel de mil[=i de durere te cuprinde f[r[voie când vezi atâta tinere\e, atâta vigoare =i atâta frumuse\e chiar]nmormântate sub mohorâta]mbr[c[minte sacramental[; =i tot atunci =i tot f[r[voie,]\i pui singur o mul\ime de]ntreb[ri, la care ortodoxia monahal[n-ar putea r[spunde decât strângând din umere.

---

[1] *Medean* — loc viran, b[t[tur[.
[2] *Paragrafisit* —]nvechit, uscat.
[3] *Camilafc[* — potcap.

E oare cu putin\[, m[ ]ntrebam eu, ca noaptea, care]nf[=ur[trupul acestor fiin\e, s[ ]nf[=ure =i inima lor? Acei ochi, porunci\i a privi totdeauna cerul, nu privesc ei oare, câteodat[, =i p[mântul? Cuvântul scris]n carte e oare destul de puternic, ca s[=tearg[cuvântul scris de natur[ ]n inima lor? E cu putin\[ca rabinii bisericii noastre s[fi putut porunci sângelui s[circule mai]ncet, inimii s[bat[mai rar, =i naturii s[cear[mai pu\in? De când oare s-a ridicat la puterea de dogm[grosolana eroare c[carnea poate s[mu=te gura ce o sfâ=ie?... +-apoi, mun\ii V[raticului sunt a=a de]nal\i, p[durile atât de umbroase, v[ile atât de t[inuite =i de adânci, râurile atât de limpezi, fâne\ele atât de dese, de]nalte =i de]nflorite, aerul atât de]mb[ls[mat,]ncât sufletul cel mai zglobiu se simte]nmuiet de o dulce melancolie =i ochiul c[l[torului se opre=te vis[tor când pe o frunz[de mesteac[n tremur[toare, când pe potirul rumen al unei flori ce se leag[n[molatic sub mângâierea dulce a vântului, când pe unda care, vesel[c[a izbutit s[se suie pe spatele unui bolovan greoi, trece de ceea parte,]i spune o glum[=i-=i urmeaz[drumul]nainte, sc[ldându-se]n raze de soare. +i,]n sânul acestei naturi atât de prietenoase, care-\i vars[ ]n suflet melancolia =i visurile, =i]n inim[be\ia unui nesfâr=it amor, ce vroi\i s[fac[omul =i mai cu seam[femeia? A cere acestei din urm[s[r[mân[logodnica ve=nic credincioas[a unui mire, care de dou[mii de ani s-a]n[l\at la cer, e, desigur, o erezie vrednic[de cel mai]ndrept[\it autodafe[1].

De altmintrelea, V[raticul nu]nf[\i=eaz[nici o]nsemn[tate istoric[=i mai nici o tradi\ie nu se leag[de dânsul. R[posata maic[Evghenia Negri a dat la lumin[istoricul acestei mân[stiri, cuvânt pentru care nu sim\im de nevoie s[-l mai facem =i noi.

}n diminea\a zilei a treia, ne]ndrumar[m c[tre Sihla, pe poteca Ciungilor, care e cea mai scurt[=i cea mai]ndemânoas[.

---

[1] *Autodafe* — ardere pe rug la care erau condamna\i,]n timpul inchizi\iei, cei socoti\i eretici.

Dasc[lul Alecu din V[ratic era c[l[uzul nostru. Fiindc[trecem
peste Ciungi, nu e r[u s[amintim c[micul podi=, ce se deschide
pe vârful lor, pune la]ndemân[locuitorilor din vale una din cele
mai obi=nuite =i mai desf[t[toare plimb[ri. S-ar zice c[natura a
]ntip[rit aicea o dulce =i prim[v[ratic[s[rutare pe sânul mun\ilor
iernatici =i c[, sub aceast[s[rutare de nesfâr=it amor, au r[s[rit,
ca prin farmec, milioanele de flori str[lucitoare, ce acop[r]ntin-
derile ondulate =i dulci; c[sub ea s-a n[scut acea lin[=i r[coroas[
adiere, ce ve=nic suspin[ ]n acest loc, =i c[pâlcurile de mesteac[ni,
cu ramuri despletite =i cu trunchiuri de argint, nu sunt sem[nate
ici =i colea decât spre a chema pe drume\ul obosit s[guste, pe un
a=ternut de flori, o clip[de visuri =i de negr[it[fericire. +-apoi,
cine n-a auzit]n acest loc pe greierul =uier[tor =i pe cosa=ul r[gu=it,
locuitori nev[zu\i ai miri=tii uscate, cântându-=i eternul lor cân-
tec sub miezul zilei]nfl[c[rat, cine n-a ascultat aicea pe gai\a gâl-
cevitoare certându-se cu alta pe creanga vreunui fag, acela,
desigur, n-a avut prilejul s[se]mbete de cel mai dulce =i mai dum-
nezeiesc concert, pe care cânt[re\ii naturii]l execut[pe ni=te note
necunoscute]nc[din scara muzicii omene=ti. Aici e, f[r[ ]ndoial[,
paradisul p[mântesc al vremurilor noastre =i... nici un]nger cu
sabie de foc nu str[juie=te la por\ile lui... Adam =i Eva pot intra
=i, dup[voie, pot ie=i f[r[team[de str[=nicia poruncilor dum-
nezeie=ti...

Cu cât]naintam pe drumul Sihlei, cu atât natura devenea mai
aspr[; ai fi zis c[ea-=i]ncrunt[privirea =i c[mustr[pe drume\ul
prea cutez[tor care]ndr[zne=te s[calce peste hotarele pustiului
=i s[tulbure, cu zgomotul pa=ilor sau al respir[rii sale, adânca
lini=te a singur[t[\ii. Pe nesim\ite, paji=tea]nflorit[f[cu loc unui
a=ternut de foi uscate, care trosneau sub pa=ii no=tri; mesteac[nul
ne p[r[sise =i bradul sau fagul, cu frun\i despoiete de b[trâne\e
sau de vânturile care ve=nic sufl[ ]n p[r\ile de sus ale aerului,
spintecau v[zduhul =i se zugr[veau fantastic =i trist pe albastrul

adânc al cerului. Pe alocurea, poteca se strâmta a=a de tare,]ncât de-abia puteai str[bate cu sufletul prin desi=ul]ntunecos al unei sihle de carpeni tineri, care alc[tuia, de o parte =i de alta, doi pere\i nestr[b[tu\i. “Aici,]mi ziceam eu, trebuie s[fi aruncat feciorul de]mp[rat peria sfintei Vineri, din care, f[r[ ]ndoial[, a r[s[rit aceast[p[dure, spre a t[ia calea zmeoaicei care-l urm[rea.” Noi]n=ine, molipsindu-ne de asprimea locurilor ce str[b[team, devenisem t[cu\i =i gânditori. Cât despre mine unul, gândul meu plecase pe un povârni= fantastic: poate c[Aeneas, mergând pe calea iadului, tot astfel de locuri str[b[tuse. Câteodat[, chiar m[a=teptam s[ ]ntâlnesc]n cale-mi vreo mare poart[neagr[, pe care s[citesc cu]n=i=i ochii mei celebrul:

“Per me si va nella citta dolente.”[1]

Cu cât[p[rere de r[u]ns[nu m[trezii eu din aceast[fantezie clasic[, apropiindu-m[de Sihla!... +i totu=i cu cât[mul\umire nu salutar[m noi]ntâia raz[de lumin[, pe care o]ntâlnir[m]n strâmta ei poian[!

Niciodat[n-am gustat cu mai mare deliciu =i niciodat[n-am c[utat s[sorb cu mai mult[l[comie, prin to\i porii fiin\ei mele, lumina =i c[ldura binef[c[toare a cerului.

Sosisem, prin urmare, la Sihla, adic[la acel loc pierdut]n creierii mun\ilor,]n care numai vulturul cu zbor]ndr[zne\ mai str[bate, din când]n când, pe c[ile f[r[de urm[ale aerului. Pân[atunci, Sihla era pentru mine o]nchipuire, ce \inea mai mult de domeniul pove=tilor. Cuno=team locul acesta numai din spusele unora =i ale altora; =i acele spuse atâta se]ncruci=au =i mânau lucrul peste marginile fire=ti,]ncât totdeauna, când m[gândeam

---

[1] Pe-aici e drumul spre locul durerilor (D a n t e , *Infernul*) (trad. autorului, *ital.*).

la Sihla, mi-o]nf[\i=am sub forme =i propor\ii fantastice. Astfel, nu-mi ie=ea din minte acel schivnic b[trân ca brazii p[durilor neprih[nite, care, autohton al acestor locuri, fusese, poate, z[mislit de vreo ursoaic[ ]n unire cu suflarea binecuvântat[a vreunui vânt de prim[var[;]l vedeam mergând =i]ncurcându-se]n alba =i lunga lui barb[neatins[ ]nc[de vreun pieptene;]l vedeam iar[=i]mp[r\indu-=i, cu bun[ ]nvoial[, acela=i rug de zmeur[cu ur=ii, sau dând \apilor s[lbatici, care-l luau poate drept str[mo= al lor, cu]ns[=i mâna sa, cei]ntâi muguri care plesneau sub calda suflare a prim[verii. Frumoasa sf. Teodora, legendara anahoret[a locurilor acestora, se]nf[\i=a]nchipuirii mele ca o a doua Marie din Egipet, cu via\a bântuit[de acelea=i nenorociri; tot ca =i aceea, sf. Teodora se lep[dase, poate, de pl[cerile]mb[t[toare ale lumii acesteia, mul\umindu-se,]n cele din urm[, cu cr[p[tura umed[a unei stânci]n locul palatelor aurite unde luxul =i desfrâul domneau cu r[sf[\are; ca =i ea, sf. Teodora]=i scrisese, poate, pe nisip tainele trecutei sale vie\i =i, tot ca =i dânsa, l[sase celui dintâi vânt grija de a spulbera =i a duce departe amintirea unui trai zvânturat. Apoi floarea etern nevestejit[=i albastr[ca seninul cerului, la r[d[cina c[reia domnea ve=nic[prim[var[,]n timp ce mun\ii dimprejur cri=cau sub iernatica suflare a criv[\ului, era darul ceresc, darul de mângâiere al sf. Teodora: femeia de lume, devenind sfânt[,]nchinase cerului sufletul s[u =i nu-i ceruse]n schimb decât o floare... Pân[ ]n cele din urm[, sfânta r[m[sese tot femeie! Cerul o ascultase =i f[cuse s[r[sar[pe o a=chie de stânc[,]ntr-un strop de \[rân[, nemuritoarea =i minunata floare, care trebuia s[fie icoan[virtu\ii statornice =i nep[tate a sf. Teodora. Apa p[mântului nelegiuit]i ardea m[runtaiele =i, prin urmare, ea nu-=i alina setea decât cu apa c[zut[din cer; pentru aceea]=i s[pase, sau — mai bine zis —]=i zgâriase ea]n o stânc[, cu]nse=i unghiile sale, o mic[cistern[pe care nourii v[zduhului erau porunci\i s-o \in[ve=nic plin[. Caprele s[lbatice nu =tiau locul acestei fântâni =i, de l-ar fi =tiut chiar, n-ar fi putut ajunge pân[la el.

Am c[utat deci s[rup haina fantastic[, cu care Sihla era]mbr[cat[ ]n]nchipuirea mea, =i pentru aceasta trebui s[fac eu]nsumi, cu evlavie, o c[l[torie la locurile sfinte...

Dac[Sihla nu p[=e=te dincolo de marginile fire=ti, apoi are cel pu\in]nsu=irea de a atinge, aproape, culmea de asprime, singur[tate =i s[lb[t[cie a celei mai puternice]nchipuiri. Astfel, cu greu a= putea hot[r] soiul feluritelor]ntip[riri ce-mi l[sar[ ]n suflet aceste locuri. Credeam, deocamdat[, c[am p[=it pe lumea cealalt[... atât de singur[=i de pierdut[ ]n creierii mun\ilor e s[lbatica Sihl[!

De jur]mprejur, ca =i cum s-ar \inea de mân[, stau mun\ii cu piscuri]nalte, peste care br[di=ul negru se]ntinde ca o imens[hain[de doliu. Nici o pas[re nu-=i]ndreapt[zborul s[u r[t[citor peste s[lb[t[cia =i t[cerea de mormânt a locurilor acestora, unde iarba stearp[e f[r[de s[mân\[=i unde numai brusturul de munte, cu floarea galben[=i lat[cât podul palmei, mai are curajul s[se uite, de pe creasta stâncilor]nalte,]n pr[p[stiile negre =i f[r[fund ce se deschid, ca ni=te guri de iad, sub picioarele lui.

Rareori numai, albastrul limpede al cerului adânc se p[teaz[de câte un punct negru, dar trec[tor: e un vultur pr[dalnic care oche=te poate din]n[l\imile v[zduhului vreo sprinten[veveri\[; glasul vântului]\i strânge inima... atât e de tânguios =i de]ntrist[tor! S-ar zice c[iulie se schimb[aici]n fratele mai tân[r al lui decembrie; aceia=i ochi, aceea=i privire aspr[, acela=i glas, acelea=i sprâncene]ncruntate! Numai c[runte\ea]i lipse=te spre a se]ndeplini asem[narea.

}ntorcând privirea spre apus,]\i vine s[crezi c[un popor de uria=i a]nsufle\it cândva aceste locuri =i c[, precum odinioar[s-a zvârlit munte peste munte spre a se lua cerul cu asalt, tot astfel =i aici s-au]ngr[m[dit, una peste alta, acele stânci enorme spre a-=i da, poate, p[mântul mâna cu cerul. +i sunt acele stânci atât de imense, atât de goale =i t[iate de ni=te mâini supranaturale, pe linii a=a de lungi =i de capricios unghiulate,]ncât]\i aduc ame\eal[

]n suflet,]\i curm[firul gândirii, te apas[pe creieri =i te las[ ]n-m[rmurit =i mut...

Pe o c[r[ruie strâmt[=i cotigit[, pe sub pere\ii de stânc[sur[, care se pierdeau]n v[zduh deasupra capetelor noastre, suir[m la deal, c[l[uzi\i de octogenarul =i singuraticul c[lug[r al Sihlei, spre a vizita locurile mai]nsemnate din]mprejurime.

Merser[m deci la pe=tera sf. Teodora.

Spre a ajunge]ns[acolo, trebui s[ne prefacem]n ac[\[toare, s[ne vârâm pe dedesubt, sau s[s[rim, ca]n zbor, pe deasupra stâncilor, care decât care mai anevoioase =i mai grele de trecut.

Dup[un p[trar de or[, se f[cu la stânga noastr[o despic[tur[vertical[ ]n peretele zidului de stânc[, ce ne]nso\ise ne]ntrerupt pân[atunci. Printre pere\ii ei umezi, ne strecurar[m l[turi=, pân[ ]n fund. Aicea se face o scobitur[aproape rotund[,]n mijlocul c[reia zace o stânc[lat[=i pu\in]nalt[.

Din fundul negru al acestei scobituri, str[b[tea o raz[de lumin[pân[la noi, printr-un fel de r[sufl[toare s[pat[de]ns[=i mâna naturii pentru primenirea aerului,]n acest beci umed din pântecele muntelui; aceasta era pe=tera sf. Teodora. Dup[cum se zice, ea a tr[it 60 de ani]n aceast[vizunie, pe care nici ur=ii nu i-ar fi râvnit-o.

Piatra din mijloc]i slujea drept vatr[, pe care aprindea, din când]n când, câte pu\in foc, spre a-=i frige câ\iva bure\i sau pentru a-=i dezmor\i trupul biciuit de vânturile iernii; pere\ii poart[,]n adev[r, urmele negre ale unui fum]n[du=it.

St[tur[m aici vreo zece minute, timp]n care cercai s[m[potrivesc]n gând sfin\eniei locului pe care c[lcam; voiam s[trimit,]n alt[lume, sfintei Teodora, din]ns[=i p[mânteasca ei locuin\[, vreo sim\ire sau vreo cugetare cucernic[=i umilit[; cum]ns[e u=or s[fii virtuos]n tov[r[=ia ur=ilor necuvânt[tori =i a codrilor f[r[de inim[, =i cum virtutea nu cap[t[pre\ =i str[lucire decât atunci când iese biruitoare din lupta f[\i=[cu r[utatea =i stric[ciunea omeneasc[, apoi nu putui]nchega]n sufletul meu nici un soi de

evlavioas[gândire sau m[car de profan[admira\iune pentru o via\[jertfit[, f[r[nici o \int[, lipsei, chinurilor =i suferin\elor trupe=ti, cu toat[râvna ce va fi avut sufletul ei pentru cele sfinte =i dumnezeie=ti.

Astfel eram sup[rat pe mine]nsumi c[nu puteam da un lustru cere=tii mele eroine din minutul acela. +i ie=ii deci am[rât din umedul sanctuar]n care c[lcasem.

Ne]ndreptar[m spre fântâna sf. Teodora. Trebui s[suim pe o scar[ca de doi stânjeni]n[l\ime =i, numai \inându-ne]n cump[n[deasupra pr[pastiei =i dând mâna cu r[d[cina =ubred[a unui brad tân[r, putur[m s[ri deasupra. Aici se poate vedea o mic[scobitur[p[trat[=i pu\in adânc[, pe care, dup[cum spune legenda, sf. Teodora =i-a s[pat-o cu]nse=i unghiile sale. Un strop de ap[adunat din ploi sau din roua nop\ilor zace ve=nic pe fundul acestei scobituri c[ptu=ite cu m[trea\[; =i cu aceast[ap[sfânta]=i alina setea... Aceasta e fântâna sf. Teodora!...

Pentru a merge la Stânca C[prioarelor, fur[m sili\i s[ne]ntoarcem]nd[r[t. Astfel, p[r[sir[m fântâna sf. Teodora, unde]n zadar c[utar[m minunata ei floare albastr[... Cine =tie? poate c[s[mân\a r[t[cit[pe vânturi a vreunui soi de omag sau de holbur[cu floarea ca un p[h[ru\ de azur va fi]ncol\it =i]nflorit cândva pe locurile aceste sub c[ldura binef[c[toare a vreunei prim[veri =i va fi dat loc legendei amintite. Oricum, dar o floare e totdeauna o minune, un dar ceresc pe sânul sterp al acestor regiuni.

Drumul ce trebuia s[\inem se]ncovoia ca un =arpe pe dup[stâncile care ne]mprejmuiau mersul, =i se p[rea c[nu e b[tut decât de urmele s[lbatice ale fiarelor, din firea c[rora =i noi, parc[,]mprumutasem ceva; atât ajunsesem de u=ori =i de]ndemânatici, atât de bine]nv[\ase piciorul nostru a-=i ml[dia talpa pe unghiul ascu\it al pietrelor =i a se]n\epeni temeinic acolo unde un alt picior nedeprins ar fi tremurat =i n-ar fi n[zuit s[ ]nfrunte un lunecu= primejdios.

Astfel merser[m ca un p[trar de or[=i, dup[ce s[rir[m]n zbor peste cr[p[tura adânc[dintre dou[stânci enorme, sosir[m la Stânca C[prioarelor, numit[astfel fiindc[,]n timp de grele ierni, c[prioarele]=i dau]ntâlnire deasupra ei.

Cu toate c[duceam de câteva zile o via\[idilic[, =i ni s-ar fi cuvenit, prin urmare, s[gust[m un minut de odihn[sub umbra stufoas[a vreunui fag, totu=i ne mul\umir[m, deocamdat[, cu umbra rar[=i]ngust[a unui tân[r brad, care nu]nlesnea r[coroasa-i ospitalitate decât capetelor noastre pârlite =i]nfierbântate de ar=i\a zilelor de Cuptor.

De altmintrelea, un vânt u=or, ce se iscase tocmai la timp, ne d[du r[coarea pe care lipsa umbrei ne-o refuza.

Cât de dulce-i odihna câteodat[! +-apoi de pe]n[l\imea pe care st[team, ochiul nostru]nota]n v[zduhul de=ert de sub picioarele noastre,]mbr[\i=ând nem[rginitul cerc]nchis]n dep[rtare de piscurile negre ale mun\ilor p[duro=i. Pe alocurea, mun\ii se desfac =i las[ochiului vis[tor o poart[de trecere c[tre adâncurile f[r[de fund ale spa\iului... Mai]ncolo, azurul albastru, aceast[stavil[etern[a vederii omene=ti, p[rea c[ ]nsemna,]n nesfâr=it, hotarele nestr[mutate dintre]mp[r[\ia ochiului =i a]nchipuirii. Sub picioarele noastre, sub]ns[=i]n[l\imea pe care st[team, se ad[poste=te mica =i vechea bisericu\[cl[dit[de cel]ntâi anahoret al Sihlei. Alt[dat[rug[ciunile c[tre Dumnezeu se f[ceau]n ea; ast[zi]ns[nu se mai sluje=te]ntr-]nsa; =i numai ca un soi de r[m[=i\[religioas[se mai]ngrije=te de b[trânul pusnic, care]nfrunt[pustietatea locurilor acestora.

Trebuie s[m[rturisesc, de altmintrelea, c[singuraticul c[lug[r al Sihlei a r[mas =i pân[ast[zi o enigm[pentru mine. Astfel, se tânguia sf.-sa c[ho\ii l-au c[lcat =i l-au pr[dat =i de pu\inul ce mai avea.

— Apoi atunci cum =i pentru ce stai sfin\ia-ta]n asemenea pustietate,]l]ntrebai eu, dac[, mai ales, dup[cum spui, ho\ii te calc[=i te prad[?

— Pentru ascultare =i pentru Domnul, fiule,]mi r[spunse el pe o not[oarecare din pisaltichie, pironindu-=i ochii]n p[mânt =i]ncruci=ându-=i cu evlavie mâinile pe piept.

+i nu m[puteam s[tura, privind nepotrivirea izbitoare dintre aceast[smerit[milogeal[=i fa\a lui plin[=i ro=ie, ochii lui negri, mici =i scânteietori, mâinile lui osoase, care p[reau a fi deprinse cu multe nevoi, =i acea privire, mai ales, care se furi=a, din când]n când, repede spre noi =i pe care ni=te gene lungi =i dese n-o puteau]ndestul ascunde.

Dup[vorb[, se p[rea a fi rus de felul lui.

— +i cu ce tr[ie=ti sf.-ta pe locurile acestea, p[rin\ele,]l mai]ntreb[i eu.

— Dumnezeu =i oamenii cei buni nu ne las[s[pierim.

“Când e vorba de Dumnezeu, m[gândii eu, nu zic ba: ciuperci =i r[d[cini va fi sem[nat cu]mbel=ugare p[rintele ceresc pe locurile acestea; când]ns[e vorba de oameni buni, apoi ace=tia nu vor fi dând pe aicea decât din an]n an, timp]n care ar putea prea bine s[moar[de foame =i schivnicia cea mai f[r[de stomac.”

+i nu mersei mai departe cu reflexiunile mele, de=i oarecând]naintea judec[\ii fu tras, ca p[rta= la mai multe ho\ii, un sfânt ermit[1] =i, dac[nu m[ ]n=el, chiar al Sihlei mi se pare.

Oricum]ns[, trebuia s[fim =i noi oameni buni; astfel scoaser[m r[m[=i\a de pâine, rachiu =i merinde ce mai aveam, spre a potoli acea ho\oman[de foame, care tot drumul se \inuse grap[de noi. Paharul de rachiu merse cerc]mprejur,]ncepând bine]n\eles de la sf.-sa, care-l lu[cu mult[evlavie,]l binecuvânt[,]=i f[cu cruce,]l goli pân[la fund,]=i =terse gura cu mâneca cafenie a rasei sale =i-l]napoie mai]ncet de cum]l luase.

Bis repetita Deo placent[2]: al doilea =i al treilea pahar fur[golite cu acela=i ceremonial, =i poate c[=i al patrulea s-ar fi bucurat de

---

[1] *Ermit* — pustnic, sihastru.

[2] Cele repetate de dou[ori plac lui D-zeu (Hora\iu, *Arta poetic[*). (trad. autorului, *lat.*)

darul binecuvânt[rii, dac[dasc[lul Alecu, c[l[uzul nostru,]nsp[i-mântat de seceta ce-l amenin\a, nu =i-ar fi]ncruntat sprânceana la timp.

— Mila ta spre noi! zise el]n termeni destul de cunoscu\i slujba=ilor bicericii; =i sticla cu rachiu trecu]ntreag[ ]n mâinile lui.

Mâncar[m tot =i b[ur[m tot. Desagii no=tri r[m[seser[tot a=a de u=ori ca =i sacul lui Esop; dar n[dejdea ne era]n mân[stirile pe unde aveam]nc[de trecut. S[h[stria, S[cul, Agapia — erau atâtea popasuri unde credeam noi c[vom g[si câte ceva de-ale mânc[rii. Ne luar[m deci r[mas bun de la Sihla =i ne]ndrumar[m spre S[h[stria.

}nainte de a sui la S[h[strie, trecur[m peste un soi de mic +*at-el-arab*, alc[tuit din cele dou[pâraie vestite ale locurilor acelora, Pâr`ul Alb =i Pâr`ul Negru; =i apele unuia,]ntr-adev[r, sunt albe =i ale celuilalt aproape negre — dup[felul, pe cât se pare, al p[turilor de p[mânt peste care curg =i cu a c[ror pulbere]=i colo-reaz[apele lor.

Trebuie s[fi existând vreo legend[asupra acestor dou[pâraie; cu tot interesul]ns[ce am pus, n-am putut afla nimic]n aceast[privin\[.

S[h[stria, dup[cum arat[ ]nsu=i numele s[u, e un cuib de oa-meni sau, mai bine zis, de str[mo=i ai omenirii, retra=i]n adân-curile cele mai nep[trunse ale singur[t[\ii.

Aicea, de=i natura nu e a=a de aspr[=i de m[rea\[ca la Sihla, totu=i fiorii pustiului]\i r[cesc inima =i te fac, f[r[de voie, s[dore=ti a te afla pe aripile vreunei pajuri din poveste, spre a te scoate la lume. Mai mult]nc[, \i se pare c[cele nou[poloboace de ap[=i cele nou[cuptoare de pâine,]nc[rcate pe spatele acestei cor[bii aeriene, n-au s[-\i fie de ajuns, pân[ce \i-ar fi dat s[vezi o fa\[de om.

Ajun=i]n poiana S[h[striei, nu v[zur[m deocamdat[decât p[tratul nemi=cat al vechilor chilii, care p[reau c[se]ndeas[de

fric[unele]n altele. Ruina =i putrejunea rânjeau sp[imânt[toare de pe acoper[minte =i de pe pere\i; zidurile iar[=i rânjeau =i, rânjind,]=i ar[tau din\ii lor de c[r[mid[ro=ie de sub buzele vinete de un var odat[alb. Buruieni ac[\[toare, cu cârcei]n loc de picioare, pu\in mai aveau pân[ce s[-=i deie mâna cu pa=nicii =i somnoro=ii bure\i, crescu\i f[r[s[mân\[pe =indrila putred[a coperi=ului.

Iar peste tot =i peste toate, se]n[l\a crucea veche, ruginit[=i plecat[a bisericii, dar numai crucea... Pentru acest mormânt nu mai trebuia decât atâta! Nu \in minte s[fi sim\it fric[vreodat[; pustiul]ns[ ]n pustiu]mi strânse inima, =i nu frica, dar un fel de groaz[m[cuprinse.

Eram hot[rât a trece]nainte, f[r[a m[mai opri]n acest loc, când, la o dep[rtare ca de o zvârlitur[de b[\, v[zui iarba cl[tinându-se. M[ ]n[l\ai pe vârful picioarelor,]nfipsei privirea]n locul cu pricina =i, spre marea mea nedumerire, v[zui o claie de p[r mi=cându-se când la dreapta, când la stânga, când]nainte, când]napoi, ca =i cum cele patru vânturi s-ar fi fost]n\eles]ntre ele ca s[se joace de-a mingea]n poiana S[h[striei. Era un om sau era un urs? Iat[ceea ce, deocamdat[, nu putui =ti cu siguran\[. Pentru mine, care mi se p[rea c[simt]n vinele mele circulând un sânge acru =i s[lbatic, =oapta vânturilor sem[na acum cu morm[itul ur=ilor, iar florile str[lucitoare ale poienilor]mi sclipeau ca atâ\ia ochi ro=ii ai duhurilor pustiului; crezui deci, pentru moment, c[e vreun urs de prin apropiere, când, f[r[de veste, auzii, de la spate, pe dasc[lul Alecu strigând cu glasul s[u r[gu=it, dar totu=i destul de puternic:

— Blagoslove=te, p[rinte! Bine-am g[sit! ce mai faci? coapt[-i s[c[rica?

Claia de p[r se]ntoarse greoi]mprejur ca o balama veche pe o \â\ân[ruginit[=i, c-un fel de adânc[plec[ciune, morm[i ceva sub ni=te must[\i]ncâlcite la un loc cu o barb[neatins[ ]nc[de vreun pieptene, care-i acoperea fa\a, dând loc spre afar[numai la doi ochi albicio=i =i stin=i de b[trâne\e.

+i, cu cât priveam mai mult =i mai drept]n fa\[pe acest om, sau, mai bine zis, pe acest protop[rinte al omenirii, cu atât mi se p[rea c[barba, p[rul =i sprâncenile lui sunt r[s[rite nu din piele omeneasc[, ci dintr-o p[tur[de mâl negru =i fecund, ce trebuia s[fi fost a=ternut[din vremuri vechi peste]ntreaga lui fiin\[... Prin rasa lui sclivisit[=i lustruit[de murd[rie se vedeau stelele; iar de c[ma=[nu mai putea fi vorb[, fiindc[acea]n care]=i primise darul se topise demult pe el; =i =tiut este c[un c[lug[r trebuie =i s[moar[ ]n c[ma=a]n care =i-a c[p[tat sfântul s[u chin.

De altfel, S[h[stria num[r[vreo =ase vie\uitoare de soiul ar[tat mai sus;]ntâmplarea]ns[ne scosese, dintre toate, pe tipul cel mai des[vâr=it.

A=adar, spre a lua iar[=i firul povestirii, singuraticul c[lug[r culegea s[c[ric[=i, pe cât aflar[m, f[cea =i el o mic[negustorie cu ea.

Eram obosi\i =i fl[mânzi. Iarba]nalt[, deas[=i]nflorit[ne punea la]ndemân[un a=ternut moale =i r[coros; pâr`ul din vale p[rea c[ne]ntreab[dac[nu ni-i sete; noi]ns[am fi fost mult mai bucuro=i s[ne fi]ntrebat cineva dac[nu ni-i foame; =i acest cineva nu putea fi, pentru moment, decât b[trânul sihastru; dar fiindc[el nici nu se gândea la a=a ceva, dasc[lul Alecu se hot[r] s[fie t[lmaciul nostru pe lâng[cuvio=ia-sa.

— Pân[una-alta, p[rinte, zise el, dac[ai ceva, d[-ne s[mânc[m. Suntem h[mesi\i de foame =i c[zu\i de osteneal[.

Cam a=a ceva trebuie s[se fi petrecut]ntre Esav =i Iacov. +i dac[dasc[lul Alecu,]n minutul acela, ar fi avut de vânzare vreun drept de primogenitur[, l-ar fi dat foarte bucuros pentru o coaj[de pâine =i o foaie de ceap[.

— D-apoi ce s[v[d[m, p[catele noastre, r[spunse cu o smerit[milogire bietul c[lug[r; noi singuri, =i n-avem ce mânca pe locurile aistea.

— D-apoi sf.-ta nu m[nânci când \i-i foame? ce m[nânci sf.-ta d[-ne =i nou[.

— Ce s[mânc[m! Ia, sclipuim =i noi câte un hrib, câte un burete, cum d[Dumnezeu, =i tr[im =i noi de azi pe mâini; =i, d[, cu de-aistea d-voastr[n-ave\i s[v[ ]mp[ca\i.

— Da ne]mp[c[m =i cu dracu fript, p[rinte, numai s[nu ne rupem din\ii]n el, zise dasc[lul nostru cu un fel de disperare, care se p[rea c[porne=te din fundul con=tiin\ei stomacului s[u.

Drept vorbind, c[l[uzul nostru era dintre acele fe\e biserice=ti, care, la nevoie, arunc[cu barda =i]n Dumnezeu.

Scandalul fu la culme. B[trânul sihastru scuip[de trei ori, se]ntoarse iute =i, f[cându-=i cruce, disp[ru prin scobitura ce ducea]nl[untrul masivului ruinat al vechilor chilii. Dup[câteva minute]ns[, se ar[t[din nou cu ceva la sub\ioar[=i]n mân[; era un smoc sau, mai bine zis, o sarcin[de ceap[verde =i dou[mici pâini=oare rotunde =i negre ca =i p[mântul, din care p[reau c[sunt f[cute; puse toate aceste dinaintea noastr[=i se trase]napoi; luai una din pâini =i voii s-o rup, dar, neputând, o d[dui dasc[lului Alecu.

— |ine, dasc[le, zisei eu; p[rintele \i-a f[cut pe plac; iat[, \i-a adus pe dracul cel mai b[trân schimbat]n pâine; cearc[-\i din\ii]n el, =i dac[-\i va mai r[mânea vreunul teaf[r, s[-mi spui =i mie.

— Hei! d-apoi, cucoane, se vede c[d-ta nu =tii c[dracu numai la foc,]n fundu Tartarului,]i tare, =i c[la ap[se moaie? Parc[agheasma degeaba-i ap[? A=a-i, p[rinte, c[agheasma-i f[cut[din ap[ca s[moaie pe dracu? +i, zicând acestea, se scobor] la pâr`u cu amândou[pâinile =i cu o cofi\[ce-i d[duse c[lug[rul.

— }l cunosc de mult,]ndr[zni c[lug[rul s[zic[, dup[ce dasc[lul Alecu se dep[rt[; era mai bun de hoheri[1] decât de dasc[l; numai cât spurc[cele sfinte; Dumnezeu s[-l ierte! =i, f[cându-=i cruce, t[cu.

Era =i timpul, c[ci dasc[lul Alecu se =i]ntoarse lâng[noi cu cofi\a cu ap[=i cu pâinile muiete]n pâr`u.

[1] *Hoher* — hingher, c[l[u.

— Am botezat, p[rinte, pe dracu =i i-am pus numele Galaction — poate c[pe c[lug[r]l chema a=a — =i ian te uit[cum s-o muiet; =i zicând acestea, rupse una din pâini]n dou[. Bietul c[lug[r sim\ea j[ratic sub t[lpile lui =i, de=i-mi insufla mil[,]mi pl[cea totu=i p[gânismul f[r[ascunsuri al c[l[uzului nostru.

Ne a=ezar[m deci]n mod antic pe iarba moale =i]nflorit[=i]ncepur[m str[lucitul nostru osp[\. Dasc[lul Alecu era mai mândru decât un rege =i m[a=teptam s[-mi spun[c[Lucullus era un calic =i Labdacus un buc[tar prost; se vede]ns[c[ ]n *Arghir* ori *Tilu Buhoglind[*, care, precum spunea el]nsu=i, formase toat[educa\ia lui literar[, nu se zicea nimic despre aceste vestite fe\e ale antichit[\ii. Oricum]ns[, pâinea pân[la cea din urm[f[râmitur[=i ceapa pân[la cea din urm[foaie verde fur[desfiin\ate: osp[tasem; =i]nc[dasc[lul Alecu pretindea c[de mult nu-=i aducea el aminte s[fi mâncat cu a=a de mare poft[. Cât despre mine, miroseam a ceap[ca]ntreg Israilul, iar tovar[=ul meu sufla]n vânt =i bea ap[. }ntrema\i =i odihni\i, apucar[m pe poteca ce duce spre S[cu.

Dup[dou[ceasuri de un mers gr[bit =i f[r[nici o]ntâmplare, ie=ir[m din adâncimea]ntunecoas[a p[durilor =i poposir[m pu\in]n valea strâmt[, dar luminoas[, prin care curge limpedele pâr`u al S[cului. Lespezile de calcar late =i albe, pe care se rostogole=te el ca din treapt[ ]n treapt[, p[reau poleite sub razele de aur ale soarelui, care str[b[teau prin apa limpede pân[la ele.

Trecând pâr`ul =i suind malul stâng, z[rir[m turnul]nalt al mân[stirii =i albul zid]mprejmuitor, cu creasta lui de olane ro=ii.

Picioarele noastre c[lcau deci \[râna unui p[mânt sfânt =i blestemat]n acela=i timp. }n adev[r, Zavera, cu toate groz[viile ei, trecea ca un pâr`u de sânge prin mintea mea...

“De acolo, din acel turn, restaurat acum,]mi ziceam eu, Farmachi =i c[pitan Iordache, cu mâna lor de voinici, trebuie s[fi]nfruntat furia turbat[a turcilor. La aceast[poart[, desigur, drago-

manul Udrizki a uneltit, poate, cândva, mi=eleasca am[gire; =i tot atunci, f[r[ ]ndoial[, c[pitan Iordache, cu câ\iva din ai s[i, muri-r[ ]ntr-un chip atât de vitejesc.” +i, din toat[aceast[dram[sânge-roas[, eroismul n-a lipsit: când]ns[m[gândeam c[to\i ace=ti fii ai Eladei nu-=i v[rsau sângele lor decât spre a pl[m[di cu el robia \[rii noastre, admira\ia f[cea loc indign[rii =i dispre\ului pentru to\i eroii greci, de la Achille =i pân[la c[pitan Iordache.

S[cul e una din paginile vii ale istoriei nefericirilor noastre, =i fiecare olan, str[mutat de vreo furtun[de la locul s[u, lua]n ochii mei propor\ia vreunei urme de eroism al lupt[torilor]nver=una\i.

De altmintrelea, S[cul e una din mân[stirile bine p[strate]nc[, =i]nf[\i=area l[untric[a ei]\i de=teapt[amintirea unor bog[\ii trecute. Cele dou[rânduri lungi de chilii, suprapuse]n forma unui larg p[trat, vorbesc =i ast[zi]ndestul de l[murit despre furnicarul ce trebuie s[fi]nsufle\it alt[dat[acest l[ca=, a c[ruia t[cere nu e]ntrerupt[acum decât de zgomotul caden\at =i monoton, ce-l fac prin coridoare ciubotele greoaie ale câtorva c[lug[ri b[trâni =i gârbovi\i; cel mult dac[de afar[mai auzi câte-o tânjal[c[zând greu la p[mânt de pe gâtul vreunui bou obosit. Grajdurile mari =i]nc[p[toare, cu guri negre =i pustii, buc[t[riile imense, cu pere\ii afuma\i =i cu vetrele reci =i f[r[cenu=[, mi se p[reau c[poves-tesc o istorie veche, dar veche de tot: istoria cornului de]mbel=u-gare din pove=tile noastre. +i treceau prin mintea mea, pe rând, toate acele carete grele =i cu arcuri ml[dioase, trase de patru cai rotunzi, cu hamuri late, carete largi cu perne moi,]n care st[tea r[sturnat alene un c[lug[r gras =i]nvelit]n m[t[suri scumpe =i bl[nuri de mare pre\... Ast[zi, cel mult dac[un cal costeliv, cu pielea-n =olduri, se mai poate mi=ca de ici pân[colea,]ntre cele dou[hulube albe ale unei cotiugi hodorogite. Unde mai sunt acele cirezi de boi cu coarne mari, care, alt[dat[, foiau albind prin verdea\a p[durilor? Hergheliile de cai, turmele de oi, arg[\imea cea mult[, murdar[=i vesel[, care se mi=ca]n toate p[r\ile dup[

treab[cu pa=i greoi =i largi... Toate acestea nu mai sunt! Secular-
izarea a suflat ca un vânt de pieire peste bel=ugul de alt[dat[al
cuiburilor acestora de]nchin[tori]n pustiu, =i prezentul, zdren-
\uros =i slab, rânje=te cu o amar[b[taie de joc]n fa\a trecutului
luxos =i]ngâmfat.

LA AGAPIA

CUPRINS

C[tre patru ceasuri dup[-amiaz[, p[r[sir[m S[cul =i ne]ndreptar[m spre Agapia. De ast[dat[, de=i pe un alt drum, trebui totu=i s[ne]ntoarcem pu\in]nd[r[t. }n adev[r, V[raticul, Sihla, S[h[stria, S[cul =i Agapia alc[tuiesc un mare arc de cerc]ntors cu deschiz[tura spre r[s[rit =i miaz[zi. Poteca de picior, ce \ineam noi acum, t[ia, de-a curmezi=ul, cele mai vesele =i mai râz[toare priveli=ti de munte. Ceea ce numesc oamenii de loc “Ar=i\i” nu este altceva decât un ne]ntrerupt lan\ de coline verzi =i]nflorite, a=ezate f[r[ap[rare]n b[taia soarelui, având,]n acela=i timp, o tr[g[nat[=i adânc[ ]nclinare spre r[s[rit. Vânturile de miaz[noapte mor departe de locul acesta]n adâncimea nestr[b[tut[a p[durilor ce]mbrac[mun\ii uria=i din acea parte. Numai miaz[zi =i r[s[ritul sunt mai deschise =i las[slobod[trecerea vânturilor seci =i fierbin\i, care,]n iulie mai cu seam[, p[r[sesc stepele =i de=erturile lor =i vin de-=i r[coresc arz[toarea lor suflare]n v[ile adânci =i r[coroase ale mun\ilor no=tri.

“Vântul cel r[u”, care, câteodat[, arde fa\a]mbel=ugatelor câmpii ale |[rii-de-Jos, nu e cunoscut nici]n mun\i, nici]n largile noastre v[i, din miaz[noapte; =i chiar dac[va fi c[lcând câteodat[peste hotarele Criv[\ului, apoi, desigur, c[va fi lep[dând hlamida ar[mie a pustiului =i va fi]mbr[când pe acea de culoarea cerului senin a Zefirului =i, tot ca =i acesta,]=i va fi]ncununând fruntea cu flori =i va fi]nh[mând fluturi la carul s[u. }n adev[r, o suflare dulce =i lin[, ce vine din p[r\ile deschise ale locului, curge ve=nic, ca un râu nev[zut, ce mi=c[aerul cald =i]mb[ls[mat. Florile se pleac[la suflarea vântului, ca =i cum s-ar teme de s[rutarea lui; =i, din acest joc nebunatic al vântului cu florile, valuri adânci

=i str[lucitoare de culori =i de lumin[se sap[ ]n fâne\ele]nalte pân[dincolo de hotarele vederii; iar fluturii mici =i alba=tri, ca ni=te fulgi de azur, speria\i de pa=ii drume\ilor, se ridic[ ]n stoluri zbur[toare =i, be\i de miresme =i de lumin[, se r[spândesc]n aerul cald. Astfel, simpatica natur[deschide =i r[sfa\[,]n aceste locuri, cu atâta nevinov[\ie sânul s[u =i cu atâta putere vars[un farmec ne]n\eles]n sufletul c[l[torului,]ncât ochiul cel mai nestatornic devine vis[tor =i gândul cel mai zburdalnic]=i pleac[ ]naripatul s[u genunchi]naintea atotputernicei =i sublimei naturi. De altmintrelea, drumul Agapiei, pe poteca Ar=i\elor, se deosebe=te cu totul de drumul posomorât =i s[lbatic al Sihlei =i al S[h[striei. Numai pe alocurea, =i mai cu seam[deasupra Agapiei Vechi, poteca se]ncre\e=te]n sui=uri =i scoborâ=uri grele de]nvins.

Tot pe aicea, din coastele râpoase ale mun\ilor, se nasc nenum[rate izvoare mici, care, ajungând]n cursul lor pe a=ez[turi, formeaz[ ]nguste, dar totu=i destul de adânci smârcuri. Sub umbra p[durilor]nalte, devin aceste smârcuri =i mai posomorâte]nc[; cu toate acestea ele]=i ascund fa\a lor livid[sub tufe mari de brusturi cu foi late =i broticii.

Dup[dou[ceasuri de un mers aproape ne]ntrerupt, ie=ir[m deasupra Agapiei Vechi. De pe]n[l\imea pe care ne oprisem, schitul acesta de maici se z[rea albind]n fundul jgheabului de verdea\[, ce se deschidea sub picioarele noastre. Cu o treapt[mai jos sta retras[, t[cut[=i vis[toare, Agapia Nou[cu albele sale chilii =i cu]naltele turnuri str[lucitoare ale bisericilor sale. Era atât de r[pitoare aceast[priveli=te,]ncât ai fi zis c[natura]\i pune sub ochi o salb[de m[rg[ritare pe o tav[de smarald. Dup[câteva minute de odihn[, cump[nir[m]n Agapia Veche, unde nu st[tur[m decât alte câteva minute; =i acest timp fu mai mult decât]ndestul[tor pentru a]mbr[\i=a, cu o singur[privire, mâna de chilii vechi locuite de câteva c[lug[ri\e, tot a=a de vechi poate.

Biserica pustie din mijloc,]nchis[cu un brâu de fier, spre a nu se desface, e o zidire proast[=i lucrat[, pe cât se pare, de un pietrar

=i mai prost]nc[. Schitul acesta e]ntemeiat de Petru +chiopul la 1585; a=a gl[suiesc, cel pu\in, inscrip\iunile g[site la Agapia Nou[.

Ca =i V[raticul, Agapia Veche]=i avea,]n acel timp al anului, oaspe\ii s[i, c[ci nu putur[m socoti]ntr-alt fel pe cele câteva cucoane =i duduci, care — tocmai]n momentul sosirii noastre —]=i petreceau vremea culegând flori]n micile =i cochetele gr[dini ale schitului.

Peste pu\in p[r[sir[m Agapia Veche =i]ncepur[m a scobor] spre Agapia Nou[.

La jum[tatea drumului ne oprir[m, nu atâta de nevoie pe cât din obicei. }n adev[r, aici se afla cunoscuta Piatr[a lui Aron. Aceast[piatr[rotund[=i a=ezat[pe un picior tot de piatr[sluje=te de mas[c[l[torilor — cuvânt pentru care a devenit lucie =i nici o urm[de inscrip\ie nu se vede pe ea, dac[vreo inscrip\ie va fi fost cândva. Oricum]ns[, piatra aceasta]=i are tradi\ia ei. A=a, se zice c[vod[Aron =i-ar fi petrecut anii copil[riei]n Agapia Veche, care pe atunci era schit de c[lug[ri, =i anume pe lâng[un mo= al s[u, egumen al schitului pe acele vremuri. +i iar[=i se zice c[copilul Aron, ne]mp[cându-se cu asprimea vie\ii c[lug[re=ti, ar fi cercat s[fug[ ]n lume =i c[chiar ar fi izbutit s[scape de sub privegherea celor o sut[de ochi ai b[trânului; c[ar fi plecat-o spre a ie=i la largul \[rii, dar c[tocmai pe când se credea mai slobod =i la ad[post, tocmai atunci mo=ul s[u]l =i c[lc[din urm[,]l prinse =i, cu cârja pe care-=i sprijinea b[trâne\ile =i]n chiar locul unde puse mâna pe el,]i dete una din acele sfinte]nv[\[turi, pe care numai c[lug[rii se pricep s[le deie. Ajuns]n scaunul domniei, Aron voi s[ridice =i el un monument nepieritor]n amintirea celei mai de seam[fapte sau]mprejur[ri din via\a sa... Scurm[ ]n trecut, dar nu g[si nimic mai de seam[decât b[taia mâncat[de la sfântul s[u mo=; =i]n amintirea b[t[ii aceleia a=ez[,]n chiar locul cu pricina, piatra care =i ast[zi poart[numele lui. A=a sau altmintrelea, tradi\ia e câteodat[mai dreapt[decât istoria.

P[r[sir[m Piatra lui Aron =i]ncepur[m a scobor] c[tre Agapia Nou[care, ascuns[deocamdat[ ]n dosul p[durilor ce ne]mprejmuiau mersul,]ncepu iar[=i a se ivi la o mic[dep[rtare sub picioarele noastre.

Agapia Nou[se deosebe=te]n multe privin\e de V[ratic. Astfel, pe când aceasta din urm[ ]=i revars[valurile sale de case albe pe poalele colinelor, cu care se ispr[vesc mun\ii s[i, cea]ntâi pare a se furi=a =i a se ascunde]n strâmta, adânca =i umbroasa vale sc[ldat[de limpedele pâr[u al Agapiei.

Spre deosebire de V[ratic, mân[stirea aceasta ad[poste=te, sub mohorâta hain[a c[lug[riei, pe cele mai multe din scoborâtoarele vechilor noastre familii boiere=ti; =i de unde vorbele de “boier” =i “boieroaic[” sunt de mult =i de pretutindeni desfiin\ate,]n Agapia aceste numiri sunt \inute]nc[la mare cinste.

De altfel, cu toat[ ]nf[\i=area noastr[de marchidani, fur[m destul de bine, ba chiar cu dragoste primi\i]n vechiul =i sfântul l[ca= al hatmanului Gavril, fratele lui Vasile Lupu =i al doamnei Liliana, so\ia sa.

Pân[ ]n sala de sus a arhondaricului, nu]ntâlnir[m pe nimenea. Cel mult, dac[vreo maic[r[zlea\[se uita din dep[rtare mirat[la noi. Intrând]ns[ ]n sala cea mare din al doilea rând, o b[trân[c[lug[ri\[ne]ntâmpin[cu un mare m[turoi]n mân[. Se]n\elege de la sine c[, cu pu\in mai]nainte, scuturase colbul sau p[ianjenii ad[posti\i prin ungherele]nalte =i retrase ale pere\ilor, =i, prin urmare,]ntre noi =i m[turoi nu putea fi nici o leg[tur[.

— Blagoslove=te, m[icu\[, =i bine-am g[sit, ziser[m noi, intrând =i]nchinându-ne cu boccele cu tot.

— Bine-a\i venit, ne r[spunse ea, suindu-se pe un scaun =i ridicând m[turoiul spre bagdadie; =i, ca =i cum n-am fi fost noi de fa\[,]ncepu a stârni colbul peste capetele noastre.

“O p[tur[de colb mai mult, cugetai eu, nu e mare treab[.” +i l[sând bocceaua jos, pusei mâinile la spate =i]ncepui a urm[ri cu ochii leg[n[rile largi =i]ndemânatice ale colosalului m[turoi. Pen-

tru mine aceasta era un soi de pl[cere, pe care eu]nsumi mi-o]ng[duiam. Când v[zui]ns[c[-=i mut[scaunul]n alt[parte =i c[e gata s[ ]nceap[din nou aceea=i treab[, f[r[a se gândi s[ne deschid[vreo odaie sau s[cheme pe altcineva pentru aceasta, m[hot[râi s[deschid vorb[cu ea. Astfel, tot cu mâinile la spate, =i apropiindu-m[pu\in:

— Ave\i mul\i p[ianjeni]n arhondaric? o]ntrebai eu foarte serios.

— N-avem nici unul,]mi r[spunse ea cam mirat[de astfel de]ntrebare. La noi nu se \in p[ianjeni; ia câte-oleac[de colb, dac[se strânge,]l mai stârnim =i noi cu m[tura, din vreme]n vreme.

— Tare r[u, m[icu\[, tare r[u, zisei eu; unde nu sunt p[ianjeni sunt p[cate; cel pu\in a=a o l[sat Maica Domnului; sf.-ta trebuie s[=tii c[numai cui ucide p[ianjeni i se iart[p[catele; ba chiar câte =apte de fiecare p[ianjen.

— A fi =i cum zici d-ta,]mi r[spunse ea cam]n\epat, dar noi n-avem nici p[ianjeni, nici p[cate.

— A fi =i cum zici d-ta, m[icu\[drag[, o]ntrerupsei eu, dar nu vezi c[, chiar acum, p[c[tuie=ti, \inându-ne osteni\i de drum]n picioare? A=adar, pân[una-alta, deschide-ne o odaie; iar pentru lumea cealalt[, ne vom da fiecare socoteal[cum vom putea.

Maica noastr[ ]n\elese numaidecât c[se ab[tuse pu\in de la datoriile ospitalit[\ii, p[zite de altmintrelea cu mare sfin\enie]n aceast[mân[stire. Astfel, l[sând m[turoiul la o parte, ne deschise, deocamdat[, o odaie cu un singur pat; atr[gându-i]ns[luarea-aminte c[noi suntem doi, ne deschise salonul cel mare al arhondaricului. Peste pu\in sosi =i maica arhond[reasa.

Am p[c[tui, credem,]mpotriva amintirilor noastre de c[l[torie, dac[am trece a=a de u=or peste aceast[figur[blând[=i binevoitoare.

Maica Evghenia, arhond[reasa, e una din acele figuri care-\i insufl[respectul =i iubirea]n acela=i timp. Albea\a =i fr[gezimea regulatului oval al fe\ei sale se]ncadra a=a de pl[cut =i de armo-

nios]n negrul posomorât, cu care darul]mbr[case corpul s[u,]ncât cu greu ai fi putut g[si un termen de asem[nare. }n adev[r, fire-ar cineva]n stare s[ne spun[cu ce ochi prive=te luna nop\ilor senine, virginal]mpodobit[cu negrul v[l al umbrelor adânci? Cine =tie dac[nu pentru aceasta e =i a=a de departe! +i maica Evghenia era a=a de aproape =i totu=i a=a de departe de noi!...

}=i poate deci]nchipui oricine cu ce anumit[evlavie =i cu ce adânc[=i religioas[sfial[=i plec[ciune s[rutai mâna alb[=i catifelat[, ce mi se]ntinse. +i dac[ ]n sufletul meu a r[s[rit atunci vreo lumeasc[=i p[c[toas[gândire,]ndelung milostivul D-zeu m[va ierta...

De altfel, c[utai numaidecât s[ ]ncredin\ez pe maica arhond[-reasa c[noi nu eram deloc marchidani =i c[, prin urmare, nu venisem la mân[stire spre a vinde m[rgele =i cercei tristelor mirese ale lui Hristos; de aceea, cu oarecare mândrie, ce nu se potrivea deloc cu bocceaua mea din spate =i cu opincile din picioare,]i]n=ir[i, cu o limbu\ie curat spaniol[, numele =i prenumele, locul na=terii, locuin\a mea actual[, starea civil[, profesiunea, \inta ce urm[ream =i un potop de alte nimicuri, care aduse pe fa\a ei o cereasc[ ]nseninare =i un trandafiriu surâs... Cu atâta mai r[u pentru cine n-a v[zut un cer de dou[ori senin =i un trandafir de dou[ori]nflorit!

Fur[m deci foarte bine primi\i, g[zdui\i =i osp[ta\i.

Seara fu m[rea\[.

De=i obosit de cale, somnul totu=i nu m[prinse a=a de curând. Mai bine de un ceas st[tui singur]n cerdacul din fa\[al arhondaricului, de unde putui]mbr[\i=a cu privirea]ntinsa =i fermec[toarea priveli=te ce]nf[\i=eaz[Agapia ochilor]n timpul nop\ilor cu lun[.

Cât de frumoas[era luna =i cât de senin[fu noaptea aceea! T[cerea =i misterul m[ ]nconjurau din toate p[r\ile. Noaptea, retras[ ]n v[i =i]n desimea posomorât[a brazilor, cernea mun\ii adormi\i =i vis[tori, ale c[ror piscuri neguroase p[reau c[formeaz[

hotarele]nalte dintre p[mânt =i cer. O linie de umbr[, gra\ios ondulat[,]nsemna, pân[dincolo de marginile vederii, aceste hotare; =i aceast[linie se p[rea tras[pe fundul de umbr[=i lumin[al spa\iului adânc de o mân[tainic[, colosal[=i nev[zut[.

Nici o mi=care pe p[mânt, =i]n aer nici o mi=care! }ntreaga fire dormea =i visa. Eu nu f[ceam nici una, nici alta, sau le f[ceam, poate, pe amândou[. M[pref[cusem]n o stânc[vie =i,]n]ncremenirea ce m[st[pânea,]mi era cu neputin\[s[-mi leg la un loc gândirile =i sim\irile mele... +i pentru ce? Sublimul ucide, =i omul e prea mic pentru sublim. Femeia lui Lot a fost, desigur, victima sublimului.

Nou[, pigmeilor de ast[zi, nu ne-a r[mas decât un singur lucru sublim, =i acest lucru st[ ]n limba noastr[, ca =i]n limba nearticulat[a tuturor vie\uitoarelor: strig[tul de durere, de ur[, de bucurie, de dispre\, de admira\ie... Interjec\ia e, f[r[ ]ndoial[, singurul t[lmaci al sublimului]n limba omeneasc[... +i nem[rginitei feerii, ce se desf[=ura]nainte-mi, nu-i r[spundea]n sufletul meu decât o ne]nsemnat[... particul[gramatical[! Iat[deci la ce se m[rginea s[rmana mea fiin\[ ]n m[rea\a noapte de 12 iulie, anul 18... A repeta]n gând un]ntreg capitol de gramatic[ ]naintea lunii pline, care plutea vis[toare]n adâncimile albastre ale spa\iului; a atârna câte un punct de exclama\ie de fiecare stea tremur[toare, a-\i l[rgi, ca o pas[re de noapte, pupilele, spre a vâr] prin ele]ntregul univers]n suflet =i a nu te alege, mai la urm[, decât cu ce se alege o bufni\[— iat[, desigur, starea cea mai de plâns,]n care se poate afla cineva.

Cu mine]ns[nu trebuia =i nici nu putea s[moar[poezia =i inspira\ia omeneasc[; eu nu puteam fi vl[starul cel din urm[al muzelor pe p[mânt...

Era s[m[culc, când ceva nea=teptat m[pironi pe loc: din cer sau de pe p[mânt, din v[i sau din câmpie, din mun\i sau de pe ape, din noapte, din aer, din lun[, din stele — nu =tiu — dar de undeva, desigur, ajunse pân[la mine un glas dumnezeiesc... +i

acel glas de femeie sau de]nger cânta, lunecând, ca o und[din alt[lume, pe una din acele melodii pe care numai durerea =i amorul le poate smulge dintr-un suflet omenesc... Femeia sau]ngerul venise s[ ]ntregeasc[s[rb[toarea feeric[ce =i-o d[deau,]n adâncul nop\ii, umbrele =i lumina, luna =i stelele, mun\ii, v[ile, apele, cerul =i p[mântul... +i nu =tiu pentru ce chipul maicii Evghenia]mi r[s[ri]n minte...

Cântarea se sfâr=i =i nu mai re]ncepu; revenii]n sinemi cu farmecul]n suflet; m[retr[sei.

A doua zi, dup[prânz, sosi unul din amicii mei din Ia=i, care vizita mân[stirile,]nso\ind pe ni=te doamne =i domni=oare.

E obicei ca to\i trec[torii s[-=i lase numele lor s[pat]n vreun col\ al sf. l[ca=; de aici urmeaz[c[toate scândurile balcoanelor sunt]ncrestate cu nume din toat[lumea; =i dac[lumea toat[f[cea lucrul acesta, de ce adic[nu l-am fi f[cut =i noi? Dintre to\i eu aveam cu\it mai s[n[tos; =i, cu toate acestea, nu m-a= fi gândit niciodat[ca aceast[prevedere de drume\ s[-mi aduc[vreun soi de nenorocire; dar,]n sfâr=it,]mi era scris s-o p[\esc =i o p[\ii. Astfel, una dintre domni=oare, foarte dr[g[la=[=i zburdalnic[, se adreseaz[la mine cu cel mai dulce glas din lume =i m[roag[s[o fac nemuritoare, eternizându-i numele pe vreuna din scândurile vechi ale balconului dinl[untrul mân[stirii. M[apucai de lucru. Cu\itul meu s[pase]ntregul nume, dar prenumele numai pe jum[tate;]ncepusem litera a patra, când deodat[auzii spre stânga scâr\âind o u=[;]ncetai lucrul =i]ntorsei capul... N-am v[zut]n zilele mele fa\[mai urât[de c[lug[ri\[b[trân[... Din tot chipul]ns[de stafie al acelei c[lug[ri\e =i ast[zi mi-au r[mas parc[ ]nfip\i]n inim[cei doi ochi ai ei, negri, mici =i scânteietori; =i ast[zi parc[m[biciuiesc peste suflet =uvi\ele ei sure de p[r, care-i atârnau de toate p[r\ile capului ca ni=te =erpi]mpletici\i]n o mie de forme fantastice; =i ast[zi rânje=te parc[ ]nchipuirii mele]ngrozite acea raghil[de din\i galbeni, rari =i rugini\i, prin ale c[ror strungi ar

fi putut intra =i ie=i,]n goan[, o turm[de berbeci... +i potopul lui Noe n-a avut atâta ap[ca s[ ]nece s[rmana omenire, cât venin s-a rev[rsat din vorbele-i hodorogite asupra nenorocitului meu cap... +i când te gânde=ti c[tot pe acela=i drum mersese poate un ceas mai]nainte sublimii psalmi ai regelui profet!... Dar, pe drumul b[tut, cine ar mai fi]n stare s[deosebeasc[urma cui a trecut?...

“Ce \i-i =i cu boieroaicele aistea”, m[gândii eu, punând cu\itul]n buzunar.

Vizitar[m dup[prânz interiorul bisericii.

Am atins altundeva istoricul ei pe scurt.

Privit[din punctul de vedere al artei, atât exteriorul, cât =i interiorul, nu prezint[mai nici unul din caracterele unui stil arhitectonic definit. Se pare totu=i c[stilul amestecat, dar uniform al bisericilor lui +tefan,]ndulcit pe ici, pe colea, cu rotundurile armano-bizantine, a c[l[uzit pe ziditorul acestei biserici. Ceea ce]ns[ar alc[tui pentru cunosc[tori un punct de adev[rat[admira\iune e, f[r[ ]ndoial[, pictura.

Se pare c[cunoscutul nostru pictor, Grigorescu, ab[tându-se cu totul de la =coala oriental[, care condusese penelul rusesc al zugravului de la V[ratic, a c[utat s[localizeze]n biserica R[s[ritului pictura str[lucit[a =coalelor Apusului. Numai geniul lui a putut pune asprele, dar totu=i destul de m[re\ele figuri biblice sub regimul blând al artei moderne. Sub penelul acestui genial pictor, dispar ca prin minune toate formele ascu\ite =i osoase ale chipurilor ruse=ti, care]mpodobesc zidurile tuturor celorlalte mân[stiri. Coloritul viu =i discordant, umbritul gros =i posomorât al sectatorilor lui Metodiu nu se]ntâlnesc]n pictura de la Agapia; formele rotunde =i dulci ale =coalei profane =tiu aicea s[ ]mbrace a=a de bine austerele oseminte ale ortodoxiei!...

Rareori a fost dat penelului s[ ]ntrupeze]n culori, cu mai mult[iscusin\[, ideea religioas[sub toate formele ei. Astfel, Iuda din Keriot al Agapiei e atât de Iud[,]ncât, f[r[voie,]\i vine s[jele=ti pe Mântuitorul c[a n[imit,]ntre propov[duitorii cuvântului

dumnezeiesc, o figur[atât de lung[, o barb[a=a de ro=ie, un nas a=a de ascu\it =i ni=te buze a=a de sub\iri. Dintre to\i pictorii no=tri, lui Grigorescu poate i-a fost dat s[dezlege cu penelul una din cele mai grele probleme ale artei sale; c[ci, mai la urm[, cam drept a=a ceva trebuie s[socotim noi me=te=ugul de a =ti s[ ]ntrune=ti, pe aceea=i figur[, =i f[r[a se exclude una pe alta, maternitatea =i virginitatea. S[izbute=ti a]ntip[ri prin linii =i culori duio=ia unei mame pe fa\a unei fecioare, a face pe cea dintâi s[priveasc[, cu pudoarea =i nevinov[\ia celei din urm[, fructul propriului s[u sân, a]nchide plenitudinea fizic[a formelor materne]n rama ideal[a virginit[\ii, a =ti,]n fine, s[stabile=ti cu penelul o bun[ ]n\elegere]ntre un complex de antiteze e, desigur, partea unui maestru genial.

Ie=ii =i m[preg[tii de drum.

SPRE PIPIRIG

CUPRINS

Pe la dou[ceasuri dup[-amiaz[ne luar[m r[mas bun de la Agapia =i de la dasc[lul Alecu, care ne]nso\ise pân[acum, =i, pe acela=i drum al Ar=i\elor ne]nturnar[m la S[cu, unde maser[m peste noapte.

A doua zi,]n rev[rsatul zorilor, p[r[sir[m S[cul =i, c[l[uzi\i de un om de loc, t[iar[m de-a curmezi=ul p[durile pe o potec[de picior. Dup[câteva ceasuri de un mers anevoios, ie=ir[m]n drumul mare al Pipirigului. La Dumesnicu ne oprir[m spre a ne odihni pu\in la un han a=ezat pe =osea, la ie=irea din p[durile S[cului.

Era duminic[, =i lumea, cât[fusese =i cât[nu fusese la biseric[, n[v[lise]n crâ=m[. }n toate locurile, dar]n munte mai cu seam[, crâ=ma]=i are, ca =i biserica, zelo=ii s[i]nchin[tori. Vinul e]nlocuit aici prin un rachiu prost, care arde =i descompune trupul bietului muntean. Astfel, nu e greu deloc s[g[se=ti pricina pentru care oamenii, chiar de munte, sunt dec[zu\i fizice=te =i moralice=te. Dac[mai adaugi, pe lâng[aceasta, boalele lume=ti, care, neoprite de nimeni, rod pe locuitorii mun\ilor, de la copil pân[la b[trân, apoi dai peste cei doi factori,]nsp[imânt[tor de harnici, care l[rgesc =i populeaz[cimitirele rurale.

De=i politica]mi e nesuferit[, trebui totu=i s[m[ ]ntâlnesc cu ea]n drum, =i]nc[la Dumesnicu. Lini=ti\i, eu =i tovar[=ul meu st[team pe o banc[de lemn, stâmp[rându-ne setea cu ap[=i zah[r; =i iar[=i lini=tit m[gândeam poate cu cât c[milele sunt superioare omului, numai fiindc[,]n nem[rginitul lor pântece,]=i pot]ngr[m[di apa trebuitoare pentru opt zile.

+i fiindc[,]n mersul acestei c[l[torii, m[hot[râsem s[nu pun nici un frâu vagabondului meu gând, apoi cine =tie pe unde m-a=

fi mai trezit, plecând de la c[milele mele, dac[un mo=neag lung =i uscat, c-un pahar]ntr-o mân[=i cu o sticl[de rachiu]n alta, nu s-ar fi hot[rât s[se lege de mine.

— De nu v-ar fi cu sup[rare, domni=orule, zise el apropiindu-se, parc[v-a= cunoa=te; nu sunte\i de la Piatra?

— Tocmai cum e=ti dumneata din satul dumitale. +i-apoi]ntrebarea n-are sup[rare; dar cum se face de m[cuno=ti? F[r[ ]ndoial[c[la târg nu m-ai v[zut cu opinci]n picioare =i cu bocceaua-n spinare.

— D-apoi cum s[nu v[cunosc pe d-ta =i pe V[leanu, de când cu alegerea lui Constantin +oarec ca dipotat la Bucure=ti! De nu era\i ’neavoastr[, cine =tie pe ce ciocoi mai alegeam! D-zeu s[v[dea s[n[tate, c[ne-a\i luminat; doar Constantin +oarec]i de-a no=tri, doar cu noi =-o petrecut...

+i fiindc[nu eram dispus s[ ]nv[\ biografii la Dumesnicu,]ntrerupsei pe usc[\ivul meu Plutarc, zicându-i:

— D-apoi]nc[ce mai chef pe urm[, mo=ule, la Ion Mocanu!

— Ei, da! la N[soi, r[spunse el]ndreptând]ntrucâtva mitrica[1] de botez a lui Mocanu, potrivit nasului cu care acesta era]nzestrat de D-zeu; ba ce mai chef!... Apoi, d[, dup[izbând[veselie, a=a o l[sat Cel-de-Sus. Da ia pofti\i =i-\i cinsti câte o \]’ de rapciu, zise el turnând]n pahar;]\i hi osteni\i.

— Nu tocmai, mo=ule; venim numai de la S[cu ast[zi =i suntem mai mult]nfierbânta\i decât osteni\i; de aceea bem ap[.

— +i rapciul r[core=te, domni=orule, ia poftim!

— Dar =i ame\e=te, mo=ule, zisei eu, c[utând s[scap de cinstea cu care eram amenin\at...

— Da, ia m[rog, f[-ne hatâr, c[doar n-a hi un cap de \ar[...

+i-mi]ntinse paharul pân[sub nas.

Nici o sc[pare! Trebui deci s[-mi moi buzele]ntr-o adev[rat[infec\ie. Tovar[=ul meu, recrut]n asemenea treburi, =i crezând c[

---

[1] *Mitric[, metric[* — registrul st[rii civile.

hatârul se m[soar[cu paharul, dete rachiul de du=c[pân[ ]n fund; dar]n schimb se o\er] mai r[u decât Hristos pe cruce; se vede c[rachiul de la Dumesnicu era mai otr[vit decât o\etul de la Ierusalim.

“A=a mi se cuvine, cugetai eu. Trebuie s[faci politic[la Piatra, ca s[bei rachiu la Dumesnicu.”

Temându-ne deci de o nou[cinstire, ne scular[m =i, dorind r[mas bun mo=neagului, plecar[m.

Soarele atingea meridiana =i razele lui perpendiculare c[deau ca ni=te s[ge\i de foc peste capetele noastre f[r[ad[post. }naintea noastr[drumul se desf[=ura ca o pânz[alb[=i lung[... dar lung[f[r[sfâr=it. Cine-a zis c[urâtul e lung ca drumul ar fi putut zice c[=i drumul e lung ca urâtul; =i când, mai cu seam[, duci]n spate o co=cogemite boccea =i pe sfântul soare pe deasupra, f[r[s[te po\i scutura de el, o! atunci desigur c[ar fi mult mai nimerit s[zaci de boala urâtului, decât s[te faci nemuritor, b[tând drumul Pipirigului =i bând rachiu la Dumesnicu...

Tovar[=ul meu se]nro=ise ca o sfecl[=i r[sufla din greu ca un bou la jug.

— M[rog, zise el deodat[, foarte serios =i oprindu-se]n drum, d-ta, care e=ti me=ter]ntr-o mul\ime de lucruri, n-ai putea s[faci un fel de schimb]ntre mine =i boccea? a= vrea s[m[mai poarte =i ea pe mine, nu numai eu pe dânsa.

— Nimic mai u=or, numai dac[râvne=ti cu tot dinadinsul la gloria de boccea; dar, zisei eu, uitându-m[lung la nasul lui, nu cumva, pân[una-alta, ai schimbat nasul cu dasc[lul Alecu? Ce-ai p[\it?

+i nasul lui era,]n adev[r, grozav; mare de felul lui, nu se putuse]ndeajuns ad[posti sub umbra]ngust[a chipiului =i era deci ro= ca un ardei; iar pielea zvântat[de ar=i\[ ]ncepuse a i se scoroji; r[mase, prin urmare, nedumerit de observa\ia mea =i,]ngrijit,]ncepu a-=i netezi nasul, c[utând parc[s[simt[cu mâna ceea ce nu putea s[vad[cu ochii.

— Nu-i nimica,]i zisei eu]n chip de mângâiere; peste pu\in o s[ajungem la Ozana; acolo vei face o baie nasului t[u =i are s[-=i vie numaidecât]n fire; greu]ns[va fi s[g[se=ti un loc]ndestul de adânc, unde s[-l po\i boteza]n]ntregime.

— }\i vine s[râzi?...

— Ba nu, z[u, adic[nu-\i puteai lua un alt nas de drum? Eu, drept s[-\i spun, nu m-a= sim\i]n stare s[duc, pe lâng[bocceaua din spate, =i o a=a dihanie de nas.

+i cu de-acestea timpul trecea =i drumul se scurta...

Intrasem pe prundul Ozanei.

Soarele pleca spre apus =i pu\in mai avea pân[ce s[coboare dup[ ]naltele creste ale H[l[ucei.

Prundi=ul crâ=ca sub opinci =i umbrele noastre de=irate ne]nso\eau cu pa=i largi =i cu picioare lungi.

Ozana luneca gr[bit cu unde de aur curg[tor pe lâng[noi; verdele p[durilor r[s[rea a=a de fermec[tor de sub str[lucirea cu care-l poleiau cele din urm[raze ro=ietice ale apusului,]ncât o nesfâr=it[hain[de lumin[se p[rea aruncat[de o mân[colosal[=i nev[zut[peste aceast[natur[numai mie iubit[=i numai mie prieten[.

Totul era a=a de]ncânt[tor =i eu eram atât de trist! M[aflam atunci]n una din acele st[ri suflete=ti, care s-ar putea numi neutre, =i din care e de ajuns s[faci un pas]nainte sau]napoi,]n o parte sau]n alta, spre a te]n[l\a de pe p[mânt la cer sau a c[dea din ceruri pe p[mânt. Nu m[bucurai]ns[mult timp de acest echilibru sufletesc, c[ci un glas, ce m[striga din dep[rtare, m[trezi.

— Ei! jupâne, ei! n-auzi, ia stai! stai o \âr[.

}ntorsei capul =i, spre marea mea nedumerire, v[zui un stol de fete =i neveste,]mbr[cate de s[rb[toare, care, ridicându-se de pe malul pâr`ului =i alergând spre noi, ne f[ceau semn cu mâinile s[ne oprim.

— Dar asta ce-a mai fi, zisei eu mirat tovar[=ului meu; ia s[ne oprim. +i, oprindu-ne, sosir[=i ele buluc. Toate erau ro=ii ca

ni=te bujori =i suflau ca ni=te foi]n mi=care. Cât te-ai =terge la ochi, fur[m]nchi=i din toate p[r\ile]ntr-un cerc de alti\e =i de catrin\e; nici una]ns[nu]ncepu vorba; dar fiecare se uita cu un fel de ne]ncredere la noi.

“Minunat! cugetai eu, uitându-m[ ]mprejur. Un Apolone ca mine =i un cerc de gra\ii ca acesta numai la Pipirig se poate g[si.”

— Ei, =i,]n sfâr=it, ce ne-a\i oprit]n drum; ave\i s[ne]ntreba\i de ceva?

— Baaa... n-avem nimica de]ntrebat, zise una mai \an\o=[dintre ele; da v-am chitit de departe c[ave\i m[run\i=uri de vânzare.

— C[, adic[, suntem coropcari, nu-i a=a? Apoi n-a\i chitit r[u deloc, numai cât,]n loc s[avem de vândut, avem de cump[rat: trandafiri de pe la fete =i mure de la neveste; =i zicând aceasta, strânsei u=or cu dosul a dou[degete obrazul gr[suliu =i ro= al celei ce-mi vorbea. Cu o lovitur[u=oar[ea-mi dete mâna jos =i o rupse de fug[, râzând cu hohot. Celelalte o urmar[=i, ca un stol de ra\e s[lbatice speriate de vân[tor, zburar[,]mpr[=tiindu-se, care]ncotro.

St[tui un minut spre a le privi cum fug =i, de=i nu-mi pl[cu deloc chipul cum m[cânt[rise]n mintea lor ace=ti judec[tori]n catrin\e, de=i m[v[zui scoborât la simpla treapt[de coropcar, totu=i aceast[nea=teptat[=i hazlie]ntâmplare schimb[=irul gândurilor mele =i-mi aduse seninul]n suflet =i pe fa\[.

Soarele se coborâse acum sub orizont =i umbrele nop\ii se ridicau fumegând de prin adâncurile v[ilor. Treptat, se stingea orice mi=care =i, cel mult dac[un greier de miri=te, un scâr\âit de cump[n[sau un l[trat de câine mai tulbura adânca lini=te a v[zduhurilor cuprinse de amurg.

Era tocmai s[ne abatem la cea dintâi cas[\[r[neasc[, când iat[c[ne]ntâmpin[preotul din sat, care m[cuno=tea.

— Drum bun, ne zise el cam nedumerit; dar bine, de unde =i-ncotro?

— De unde vrei =i-ncotro vrei, p[rinte. Dar sfin\ia-ta?

— Ia, prin popor cu de-ale darului; da n-o s[v[opri\i nic[ieri?

— Tocmai la aceasta ne gândeam =i noi; suntem obosi\i =i fl[mânzi.

— Dac[-i a=a, pofti\i m[rog la mine =i-om]ngriji de toate.

Se]n\elege de la sine c[, f[r[multe marafeturi, primir[m bucuro=i invita\ia p[rintelui Ionic[G[leanu.

Peste o jum[tate de ceas, ne aflam deci]n gazd[la p[rintele Ionic[din valea Pipirigului.

Nu =tiu pentru ce, stând]ntins pe un a=ternut de iarb[proasp[t cosit[=i mirositoare =i privind stelele, care]ncepeau a se aprinde]n seninul serii, m[str[mutai cu mintea]n ni=te timpuri vechi, dar vechi de tot: patriarhul Abraham trecea m[re\ prin]nchipuirea mea cu lunga lui barb[=i cu sacrii lui perciuni;]nfloritele v[i biblice pline de soare se deschideau]nainte-mi ca ni=te guri de rai; iar]ntre]ndoiturile verzi ale dealurilor, turmele albe p[=teau]n larg iarba fraged[a colinelor. Pe]ngerii c[l[tori]i vedeam iar[=i cum sosesc =i bat la u=a binecuvântat[a p[rintelui evreilor; iar pe b[trâna Sarah mi-o]nchipuiam umblând =i aprinzând focul pentru cina de sear[...

+i cu toate acestea nu m[aflam decât]n nevoie=a vale a Pipirigului, lipsit[de orice aureol[legendar[, la p[rintele Ionic[, un preot mic =i blond, f[r[nici o asem[nare cu fabulosul protop[-rinte al poporului lui Dumnezeu; la preoteasa sf.-sale, o femeie voinic[cu chip curat românesc =i care c[p[tase, f[r[nici o binecuvântare, pe cei cinci copii ai s[i zdraveni =i s[n[to=i, =i din care pe nici unul nu-i tr[snise prin cap s[-l jertfeasc[vicleniei lacome a vreunui Dumnezeu. Noi?... Noi mai pu\in]nc[sem[n[m cu]ngerii c[l[tori; eu, mai cu seam[, m-a= fi spânzurat dac[cineva ar fi]ndr[znit s[m[ieie drept]nger; =i totu=i]nchipuirea mea voia cu orice pre\ s[ ]nsemne o tr[s[tur[de unire]ntre m[re\ia legendar[a trecutului =i micimea schiload[a timpului de fa\[. +i cine =tie pe unde ar mai fi cutreierat gândul meu, dac[foamea, pârdalnica de foame nu l-ar fi atârnat greu spre p[mânt. P[rintele

Ionic[veni s[ne pofteasc[la mas[. Ce pitoreasc[era masa p[rintelui Ionic[! }n mijlocul unei mese rotunde de tei, cu trei picioare, st[tea nemi=cat[o mare m[m[lig[frumoas[ca aurul, din care aburii suri =i fierbin\i se ridicau drept]n sus, ca din jertfa lui Abel; iar]mprejurul m[m[ligii, str[chinile nou[, sm[l\uite cu albastru =i ro=, pline cu bor= de oaie =i num[rate pe c[ciuli, st[teau fiecare al[turea cu câte o lingur[alb[de lemn, de asemenea nou[.

— Binecuvânteaz[, p[rinte, zisei eu, a=ezându-m[la mas[.

— Binecuvântat[fie]mp[r[\ia Tat[lui =i a Fiului... =i sfâr=itul binecuvânt[rii, adic[Sfântul Duh, se pierdu]n gâtul adânc al p[rintelui Ionic[.

Cu cruce, f[r[cruce,]ncepur[m a sorbi din bor=ul fierbinte cu iu\eala potrivit[foamei fiec[ruia dintre noi, ridicând sprâncenele =i]ncre\ind fruntea. N-aveam furculi\e =i, prin urmare, c[utam a da m[m[ligii forma cea mai nimerit[spre a luneca pe gât. Sorbiturile =i]nghi\iturile se urmau cu o caden\[regulat[=i monoton[. Eram s[tui. Ne scular[m de la mas[: era =i timpul, c[ci pleoapele noastre de plumb ne c[deau f[r[voie peste ochi; sângele nostru lene=]ncepuse a circula greoi =i somnul ne dobora la p[mânt...

“Et misit soporem in Adamum.”[1]

Atâta numai c[, la de=teptare, nu era s[g[sesc lâng[mine o Ev[ ]n plus =i o coast[ ]n minus.

+i, de=i toat[casa p[rintelui Ionic[ ]mi era pus[la]ndemân[cu toate pocl[zile =i l[vicerile sale, m[hot[râi totu=i s[dorm afar[. Am câteodat[porniri molatice de sibarit[2]; decât, aceste porniri]mi vin, de regul[, tocmai atunci când le pot]mp[ca mai pu\in...

Astfel,]n locul a=ternutului moale de foi de trandafir, m[mul\umii cu o p[tur[groas[de iarb[mirositoare, cosit[ ]n ajun;]nlo-

---

[1] +i trimise somnul asupra lui Adam *(lat.)*.

[2] Sibarit — persoan[care tr[ie=te]n lux, lene =i desfrâu.

cuii stofa moale de Bitinia prin o alb[=i curat[poclad[de lân[\igaie f[cut[de]ns[=i mama preoteasa; iar sub cap pusei o pern[vârtoas[de lân[, cu horbot[pe margini =i]nf[\at[chiar atunci. M[ ]nv[lii cu alt[poclad[=i, spre a-mi fi mai cald, aruncai pe deasupra cerul cu stelele. N-avui timp s[m[ ]mb[t de priveli=tea m[rea\[a serii aceleia. Luna =i stelele, care]notau]n negrele =i dep[rtatele adâncuri ale nem[rginirii, m[priveau cu atâ\ia ochi de foc cu gene de umbr[... dar ce-mi p[sa mie de toate acestea? Mie-mi era somn =i adormii. Dormii dus. Noaptea trecu]ntr-o clip[de ochi.

H{L{UCA

CUPRINS

}n zori, a doua zi, eram gata de drum. A=adar, aproape din picioare, f[cur[m cinste unui bor= no. 2, dres cu lapte acru =i]nso\it de obi=nuita =i zdrav[na m[m[lig[. De ast[dat[ ]ns[carnea din bor= era cam crud[, ceea ce totu=i nu ne]mpiedica de a o lua drept fiart[... Osp[tar[m =i, luându-ne r[mas bun de la p[rintele Ionic[, ne]ndreptar[m c[tre]n[l\imile seme\e ale H[l[ucei.

Greul c[l[toriei noastre]ncepea de aici; l[sasem acum calea cea mare =i b[tut[=i ne]ndrumam pe o re\ea]ncâlcit[de poteci]nguste =i f[r[num[r, t[iete de pa=ii muntenilor pe coamele =i coastele ierboase ale H[l[ucei. Diminea\a era m[rea\[... geana de foc a unui soare curat]ncepuse a se aprinde dup[piscurile]nalte ale mun\ilor râpo=i din stânga Ozanei; neguri fumegânde pluteau]n v[zduhul adânc al v[ilor, iar din lumina, cu care r[s[ritul]ncepuse a inunda nem[rginirile, cel mult dac[mai ajungeau pân[la noi câteva raze str[lucite. Mergeam t[cu\i =i cu noi t[cea]ntreaga fire. Nici un murmur de pâr`u, nici un ciripit de pas[re, nici o =oapt[de vânt, nici un cl[tinat de frunze nu tulbura lini=tea adânc[a p[durilor ce str[b[team. Fagii]nal\i cu trunchiuri albe =i cu crestele lor stufoase, neclinti\i =i rari, treceau pe lâng[noi. Prin p[turile groase ale genera\iunilor de foi]ngr[m[dite de vremuri unele peste altele, cel mult dac[, pe ici-colea,]=i mai ridica sfios capul câte un fir de iarb[ro=iatic[=i s[lbatic[sau câte o floare sp[rioas[r[t[cit[ ]n singur[tatea fermecat[a p[durilor... Nic[ieri poate, mai mult decât aici, nu e dat cuiva s[vad[aievea hotarele dintre via\[=i moarte...

T[cu\i, a=adar, suiam cu pa=i rari c[tre cele de pe urm[ ]n[l\imi ale H[l[ucei. Nu =tiu pentru ce muntele acesta se nume=te astfel; =tiu]ns[c[e destul s[zici “H[l[uca” spre a-\i trece prin minte ceva de=irat =i colosal. Soarele se]n[l\ase de o suli\[peste cele mai]nalte vârfuri ale mun\ilor dintre r[s[rit =i miaz[zi =i,]mpreun[cu el, ie=isem =i noi din regiunea p[durilor, care]mbrac[cele dintâi trepte ale H[l[ucei. +i dac[cor[bierii, p[r[sind \[rmurile, au dreptul s[spun[c[au ie=it la largul m[rii, tot cu acela=i drept am fi putut zice =i noi c[ie=isem la largul H[l[ucei; cel pu\in aceasta e sim\irea ce \i-o de=teapt[ple=uva ei priveli=te, nem[rginita ei]ntindere verde =i nenum[ratele ei valuri de coline.

Nu mai =tiu c[rui jidov i s-a ar[tat, oarecând, o scar[ ]n vis, rezemat[cu un cap[t de ceruri =i cu altul de p[mânt, =i pe care]ngerii Domnului se suiau =i se coborau... mie]ns[, f[r[s[fiu]nger,]mi fu dat s[urc spre ceruri o scar[aievea... C[ci ce alt[se poate socoti H[l[uca, dac[nu o nem[surat[scar[aruncat[de]nsu=i Dumnezeu]ntre cer =i p[mânt?

N-a= putea,]n adev[r, spune cu câte picioare eram deasupra nourilor; dar, de-a= fi]ntins mâna, a= fi prins stelele! =i cu toate acestea H[l[uca se uita la mine tot de sus]n jos. Eram de mult]n]mp[r[\ia mu=chiului =i colinele, ce mai aveam]nc[de urcat, se cufundau]n o gean[de verdea\[=i azur pe adâncul cerurilor. Dincolo de aceast[gean[a ochiului lui Dumnezeu,]nchipuirea mea nu mai g[sea nici un punct de reazem; necunoscutul m[sorbea]n imensitatea sa; poate c[pa=ii mei]ndr[zne\i c[lcau acum pe r[scrucile p[mântului =i, prin o halucina\ie acustic[,]mi p[rea c[-i aud scâr\âitul greoi pe osia sa. O cascad[de aer sub\ire =i rece se rev[rsa de pe cele din urm[ ]n[l\imi apusene ale H[l[ucei =i se arunca]n adâncurile dep[rtate ale v[ilor din r[s[rit.

Urma vântului t[ia brazde adânci =i mi=c[toare]n iarba rar[=i s[lbatic[ce acoperea]ntinderea pustie a colinelor; un glas sec, r[gu=it =i nem[rginit]mi]nfiora auzul]n r[stimpuri... Veneam din regiunile fericite ale frumoaselor noastre v[i, unde, la fiece pas,

=oapta p[durilor =i susurul apelor]mi mângâiase auzul; m[r[sf[\asem atâta]n flori =i]n lumin[, =i sufletul meu se]mb[tase de atâtea visuri sub]naltele umbre ale p[durilor!... =i cu toate acestea c[l[torul nu-=i poate st[pâni sufletul de a fi cuprins, câte-odat[, de farmecul contrastului... De câte ori, =i mai cu seam[eu,]ntr-o câmpie]nflorit[sau pe malul unui pâr`u cu murmur dulce, nu m-am sim\it expatriat? =i iar[=i, de câte ori pustiul din suflet nu g[se=te un bun prieten]n pustiul din natur[! =i sufletul meu era pustiu, =i inima mea era obosit[...

Te salut, b[trân[H[l[uc[! Glasul de pieire al vântului t[u de ghea\[, fâ=âitul sec =i aspru al s[lbaticelor tale ierburi, nem[rginitul de=ert al friguroaselor tale]n[l\imi t[lm[ceau atât de bine lumea sufletului meu!... Te salut, te salut, b[trân[H[l[uc[! “Cine =tie, cugetam eu, oprindu-m[=i]mbr[\i=ând cu privirea de=ertul spa\iu; cine =tie dac[b[trânul meu picior va mai c[lca vreodat[ ]n aceast[ ]mp[r[\ie]nalt[a vulturilor =i a frigului etern! Cine =tie dac[ ]mi va mai fi dat s[ ]nsufle\esc cu gândul =i cu sim\irea mea aceste l[ca=uri ale mor\ii!!...” +i... cine =tie dac[o lacrim[n-a curs din ochii mei atunci!

Temperatura capului meu]ns[e schimb[toare de tot.

“Cine =tie, cugetai eu zâmbind, dac[mie nu-mi lipse=te o doag[! A te sui,]n adev[r, deasupra nourilor =i a nu te alege, mai la urm[, decât cu un zâmbet de mil[din partea capetelor rotunde, pentru toate aceste prostii adunate cu primejdie]n regiunile seninului etern; a te entuziasma]naintea unei flori r[s[rite pe margini de pr[p[stii, a r[mânea petrificat sub farmecul melodiilor v[zduhului =i a codrilor fr[mânta\i de vânturi; a plânge cu roua care cade din ceruri =i a intona imnuri dumnezeie=ti cu pâraiele care murmur[— toate acestea sunt, desigur, lucruri de mare pre\. Nu e]ns[mai pu\in adev[rat c[se g[sesc =i destule frânghii de legat pe oamenii de soiul meu; f[r[ ]ndoial[c[mie-mi lipsesc câteva doage”, m[gândii eu, convins]n cele din urm[.

Lumea de sub picioarele mele se frigea sub miezul]nfl[c[rat al zilelor de iulie, mie]ns[, pe H[l[uca,]mi cl[n\[neau din\ii ca]n decembrie. }n zadar m[ ]nf[=urasem]n mantaua mea larg[,]n zadar tr[sesem peste urechi marginile largi ale p[l[riei mele; vântul sub\ire str[b[tea pretutindeni =i junghiurile frigului]ncepuser[a m[cerca pe la sub\iori. Cât despre tovar[=ul meu, el se f[cuse mic cât un ghem =i, zgribulindu-se, avea aerul c[vrea s[se ascund[sub cozorocul chipiului s[u... Bietul meu tovar[=! El niciodat[nu =i-a putut da seama ce c[uta pe H[l[uca; eu]ns[, cu toat[str[=nicia]mprejur[rilor, f[ceam haz]n vreme ce el bomb[nea mereu =i mergea iute]naintea mea.

— Ce dracu, zise el, la un moment dat, oprindu-se =i]ntorcându-se iute c[tre mine, ce dracu! n-o s[mai ajungem nic[ieri la vreun ad[post, la vreo stân[undeva? Am]n\epenit de frig.

+i din\ii]i cl[n\[neau]n gur[, iar nasul lui cel mare i se]nvine\ise]ntr-un chip]ngrozitor.

— Pentru D-zeu sau pentru dracu, te prive=te, scumpul meu; ai]ns[aerul de a crede c[eu sunt p[rta= la toate n[zdr[v[niile Ziditorului acestei lumi. Nu cumva crezi c[s-a sf[tuit poate cu mine când a ridicat de pe p[mânt aceast[nem[surat[scar[la cer? +-apoi, cine te-a pus =i pe tine s[-\i vâri ginga=a ta persoan[sub acest chipiu =i sub aceast[vengherc[sold[\easc[? N-ai =tiut, se vede, c[b[trânul Criv[\ nu e]nv[\at s[fac[la cocard[[1] =i s[steie smirna]naintea unui galon de fir. Cred, cu toate acestea, c[o s[ajungem undeva, dar pe]nserate; se poate chiar s[n-avem acest noroc; atunci a= fi de p[rere s[coborâm]n cea mai apropiat[vale unde s[g[sim, cel pu\in, cu ce]njgheba un foc, spre a ne ap[ra pielea]mpotriva acestor]nghe\ate s[rut[ri ale vântului.

— Se vede c[d-ta e=ti alc[tuit numai din piele; pe mine]ns[m-a]nzestrat D-zeu =i cu stomac.

---

[1] *A face la cocard[* — pedeaps[ ]n vechea armat[.

— Felicit[rile mele, scumpul meu, pentru acest dar pre\ios, de care trebuie s[fii foarte mândru, mai ales]n timpul de fa\[. Afl[ ]ns[c[nu se vorbe=te de foame acolo unde n-ai ce mânca; nu pierde totu=i n[dejdea... Bunul D-zeu al p[rin\ilor t[i a umplut cu ap[limpede =i rece vinele mun\ilor s[i =i a sem[nat cu]mbel=ugare tot soiul de ciuperci]n calea drume\ului fl[mând... Ce p[cat c[jirul nu e copt; jirul... O! jirul!...

— Te rog, zise el]ntrerupându-m[, n-am chef =i nici nu m[simt]n stare s[ascult, la vremea asta =i pe vârful H[l[ucei, apologia jirului; p[streaz-o pentru dumneata sau m[car pentru vremuri mai bune.

— }mi pare r[u, scumpa mea scrumbie cuget[toare, c[tocmai la jir te-ai sup[rat, de=i sunt]ncredin\at c[de-ai scurma]n str[vechea ta genealogie, ai g[si neap[rat =i vreun mistre\ printre ilu=trii t[i str[mo=i; mai mult]nc[, s-ar putea prea u=or...

— M[rog, zise tovar[=ul meu t[indu-mi vorba, auzit-ai vreodat[de moara lui Tudoran cea pustie?

— Nu; dar ce e cu moara lui Tudoran cea pustie?

— +i de b[tea, de nu b[tea vânt, ea tot se]nvârtea.

— Foarte bine! Iat[o moar[plin[de]n\elepciune =i de mare folos pentru netrebnici ca tine; c[ci de când moara aceasta se]nvârte=te, bag de seam[c[din\ii nu-\i mai cl[n\[nesc, ba mi se pare c[chiar nasul t[u =i-a mai venit]n fire =i, deocamdat[, n-ar mai putea]ndeplini cu cinste]ns[rcinarea de ciuh[pentru speriat vr[biile]n vreo \arin[de m[lai...

+i gura \inea de vorb[pe stomac, care-=i uita de foame.

Soarele c[lca acum pe hotarele dintre amurgul nostru =i zorile altor lumi; iar lumina razelor lui nu mai poleia decât cele mai]nalte piscuri ale mun\ilor, care se desf[=urau sub picioarele noastre. Pe stânga, Ceahl[ul, cu nenum[ratele sale turnuri de stânci, s[pate pe adâncul cerului, se]n[l\a]n aer ca un fantastic castel de aur zidit de mâna fermecat[a vreunui vr[jitor din pove=ti. Vântul nu mai sufla =i glasul r[gu=it al ierburilor aspre =i s[lbatice

amu\ise; o solemn[t[cere domnea]n cer =i pe p[mânt; numai zgomotul surd al pa=ilor no=tri tulbura]n caden\[aceast[t[cere. S-ar fi zis c[noi singuri mai respiram]n mijlocul acestei lumi r[s[rite ca prin minune sub puternicul *fiat*[1] al lui D-zeu; =i cât pe ce s[lunec pe povârni=ul unei melancolice fantezii; dar nu era vreme, c[ci grija vie\ii reale mi se impunea f[r[voie =i, oricât de r[bd[tor ar fi cineva la asprimile unei c[l[torii de felul acesta, vine totu=i vremea când trebuie s[te supui poruncilor nevoii. Trebuia deci s[m[supun =i eu. }mi era frig =i foame... iat[pentru ce-mi]ntorsesem mintea de la tot ce m[ ]nconjura =i c[utam cu ochiul =i cu urechea s[str[bat adâncimile v[ilor, spre a deosebi o form[sau un sunet care s[v[deasc[fiin\a omului]n aceast[singur[tate. Noaptea inundase v[ile, =i amurgul, cre=tetele mun\ilor. Mergeam gr[bi\i =i f[r[\int[sub pintenul ascu\it al foamei =i al frigului, =i gr[bi\i — dup[cum eram — nu prinser[m de veste decât]ntr-un târziu c[poteca de sub picioarele noastre disp[ruse =i c[o moale saltea de mu=chi o]nlocuise: r[t[cisem! Aceast[convingere]mi trecu prin inim[ca un fier aprins; bietul meu tovar[= pierduse =i putin\a de a cugeta; eu, cel pu\in, eram deprins cu asprimile vie\ii r[t[citoare; el]ns[pentru]ntâia oar[le]ncerca.

}nnoptase de tot; =i fiindc[nu mai aveam,]n]ntunericul prin care]notam, nici o cârm[pentru pa=ii no=tri, ne hot[râr[m a ne]ncredin\a mersul la]n\elepciunea]ntâmpl[rii; =i cu atât mai mult f[cui aceasta, cu cât]ntâmplarea era una din vechile =i iubitele mele cuno=tin\e; cu ea m-am]n\eles totdeauna bine, c[ci numai ea — când am fost]n cump[n[— mi-a]ntins o mân[prieteneasc[. Aceast[hot[râre]mi r[cori capul,]n care mi se p[rea c[se]nvârte=te vijelios o roat[de foc, =i-mi red[du limpezimea cuget[rii.

Un nou curaj =i o nou[putere]ncepu s[circule]n vinele mele. Mi se p[rea c[nu-mi mai este nici foame, nici frig =i a= fi]nceput s[=uier, dac[auzul meu, ocupat cu recunoa=terile, n-ar fi avut

---

[1] *Fiat lux!* — S[se fac[lumin[!

nevoie de lini=te. Trecuse din noapte un ceas plin de grij[=i nedumerire. Obosi\i =i fl[mânzi,]ncepusem a scobor] la vale, spre a g[si un ad[post]n dosul vreunei stânci sau]n fundul vreunei v[g[uni mai ap[rate de vânt. Sunt]ncredin\at c[tovar[=ul meu]=i num[ra]n gând pe to\i str[mo=ii]n ordine cronologic[=i-i blestema pe rând. Eu mergeam cu]ngrijire, despicând cu ochiul]ntunericul nop\ii, iar cu urechea adâncimile dep[rt[rilor reci, de=erte =i]ntunecoase. Eram poate aproape s[ne a=ez[m pentru noapte]n vreuna din]ndoiturile mai t[inuite ale H[l[ucei, când mi se p[ru c[un l[trat de câine]mi atinge auzul; m[oprii locului =i ascultai. Era]n adev[r un l[trat aidoma de câine =i]nc[nu a=a de dep[rtat, dup[cât puteam m[sura cu auzul. Dac[cea mai dumnezeiasc[muzic[m-ar fi de=teptat din visul cel mai fioros, nu mi s-ar fi p[rut mai dulce =i mai prieteneasc[. F[r[s[mai st[m pe gânduri, ne]ndreptar[m pa=ii]ntr-acolo. Dup[un p[trar de or[, z[rir[m o lumin[=i forma unei a=ez[ri omene=ti: era o stân[; dar, tocmai pentru acest cuvânt, r[maser[m câtva]n cump[n[, dac[trebuie sau nu s[ne apropiem; atât câinii, cât =i]nf[\i=area noastr[la asemenea or[ ]n mijlocul ciobanilor erau — poate — atâtea cuvinte, care s[ne opreasc[un moment pe loc. Dup[un scurt consiliu, ne hot[râr[m a]nainta.

Când fur[m ca la o zvârlitur[de b[\ aproape de stân[, câinii sim\ir[=i unul câte unul]ncepur[a se repezi, l[trând de pe locurile lor. Cât te-ai =terge la ochi, fur[m]mpresura\i din toate p[r\ile de o mie de col\i gata s[ne sfâ=ie. Planul nostru de lupt[era]ns[mai dinainte hot[rât: potrivit acestui plan, ne puser[m deci spate la spate =i, cu vânjoasele noastre be\e de drum,]ncepur[m a descrie cercuri de ap[rare ame\itor de repezi; m[rimea primejdiei ne d[dea puterea =i agerimea trebuitoare: un duel,]n adev[r, original, se]ncinsese]n]ntunericul nop\ii, sub lumina stelelor H[l[ucei,]ntre câinii]nt[rta\i cu col\ii lor de fier =i]ntre animalul cu dou[fe\e]njghebat]n prip[de noi; dar,]n tot timpul acestei lupte dezn[d[jduite, noi nu]ncetar[m de a ne apropia l[-

turi= de stân[. Ciobanii, nedumeri\i asupra ce putea s[fie, st[teau ciotc[ ]n u=a stânii cu ciomegele]n mân[. Erau poate gata s[se repad[ ]n ajutorul câinilor; dar nu mai fu trebuin\[, c[ci noi eram acum lâng[dân=ii. }nf[\i=area noastr[ ]i lini=ti, pe cât]n\elesei, c[ci ei singuri]ncepur[s[alunge câinii, care]n scurt se ostoir[.

— Bun[vremea, fl[c[i, zisei eu, intrând]n stân[urmat de tovar[=ul meu.

— Bun venit la oameni buni, ne r[spunse un baci b[trân, mai murdar decât un dervi= =i]nf[=urat]ntr-un chimir lat de-o palm[domneasc[.

— Fii pe pace, mo=ule, de buni suntem ca pâinea cea bun[, dar de nec[ji\i suntem ca ni=te draci pe care-i botezi]n agheasm[. Uite, continuai eu, a=ezându-m[turce=te]naintea celor doi t[ciuni ce fumegau]n mijlocul stânii; uite, venim azi din Pipirig, de la p[rintele Ionic[; n[d[jduiam s[trecem muntele cu lumin[=i s[scoborâm]n Sabasa; dar noaptea ne-a apucat =i iat[-ne, pentru ast[-sear[, oaspe\ii d-voastr[. Noi suntem de la Piatra; eu sunt dasc[l =i dumnealui este recrut; a suit H[l[uca]n brânci =i era s[moar[de fric[; ce mai soldat are s[fie =i el!

— Fric[? =i de ce?]ntreb[baciul cel b[trân.

— S[nu-l m[nânce jivinile de pe H[l[uca =i s[-i r[mâie chipiul f[r[st[pân, r[spunsei eu.

Tovar[=ul meu se uita chiorâ= la mine =i nu-i venea s[cread[c[cineva mai poate glumi]n asemenea]mprejur[ri.

Eram fl[mânzi ca ni=te lupi;]ntr-o stân[ ]ns[nu moare cineva de foame. Comarnicul[1] gemea sub greutatea unor ca=i rotunzi =i g[lbii. Albea\a bulg[rilor mari de urd[râdea parc[de negrul scândurilor afumate pe care st[teau. Un mare ceaun de stân[, plin cu jinti\[, aburea]ntr-un col\. De altmintrelea, necur[\enia domnea nesup[rat[, ca]n toate locurile unde e mult[gr[sime =i pu\in[

---

[1] *Comarnic* — poli\[, scândur[sau leas[de nuiele pe care, la stân[, se pune ca=ul la uscat.

ap[. Mirosul caracteristic de oaie, amestecat cu cel de brânz[, str[b[tea pân[-n creieri. }ntr-un col\ mai retras al stânii, un teanc de piei mi\oase de oi pierite slujea, desigur, unui popor]ntreg de checheri\e[1] drept cald[=i moale locuin\[. Ciobanii, cu plete lungi =i unsuroase, cu staturi de uria=i, se g[seau foarte bine]n c[m[=ile lor impermeabile. Dintre to\i, baciul cel mai b[trân era =i cel mai murdar. }mi]nchipui c[toate lucrurile prop[=esc]n \ara aceasta: singur[stâna trebuie s[fie aceea=i ast[zi ca =i pe timpul p[storiei dacice.

— Mo=ule, zisei eu,]n sfâr=it, adresându-m[c[tre baciul cel b[trân, toate ca toate, dar n-am putea mânca ceva la dumneata? suntem istovi\i =i de foame, =i de oboseal[.

— Cum nu, domni=orule, cum nu? numai s[v[mul\umi\i cu ce avem.

— Da ne mul\umim cu ce-a fi, numai s[fie: =i, pân[una-alta, ia s[cinstim câte-un pahar de rachiu, zisei eu, sco\ând din boccea =ipul cu rachiu. Rachiul =i tutunul sunt,]n munte =i pe la ciobani mai cu seam[, cele dou[lucruri]naintea c[rora u=ile se deschid =i mesele se]ntind.

Astfel, m[ ]ngrijisem s[am]ntotdeauna cu mine rachiu =i tutun. Paharul merse]mprejur,]ncepând cu baciul cel b[trân =i sfâr=ind cu tovar[=ul meu.

Peste jum[tate de ceas, masa fu gata. Doi din ciobanii cei mai tineri]ntinser[jos,]n stân[, ni=te foi late de brustur; iar de jur]mprejur a=ternuse piei de oaie, cojoace =i sarici. O mare m[m[lig[oache=[, ie=it[din tiparul fierbinte al unui ceaun, se r[sf[\a f[r[pudoare sub ochii no=tri, =i toate produsele laptelui, sub toate formele, se]n=iraser[cerc]mprejurul ei.

Tot timpul cât se preg[tise masa, tovar[=ul meu st[tuse dinaintea focului =i-=i pr[jise pe toate fe\ele cele dou[picioare lungi ale sale; apoi, a=ezându-le]ntr-un unghi deschis,]=i rezemase

[1] *Checheri\[, chicheri\[* — insect[care tr[ie=te pe pielea oilor.

coatele pe genunchi =i nu]nf[\i=a c[ldurii focului decât palmele sale late cu degetele r[sfirate; iar]n intervalul dintre ele =i pe acela=i plan,]=i vârâse mica lui figur[... numai nasul lui colosal =i ro=]nainta,]n form[de virgul[uria=[, afar[din planul neted al palmelor. Sta nemi=cat, cu ochii \int[ ]n fl[c[rile focului.

— Hei, prietene! strigai eu, ia mai las[cea gura sobei =i vino s[mânc[m; o s[ai dup[aceea destul[vreme s[urm[re=ti]n limbile de par[ale focului chipurile fantastice de zmei =i de balauri.

F[r[s[zic[ceva, se scul[, se]ntinse de-i pârâir[toate]ncheieturile =i veni de se a=ez[la mas[.

Cina fu scurt[, frugal[=i t[cut[.

— Acuma, b[trânul meu vis[tor,]mi zise el, aprinzându-=i o \igar[=i r[sturnându-se molatic pe una din pieile mi\oase de oaie, acuma]mi po\i]nveseli izihia cu vreo]ntraiurea din lumea cealalt[; am destul[vreme ca s[te ascult.

— Nu cred, scumpul meu, s[ai vreme tocmai]ndeajuns, deoarece sunt]ncredin\at c[, peste pu\in, ai s[te zvârcole=ti ca]n focul nestins al iadului sub mu=c[turile]nsetate ale unui]ntreg popor de checheri\e, ce trebuie s[fi mi=unând prin p[durea deas[de mi\e ale bl[nilor de oi moarte, pe care te-ai tologit a=a de molatic!

N-apucasem s[sfâr=esc bine vorba, =i tovar[=ul meu s[ri ars de pe bl[nile pe care st[tea lungit.

— Dar atunci, zise el, scuturându-se parc[de checheri\e, unde o s[dormim? }mi vine s[cred c[d-ta nu te]ngrije=ti de nimica =i c[iei]n glum[toate lucrurile, oricât de serioase ar fi ele.

— E=ti de o rar[p[trundere, tân[rul =i frumosul meu Alexis, zisei eu, neurnindu-m[de cum st[team lungit pe una din sarici. Astfel te]ncredin\ez c[, de ne-am afla]n vremurile mai de demult, m-a= l[sa bucuros]n voia gusturilor mele idilice, =i o noapte]ntreag[a= boldi ochii la stele; =i aceasta cu atât mai mult, cu cât aici nu ne afl[m tocmai]n]mp[r[\ia somnului; dar a=a!... Totu=i, dac[te gânde=ti cu tot dinadinsul la somn, apoi vom c[uta vreun

cotlon afar[. Avem la]ndemân[atâta mu=chi,]ncât ai putea s[-\i]njghebezi din el perne =i saltele mai moi decât ale regelui Solomon; te asigur]ns[c[, cel pu\in noaptea aceasta, regina din Saba nu te va vizita.

M[sculai =i rugai pe baciul cel b[trân s[ne g[seasc[vreun loc potrivit pentru noapte. Baciul]ns[, om cu socoteal[, ne]ndemna s[r[mânem]n stân[, tr[gându-ne luarea-aminte asupra frigului de afar[=i chiar asupra lupilor ce r[t[ceau câteodat[prin p[r\ile locului. Toate st[ruin\ele lui]ns[r[maser[zadarnice; checheri\ele ni se p[reau mai de temut decât lupii =i decât gerul. Ne duse deci dep[rtare ca la o sut[de pa=i, la o veche =andrama din care nu mai r[m[sese decât vreo patru scânduri deasupra =i vreo dou[sau trei pe l[turi. Aici fusese stâna alt[dat[; de un timp]ns[se mutase devale, mai la ad[post.

Cât \inu lumina unui chibrit, cercetar[m locuin\a noastr[de noapte. Când r[maser[m prin]ntuneric =i dup[ce, mai cu seam[, baciul ne dori noapte bun[=i se dep[rt[,]ncepui a m[gândi cu tot dinadinsul la ce ni se putea]ntâmpla peste noapte. Gerul ca gerul, dar lupii baciului m[cam nelini=teau. Cât despre tovar[=ul meu nu-l vedeam =i, prin urmare, nici nu =tiam ce face; sunt sigur]ns[c[=i pe dânsul]l fr[mântau cam tot acelea=i gânduri.

Niciodat[,]n tot cursul acestui drum, nu-mi aduc aminte s[fi fost mai]ngrijit decât atunci. Vântul de ghea\[, ce ne]nso\ise de-a stânga mai toat[ziua,]ncepuse din nou cu o furie]ndoit[=i, t[indu-se]n scândurile rare ale =andramalei noastre, gemea,]n r[stimpuri, a lugubru =i a pustiu; nem[rginita singur[tate de pe treptele]nalte ale v[zduhului sporea =i mai mult fiorii de groaz[, cu care str[=nicia st[rii noastre de fa\[ne umpluse inimile; =i, de=i]n regiunea stelelor, noaptea era totu=i a=a de oarb[,]ncât la doi pa=i formele lucrurilor disp[reau.

M[hot[râi s[m[culc. }mi a=ezai bocceaua]ntr-un col\ al =andramalei,]ndesai p[l[ria pe cap, legându-i cu o batist[marginile peste urechi, m[ ]nf[=urai strâns]n mantaua mea lung[=i larg[,

pusei capul pe boccea =i iat[-m[ ]n una din cele mai bune condi\iuni spre a p[=i spre lumea visurilor.

— Noapte bun[, amice, eu m-am culcat, tu ce faci?]ntrebai eu pe tovar[=ul meu, despre a c[rui existen\[numai urechile]mi mai puteau da oarecare l[muriri.

— +i eu caut s[m[culc, dar cum =i unde?

— Ca mine =i pe sânul dulce al mamei comune.

— Am cinste s[-\i spun c[, de ast[dat[, dau dracului =i mam[comun[=i tot.

— Eu, scumpul meu, nu dau dracului nimic, =i sunt hot[rât a r[mânea aici; tu]ns[, dac[nu g[se=ti destul de moale sânul propriei tale mame, atunci po\i]ndrepta o rug[ciune c[tre Atotputernicul D-zeu al str[mo=ilor t[i, ca s[aib[o mai de aproape grij[de ginga=a =i nobila ta persoan[...

Dac[tovar[=ul meu n-a turbat atunci, desigur c[nu va mai turba niciodat[. Morm[i nu =tiu ce =i, bojb[ind prin]ntuneric, veni s[se a=eze lâng[mine.

Dup[câteva mi=c[ri comune tuturor animalelor care se preg[tesc pentru somn, g[sir[m echilibrul trebuitor pentru a dormi. Corpurile noastre elastice se adaptar[destul de bine terenului accidentat ce ne slujea de a=ternut; iar boccelele noastre se schimbar[ ]n ni=te perne minunate. Vântul, numai vântul nu]nceta de a geme cu o furie nebun[=i de a zgudui dezn[d[jduit =ubredul nostru ad[post. Totu=i, somnul]ncepu a se furi=a pe sub genele noastre, iar]nchipuirile lumii reale a lua propor\iile =i formele fantastice din lumea visurilor... Mi se p[rea c[p[mântul se scurge]n haos =i c[un nem[rginit de=ert se deschide sub mine; sau mi se p[rea c[, dintr-un punct cât un atom imaginar de mic, ni=te negre =i vaste cercuri concentrice se desfac =i-=i l[rgesc cuprinsul pân[peste marginile nesfâr=itului; c[se n[=teau din punctul lor generic, =i tot din el se desf[ceau aceste cercuri cu o repeziciune atât de ame\itoare,]ncât]nchipuirea mea, târât[de jocul acesta fantastic,]mi l[sa]n creieri urma vie a unui vârtej... forme de fiin\e

bizare se]nfiripau pe fundul orb al ochilor mei; zgrip\ori cu gheare colosale, grifoni]naripa\i, bazilisci cu ochii de j[ratic, crocodili cu râtul de porc =i cu pumnale]n loc de din\i; apoi, un furnicar mi=uitor de fiin\e mici, cu ochii]n trei col\uri, cu boturi lungi, cu trei picioare, cu labe de mâ\[, cu nasuri sucite, cu coarne uria=e, cu ghimpi, cu p[r, cu pene, cu catalige... =i toat[aceast[lume de fantasme, produs al unei]nchipuiri sc[pate de sub st[pânirea adormit[a ra\iunii, ca]ntr-un dans infernal se]nvârtea vijelios. Treptat]ns[, tabloul se dep[rta, coloritul se =tergea, formele bizare se topeau una]n alta, =i apoi,]n perspectiva dep[rt[rii, un punct numai, palid, mic, imperceptibil, se mai putea deosebi pe fundul unui haos de]ntuneric f[r[margini...

Adormii.

N-a= putea spune hot[rât dac[,]n timpul somnului, mi-a fost frig sau cald, sau dac[lupii m-au mâncat; pot]ns[spune cu]ncredin\are c[, trezindu-m[,]mi reveduii persoana, spre a vedea dac[nu-i lipse=te ceva; era neatins[.

Vântul]ncetase =i tovar[=ul meu]nc[dormea.

— Hei! Dle sibarit, strigai eu,]mpingându-l cu piciorul, ia urne=te-te pu\in de pe aceast[saltea moale de puf de leb[d[=i de pe aceste perne moi umplute cu zefir.

Se]ntinse, morm[i ceva, se scul[pe jum[tate =i voi s[se culce iar. Nu-i d[dui]ns[r[gaz, ci]mpingându-l din nou cu piciorul:

— Hai, iute, =i cât te v[d; rani\a-n spate, stânga-mprejur, pas gimnastic =i]nainte, mar=!

Zis =i f[cut. }n câteva minute, fur[m gata.

Ne ab[tur[m pe la stân[, unde ne r[corir[m fa\a cu ap[rece, ne luar[m r[mas bun de la ciobani =i plecar[m.

Vântul de cu noapte m[turase norii de pe cer =i numai din v[ile adânci, ce se deschideau sub picioarele noastre, negurile, de=teptate de]ntâile raze ale dimine\ii,]ncepeau s[se]nal\e, ca fumul pornit dintr-o jertf[colosal[a Naturii c[tre Ziditorul s[u.

— Ia te uit[, frumosul meu Telemac, cu ce priveli=te m[rea\[te d[ruie=te, pentru ast[zi, bunul D-zeu al p[rin\ilor t[i, zisei, adresându-m[c[tre tovar[=ul meu. Dar ce naiba tot scurmi cu ochii]n p[mânt, nu cumva \i-ai pierdut nasul?

— Fii pe pace! Dac[l-am pierdut =i nu-l voi g[si, n-am s[cer]mprumut de la d-ta; =tiu c[n-ai de unde s[-mi dai. Pân[atunci]ns[, ai face bine s[-mi ar[\i mar=rutul pentru ast[zi;]ncotro mergem =i unde o s[ne oprim? n-a= dori s[mai p[\im ca asear[.

— Nimic mai u=or, scumpa mea antitez[;]ncotro vom vedea cu ochii =i]ncotro ne vor duce picioarele. +i dac[asear[n-a fost bine, cred c[va fi mai r[u desear[; precum vezi, ai perspectiva unei compensa\ii negative; cui cu cui se scoate!

— Foarte bine, dar cu socoteala asta are s[ne r[mân[ciolanele pe dealuri.

— Iat[, zisei eu, pufnind de râs, un om pe care l-a prins prea devreme mila de ciolanele lui; ei bine, lini=te=te-te, ilustrule scoborâtor al tuturor faraonilor: vom lua toate m[surile trebuitoare, pentru ca nobilele tale ciolane s[fie culese =i a=ezate]n piramida funerar[a familiei; ce mai vrei? m[ ]ns[rcinez eu cu aceasta. Mai ai ceva de]ntâmpinat?

— Nimic, numai, cum m[voi vedea]n valea Bistri\ei, m[sui pe plut[=i m[duc la Piatra.

— Primo: nu po\i fi sigur c[nu te va lua dracu,]nainte de a ajunge]n valea Bistri\ei; secundo: dac[te sui pe plut[f[r[mine, te]neci desigur; ter\io: sub aceast[ ]mbr[c[minte te leag[burduf =i te duce cu c[l[ra=i la suprefectura cea mai apropiat[. Cred c[o s[lu[m]mpreun[o baie]n undele Negrei +arului.

— O s[vedem.

— Desigur c[o s[vedem; iat[singura vorb[cuminte ce \i-a ie=it din gur[, de când c[l[torim.

Ne aflam acum pe]n[l\imile cele din urm[ale H[l[ucei. }n dep[rtare, r[s[ritul imens ardea]n valurile de foc ale zorilor, iar soarele, ca o colosal[sprâncean[de aur curat, se ridica de dup[

linia neagr[=i ondulat[a mun\ilor vaporo=i. Umbrele se gr[m[deau]n apusul]nc[ ]n amurg =i gr[bite se aruncau]n haosul altor lumi. Din v[i, negurile adormite]ncepeau s[se]nal\e, trezite de]ntâile raze ale dimine\ii; ici-colea, din adâncuri, coloane sure de fum se]ndreptau spre ceruri, topindu-=i cre=tetele lor]n v[zduhul luminos =i limpede. La dreapta, v[ile pline de lumin[ale Ozanei, la stânga, v[ile neguroase ale Sabasei, Borcii =i Bistri\ei se deschideau adânci =i pr[p[stioase sub picioarele noastre. Noi mergeam spre cele din urm[pe o potec[t[iat[poate de rarii pa=i ai fiarelor s[lbatice]n mu=chiul verde =i rourat. }ncepusem a cobor] la vale. Ne trebui mai bine de dou[ceasuri pân[ce s[ie=im din regiunea mu=chiului. Când intrar[m]n p[durile tinere de fagi =i de mesteac[ni, ce]mbrac[v[ile mai de jos ale H[l[ucei, soarele inundase cu lumina sa mun\ii din stânga =i din fa\a noastr[. C[ldura]ncepuse a se sim\i =i diminea\a ne vestea o arz[toare zi de iulie. Cu cât]naintam, scoborând]n p[turile mai dese ale aerului din v[i, cu atât mai grele ni se p[reau boccelele noastre. Mergeam alene =i t[cu\i. Nici o priveli=te nu se mai deschidea ochilor no=tri, c[ci eram de toate p[r\ile]mpresura\i de p[durile posomorâte ale poalelor H[l[ucei. Poteca pe unde mergeam se deschidea la vale lung[=i dreapt[. Tot pe aceea=i potec[, venind din alt[parte, intrase =i mergea ca la o zvârlitur[de b[\ ]naintea noastr[un b[ietan care \inea pe cap o putin[; =i fiindc[era cu spatele spre noi, nu ne v[zuse =i nici sim\ise, poate, c[cineva se afla]n urma lui; mergea deci scoborând]ncet =i =uierând o arie de munte; era]nalt =i zdrav[n; putina de pe cap]l mai lungea]nc[, iar mâinile lui aduse]n form[de tor\i spre a \inea putina]i d[deau]nf[\i=area unui ulcior cu picioare.

— Ei, fl[c[ule! strigai eu c[tre dânsul; ia stai oleac[!

Se]ntoarse. Era,]n adev[r, un fl[c[u zdrav[n =i]nalt ca un brad; ne privi pu\in, l[s[putina]n mijlocul drumului =i se f[cu nev[zut]n p[dure.

— Dar asta? zisei eu, vorbindu-mi singur.

Ajunser[m lâng[putin[— o putin[cu lapte acru,]n adev[r — ne uitar[m]n toate p[r\ile, dar nu v[zur[m pe fl[c[u nic[ieri. Ne puser[m la umbr[pe marginea potecii =i aprinser[m câte o \igar[. Un fo=net de frunze]mi atrase luarea-aminte. }ntorsei capul =i z[rii pe fl[c[ul nostru tupilat =i privindu-ne dintre ni=te tufe dese =i apropiete. F[r[s[fi b[gat el de seam[, scosei revolverul =i-l]ntinsei spre locul cu pricina.

— Stai c[trag! strigai eu.

Fl[c[ul]ncremeni pe loc. M[sculai cu revolverul tot]ntins, m[apropiai de tufi=ul]n care st[tea =i]l silii s[ias[la lumin[; era galben cum]i ceara =i tremura ca varga.

— Ia =ezi colea jos, fl[c[ule, zisei eu, lungindu-m[cel]ntâi pe iarb[.

Nu]ndr[zni =i r[mase]n picioare.

— +ezi, când]\i zic; nu face marafeturi; n-am obicei s[poruncesc un lucru de dou[ori!

Se l[s[mai mult s[cad[, decât s[se a=eze lâng[noi.

— Ce ai]n putin[?

— Lapte acru.

+i nu-\i venea s[crezi c[un glas a=a de moale, de tremur[tor =i de sfios poate s[ias[dintr-un piept al unui voinic cât brazii mun\ilor lui.

— Lapte acru,]n luna lui Cuptor? cui spui tu prujituri[1], m[?

— Z[u, boierilor, lapte acru pentru gloat[.

— A! Vras[zic[voi sunte\i oameni cuprin=i, ave\i =i gloat[?

— Nu, z[u, nu, boierilor; tata-i beteag =i mama-i v[dan[...

— Cum v[dan[m[-ta, fl[c[ule? da tat[-to nu-i b[rbatu m[-tii?

— D-apoi c[nu-s lua\i cu cununie.

— +-apoi? da tot nu-i v[dan[, c[are b[rbat, m[car c[-i f[r[cununie.

---

[1] *Prujituri* — glume; aici cu]n\elesul de vorbe goale.

— Tata =ede la vite =i n-o dat de 10 ani pe-acas[;]i beteag de picioare.

— Dar m[-ta nu se duce pe la el?

— Nu se duce niciodat[; cic[-i departe.

— Ei bine, fie =i cum zici tu. Dar spune-mi,]ns[drept s[-mi spui, cam ce ne socote=ti tu pe noi?

— Eu... m[rog de iertare... eu nu socotesc nimica, cucona=ilor.

— Nu umbla cu fleacuri; \i-am spus c[n-am obicei s[poruncesc un lucru de dou[ori; spune-mi, când ne-ai v[zut, cam drept ce ne-ai luat?

— M[rog de iertare, zise fl[c[ul tremurând, am chitit[1] c[sunte\i ni=te... boieri.

— Bine, m[, mai v[zut-ai tu boieri cu opinci]n picioare =i cu boccelele-n spinare ca noi?

— Eu... n-am v[zut, da spun oamenii...

— C[boierii poart[opinci =i boccele?

— Nu... da c[...

— C[?

— C[...

— Haide, spune odat[, sau... =i f[cui o mi=care amenin\[toare.

— C[... zise fl[c[ul, ferindu-se mecanice=te]ntr-o parte, c[boieri ca d-voastr[mai trec câteodat[pe la noi.

+i sudori cât bobul de maz[re curgeau de pe fruntea rece =i palid[a bietului fl[c[u.

— +i nu =tii tu numele vreunuia din ace=ti boieri despre care ai auzit? Dac[spui drept, n-o s[-\i fac nimic.

— Spune tata de... Gheorghe a Nastasiei, de Profir, da eu nu =tiu.

— Ei bine, zisei eu, d-lui e Gheorghe a Nastasiei =i eu sunt Profir. Uit[-te bine c[e tuns, chiar acum a sc[pat din Pâng[ra\i.

Fl[c[ul se uita lung =i \int[când la mine, când la tovar[=ul meu =i, pe m[sur[ce se uita, fa\a]i venea la loc =i spaima ce-l cuprinsese p[rea c[se]mpr[=tie.

---

[1] *A chiti* — a crede.

— Ei, =i adic[, ce te ui\i tu a=a la noi, fl[c[ule? Poate \i-nchipui c[nu suntem cine \i-am spus?

— D-apoi c[nu sunte\i ’neavoastr[Profir =i Gheorghe a Nastasiei...

— +i de unde afla=i tu a=a de iute, m[i b[iete?

— D-apoi spune tata c[Gheorghe a Nastasiei are ni=te muste\i galbene =i lungi pân’ la urechi, =i pe Profir l-o-mpu=cat jandarmii, când]l duceau la gros. Degeaba, nu m[speria\i; =tiu eu c[nu sunte\i ’neavoastr[potlogari ca de-alde dân=ii; ’neavoastr[se cunoa=te c[sunte\i de la târg...

— Ce zici, tovar[=e? Fiindc[fl[c[ul vrea numaidecât s[fim de la târg, hai s[fim cum zice el. Ei bine, fie cum zici tu, suntem de la târg, zisei adresându-m[fl[c[ului, =i fiindc[tu ai f[cut o descoperire a=a de mare, apoi e=ti dator s[ne]ndrep\i, pentru desear[, la vreo gazd[ ]n satul t[u. Cred c[e=ti din Sabasa?

— Da pofti\i, m[rog, la noi, avem unde v[g[zdui =i cu ce v[osp[ta.

— Bucuros, fl[c[ule, r[spunsei eu;]\i mul\umim; desear[suntem oaspe\ii t[i; uit[=i tu necazul ce-\i f[cur[m.

— S[-\i spun drept, cucoane, c[m-ai vârât]n sp[rie\i cu pistolul d-tale =i, dac[nu-l]ntindeai spre mine, când m-ai z[rit]n tufe, o luam la s[n[toasa prin p[dure.

— +i cred c[am f[cut bine; altfel unde era s[mânem noi]n ias’noapte? ia s[plec[m!

Fl[c[ul se scul[de jos, lu[putina pe cap =i, formând iar[=i ulciorul cu dou[picioare, mergea la o mic[dep[rtare]naintea noastr[. Soarele, p[=ind peste hotarele de foc ale meridianei,]ncepuse a cump[ni spre apusul din stânga noastr[.

}N VALEA SABASEI

CUPRINS

Erau dou[ceasuri dup[-amiaz[, când sosir[m]n pitoreasca vale a Sabasei.

La spatele noastre, H[l[uca, cu nenum[ratele sale trepte verzi, se ridica]n dep[rtare ca un nem[rginit amfiteatru, care]nchidea cerul]nalt al vederii despre r[s[rit. }n fa\[, pe stânga =i-n dreapta noastr[, mun\ii Sabasei, Borcii =i F[rca=ei se]ntindeau pân[dincolo de hotarele ochilor, ca o mare]ncremenit[de valuri violete cu nuan\e de aur; iar peste aceast[priveli=te ne\[rmurit[, ar=i\a de cuptor aruncase o re\ea sub\ire de aburi fumurii, care d[deau]ntregului]nf[\i=area unei m[ri de opal. C[ldura era covâr=itoare =i]ntreaga natur[p[rea c[r[sufl[greu...

Intrasem pe prundul Sabasei, un pâr`u limpede, care purcede din fundul mun\ilor F[rca=ei, se furi=eaz[repede pe sub umbra p[durilor]ntunecoase ce]ncununeaz[ ]naltele sale maluri de stânci calcarice =i se arunc[ ]n Bistri\[drept Borca.

— Nu mi-ai putea spune, frumosul meu Adonis, ce mân[binef[c[toare a umplut cu rou[aceast[cup[de mozaic? zisei, adresându-m[tovar[=ului meu =i ar[tându-i cu degetul spre pâr`u.

— Nu \i-a= putea spune hot[rât lucrul acesta, r[spunse el foarte serios; dar tot cu aceea=i nedumerire, ca =i d-ta, te-a= putea ruga s[-mi spui cam ce minte nes[b[duit[a a=ternut cu pietre a=a de ascu\ite c[r[rile acestor mun\i, f[r[s[se gândeasc[, cel pu\in, c[opincile mele vor c[lca odat[pe aici =i c[, rupându-se, mi se vor be=ica t[lpile =i voi r[mânea olog? Ia uit[-te.

+i cu o]ndemânare de care nu l-a= fi crezut destoinic, ridic[talpa piciorului s[u lung ca un catarg pân[la]n[l\imea nasului meu; opinca lui era,]n adev[r, ferfeni\[.

— Cele mai din inim[ale mele p[reri de r[u pentru actualele tale opinci =i pentru viitoarele tale picioare oloage; totu=i nu te]mpu\ina cu sufletul; opinci cred c[vom g[si la casa fl[c[ului nostru, cât despre picioare, o s[ ]ngrijim de alt[pereche,]ndat[ce vom]ntâlni]n drum vreo turm[ ]n care, afar[de oi, s[mai fie =i... capre, spre pild[... Pân[atunci]ns[eu a= fi de p[rere s[ne sc[ld[m.

— Cum? a=a]nfierbânta\i =i asuda\i cum suntem?

— Da!... Nu cumva te iei, din gre=eal[, drept Alexandru Machedon, ori Frederic Barb[Ro=ie =i te temi, prin urmare, s[nu mori de friguri sau de apoplexie? Hai s[ne sc[ld[m!

— Fl[c[ule! strigai eu c[tre b[ietanul care mergea]naintea noastr[, vreun loc mai bun de sc[ldat nu =tii tu pe-aici?

— Da cum nu, r[spunse el oprindu-se =i]ntorcându-se c[tre noi; uite, o \]' mai la vale este un loc bun de sc[ldat.

Dup[un p[trar de or[, sosir[m la umbra unei stânci enorme de calcar, unde pâr`ul f[cea un cot limpede =i adânc. Mesteac[nii b[trâni =i pleto=i, cu trunchiuri netede =i albe, uitându-se parc[ ]n apa de sub stânca pe care se n[scuser[, atingeau cu vârful celor din urm[ramuri crestele fug[toare ale undelor. Ai fi zis c[te afli sub una din acele bol\i de umbr[=i verdea\[, pe care o nimf[pudic[o alc[tuie=te, la loc tainic, pentru ora misterioas[a b[ilor sale.

— Iat[-ne, junele =i gra\iosul meu Faun, zisei adresându-m[tovar[=ului meu, sosi\i la locul unde nimfele acestor p[duri obi=nuiesc a-=i dezveli, câteodat[, comorile lor de gra\ii; desf[deci cununa de ieder[=i l[urusc[ce]ncinge fabuloasele tale tâmple, leap[d[aceast[piele de leu, care acopere jum[tatea de moale alabastru a corpului t[u, arunc[departe b[\ul t[u]ncovoiat =i noduros, =i hai s[cerc[m dac[aceste unde de cristal rece =i curg[tor mai p[streaz[ ]nc[urmele]mb[ls[mate ale vreunei nimfe sperioase cu sânuri crude =i s[lbatice.

— +tii, r[spunse el, c[nu-mi plac parfumurile; prin urmare h[r[zesc mai dinainte nasului dumitale orice soi de miresme ar fi

l[sat,]n undele acestea de cristal rece =i curg[tor, nimfele dumitale cu sânuri crude =i s[lbatice.

Dup[o jum[tate de ceas, r[cori\i =i]ntrema\i, ne urmar[m drumul]nainte. Soarele sta s[apun[, când sosir[m la casa p[rin\ilor fl[c[ului nostru. Mama lui vitreg[ne ie=i]ntru]ntâmpinare; era o femeie nalt[, bine f[cut[, cu ochi negri =i mari, cu gura mic[, cu nasul drept =i potrivit;]n toat[ ]nf[\i=area ei, femeia de \ar[se amesteca cu cea de târg.

Curat]mbr[cat[ ]ntr-o fust[de cit =i o c[ma=[de sub\ire =i alb[pânz[de cas[, vrâstat[cu borangic, avea p[rul cu]ngrijire piept[nat =i adus pe tâmple cu oarecare cochet[rie; iar pe cre=tet era strâns]n conci =i str[puns cu un ac de p[r, cu g[m[lia de sticl[ro=ie. Când intrar[m]n ograd[, ea =edea pe un l[vicer a=ternut pe prisp[=i]mpletea la un col\un.

— Apoi, drag[jupâneas[, zisei eu de departe, cu voie, f[r[voie, bucuro=i sau nebucuro=i, iat[-ne oaspe\ii dumitale pentru noaptea asta; cel pu\in fl[c[ul dumitale, dup[ce i-am tras o spaim[\ap[n[, s-a h[r[zit s[ne g[zduiasc[.

— Bucuro=i, poftim, zise femeia, sculându-se =i venind s[ne]ntâmpine. Bine ai f[cut, Ioane; pofti\i! Ce face tat[-to? zise ea, adresându-se c[tre fl[c[u.

— Tot cum]l =tii, r[spunse Ion, punând putina pe prisp[.

Pân[ce s[lep[d[m din spate boccelele noastre, femeia intr[ ]n cas[=i mai aduse vreo dou[l[vicere curate, pe care le a=ternu afar[pe prisp[.

Un b[ie\el ca de opt ani,]mbr[cat]n c[m[=u\[=i izmene de pânz[de cas[, ca ghiocul de albe,]ncins peste mijloc cu un chimir mic =i cu p[rul]n plete lungi l[sate pe spate, dup[obiceiul muntenilor no=tri, =edea pe prisp[mai deoparte =i, mirat, se uita la noi cu ochi negri, nevinova\i =i mari.

— D-apoi bine, Vasilic[mam[,]i zise femeia cu un glas]n care duio=ia nu lipsea, tu nu gânduie=ti nimica?

F[r[s[zic[ceva, b[ie\elul se scul[, intr[ ]n cas[=i ie=i cu o cofi\[; apoi plec[cu ea la un =ipot din apropiere, de unde se]ntoarse iute, aducând-o plin[cu ap[rece. Tot el se duse]n cas[=i veni cu dou[pahare, pe care le umplu cu ap[. Ni se aduse zah[r =i ni se f[cur[, astfel,]ntâile onoruri ale ospitalit[\ii.

— +i de unde veni\i ast[zi? ne]ntreb[gazda noastr[, luându-=i din nou col\unul =i a=ezându-se pe prisp[aproape de mine.

— Ast[zi venim de pe H[l[uca, drag[jupâneas[, unde am mas peste noapte;]n drum am]ntâlnit pe Ion al d-tale =i, f[r[mult[vorb[, iat[-ne]n gazd[la d-ta. Cam pe nea=teptate, nu-i a=a?

— Cum socoti\i, da oaspe\ii nu ne prea]mbulzesc, =i când ne vine câte unul, suntem bucuro=i; s[pofti\i ca la d-voastr[acas[.

— Ba poate =i mai bine, c[ci la noi acas[nici dormim pe ostenite, nici mânc[m pe fl[mânzite; ia numai cât]ncurc[m lumea degeaba. De câ\i ani s[fie Vasilic[al dumitale?

— De opt pe nou[; opt o-mplinit la Simedru: da a=a-i el râdiche, nu cre=te.

— A fi s[m[nând tat[-so, c[ci pe d-ta te v[d nalt[=i voinic[; dar pe omul d-tale nu-l v[d, se vede c[d[rar pe-acas[?

— Or hi vro zece ani de când nici nu l-am v[zut; i-o c[zut un butuc peste picioare =i l-o l[sat olog; =ade la vite =i eu nu m[pot duce s[-l v[d, c[-i departe.

— Vras[zic[Vasilic[nici nu cunoa=te pe tat[-so; d-apoi bine, mo= Vasilic[— zisei]ntorcându-m[c[tre b[iat — un fl[c[u a=a ca tine, de opt ani, s[nu vad[pe tat[-so de zece, se poate? D-apoi atunci cine \i-o cump[rat \ie chimirul ista a=a de frumos?

— Mama, r[spunse b[iatul, f[r[s[se gândeasc[.

— +i'neata! zise femeia sculându-se =i f[cându-=i treab[, d-apoi cum s[-l vad[, dac[l-am f[cut dup[ce-o plecat tat[-so?

— Uite, nevast[, la asta nu m[gândeam; =-apoi mi se pare c[vreau =i eu s[=tiu cam multe deodat[.

— D-apoi a=a sunte\i d-voastr[, târgove\ii, v[place s[iscodi\i toate.

— +i s[nec[jim lumea; uite, cum te nec[jesc eu pe d-ta? dar,

mai la urm[, mi se pare c[am dreptate; Vasilic-a dumitale e un b[iat frumos ca o floare =i curat ca un ghioc.

— Ai s[-mi diochi b[iatul, zise femeia cu un soi de mânie glumea\[ ]n glas. Vasilic[mam[, ia du-te de vezi ce face frate-to? =i zi-i s[prind[vreo doi pui, s[g[tim ceva pentru gustare: ajut[-i =i tu.

— Parc[\i-a ie=it un porumb din gur[, drag[jupâneas[. Când ai =ti cât suntem de fl[mânzi! Tovar[=ul ista al meu, pe care-l vezi c[=[de cu nasul]n jos, e ru=inos ca o fat[mare, dar la altele se pricepe ca o catan[b[trân[; o s[-l vezi la mas[, cum]ntoarce capul când]nghite =i cum se =terge cu mâneca la gur[când bea, ca s[nu se cunoasc[c-o b[ut; dar bea al dracului; nu vezi ce nas ro= are? +i, de lume\, nici un vr[bioi nu-l]ntrece.

— O]ncepi bine, zise tovar[=ul meu, r[sturnându-se]ntr-un cot pe prisp[.

— D[... r[spunse femeia la vorbele mele, d[... cui i-i foame m[nânc[, cui i-i sete bea =i cui i-i somn doarme.

— +i câte altele n-or mai fi, drag[jupâneas[!

— D-apoi or hi, de ce s[nu hie? r[spunse femeia ro=indu-se pu\in.

Tocmai atunci Vasilic[se ivi de dup[col\ul casei, \inând, spânzura\i de picioare, doi pui care se zb[teau]n mâinile lui.

— Vasilic[mam[, ia f[-te-ncoa' mai iute, strig[femeia c[tre b[iat, mai mult spre a schimba vorba decât de nevoie, c[ci Vasilic[de la sine venea spre m[-sa.

— |ine-i bine, Vasilic[, c[zboar[cu tine, ad[ugai eu; mi se pare c[mai degrab[te-au prins ei pe tine decât tu pe dân=ii.

— Pe-aista l-am prins eu, zise b[iatul cu aer victorios =i ridicând mai sus un cuco=el vân[t, care se zb[tea mereu]n mâinile lui mici, =i le lipi de m[-sa cu un soi de]ngereasc[nevinov[\ie.

— Bravo, Vasilic[, tu e=ti uliu ori vindereu[1]?

— +i' neata! ce tot]mi nec[je=ti b[ietul? |i-am spus c-ai s[-l diochi, zise femeia; =i apucându-i capul]ntre palme,]l s[rut[cu duio=ie]n cre=tet.

[1] *Vindereu* — numele unei specii de =oimi mici.

— O s[-i stingem trei c[rbuni]n ap[ne]nceput[=i are s[-i treac[.

Soarele disp[ruse acum dup[mun\ii Borcii =i numai câteva raze]mpr[=tiate tiveau]nc[cu aur marginile rupte ale norilor, care,]n straturi lungi =i viorii, se]ntindeau deasupra apusului; geana de azur limpede a cerului dep[rtat p[rea acum c[se pleac[=i se une=te cu geana de umbr[a p[mântului... S-ar fi zis c[abisul]nchide por\ile sale aeriene, a=ezate pe hotarele dintre noapte =i zi, sau c[natura]=i pleac[, pentru odihn[, ochiul s[u]nfl[c[rat. Amurgul serii sosise pe]n[l\imi, iar din v[i se ridica noaptea c[tre adâncurile largi ale v[zduhului; nici un glas nu se mai auzea, nici o mi=care nu se mai sim\ea. Firea]ntreag[ ]=i pleca spre odihn[capul s[u.

Cu privirea pierdut[ ]n albastrele de=erturi ale cerului, st[team pe prisp[rezemat pe un cot; iar sufletul meu, ca discul mai greu al unei cumpene, se pleca, pe nesim\ite, din lumea real[spre lumea visurilor =i a contempla\iunii. Sunt momente când fiin\a noastr[se moaie, se tope=te, se]mpr[=tie =i se pierde]n nem[rginitul tot al lucrurilor; când sufletul nostru str[bate pân[ ]n cele mai ascunse =i tainice fibre ale materiei inerte; când natura moart[, galvanizat[parc[de curentul viu al propriei noastre cuget[ri, pare a se]nfiripa =i a tr[i,]n mod incon=tient, via\a scurt[a unui vis sau a unei colosale fantasmagorii. T[cerea]mi \iuia]n urechi, iar privirea scânteietoare a milioanelor de stele m[\inea amor\it sub imperiul unei extatice contempla\iuni.

— Ei, b[trânule fachir, strig[tovar[=ul meu]ntr-un târziu,]n Brahma sau Nirvana te-ai cufundat? Ia treze=te-te pu\in =i nu mai visa]n limba sanscrit[, pe care n-o]n\elegi, nici te mai str[muta cu]nchipuirea]n umbra pagodelor, pe care nu le-ai v[zut. Ai face mai bine s[ ]ng[dui un moment m[car de]ngrijire =i p[c[toasei vie\i de toate zilele... Mie mi-i foame =i mi-i somn.

— E=ti totdeauna ridicol, scumpul meu. Ai aerul de a m[lua drept bunic[-ta,]i r[spunsei eu, cam sup[rat c[m[trezise din

visurile mele; dac[\i-i foame, vrei s[-\i dau \â\[, =i dac[\i-i somn, vrei s[te leg[n? M[nânc[=i te culc[, pur =i simplu, sau du-te la dracu =i mie d[-mi pace!

— Iat[ceea ce nu pot face, pentru moment, r[spunse tovar[=ul meu, rezemându-se cu spatele de peretele casei, cu \igara]n gur[=i picior peste picior. Ce vrei? Am =i eu gusturile mele... da, am gusturile mele, =i chiar nostime câteodat[;]n ast[-sear[, spre pild[, mi-am pus]n gând s[-mi fie dor de bunic[-mea. S[rmana mea bunic[! dac[n-ar fi murit prea de timpuriu, nu m-ar fi l[sat, desigur, s[plec f[r[ea]n aceast[lung[=i primejdioas[c[l[torie, =i n-ar fi]ng[duit s[ ]ncredin\ez nobila mea persoan[fanteziei d-tale vagabonde. Ea m-ar fi]nso\it pân[la marginile p[mântului, m-ar fi \inut pe palm[=i m-ar fi ap[rat de lupi, de care,]n parantez[vorbind, mi-i grozav de fric[.

+i cine =tie cât ar fi urmat]ntre noi acest dialog banal, dac[femeia de gazd[n-ar fi trimis pe Vasilic[s[ne cheme la mas[. Era o mas[ ]n regul[, cu farfurii, cu\ite, linguri, furculi\e, pahare, solni\i =i chiar cu =ervete =i fa\[de mas[. Nu m[ ]n=elasem, când presupusesem, nec[jind pe Ion]n p[dure, c[p[rin\ii lui sunt oameni cuprin=i. Cur[\enia era des[vâr=it[=i, ca pentru locul unde ne aflam, luxul =i]mbel=ugarea se]ntâlnesc pe aceast[mas[\[r[neasc[. C[ci e o adev[rat[ ]mbel=ugare =i, mai la urm[, chiar un lux, s[m[nânci]n valea Sabasei brânz[cu smântân[, scrob cu unt proasp[t, bor= de pui dres cu ou =i cu smântân[, pui frip\i =i, dac[nu e ceva neobi=nuit, e cel pu\in de mirare ca toate acestea s[-\i fie g[tite =i puse]nainte de o femeie curat[. Cur[\enia e o virtute pe care o]ntâlne=te cineva foarte rar la muntenii no=tri. Cina fu scurt[=i presurat[cu glume. Vasilic[, de pild[, se pusese la mas[ ]ntre mine =i m[-sa =i, de=i copil de \ar[, mânca totu=i foarte sistematic =i cu mult[chibzuial[.

— Bine, mo= Vasilic[, zisei eu copilului, când]ncepur[m a lua din bor=, da tu m[nânci bor=ul pe dos; bine, mai v[zut-ai tu pe

cineva s[vâre]ntâi m[m[liga]n gur[=-apoi s[soarb[bor=ul? }ntâi bor=ul, =-apoi m[m[liga!

Copilul]=i opri lingura la jum[tate cale spre gur[=i se uit[lung la mine; =i]n privirea lui se citea o ne]ncredere a=a de nevinovat[,]ncât =i lingura mea se opri la jum[tatea drumului dintre farfurie =i gur[. St[tur[m un moment uitându-ne unul la altul =i nu =tiu dac[râdeam eu de Vasilic[ori Vasilic[de mine. Oricum]ns[, fie din gre=eal[, fie dup[sfatul meu, Vasilic[sorbi]ntâi bor=ul =i, când s[vâre m[m[liga, sc[p[bor=ul din gur[; to\i izbucnir[m de râs, singur Vasilic[, ru=inat =i cu ochii]notând]n lacrimi, se]nro=i =i r[mase nedumerit.

— Dac[e=ti prost,]i zice m[-sa, =tergându-l la gur[=i pe dinainte; nu vezi c[te nec[je=te =i vrea s[râd[de tine? Vezi ce p[\e=ti dac[nu te gânde=ti la ce-\i spun oamenii? Cat[-\i de mâncare =i ia seama cum m[nânci.

}n zadar c[utai s[mai]n=el pe Vasilic[: el nici nu se mai uita la mine, ci-=i c[uta de mâncare cu b[gare de seam[.

}ncheiar[m cina sculându-ne =i f[cându-ne cruce. Dintre to\i, Vasilic[nu-=i f[cu cruce, ci se trase mai la o parte =i se p[rea c[a=teapt[ceva.

— Dar bine, mo= Vasilic[, zisei, adresându-m[b[iatului, pe când cei de cas[strângeau masa; bravo! se vede c-au mâncat c[\eii crucea.

+i cu mâinile la spate, m[uitam la el de sus]n jos; el se p[rea c[nici nu m-aude; de când cu bor=ul devenise du=manul meu de moarte.

— Iar te-ai apucat s[-mi nec[je=ti b[ietul? zise femeia tr[gând cu Ion, la locul ei, masa din mijlocul casei; d[-i pace, c[=tie el socoteala lui.

— A! vas[zic[d-ta, mo= Vasilic[, e=ti om cu socoteal[? Bravo!

Vasilic[ ]ns[nici nu gândea s[bage]n seam[vorbele mele.

Trecur[câteva momente cheltuite]n banalit[\i cu tovar[=ul meu de drum. Când]ntorsei capul, v[zui pe Vasilic[ ]ngenuncheat]n mijlocul casei, cu fa\a spre r[s[rit, cu mâinile]mpreunate, cu

marii s[i ochi pironi\i]n v[zduh, zicând cu glas tare o rug[ciune de mul\umire c[tre Dumnezeu... +i avea Vasilic[ni=te ochi a=a de mari, de limpezi =i de nevinova\i! +i ace=ti ochi umbri\i de ni=te gene lungi =i negre erau pironi\i atât de adânc]n sânul unui D-zeu necunoscut! }n liniile de marmur[ale fe\ei sale de o ideal[frumuse\e, a=a de]ntip[rit era extazul credin\ei!...]mi]ncruci=ai mâinile pe piept =i, f[r[voie,]ntorsei fa\a spre r[s[rit.

— Bravo, mo= Vasilic[! zisei eu b[iatului, care, dup[ce-=i mântuise rug[ciunea, s[rutase mâna m[-sii =i r[m[sese lipit de dânsa. Bravo!... dar ia spune-mi tu, cine te-a]nv[\at s[te rogi a=a de frumos? Drept r[spuns, copilul se lipi =i mai tare de m[-sa, privindu-m[pe sub gene, f[r[a-=i ridica fa\a. De când cu bor=ul, Vasilic[devenise du=manul meu de moarte.

— Eu, r[spunse femeia, uitându-se la copil de sus]n jos =i dep[rtându-i cu mâna p[rul ce-i c[zuse =i-i acoperea fruntea.

— Atunci a= putea s[te]ntreb =i pe dumneata cine te-a]nv[\at?

— Eu sunt din F[lticeni, =i-am]nv[\at la =coal[...

— Cu alte cuvinte, d-ta =tii =i carte?

— Cât n-am uitat-o, o mai =tiu =i eu.

Nu mersei mai departe cu cercet[rile]n aceast[privin\[. M[mul\umii a r[mânea foarte mirat. De altfel, aceast[descoperire m[bucur[f[r[s[=tiu pentru ce.

— +i de mult ai schimbat F[lticenii cu valea Sabasei?

— Or hi vreo unsprezece ani.

— Vas[zic[, când ai venit]n Sabasa aveai pe Ion cu d-ta? Ai fost m[ritat[ ]n F[lticeni?

— Eu n-am fost m[ritat[niciodat[=i nu sunt nici amu. Pe Ion l-am luat odat[cu tat[-so,]mi r[spunse femeia ro=indu-se pu\in =i f[cându-=i treab[prin cas[.

+tiam mai mult decât trebuia: o gospod[rie ca multe altele]ntre \[ranii no=tri, o mic[aventur[de amor]ntre o fat[s[rac[de la târg =i un v[duvoi bogat de la \ar[: iar, ca]ncheiere, un concubinaj pe care un pârdalnic de butuc venise s[-l tulbure pu\in: omul

tr[ia olog la vitele lui, iar femeia cu picioarele]ntregi la casa omului. De altfel, Vasilic[era totdeauna fa\[spre a m[rturisi c[femeia nu-=i pierduse tocmai]n zadar cei 28 de ani ce p[rea c[-i are. Fu un moment când crezui c[Ion se uit[la mine cam chiorâ= =i c[prive=te cam aprins pe mama lui vitreg[; eram pe punctul de a crede cine =tie ce; iute]ns[m[dezam[gii.

— Poate-\i odihni oleac[, zise femeia;]\i fi obosi\i?

— E =i vremea, drag[jupâneas[,]i r[spunsei; eu, unul, m-a= culca afar[, dar s-a cam]nnorat =i noaptea poate s[aduc[ceva.

— Dar nici nu-i nevoie, se gr[bi a-mi r[spunde ea; trei paturi sunt de ajuns pentru trei oameni.

— Dar suntem patru cu Ion.

— Ion se culc[afar[, numai iarna doarme]n bordei.

+i]n timpul acestui dialog, Ion se =i dusese s[se culce. Un fior rece]mi str[b[tu tot corpul. F[cui câ\iva pa=i prin cas[, f[r[a zice nimic.

— Mai la urm[, culc[-ne cum vrei =i unde vrei, ad[ugai eu; pentru noaptea asta suntem ai d-tale.

Femeia]ncepu s[a=tearn[pe paturi.

— M[rog, zisei eu, urm[rind cu ochii pe femeie, care treb[luia, nu mi s-a]ntâmplat s[v[d pe la \ar[niciodat[paturi a=a de late; ar putea, pe paturile d-tale, s[doarm[doi al[turea]n voia cea bun[.

Femeia se uit[\int[la mine, f[r[s[zic[nimic.

— Dac[vre\i s[v[culca\i, zise ea peste pu\in, iaca, paturile sunt gata...

+i când deschise gura spre a vorbi, z[rii strunga dintre din\ii ei de deasupra... pe câmpul alb era]nsemnat[c[rarea neagr[a p[catului...

Cerul prevestea o noapte furtunoas[; prin]ntuneric ajungea pân[la noi fâ=âitul colosal al vântului, care se scurgea ca o mare aerian[printre frunzi=ul ascu\it al codrilor de brazi. Zigzagul de lumin[al câte unui fulger rar t[ia brazde de foc]n]ntunericul

adânc, iar,]n r[stimpuri, huruitul dep[rtat al unui tunet str[b[tea cre=tetele]nalte ale mun\ilor pierdu\i]n noapte.

Pe cele trei paturi erau f[cute acum trei a=ternuturi; câteva pocl[zi, care]mpreun[atingeau grosimea unei saltele, erau curat acoperite cu câte o prostire, iar la c[p[tâi erau puse câte dou[perne, atunci chiar]nf[\ate. F[r[mult[ceremonie, tovar[=ul meu se desc[l\[, se dezbr[c[=i se trânti]n pat cu fa\a la perete. Dup[un sfert de or[, pân[ce s[m[dezbrac =i eu, fericitul meu tovar[= fos[ia ca o cucuveic[sub stre=ina unei biserici.

— Ostenit trebuie s[fi fost cucona=ul ist tân[r, observ[femeia, privind pe tovar[=ul meu cum dormea de adânc.

— Când tot sui =i tot scobori, cum a f[cut el ast[zi, nu-i de mirare s[fii ostenit; doar n-a fi cump[n[de fântân[, c[ci numai ea nu ostene=te, de=i ve=nic suie =i scoboar[...

— Vasilic[mam[,]nchide ochii =i dormi, zise femeia b[iatului, care, dup[ce se suise]n pat, se =i culcase la perete. B[iatul]nchise ochii.

Cam pe-o parte, cam cu fa\a-n sus, se culc[=i femeia la margine lâng[b[iat, aducându-=i mâna stâng[sub cap, iar cu dreapta acoperindu-=i picioarele cu fusta.

— Dar d-ta nu te culci? m[ ]ntreb[ea f[r[s[se uite la mine.

Eu tr[sesem,]n adev[r, masa lâng[pat, pusesem lumânarea pe mas[=i scosesem câteva foi de hârtie pentru a scrie.

— Mi-a fugit somnul deocamdat[, nevast[drag[, dar o s[m[culc =i eu mai acu=.

— Hm! f[cu femeia =i nu mai zise nimic.

Se f[cu lini=te.

}ntr-un târziu m[culcai =i eu... Dormii somnul omului fericit...

Când m[sculai a doua zi, cerul era limpede =i soarele sus. Tovar[=ul meu se sculase mai]nainte =i, posomorât, st[tea afar[pe prisp[, plecat asupra unei opinci, pe care o tot sucea =i o tot]nvârtea =i pe-o parte =i pe alta.

— Cu ce \i-a gre=it biata opinc[de-o tot suce=ti a=a, amice?]l]ntrebai eu.

— Cu ce gre=esc toate opincile universului; s-a rupt =i uite ce sp[rtur[mare tocmai]n talp[.

— Drag[jupâneas[, zisei eu gazdei noastre, care tocmai atunci se ivise]n prag, g[tit[spelc[, nu cumva Ion al d-tale o fi având vreo pereche de opinci de prisos? cu plat[, bine]n\eles.

— Da cum s[nu aib[, r[spunse femeia.

Peste un ceas, tovar[=ul meu se afla]nc[l\at cu opinci noi de piele de porc,]ntocmite de Ion cu mult[m[iestrie pe t[lpile late =i lungi ale tovar[=ului meu. Ne luar[m r[mas bun de la gazd[, de la Ion =i de la Vasilic[, =i plecar[m.

Tovar[=ul meu o apuc[ ]nainte cu toat[iu\eala pa=ilor s[i largi =i a picioarelor sale lungi; =i toat[silin\a ce-mi d[dui ca s[-l pot ajunge r[mase zadarnic[. }l strigai, dar nu m[auzi, sau se f[cu c[nu m[aude... A=a ceva nu se]ntâmplase]nc[ ]ntre noi. Poate c[voia s[ajung[mai repede la Bistri\a, s[se suie pe plut[=i s[plece la Piatra, dup[cum]mi d[duse a]n\elege]nc[de la H[l[uca; poate... dar tovar[=ul meu era fricos ca un iepure =i nu-mi venea s[cred c[va]ndr[zni s[str[bat[el singur inima p[durilor pân[la Borca, =i cu atât mai pu\in s[ ]nfrunte primejdiile unui drum pe plut[pân[la Piatra; =i cu toate acestea zbura ca o s[geat[, f[r[s[-=i arunce m[car ochii]n urm[spre mine. Când v[zui,]n sfâr=it, c[toate str[duin\ele mele spre a m[\inea de el sunt de prisos, r[rii pasul =i-l l[sai s[se tot duc[.

“Ce naiba s[fi p[\it tovar[=ul meu? m[ ]ntrebam eu nedumerit, din când]n când. Parc-o dat strechea-ntr-]nsul! Mi se pare totu=i c[gazda noastr[din Sabasa e de vin[; poftim! dracul i-a =optit s[se uite la mine mai gale= decât la dânsul?”

Mersesem numai vreo dou[ceasuri =i m[sim\eam obosit ca dup[o]ntreag[zi de drum. M[hot[râi s[poposesc undeva la umbr[spre a-mi]mprosp[ta puterile. M[ab[tui din drum =i intrai]n p[dure;]ntâmplarea m[duse sub un pâlc de mesteac[ni,

unde p[mântul era a=ternut cu o paji=te deas[=i moale;]mi luai bocceaua din spate, o a=ezai]n chip de pern[la r[d[cina unui mesteac[n,]mi desf[cui opincile =i m[lungii cu fa\a-n sus =i cu capul pe boccea...

“Ce dracu s[-l fi apucat pe tovar[=ul meu?”

}ncepea s[-mi fie somn... Scosei carnetul =i trimisei tovar[=ului meu din dep[rtare urm[toarea scrisoare]n versuri:

Nu po\i s[-mi spui, amice, cam unde o s-ajungi
Pe drumul ars de soare cu pa=ii t[i cei lungi?
Te du... la revedere =i nu fi am[rât,
Bocceaua ta din spate s[-\i \ie de urât!
Iar când te-a-nvinge drumul =i nu vei mai putea,
Lunge=te-te ca mine, cu capul pe boccea,
Desf[-\i de la picioare opincile uscate
+i-n umbr[de mesteac[ni,]ntinde-te pe spate.
+i dac[ai, ca mine, poetice sim\iri,
}nal\[-te la ceruri prin crengile sub\iri...
Eu chiar acum avut-am,]n dep[rtatul cer,
O tainic[-ntâlnire cu vechiul Jupiter...
+i poate vrei, =i \ie, s[-\i spun ce-am sf[tuit?
S[-\i spun: b[trânul Zeus e foarte am[rât;
E ve=nic dus pe gânduri, cu capul]ntre mâini,
De când l-au l[sat grecii =i s-au f[cut p[gâni.
La cine, nu mai are, s[rmanul, s[-=i]ncrunte,
Cum =i-ncrunta odat[, sprâncenele-i c[runte,
+-asupra cui nu are, s[rmanul, s[trimit[
Vrun fulger de urgie, cum trimitea odat[;
+i st[plecat =i gârbov pe ruginitu-i sceptru,
Cum st[-n Karnak, la lun[, un palid rege spectru;
+i-n sufletu-i nu are decât un singur dor:
S[moar[; dar nu poate, c[ci e nemuritor,
S[rmanul, cu basmaua — c[ci are =i basma —
+tergându-=i de plâns ochii, Olimpu mi-ar[ta
Cu sl[b[nogu-i deget. — P[cat c[nu am timp

S[-\i spun cu de-am[nuntul tot ce era-n Olimp.
S[-\i spun doar c[Junona se d[cu suliman,
C[Marte se]ntrece cu Venus]n cancan,
C[Ganimed, =trengarul,]=i pune toat[verva
S[scoat[din s[rite pe pudica Minerva;
C[Hermes bate cearda= cu Apollon din pinteni,
De nici n-ating p[mântul, atâta sunt de sprinteni!
C[Bacus e egumen, Silen mitropolit,
C[Prosperina trage pe Aides la chit,
C[cele nou[Muze un dinte n-au]n gur[,
+i c[Vulcan la toate le-a f[urit dantur[;
C[ambrozia-i rar[, nectar nu se g[se=te,
C[Poseidon]n ceruri e negustor de pe=te,
+i c[, de când vaporul ie=it-a la iveal[,
Naiadele fugit-au]n cer cu pielea goal[;
C[Pegas e o gloab[, ce zace de r[pciug[;
C[Faeton-l-]nham[de trage la cotiug[;
C[=i-a pierdut Diana =i arcul, =i ogarii,
+-acum descul\[mân[la p[=unat m[garii;
C[, tot precum odat[, =-acum Endimion,
Lungit la umbr[, doarme =-a-mb[trânit]n somn;
C[Cerber e o javr[cu coada]ntre vine;
C[Hebe-i tot frumoas[=i m[-ntreb[de tine;
C[Momus sta deoparte =i, când a auzit,
A râs, a râs, s[rmanul, a râs pân-a pocnit!...
+-acum, fiindc[zeii-s]n doliu dup[Mom,
}i las ca s[-l jeleasc[, =i eu m[culc s[dorm...

+i cred c[cel din urm[vers]l scrisei hor[ind... Atât]mi era de somn... Adormii. +i cine =tie cât a= fi dormit, dac[, prin vis, nu mi s-ar fi ar[tat o fiar[ ]ngrozitoare, ce-=i deschisese de departe gura-i plin[de col\i =i venea asupra mea, gata s[m[-nghit[. S[rii ars drept]n picioare... Un câine, care mu=luise pe la capul meu]n timpul somnului, fugea spre p[dure, speriat de n[prasnica mea de=teptare...

“Dar dac[câinele era lup, m[gândii eu, a=a-i c[existen\a nasului =i-a urechilor mele ar fi devenit foarte problematic[?”

Umflai bocceaua]n spate =i mantaua pe umeri =i plecai. Soarele era drept la amiaz[=i razele lui perpendiculare ardeau ca ni=te s[ge\i de foc; ar=i\a era covâr=itoare =i, sub umbra deas[a p[durilor, vântul p[rea c[adormise; nici o frunz[nu se mi=ca; cel mult dac[o foaie de plop, f[r[echilibru, se cl[tina repede =i f[r[pricin[pe o ramur[ ]nalt[.

}n paji=tea ce m[rginea drumul, câ\iva rari cosa=i sau greieri \ârâiau a ar=i\[. Tot]ncotro mergeam eu, curgea =i Sabasa cu unde repezi =i clare; privind-o numai cum se strecoar[iute =i murmur[toare pe sub umbra deas[=i t[inuit[a p[durilor,]mi pricinuia o sim\ire de dulce r[coare sub ar=i\a canicular[a verii. M[a=ezai pe un bolovan la umbr[=i, dus pe gânduri, priveam nemi=cat apa care fugea. Pe cursul ei neoprit, mi se p[rea c[fuge =i sufletul meu; =i o melancolie nea=teptat[m[cuprinse...

Peste câteva minute,]mi urmai drumul pe valea strâmt[=i lung[a Sabasei.

Mun\ii p[duro=i, ce se ridicau de o parte =i de alta, formau o alee pitoreasc[de mesteac[ni blonzi =i de brazi posomorâ\i; pe alocurea, o stânc[enorm[de calcar alb se ivea dintre negrul-verde al brazilor nemi=ca\i; ici-colea, din câte un unghi mai ad[postit al peretelui de stânc[, r[s[rea, ca]n familie, dintr-un strop de \[rân[, un smoc de flori albastre cu corola ca un p[h[ru\ de azur. S-ar fi zis c[e o s[rutare fraged[a naturii, depus[pe sânul sterp =i dezolat al mor\ii... Cine ar crede c[dintr-un sentiment de mil[nu m-am atins de una m[car din aceste flori! Nu erau ele oare singura podoab[, singura mângâiere a stâncii pe care crescuser[?

Sosisem acum la gura Sabasei, la v[rsarea ei]n Bistri\a; m[aflam, cu alte cuvinte, la Borca. Potopul lui Noe n-ar fi putut]ngr[m[di]ntr-un singur loc atâ\ia butuci câ\i erau s[m[na\i f[r[regul[, =i unii peste al\ii, pe prundurile Bistri\ei =i ale Sabasei. P[duri]ntregi, ab[tute la p[mânt, se scoborâser[din mun\i]n

vale =i nu a=teptau decât s[intre pe din\ii ascu\i\i ai ferestr[ului care \ipa de foame pe malul drept al Bistri\ei, la gura Borcii.

M[uitai]n toate p[r\ile, ca s[v[d pe tovar[=ul meu; dar nu-l v[zui;]ntrebai pe ni=te pluta=i de pe mal, care-mi spuser[c[un tân[r, a=a cum]ntrebam eu, se afl[la crâ=m[. Trecui podul de pe Bistri\a =i urcai la crâ=ma din deal. Tovar[=ul meu rodea un covrig =i sorbea dintr-un pahar cu vin.

— Bun-ajuns, amice, zisei, luându-i paharul de dinainte =i v[rsându-i-l; am]ntâmpinat, urmai eu, multe sec[turi]n via\a mea: mi-a fost,]ns[, dat,]n cursul acestei c[l[torii, s[fac cuno=tin\a celei mai des[vâr=ite...

— Sec[turi, m[ ]ntrerupse el, foarte bine, de sec[tur[, sec[tur[, da vinul de ce mi l-ai v[rsat?

— Fiindc[ai obiceiul de a te]mb[ta =i f[r[s[bei... M[rog, n-ai putea s[-mi l[mure=ti ce fuse asta?

— Aveam de gând s[m[sui pe plut[=i s[plec la Piatra.

— Ei, =i ce te-ai oprit? Nu cumva crezi c[era s[mor de dorul t[u?

— Tocmai fiindc[lucrul acesta era s[se]ntâmple, de aceea m-am r[zgândit!

— Foarte r[u te-ai r[zgândit; de plecai, aveam pe cap o belea mai pu\in.

— +i pentru ca s[ai o belea mai mult, de aceea am r[mas... B[iete!... o garaf[de vin.

Peste pu\in, un b[ietan murdar, vârât]n ni=te ciubote unse cu dohot =i croite dintr-o vac[ ]ntreag[, ne puse dinainte o garaf[cu vin, de pe care zoile se prelingeau]n toate p[r\ile, câ\iva covrigi usca\i =i p[ta\i de mu=te, =i dou[pahare, copii]n dreptate ai g[r[fii cu vin...

B[ur[m, pl[tir[m =i plecar[m.

PE +E+TINA

CUPRINS

Pentru a merge din Borca la +arul Dornei, \inta c[l[toriei noastre, am fi putut \inea sau drumul]nainte, pe la Bro=teni, =i de aici pe valea Negrei, sau puteam face baza triunghiului, t[ind de-a dreptul peste Cerbul, pe poteca de picior a muntenilor; cel dintâi mai lung =i mai u=or, cea de-a doua mai scurt[=i mai anevoioas[. Ne oprir[m la umbra unei s[lcii de lâng[o fântân[=i \inur[m sfat. Tovar[=ul meu era pentru drumul pe la Bro=teni, eu pentru cel de peste Cerbul. P[rerea mea izbuti, cu condi\ie numai ca s[lu[m cai, deoarece opincile noastre erau aproape ferfeni\[=i, prin urmare, t[lpile noastre]n primejdie.

Peste drum de fântâna lâng[care sf[tuiam, se afla o cas[\[r[neasc[cu o]nf[\i=are curat[pe din afar[. S[rir[m un pârlaz =i intrar[m]n ograd[. Dup[primirea obi=nuit[, pe care ne-o f[cur[doi câini h[r\[go=i, ne ie=i sprinten]nainte, de dup[cas[, o femeie tân[r[, sub\iric[=i nu tocmai nalt[.

— Bine-am g[sit, nevast[, zisei eu, bucuro=i la oaspe\i?

— Bine-a\i venit; bucuro=i, poftim,]mi r[spunse ea, cu glas ascu\it =i ml[dios. Poftim pe-aici, repet[femeia, cu acela=i glas; =i apucând]nainte, ne duse sub o =andrama,]n dosul casei. De o parte fumega un foc pe sfâr=ite, iar de alta =edea b[rbatul pe un scaun lung de \ar[, cu patru picioare,]naintea unei mese rotunde. O m[m[lig[r[sturnat[chiar atunci =i o strachin[cu bor= de fasole =i perje verzi alc[tuiau osp[\ul frugal al acestei perechi de oameni.

— Bine-am g[sit =i poft[bun[, zisei intrând sub =andrama =i adresându-m[românului.

— Foarte mul\umim, =i bine-a\i venit, ne r[spunse el, abia urnindu-se de pe scaun. Poftim de =ede\i; =i ne ar[t[o lavi\[.

— Mult n-o s[st[m, c[ne gr[bim.

— Poftim de odihni\i =i, dac[nu vi-i cu sup[rare, poftim de gusta\i ceva cu noi. Ia mai d[dou[linguri, Axinio, pentru dumnealor =i caut[ceva de =ezut, zise românul femeii lui.

Nici m[m[liga =i nici bor=ul românului nu m[prea ispiteau; totu=i m[a=ezai la mas[pe un scaun cu trei picioare, care slujea la mestecat m[m[liga. Tovar[=ul meu se puse pe scaunul Axiniei, iar Axinia pe o cof[cu ap[.

— +i-ncotro merge\i? m[ ]ntreb[românul.

— Spre +arul Dornei, r[spunsei, =i ne-ar trebui ni=te cai ca s[putem t[ia peste munte,]n valea Negrei.

— Vre\i s[merge\i prin +e=tin[?

— Nu cunoa=tem locul; dar prin +e=tin[sau pe altundeva, destul c[voim s[fim]n +ar pe poteca cea mai scurt[.

— Atunci peste Cerbul =i prin +e=tin[; scoborâ\i]n Neagra la Mârcu, =-apoi apuca\i valea spre Dârmocs, Panaci, p[ltini= =i ie=i\i]n +ar.

— +i cai unde-am putea g[si?]ntrebai eu.

— Dac[v[trebuie numaidecât, avem =i noi.

— Atunci treaba merge de minune; cât o s[pl[tim?

— Câte cinci franci de cal, ca s[v[duc[pân[-n Neagra +arului.

— Pl[tim cinci franci; dar ce facem cu caii acolo?

— Apoi merge Axinia cu dumneavoastr[pe jos.

— Atunci ne-am]n\eles; când putem pleca?

— O s[z[bovi\i numai pân-om prinde caii de pe deal; pân-atunci]\i odihni o \âr[-n cas[.

Ne sular[m de la mas[. Axinia plec[la deal dup[cai, noi intrar[m]n cas[=i ne culcar[m, românul r[mase afar[.

Dormir[m dou[ceasuri bune. Când ne sular[m, erau patru ceasuri dup[-amiaz[; iar caii gata]n=eua\i.

O tarni\[de lemn acoperit[cu o poclad[sub\ire, strâns[cu o curea de piele adus[pe sub pântecele calului =i]nnodat[la o parte,

alc[tuia ceea ce noi am numi o =a. Pân[ce s[cercet[m noi caii, pân[ce s[mai punem câte o pern[peste poclad[=i pân[ce s[ ]nching[m caii din nou, Axinia se duse sub =andramaua de dindos, intr[apoi]n cas[=i, când ie=i]n pragul u=ii gata de plecare, cât pe ce s[n-o mai cunoa=tem. Se sp[lase, se piept[nase =i se]mbr[case. Era o femeie ca de dou[zeci =i cinci de ani cu fa\a lung[rea\[=i tr[s[turi foarte regulate; nasul, mai cu seam[, drept =i propor\ionat,]ndeplinea ceea ce lipsea ochilor ei prea mici, dar negri, vii =i scânteietori; gura mic[, p[rul negru, trupul sprinten... Pe vârful capului,]nnodat cu oarecare ne]ngrijire =i cochet[rie avea un tulpan untdelemniu =i nou de tot; gâtul]i era]nc[rcat cu m[rgele de toate fe\ele =i o c[ma=[vârstat[cu borangic]i]mbr[ca jum[tatea de sus a corpului s[u; de la brâu]n jos, dou[fote se scoborau pân[deasupra gleznelor; picioarele]i erau goale, dar curate; iar cruci= peste um[r, atârnat[la =oldul stâng, purta o geant[de lân[v[rgat[cu negru =i ro=; astfel, Axinia era gata de drum. Pl[tir[m 10 lei românului,]nc[lecar[m =i plecar[m.

Erau cinci ceasuri dup[-amiaz[.

Cât-colea, Axinia \esea iute din picioare, =i sânurile-i tari s[ltau]n caden\[sub c[ma=a-i alb[=i sub\ire.

Muntele Cerbu]ncepe drept]n loc; =i aproape-mi strâmbam gâtul, uitându-m[spre vârful lui. Suisem atâ\ia mun\i c[lare sau pe jos;]mi venea totu=i greu s[-mi dau seama cum era s[urc[m noi pe spatele Cerbului. Caii de munte]ns[au ceva din firea caprelor: cu piciorul sub\ire =i nervos, cu unghia fin[=i sensibil[, de=tep\i din fire, cumin\i din]mprejur[ri, caii de munte sunt un dar nepre\uit. F[r[s[-i cârne=ti din frâu, ei aleg singuri poteca cea mai b[tut[. Totu=i niciodat[n-am]n\eles pentru ce caii ace=tia merg pe marginea despre pr[pastie, când drumul e t[iat]n coasta muntelui; e adev[rat c[oarecare fiori]\i r[cesc inima, când te ui\i]n jos; po\i]ns[fi pe deplin]ncredin\at c[niciodat[calul de munte nu va c[lca gre=it.

Cerbul e un munte urât. Prea]nclinat, ploile toren\iale i-au s[pat coastele, =i mânc[turi adânci de lut galben cu gingini verzi =i s[r[c[cioase]l br[zdeaz[din cre=tet pân[-n poale; iar poteca de suit =erpuie=te, de regul[, pe fundul adânc al acestor mânc[turi. Lut la dreapta, lut la stânga, tufe de mesteac[ni nevoia=i deasupra capetelor noastre, nici o priveli=te pentru ochi, nici un orizont pentru suflet... toate acestea f[ceau drumul nesuferit. Strâns]ntre tovar[=ul meu, care mergea]nainte pe roaiba lui mic[=i slab[, =i]ntre Axinia, care se ac[\ase de coada calului meu, m[sim\eam arestat. Fu un moment când crezui c[m[duc pe spate; poteca suia prea piepti= =i Axinia, atârnându-se prea greu de coada calului meu, bietul dobitoc se l[s[pe picioarele de dinapoi.

— Bine, Axinio, fat[h[i, o s[c[dem =i eu =i calul peste tine, =-o s[-\i fie cam greu, zisei eu, cump[nind calul]nainte.

— Nu te teme, cucoane, nu te teme, c[nu cazi; numai \ine-te bine, c[e cam chepti=.

— Da las[-te de coada calului, c-ai s[m[dai de râp[; n-auzi? du-te mai bine =i te \ine de coada iepei, c[boierul cel tân[r]i mai u=or.

Acest argument convinse pe Axinia, care, trecând iute ca o suveic[pe lâng[mine, se ag[\[de coada iepei tovar[=ului meu, f[r[ca el s[bage de seam[. R[m[sei pu\in]n urm[. Tovar[=ul meu, lung =i sub\ire =i cu picioarele lungi, se \inea plecat]nainte =i ghebos pe roaiba lui mic[=i slab[; Axinia, silit[de natura drumului =i de mijlocul ce-=i alesese ea pentru a urca la deal, mergea plecat[ ]nainte, iar trupul ei rotund =i]nvelit]n fotele-i strâmte, sucindu-se când la dreapta, când la stânga, urma,]n mi=care =i caden\at, mecanismul picioarelor.

Dup[un ceas =i jum[tate de un mers anevoios ie=ir[m deasupra Cerbului; =i de unde credeam c[vom]ntâlni vreuna din acele a=ez[turi limpezi, ce de regul[se deschid pe vârful mun\ilor, ne trezir[m]n fa\[cu o nesfâr=it[ ]ncurc[tur[de poteci]nguste =i

cotigite care =erpuiau, se]ncruci=au =i se pierdeau pe sub tufele dese de mesteac[ni ce ne]mprejmuiau mersul. Axinia, care poate s[fi avut ceva din firea stâlpului de foc ce c[l[uzea pe maghii din r[s[rit, apuc[ ]nainte pe una din poteci =i disp[ru]n desimea mestec[ni=ului m[runt din calea noastr[; iar ochii no=tri nu se dezlipeau de capul ei, care ne slujea de cârm[ ]n aceast[mare de frunzi= numai atâta de adânc[pe cât era =i Axinia de]nalt[.

Tulpanul ei untdelemniu ne f[cea o mul\ime de =otii; aproape de aceea=i fa\[cu frunzele de mesteac[n, de multe ori]l pierdeam din vedere; =i, luându-ne atunci numai dup[cl[tinarea frunzelor, care putea fi pricinuit[de vânt, apucam câte o c[rare gre=it[; Axinia]ns[avea grij[s[se uite]napoi din când]n când.

— Nu pe-acolo, nu pe-acolo! striga ea, când ne vedea c[apuc[m r[u; face\i dup[mine!

+i când noi c[utam capul Axiniei la dreapta, glasul ei r[s[rea la stânga. Ciuda noastr[=i necazul cailor, care trebuiau s[taie de-a dreptul prin tufe, nu erau proaste.

— Bine, Axinio, fat[h[i, zisei eu când putui fi mai aproape de dânsa:

Cine dracu \i-o =optit
Tulpan verde \i-ai f[cut?

Nu vezi c[cucona=ul ist tân[r te pr[p[de=te din ochi prin mestec[ni=ul ist broticiu ca =i tulpanul t[u? Batâr, de te f[cea m[-ta mai nalt[, ca s[-\i r[sar[p[rul =i ochii t[i negri deasupra frunzi=ului! Dar a=a? Pare c[e=ti un buratec, fa, la cap; el verde, frunzele verzi; mesteac[nii m[run\i, tu numai cât dân=ii... O s[ne r[t[cim, fat[h[i!

— Las' c[m[uit eu]napoi =i v[strig, când]\i apuca r[u.

— Ba s[strigi tu pe naiba; cu strig[tul t[u ne bagi prin toate tufele. Ia s[faci bine s[nu te dezlipe=ti de botul calului, ori te leg la oblânc! Ce dracu, parc[e=ti o suveic[.

— Haide, hai, c[ ]nnopt[m]n p[dure =i ne m[nânc[ursu, zise ea iu\indu-=i pasul =i f[r[a se uita]nd[r[t.

+i dup[cum p[mântul era de ondulat, tot a=a =i ea, acum se cufunda]n frunzi=ul ca o ap[, acum numai capul i se ar[ta pe deasupra.

— Mare lucru, s[nu fi dat strechea peste tine, Axinio, zisei eu iu\ind calul =i c[utând a m[\inea cât mai aproape de dânsa.

Ea]=i c[uta]ns[de drum, \esând iute din picioare =i lunecând ca o zvârlug[pe poteca strâmt[=i cotigit[, ce =erpuia pe sub mestec[ni=. }n\elesei c[cu Axinia n-o poate cineva scoate la cap[t a=a de u=or... M[mul\umii, deci, a c[uta s[m[\in cât mai aproape de dânsa. Cât-colea, tovar[=ul meu]nota =i el prin desi=ul verde cu roaiba lui mic[=i slab[. }n cele din urm[, ne ajunse =i el.

— Uff!... f[cu Axinia, sco\ând din geant[o basma alb[cu horbot[groas[pe margini =i =tergându-=i fa\a de sudoare; uf, ce z[pu=eal[! +i se lungi pe iarb[sub o tuf[de mesteac[ni.

— Vezi, dac[\e=i prea iute, suveica dracului, c-ai ostenit? zise tovar[=ul meu, desc[lecând.

— Ei =i pe ’neata te-o p[lit nila! parc-ai s[faci pânz[cu mine.

— Pânza ca pânza; vi-\i]n\elege voi mai pe urm[, Axinio, zisei desc[lecând =i eu; dar, pân-atunci, n-ai face r[u s[-mi spui unde-o s[mânem noi]n ias’ noapte?

— Unde? La Avrum]n +e=tin[, r[spunse ea, cu siguran\[.

— +i, m[rog, ce mâncare-i Avrum al t[u din +e=tin[, despre care]mi spui ca de un om pe care toat[lumea e datoare s[-l cunoasc[?

— Da ce? ’Neata nu =tii? Avrum din +e=tin[, crâ=mariu.

— Da cum s[nu-l =tiu! Mi se pare c[sunt chiar oleac[de cimotie cu el.

De altmintrelea]ntrebarea mea era de prisos =i r[spunsul putea fi de la sine cunoscut. Cine zice,]n satele =i localit[\ile noastre de munte, Avrum, I\ic, Leiba, Bur[h, +loim zice crâ=mar, adic[un

fel de p[ianjen, care-=i \ese pânza lui la locul cel mai prielnic, pentru a-i c[dea]n mreaj[tot felul =i, pe cât se poate, mai multe insecte; =i, precum p[ianjenul st[la pând[ ]n mijlocul pânzei sale, tot a=a Avrum sau I\ic pândesc pe trec[tori de la umbra crâ=mei lor.

— +i mai avem mult pân[la Avrum al t[u?

— A mai fi pe jum[tate cât am mers.

Dup[câteva minute de odihn[,]nc[lecar[m =i plecar[m.

Soarele cump[nise acum dup[dealuri =i nu mai poleia cu cele din urm[raze ale sale decât piscurile mun\ilor din r[s[ritul ce se]ntindea la spatele noastre. Pe nesim\ite]ns[ ]=i stinse =i apusul lumina sa =i lini=tea amurgului cuprinse nem[rginitul ocean de mun\i, ce ne]nconjura din toate p[r\ile. Axinia]=i vârâse]n geant[basmaua sa alb[cu horbot[groas[pe margini; tovar[=ul meu]ncepuse s[-=i]ncheie, cu]ngrijire, la piept vengherca lui sold[-\easc[; eu]mi aruncasem mantaua pe umere; sudoarea se uscase de pe cai...

}n munte, radiarea nocturn[se face repede =i r[coarea nop\ilor senine e cu atât mai mare, cu cât ziua a fost mai c[lduroas[.

Când p[r[sir[m mestec[ni=ul spre a intra]n +e=tin[,]nnoptase de tot, =i frigul se f[cuse sim\itor. Luna plutea slobod[ ]n dep[rt[-rile umbroase ale spa\iului de=ert,]mprejmuindu-=i chipu-i mort =i palid cu o fantastic[ram[de]ntuneric =i lumin[. }naintea noastr[, lung[, larg[=i ple=uv[, se]ntindea +e=tina ca un luciu de ap[,]ncremenit sub o re\ea de umbr[; ai fi zis c[o iarn[prea timpurie aruncase un giulgiu de brum[peste umerii goi =i pustii ai +e=tinei!...

Sub razele piezi=e ale lunii, umbrele]nalte ale ierburilor]nchi-puiau figuri]ntunecoase =i nem[surat de lungi pe]ntinderea sur[a câmpiilor; iar vântul u=or, cl[tinând alene aceste ierburi, pricinuia un joc fantastic de umbre bizare.

Dup[dou[lungi =i friguroase ceasuri de mers sub]ntunericul nop\ii, desc[lecar[m dinaintea crâ=mei lui Avrum din +e=tin[. Avrum]ns[se culcase =i crâ=ma sau — mai bine zis — cocioaba lui de scânduri dormea dus[=i ea, zgribulindu-se de frig =i]nghe-

muindu-se, parc[de fric[,]n umbra uneia din]ndoiturile mai ap[rate de vânturi ale +e=tinei.

— Ei, =i acum, zisei desc[lecând, unde e Avrum al t[u, Axinio?

— S-a fi culcat lifta cea jidoveasc[, da las' c[m[duc eu amu =i-l scol.

+i,]n adev[r, pân[ce s[leg[m noi caii de câte un par al unui gard de r[zlogi, Axinia se =i duse la u=a crâ=mei, f[r[a se]ngriji de câinii cu care, pe cât]n\eleser[m, avea o destul de veche cuno=tin\[.

— Domnu Avrum, domnu Avrum! auzir[m noi pe Axinia strigând =i b[tând cu pumnul]n u=a crâ=mei.

Nici un r[spuns.

— Domnu Avrum, domnu Avrum!...

Aceea=i t[cere.

— Pârli-te-ar para focului, perciunatule!... Domnu Avrum, domnu Avrum!

+i pumnul Axiniei, mic =i nervos, izbea repede =i puternic]n u=a hodorogit[a crâ=mei.

Un glas gros =i somnoros p[ru c[se aude dinl[untru.

— Eu, eu, Axinia din gura Borcii; deschide.

Acela=i glas dinl[untru ridic[diapazonu-i r[gu=it =i somnoros.

— Da deschide, c[-s cu doi boieri =i n-au unde mânea.

Ne apropier[m de u=[.

— H]]]? Da ce caut[boierii pe vremea asta aici? Du-te, nu deschid, r[spunse el cu accentul particular jidovilor din Gali\ia, care de-abia rup române=te.

— Jupâne Avrum, zisei eu b[tând]n u=[, cu dosul a dou[degete, deschide, suntem oameni buni, am]nnoptat aici =i n-avem unde mânea; deschide, te rog, s[ne dai ceva de-ale mânc[rii =i vreo odaie de mas; pl[tim.

— Eu nu zic c[nu sunte\i oameni buni, r[spunse el dinl[untru =i cu acela=i accent, da eu nu vând noaptea =i n-am unde s[v[primesc; s[v[duce\i dumneavoastr[al[turea s[mâne\i.

— Da ce? este vreo cas[al[turea, Axinio?]ntrebai eu pe femeie.

— ...Cornu lui cel jidov[sc! I-auzi, spurcatu dracului, v[trimite al[turea, s[mâne\i cu \iganii, r[spunse ea scoborând glasul.

— Cum cu \iganii?

— Doar al[turea sunt ni=te l[ie=i, care s-o a=ezat aici cu cortu, de potcovesc, vara, caii omene=ti.

— +-or fi potcovind =i pe oamenii care le cad la]nd[mân[?

— D-apoi?!

}n\elesei c[vorba de “boier” nu prea fermecase auzul lui Avrum, =i pân[ ]ntr-atâta nu-l fermecase,]ncât ne trimitea s[mânem al[turea cu \iganii...

A= fi trecut u=or peste dispre\ul ce ar[ta Avrum pentru to\i “boierii” concentra\i de ast[dat[ ]n una =i singura mea persoan[=i chiar a= fi]nchis gura amorului meu propriu jignit, dac[cel pu\in pârdalnicul de stomac nu s-ar fi]mpotrivit!...

— Domnule Avrum, deschide, te rog, numai s[cump[r[m ceva =i ne ducem, zisei, f[r[a schimba b[taia]n u=[=i f[r[a ridica glasul.

— Nu vând noaptea, nu deschid, m[rog s[v[duce\i de-aici.

— De dus ne-om duce, da de deschis trebuie s[deschizi =i de vândut trebuie s[vinzi; aprinde lumânarea =i deschide, zisei b[tând cu pumnul]n u=[.

— H]]]?... Da ce? Parc-am s[deschid de fric[? Da dumneavoastr[sunte\i boieri, m[rog?

— Fric[, nefric[, boieri, neboieri, deschide ori stric u=a! =i izbeam cu pumnul]n u=[de se zguduia cocioaba]ntreag[.

— H]]]... Sur[!

— *Vuus*?! se auzi]ntrebând din fundul crâ=mei un glas de femeie speriat.

— Bate la u=[, vrea s[strice u=a! Aprinde lumânarea! Iaca, deschid.

Când p[=ir[m pragul, o duhoare alc[tuit[din toate miresmele p[mântului]mi str[b[tu pân[-n creieri: nu te pricepeai dac[

miroase a p[mânt, a ou[clocite, a gr[sime rânced[, a pe=te s[rat, a piele nedubit[, a brânz[iute, a curechi murat... nu mirosea a nimic din toate acestea, dar mirosea a toate acestea la un loc... Trebuie s[recunosc nasului meu]ns[gloria de a fi]nfruntat cu un adev[rat eroism aceast[duhoare ciumat[, f[r[ca totu=i s[se strâmbe câtu=i de pu\in.

— Bun[vremea, domnule Avrum, zisei intrând; se vede c[nu-\i prea plac mu=teriii de noapte, de te culci a=a devreme?

Jidovul,]nm[rmurit de spaim[, st[tea nemi=cat =i nu r[spunse, deocamdat[, nimic. T[iat pe fundul de lumin[ro=-palid al lumâ-n[rii somnoroase de seu, pe care Sura o \inea]n mân[la spatele lui, Avrum r[m[sese ca tr[snit sub]nf[\i=area mea.

+-apoi, peste urmele ce spaima]ntip[rise fiin\ei sale]ntregi,]ntâmplarea mai aruncase o pereche de “neexprimabili” *couleur Isabelle*, o c[ma=[ce b[tea]n floarea unui ro= sp[l[cit, ni=te papuci de teletin =i ni=te a\e ce-i spânzurau de toate p[r\ile... Cu mâinile]n aer, cu trupul plecat spre dreapta, ca =i cum s-ar fi ferit de-o lovitur[, cu picioarele desf[cute larg, Avrum avea aerul unui semn de]ntrebare; iar deasupra tuturor, r[s[rea capul lui Avrum]nzestrat cu toate podoabele tipice ale rasei sale: cu fruntea]nalt[=i acoperit[de o piele sub\ire =i des]ncre\it[, cu ochii mici ce se mi=cau iute =i neastâmp[rat]n dosul unor pleoape ple=uve =i]mbujorate, cu nasul uscat =i coroiat, cu fa\a lung[=i]nf[=urat[ ]ntr-o barb[s[lbatic[=i terminat[ ]n furculi\[, dar mai ales cu nelipsi\ii s[i perciuni care,]n =uruburi lucioase, tremur[toare =i pline de puf, se scoborau de la]n[l\imea tâmplelor pân[ ]n josul urechilor.

De altmintrelea, Avrum avea tot dreptul s[fac[cu mine pe semnul de]ntrebare; =i nu numai Avrum, dar orice muritor ar fi r[mas nedumerit asupra soiului de om ce putea s[se ascund[sub o manta lung[=i larg[, sub o p[l[rie vast[, cu revolver la stânga, cu un ciomag]n dreapta, cu rani\a-n spate =i cu opinci la picioare. Mai pune pe lâng[acestea o fa\[posomorât[, o barb[

grozav[, ni=te ochi]ncrunta\i =i, deasupra, ceasul târziu de noapte la care noi b[team dezn[d[jduit]n u=a lui Avrum, =i oricine]n\elege c[toate Surele =i to\i Avrumii p[mântului datori erau s[simt[fiori de groaz[prin oasele lor... +i când te gânde=ti c[mie nu-mi era decât foame =i c[nu jucam poate aceast[comedie decât pentru un covrig uscat =i trei m[sline zbârcite sau pentru o =u=[ni\[de pastram[, cu care la nevoie mi-a= fi putut cârpi opincile rupte!...

— Putem g[si la dumneata ceva de-ale mânc[rii, domnule Avrum? zisei a=ezându-m[pe un scaun de lemn unsuros, ce se afla lâng[tejghea,]n partea despre u=[.

Jidovul p[ru c[-=i vine]n fire.

— Da, m[rog, cine sunte\i dumneavoastr[, =i ce vre\i de la mine?

— Deocamdat[, domnule Avrum, nu suntem decât ni=te oameni fl[mânzi, =i vrem s[cump[r[m ceva de-ale mânc[rii; cred c[cu parale o s[ne dai.

+i pusei pe tejghea o pies[de 5 lei.

— Doar \i-am spus eu, domnule Avrum, c[dumnealor sunt ni=te boieri de la ora=, =i dumneata te-ai speriat degeaba, zise Axinia amestecându-se]n vorb[.

— Da eu nu m-am speriat, numai n-am =tiut cine sunt dumnealor, r[spunse dezmeticindu-se Avrum, ai c[ruia ochi rec[p[taser[privirea lor viclean[=i lacom[la sclipirea pe care piesa de 5 lei o arunca sub flac[ra lumân[rii de seu a=ezate de Sura pe tejghea.

— Domnu Avrum are dreptate, Axinio; acum]ns[când cuno=ti cine suntem, domnule Avrum, po\i s[ne dai ceva? cu parale, bine]n\eles; suntem cam fl[mânzi.

— Poftim, m[rog, ce vre\i s[v[dau?

— Mai]ntâi câte un p[h[rel de rachiu =i câte un covrig; da rachiu s[ne dai de cel care bei dumneata sâmb[ta...

— Bucuros... Sur[, ad[garafa cu rachiu din dulap. +i altceva?]ntreb[Avrum, rezemându-se cu amândou[mâinile pe tejghea =i

plecându-=i spre noi jum[tatea persoanei sale, care r[s[rea de dup[aceea=i tejghea]ntocmai ca a unui orator de dup[tribun[.

— Apoi multe am vrea noi; dar d[-ne =i dumneata, deocamdat[, ce ai mai bun]n crâ=ma dumitale.

— La mine este tot bun... Am pastram[bun[, am brânz[bun[, am ghedem tare bun, am m[sline, am scrumbii la putin[, am sardele de cutie, tare bune...

— Sardele de cutie? Ai sardele de cutie, dle Avrum? ia s[-\i vedem sardelele.

— Sardele proaspete, tare bune. Sur[, zise el femeii lui, care pusese pe tejghea o garaf[cu rachiu verde de mint[, ad[cutia cu sardele.

+i pân[ce s[bem noi câte un pahar de rachiu verde cu=[r =i pân[ce s[mu=c[m o dat[din câte un covrig fosil, Sura, o femeie clorotic[cam de 30 de ani, cu o c[ma=[cum numai la jidoafce se poate vedea, cu o fust[lustruit[de slin pe la =olduri =i cu picioarele goale, se duse, scotoci prin rafturile]ntunecoase ale crâ=mei, g[si, scoase, aduse =i puse pe tejghea o cutie,]n adev[r, cu sardele.

Nu =tiu dac[regii egipteni mâncau sardele de cutie; sunt]ns[ ]ncredin\at c[cutia pe care Sura o pusese pe tejghea ar fi putut prea bine figura]n orice muzeu de antichit[\i, ca o pies[arheologic[din timpurile faraonice; =i de nu mi-ar fi fost prea foame, cine =tie? pe lâng[atâtea frig[ri luate drept s[bii dace sau romane, pe lâng[atâtea hârburi de oale ridicate la gloria de vase grece sau troiene, pe lâng[atâ\ia bolovani ciopli\i de fantezia]ntâmpl[rii =i pedepsi\i pe sfânta dreptate s[reprezinte epocile preistorice, pe lâng[atâtea tren\e c[rora li se acord[rara glorie de a fi]nvelit oarecând coapsele eroice ale vreunui antic cuceritor de popoare, cine =tie, zic, dac[printre toate acestea n-a= fi strecurat =i eu cutia mea cu sardele? }mi era]ns[prea foame, =i trebui deci s[las v[duve toate muzeele de o pies[ ]n adev[r unic[=i de o real[valoare arheologic[. De altmintrelea, celebra cutie

cu sardele a lui Avrum din +e=tin[purta pe fruntea ei toate semnele caracteristice =i distinctive ale unei adânci antichit[\i.

Mai mult lung[decât lat[, =oarecii sau gândacii, ce locuiau cu drepturi de prescrip\iune]n crâ=ma lui Avrum, rosese cing[toarea de hârtie tip[rit[din jurul ei =i crâmpeie numai de litere se mai puteau deosebi din inscrip\ia aproape disp[rut[; ar fi trebuit p[trunderea unui mare arheolog, ca s[reconstruiasc[acest document insultat de vremuri... Iar trântiturile, pe care biata cutie le mâncase poate]n lunga ei via\[, precum =i]ncerc[rile celor ce]n de=ert c[utaser[s-o deschid[ ]n deosebite timpuri, atâtea urme l[sase pe amândou[fe\ele ei, atâtea]mpuns[turi]n lung =i]n lat, atâtea crest[turi pe margini,]ncât nu te pricepeai dac[aceast[cutie a putut avea cândva o form[. E de prisos s[mai spunem c[deosebite genera\ii de mu=te =i \ân\ari, ce tr[iser[=i muriser[sub acoper[mântul ospitalier al lui Avrum, f[cuser[din ea albumul lor!...

— +i alte sardele n-ai, domnule Avrum? zisei eu privind cutia pe toate p[r\ile.

— Numai asta a mai r[mas; dar sunt tare bune.

— Cred.

Scosei cu\itul meu =i pân[ce s[tai, cu vai-nevoie, capacul de deasupra, Sura aduse o farfurie =i dou[furculi\e ruginite. Când r[sturnai cutia =i v[rsai sardelele pe farfurie, o duhoare grea de untur[de pe=te m[izbi]n nas.

— Dac[faci cur[de untur[de pe=te, amice, zisei adresându-m[tovar[=ului meu, iat[, ai prilejul de a n-o]ntrerupe nici chiar pe +e=tin[;]\i h[r[zesc =i partea mea. Tovar[=ul meu lu[farfuria =i o duse la nas.

— |i-i foame, Axinio? zise el adresându-se femeii; dac[\i-i foame =i vrei s[m[nânci, iaca, =i-i]ntinse farfuria; cere pâine =i m[nânc[.

Femeia, mirosind-o de asemenea:

— Da nu m[nânc eu, cucoane, zise ea scuipând, pe=te putred cu untdelemn]mpu\it; n-am mâncat de-aista de când sunt.

— +i numai sardele ai, domnule Avrum! Altceva nu mai ai? Ia d[-ne altceva.

— Poate-\i vrea o buc[\ic[de pastram[, ori brânz[bun[, ori ghedem tare bun, ori scrumbii de putin[, tare bune.

— Ia s[-\i v[d pastrama.

— Sur[! *bring aran dus ghite dar flai=*.

Peste câteva minute, nelipsita Sur[se]ntoarse din fundul crâ=mei cu o =u=eni\[de carne uscat[, neagr[-verde, =i cu vine g[lbii pe deasupra. F[r[s[mai iau]n seam[marafeturile nasului meu, t[iei cu cu\itul o bucat[=i o crestai]n felii sub\iri. Ni se d[du o pâine neagr[=i uscat[=i, f[când mas[din tejgheaua unsuroas[a lui Avrum, ispr[vir[m]n câteva minute cina de sear[de pe +e=tin[.

— Acuma, domnule Avrum, de mâncat ne-ai dat; da, de culcat, o s[ai unde s[ne culci? Pl[tim cât vrei, numai s[dormim oleac[.

— H]]]? Sur[? f[cu Avrum, uitându-se interogativ la clorotica lui jum[tate.

Sura]=i preumbl[iute ochii s[i albicio=i pe toat[ ]ntinderea persoanelor noastre =i, dup[un repede =i neobservat studiu psihologic, propriu numai femeilor, se uit[la Avrum =i-i spuse ceva jidove=te.

— Iac[, ave\i odaia din fund ca s[v[culca\i =i am s[iau numai 5 lei pentru dumneavoastr[.

— Mai ieftin nici c[se poate! iac[, poftim, domnule Avrum, zisei,]mpingându-i piesa, pe care de la capul locului o scosesem pe tejghea. Jidovul o lu[, o]ntoarse, o suci, o sun[pe tejghea, o cercet[aproape de para lumân[rii; =i dup[ce se]ncredin\[c[nu e nici =tears[, nici de plumb,]i d[du drumul]n cicmigea, unde, c[zând, trezi din somn pe o mul\ime de franci =i gologani care, s[rind speria\i de n[prasnica ei sosire, scoaser[un u=or \ipet metalic; =i apoi din nou c[zur[ ]n somn adânc,]mpreun[cu noua sosit[.

— Da eu oare unde m-oi culca, madam[Sur[?]ntreb[Axinia pe evreic[.

— Da ce am eu cu dumneata, jupâneas[Axinie? culc[-te unde =tii, r[spunse jidoafca cu mânie =i r[utate.

— Da n-ar putea s[se culce =i femeia aici]n cas[, undeva?]ntrebai eu.

— Da unde s[se culce? N-are unde s[se culce; r[spunse Sura; poate dumneaei s[doarm[afar[.

— Apoi afar[ ]nghea\[femeia de frig.

— Da ce am eu dac[ ]nghea\[?

— Cum “ce am eu”? da moare femeia de frig, jupâneas[Sur[.

— Da ce am eu dac[moare?

— D-apoi]mi g[sesc beleaua cu b[rbatu-so; mi-a dat-o vie, =i eu s[i-o dau moart[?

— Da ce am eu dac[ai s[i-o dai? eu n-am treab[.

— Du-te, Axinio, =i reguleaz[caii, =-apoi vino s[te culci jos,]n odaie cu noi, zisei eu, f[r[a mai lua]n seam[nep[sarea r[u-t[cioas[a jidoafcei!

— Da nu se poate s[se culce]n odaie, n-are unde, nu se poate...

— Cum n-are unde? Dac[n-a avea loc jos, o culc al[turea cu mine; ei, cum n-are unde? am pl[tit cât a\i cerut; pentru noaptea asta odaia-i a mea, =i am s[culc pe Axinia cu mine.

Se]ncinse]ntre Sura =i Avrum un dialog foarte viu,]n limba lor... Ai fi zis c[mai degrab[se sf[desc; f[r[ ]ndoial[c[era]n joc culcatul Axiniei...

— Du-te, Axinio, =i vezi de cai =-apoi]ntoarce-te s[ne culc[m c[-i târziu, zisei eu, nemailuând]n seam[jidoveasca lui Avrum =i a Surei.

Pân[ce s[se duc[Axinia s[ ]mpiedice caii =i s[le dea drumul]n +e=tin[, pân[ce s-o a=tept[m noi s[se]ntoarc[, Sura disp[ru. Peste jum[tate de ceas, Axinia se]ntoarse. Trecur[m prin cuibul de pup[z[al lui Avrum =i intrar[m]ntr-o odaie mic[,]n care abia

te puteai]nvârti. O mas[de lemn nalt[=i]ngust[, pe care ardea o lumânare de s[u]ntr-un sfe=nic de alam[, lâng[mas[un scaun de brad =i lâng[scaun un pat cu cap[tul la o fereastr[mic[, jum[tate de sticl[, jum[tate de hârtie — alc[tuiau toat[ ]mbr[c[mintea noului nostru culcu=. Pe de alt[parte, Sura, folosindu-se de lipsa noastr[din odaie, pe când a=teptam]n crâ=m[ ]ntoarcerea Axiniei de la cai, luase de pe pat salteaua — de va fi fost vreo saltea — =i l[sase numai un l[vicer spart, care avea toat[bun[voin\a s[acopere goliciunea celor patru scânduri a=ezate pe trei capre, ce-=i ar[tau cu neru=inare de sub pat picioarele lor desf[cute; iar ca odihn[capului nostru, l[sase =i trei perne mari, desf[\ate, unsuroase =i ro=ii ca pieptarul lui Avrum,]ncolo, ai fi putut prea bine]nvârti o mâ\[de coad[, =i n-ar fi avut de ce se prinde.

F[r[s[mai stau de vorb[, luai una din perne, o a=ezai la perete]n curmezi=ul patului, lipii de pat =i]n direc\ia pernei scaunul cel de lemn, ridicai gulerul la manta,]n care m[ ]nf[=urai, =i m[lungii cu capul pe pern[=i cu picioarele pe scaun. Trebuie s[m[rturisesc c[la drum sunt de un egoism revolt[tor;]n nici o alt[ ]mprejurare a vie\ii nu m[slujesc, mai mult decât la drum, de maxima: “Fiecare pentru sine =i Dumnezeu pentru to\i”.

— O! o! zise tovar[=ul meu, v[zându-m[chiar culcat; ai prins jum[tate din odaie, ai luat =i scaunul =i acum râzi de mine =i de biata Axinie, pe sub p[l[rie.

}mi tr[sesem,]n adev[r, p[l[ria peste ochi, ca s[nu m[bat[lumina.

— Deloc, scumpul meu, am sim\it numai c[-\i pusese=i ochiul pe scaun =i c[ai fi avut poft[s[-\i]ntinzi cataligele pe el; de aceea am apucat s[-mi instalez eu mai]nainte opincile pe dânsul, spre a v[\inea de urât, \ie =i Axiniei, de cumva ve\i avea gustul s[face\i priveghi]n ias’ noapte.

+i pân[ce tovar[=ul meu s[se mai]nvârteasc[prin odaie chibzuindu-=i locul de dormit, Axinia, care adusese]nl[untru pernele

=i pocl[zile de la cai,]=i a=ternu]n ungherul de dup[u=[una din pocl[zi,]=i a=ez[pernele c[p[tâi; se culc[, se f[cu ghem,]=i trase fotele pe picioare, se]nveli cu cealalt[poclad[=i nu mai zise nimic.

Bietul meu tovar[= r[m[sese stâlp]n lumânare =i, ciupindu-=i o mustea\[ ]nchipuit[, pl[nuia, cu mintea =i cu ochiul, un loc unde s[-=i poat[=i el a=eza imensa sa persoan[. }n cele din urm[, p[ru c[ia o hot[râre: ca =i mine, a=ez[=i el perna la perete]n curmezi=ul patului =i se culc[; dar patul era a=a de]ngust, =i picioarele lui a=a de lungi,]ncât]i fu peste putin\[s[-=i g[seasc[echilibrul de dormit.

— N-ai s[ie=i la nici un cap[t, amice, zisei eu, tot sucindu-te a=a. Cel mai bun lucru era s[-\i fi]nchipuit, pentru aceast[c[l[torie, o alt[pereche de picioare. P[rin\ii t[i, când au ridicat planul persoanei tale, s-au luat, pe cât se pare, dup[uria=ii din poveste =i nu s-au gândit c[vor veni =i vremuri când va trebui s[mai dormi =i pe cele patru scânduri ale lui Avrum din +e=tin[. }n\elegi, prin urmare, c[pentru timpul de fa\[picioarele tale]\i sunt o adev[rat[nenorocire. Totu=i, fiindc[necazul t[u]mi face mil[, apoi]\i pot da un sfat prielnic de tot: cere o poclad[Axiniei, ia-\i perna =i te culc[jos; s[stingi]ns[lumânarea.

+i m[ ]ntorsei cu fa\a la perete, spre a dormi.

— Când n-ai de primit, r[spunse el, bag de seam[c[e=ti foarte me=ter]n a da sfaturi altora.

— Orice b[g[ri de seam[ai mai avea de f[cut, adreseaz[-le, te rog, opincilor mele; eu te las =i plec]n]mp[r[\ia trandafirie a visurilor.

Câteva minute]nc[, sim\ii]n mod vag pe tovar[=ul meu mi=cându-se prin odaie; apoi totul intr[ ]n lini=te... Adormii.

Diminea\a, când m[sculai, tovar[=ul meu dormea]nc[lungit jos la p[mânt =i cu fa\a]n sus pe poclada cu care Axinia se]nvelise de cu sear[.

— Ei, amice! Axinio! ia scula\i-v[s[plec[m, c[-i ziua alb[, strigai eu, dându-m[jos de pe pat =i]mpingându-i cu piciorul pe rând.

Axinia se scul[iute,]=i]ndrept[fotele pe ea, se frec[la ochi,]=i]ntocmi tulpanul pe cap, umfl[pernele =i poclada, ce-i sluji-ser[de a=ternut, =i ie=i din cas[f[r[s[zic[nimic.

Tovar[=ul meu se]ntinse de-i pârâir[ ]ncheieturile =i-i ajunse capul]n u=[, iar picioarele sub mas[; se scul[pe jum[tate, se frec[la ochi...

— C[r[u am mai dormit, zise el c[scând =i]ntinzându-se, spre a-=i trezi mu=chii adormi\i.

— Te cred, cu singura deosebire c[e=ti foarte me=ter]n a primi sfaturile, când nu po\i s[le dai.

— Ei, nu cumva ai fi vrut s[-mi pun picioarele-n cui ca s[m[pot culca pe pat?

— Bine, bine, când cineva nu se poate ascunde dup[deget, se ascunde dup[picioare... ia s[plec[m!

Caii erau gata.

Când puneam piciorul]n scar[pentru a]nc[leca =i a pleca, Avrum ie=i din crâ=m[=i-=i scrise]n privazul u=ii somnoroasa sa persoan[. Cu perciunii]n neregul[, cu barba =i p[rul nins de puf, cu ochii]mbujora\i, mici =i lene=i, cu mâinile la spate =i cu pântecele]nainte,]=i desf[cuse compasul picioarelor, formând, cu pragul de sub ele, un triunghi cu totul original. St[team nemi=cat =i nu m[puteam s[tura de privit pe Avrum, cât se \inea el de \an\o= =i de mândru de clasica lui murd[rie...

— Ei, b[trânule fachir, auzii deodat[pe tovar[=ul meu strigându-mi de la spate, ia s[plec[m! nu vezi c[biata Axinia a-nlemnit de frig, =i eu...

— +i tu, prea cinstit[Pasifae,]l]ntrerupsei eu, care te-ai f[cut scoab[de frig, ai dori, pe cât se pare, s[gu=ti]nc[o dat[pl[cerile de a te pr[ji]n pântecele de aram[al taurului de la Creta. Sub mângâierile]nghe\ate ale acestui iulie de contraband[, gestul t[u e tocmai la timp; nu pierde]ns[n[dejdea: soarele, care]mparte via\[=i c[ldur[tuturor jivinelor deopotriv[, cred c[peste pu\in va r[s[ri =i pentru s[rmanele tale spate.

Plecar[m.

Diminea\a era rece de tot, =i mun\ii uria=i din urma noastr[f[ceau fa\[soarelui care trebuia s[fi fost r[s[rit pentru locuitorii din =esuri. Un vânt p[trunz[tor de rece adia din miaz[noapte; peste]ntinderea moart[=i f[r[hotar a +e=tinei, r[suflarea vaporoas[=i nem[surat[a v[zduhului de noapte aruncase un lin\oliu sur de rou[fin[; iar sub greutatea acelora=i bobi\e de rou[, negara cu p[rul sub\ire]=i ml[dia dulce =i molatic spre p[mânt spicu-i rar =i violet; drumul nostru p[rea t[iat pe un covor moale de azur b[tut cu m[rg[ritare.

— +i, serios, zisei, reluând drumul la vale =i adresându-m[tovar[=ului meu, nu te mi=c[deloc senina =i nem[rginita priveli=te ce se deschide ochilor t[i? Ia prive=te colo,]ntre apus =i miaz[zi, fruntea ple=uv[a C[limanilor, cum se ridic[limpede =i mândr[ ]n v[zduhul f[r[nori; ia prive=te cum se ascund,]n negura dep[rt[rii, pietrele ro=ii =i cum Panaghia Ceahl[ului, ca o s[geat[de aur, spintec[de=erturile albastre =i f[r[fund ale cerului! Roua de noapte \i-a a=ternut covoare de m[rg[ritare sub pa=ii t[i, iar dep[rtatul apus =i neguroasa miaz[noapte au mânat]n grab[pe cele mai mângâioase dintre vânturile lor, spre a dezmierda =i a s[ruta fa\a mândr[a blondului Adonis.

— F[r[ ]ndoial[, r[spunse el, c[toate acestea m[mi=c[peste m[sur[; decât dumneata, domnul meu, care cuge\i lucrurile cu capul unei genera\iuni disp[rute =i care e=ti un anacronism de carne =i de oase,]mbr[cat pe deasupra cu o manta cât toate zilele, po\i prea bine privi lucrurile numai pe partea lor poetic[; eu]ns[, care am cinstea de a fi om din timpul meu, cu o simpl[vengherc[de doc pe spate, am nevoie de ceva mai substan\ial pentru a-mi hr[ni cugetarea. Dumneata te po\i mul\umi, spre pild[, cu nectar, cu flori =i cu raze de soare, =i poate c[n-ai da o bobi\[de rou[pe una de m[rg[ritar; toate saltelele cele moi ale regelui Solomon n-ar pre\ui poate la dumneata cât mu=chiul cel plin de gândaci al

+e=tinei, pe care te-ai]ntinde mai oriental decât molaticul amant al reginei din Saba; murmurul apelor =i suspinul frunzelor te-ar r[pi poate mai mult decât cele mai sublime melodii omene=ti; =tiu eu,]n sfâr=it, pân[unde te-ar mai duce acest amor desfrânat pentru tot ce e din lumea]nchipuirii? Cât pentru mine, eu r[mân]n cercul strâmt al lumii mele... Iat[pentru ce, b[trânul meu vis[tor,]n loc de rou[a= fi preferat s[fi fost iarba stropit[cu le=ie, numai cald[s[fi fost; c[ci, mai la urm[, nu]n\eleg ca copitele iepei =i opincile mele s[prind[reumatism, numai pentru ca fantezia dumitale s[se poat[da de-a tumba]n lungul =i]n latul]ntregii crea\iuni...

— +i eu te las]n cercul strâmt al lumii tale, cu singura condi\ie de a te]ngriji pu\in =i de opinca ta dintre umere, care, pe cât se vede, e serios atins[de reumatism.

— Te salut! Te salut! izbucni deodat[tovar[=ul meu]ntr-un monolog inspirat, f[r[a b[ga]n seam[vorbele mele. Te salut, soare sfânt, f[clie aprins[de]nsu=i Dumnezeu]n adâncurile reci =i neguroase ale spa\iurilor sale! Febus Apolon, Osiris, Brahma, Ormuz, oricine ai fi tu, te salut! |ie, ca unui idol de foc, m[ ]nchin, =i, de pe aceast[+e=tin[, altar imens ridicat de Dumnezeu, spre a se]n[l\a de pe el fumul de jertf[al negurilor c[tre ceruri,]\i aduc prinosul inimii mele!...

Soarele]=i ridicase,]n adev[r, geana]nfl[c[rat[a discului s[u deasupra liniei alb[strii a mun\ilor Sabasei =i ai lui Petru-vod[; iar lumina lui,]nc[rece, poleia piezi= +e=tina, acest pustiu imens =i verde, suspendat de Dumnezeu]nsu=i]n larga]n[l\ime a v[zduhului... }ncepusem a scobor] la vale spre Neagra Bro=tenilor. Soarele se ridicase de-o suli\[=i razele lui binef[c[toare spintecau seninul dep[rtat al unei dimine\i f[r[de nori. +e=tina]=i desf[=ura]naintea noastr[nem[rginita ei]ntindere verde =i rourat[; dincolo de hotarele ei, negurile plutitoare, ca o mare fr[mântat[de vânturi, umplu cupa imens[a adâncului; mai departe,

cre=tetele vaporoase ale mun\ilor Transilvaniei t[iau o dung[violet[=i dulce ondulat[pe adâncimea cerului albastru; iar dincolo de aceast[linie — =i]nsufle\it poate numai de ochiul lui Dum–nezeu — se deschidea nesfâr=itul gol =i tainic... =i]n el ne]nfrânata mea]nchipuire se pierdea, târând]n urma ei]ntreg sufletul =i inima mea...

Soarele era la amiaz[=i razele lui c[deau aproape drept peste capetele noastre. C[ldura]ncepuse a fi covâr=itoare. Caii mergeau]n voie =i alene pe poteca]ngust[, t[iat[cotigit]n iarba]nflorit[=i adânc[a +e=tinei; nici o adiere de vânt nu r[corea v[zduhul]nfl[c[rat; cerul era limpede =i aerul p[rea]ncremenit. Pe]ntinsa fa\[a scânteietorului ocean de flori, zefirii obi=nui\i ai locului nu mai s[pau nici o und[, nici o]ncre\itur[. Mica noastr[Axinie se]necase]n noianul de verdea\[=i]n\elepciunea cailor no=tri era singura busol[dup[care ne cârmuiam]n]ncurcata re\ea de poteci ce se ascundea sub iarba deas[=i]nalt[a +e=tinei. Totu=i, la o cotitur[a potecii, d[dur[m peste Axinia lungit[la p[mânt, r[suflând greu =i =tergându-se de sudoare cu vestita ei basma.

— Bine, sfârleaza dracului,]i zise tovar[=ul meu, iar a-nc[lecat Aghiu\[pe tine? Ce-o]mpingi a=a de fug[, fa, =i ne la=i singuri? Ori vrei s[ne r[t[cim pe meleagurile aistea?

— Da 'mneata, r[spunse ea netulburat[=i f[r[a se urni de jos, nu po\i merge mai repede? Nu vezi c-are s[ne-apuce ploaia? +i de ad[postit n-avem unde, f[r[cât la Mârcu pe Neagra? +-avem mult de mers pân-acolo.

— Da de unde naiba vezi tu c-are s[plou[, suveica lui Scaraoschi? pe la voi se vede c[plou[f[r[nori; ori poate c[ai tu vreun calendar al t[u, care scrie ploaie pe ziua de azi?

— Eu nu =tiu ce spui 'mneta, f[r[numai c-are s[ne apuce furtun[=i ploaie mare, cum a sc[p[ta soarele de-amiaz[; nu vezi 'mneta cum se-nnoureaz[la Cornul Caprei?

— Ce capr[visezi tu, fa Axinio?

— Ia colo, la Cornul Caprei, h[t, departe, zise Axinia sculându-se =i ar[tând cu degetul ei mic un punct]ntre apus =i miaz[-noapte.

Privirile noastre se]ndreptar[pe linia degetului Axiniei; la punctul ar[tat de ea, z[rir[m marginile de aur ale unui nour mic =i conic, care r[s[rea de sub orizont =i-=i l[rgea temeliile]n v[zduhul dep[rtat.

— +i crezi tu, Axinio, c[nourul acela, care de-abia a plecat de la marginile lumii, are s[ne calce]nainte de-a ajunge noi la Mârcu?

— Ei, d-apoi 'mneta nu =tii c[nourii vin c[lare pe vânt? Cum a sc[p[ta soarele de-amiaz[, are s[ne r[stoarne furtuna la p[mânt =i are s[ne mureze ca pe ni=te =oareci. Ia mai bine s[plec[m, c[poate-om avea noroc s[ajungem]nainte de ploaie]ntr-un loc unde =tiu eu c[este o târl[p[r[sit[; de n-or fi stricat-o, avem s[g[sim o \]' de ad[post.

Axinia apuc[ ]nainte, tovar[=ul meu dup[ea, =i eu r[m[sei mai]n urm[. Axinia l[sase de ast[dat[ceva din firea ei de sfârleaz[=i mergea cuminte la trei pa=i]nainte de botul iepei tovar[=ului meu; =i, de=i nu p[=eam tocmai unul pe urmele altuia, p[rea totu=i c[se n[scuse]n noi ceva din firea pieilor-ro=ii; — atâta mergeam de t[cu\i =i atâta c[lca de u=or =i om, =i cal.

— +i mai avem mult pân[la târla ta, Axinio?]ntrebai, ridicând glasul pe deasupra tovar[=ului meu.

— Ajungem amu; iaca, ia, se vede colo,]n adâncitura ceea, r[spunse ea, ar[tând cu degetul]nainte.

+i avea Axinia un a=a fel de ar[tat cu degetul, c[parc[tot ce ar[ta r[s[rea la vârful degetului ei. La o dep[rtare,]n adev[r, nu tocmai mare, se vedea o adâncitur[plin[cu b[l[rii]nalte, dar nimic mai mult.

Legiuni de nouri cu forme fantastice, ridicându-=i unul de dup[altul fruntea lor tivit[cu aur, cuprinsese acum toat[partea cerului dintre apus =i miaz[noapte; al\i nouri r[s[reau de la celelalte

margini ale cerului =i, parc[gr[bi\i, veneau pe aripi de vânturi s[-=i deie]ntâlnire, deasupra capetelor noastre, cu tovar[=ii lor din apus; =i, de=i pentru noi soarele mai p[stra câteva din razele sale, de=i natura din jurul nostru nu se de=teptase]nc[din]ncremenirea sa, totu=i umbre prevestitoare de r[u]nv[luiser[=i un vuiet surd =i nehot[rât fr[mânta dep[rt[rile z[rilor. Eu am fost]ntotdeauna amantul nestr[mutat al marilor priveli=ti ale naturii =i, de=i eram]ncredin\at c[nu voi avea nici un punct de reazem]mpotriva dezl[n\uirii nebune a puterilor v[zduhului, sim\eam totu=i]n sufletul meu o ne]n\eleas[mul\umire. Nu cred s[fi mo=tenit mare lucru din firea vreunui erou antic; =tiu]ns[c[cump[na sufletului meu e atât de sim\itoare,]ncât e de ajuns s[arunci pe unul din discurile ei un gr[unte de siguran\[, oricât de mic, spre a hot[r] precump[nirea curajului asupra fricii; =i când te gânde=ti c[, de ast[dat[, m[ad[posteam sub o manta care de atâtea ori]nfruntase biruitor potopurile cere=ti; când te gânde=ti c[m[umbream sub o p[l[rie care-=i râdea =i de ploaie =i de soare —]n\elege oricine c[colosala tragedie a naturii, pe care stihiile se preg[teau s-o joace pe imensa scen[a v[zduhurilor, sc[zuse]n ochii mei la treapta unei drame ordinare =i nu a=teptam decât ca cortina s[se ridice...

Desc[lecar[m.

Cotigir[m la stânga =i intrar[m]n]nfund[tur[sau, mai bine zis,]n ceea ce Axinia numea o târl[p[r[sit[.

De p[r[sit[, p[r[sit[era ea, c[ci cucuta, brusturul =i urzica moart[cre=teau]n voie, =i cu bun[ ]n\elegere domneau peste locul acesta. }ntrucât se atinge de existen\a de alt[dat[a vreunei târle, cel mult dac[un col\ arheologic al vreunei opinci rupte mai ridica glasul din gunoiul animal,]n care st[tea]nmormântat[pân[la gât; mai deoparte, un par al vreunui gard disp[rut avea preten\ia s[-\i de=tepte]n suflet amintirea vreunei vechi coloane de templu, cru\ate]nc[de timpuri; un cerc desf[cut r[s[rea pe

jum[tate din mormanele de gunoi heteroclit[1] =i se p[rea c[cheam[ ]nc[o dat[,]n bra\ele sale, b[rbân\a[2] de brânz[, pe care odinioar[o strânsese la piept.

Un vânt de miaz[noapte ne c[lcase gr[bit, =i suflarea lui vijelioas[s[pa valuri adânci cu fe\e schimb[toare]n fâne\ele]nalte =i]nflorite ale +e=tinei. Pe sub soarele care numai la dep[rtate r[stimpuri se mai ar[ta, nouri de plumb]=i târau, cu o iu\eal[nebun[, umbra lor pe p[mânt. Vântul]=i]ndoise furia =i nici o pat[de lumin[, jos, nici o pat[de azur, sus, nu se mai z[rea. Puterile adâncului tr[sese]n fa\a cerurilor perdeaua lor de neguri...

}n dep[rt[rile pline de umbr[, st[teau mun\ii]ncremeni\i =i un fulger iute br[zda, ca o cordea de lumin[orbitoare, frun\ile lor posomorâte... Un tunet mai apropiat =i câteva bobi\e de ploaie hot[râr[pe Axinia =i pe tovar[=ul meu s[-=i ia m[surile cuvenite. }n câteva minute caii fur[deschinga\i, tarni\ele cu pernele lor puse la p[mânt; iar pe ele, ca pe ni=te scaune, se a=ezar[fiecare de o parte, =i fiecare câte cu o poclad[ ]n spate. Axinia, ce f[cu, ce drese, se strânse ghem =i, mic[cum era, disp[ru aproape toat[sub poclad[. Tovar[=ul meu, sub ploaia care se]ndesea, c[uta cât mai iute s[-=i ad[posteasc[=i el imensitatea persoanei sale sub poclada prea scurt[=i prea]ngust[pentru dânsul; trud[zadarnic[: când]=i acoperea spatele, i se dezveleau genunchii; când o tr[gea pe dreapta, stânga-i r[mânea goal[... =i ploaia se]ndesea. Desf[cui repede tafturul calului meu, luai poclada =i i-o aruncai peste lipsurile celei dintâi.

— +i acum, defunctul meu amic, zisei eu, cu cine vrei s[mai]mp[rt[=esc sim\irile adânci, pe care mi le de=teapt[ ]n suflet sublima fr[mântare a naturii? Cine ar crede c[sub porcoiul acesta de

---

[1] *Heteroclit* — diferit.

[2] *B[rbân\[* — vas f[cut din doage de lemn,]n care se p[streaz[lapte =i brânzeturi.

pocl[zi v[rgate]=i doarme somnul s[u de veci vl[starul cel mai ginga= din vi\a blondului Apolone? Tot a=a]mi]nchipui c[trebuie s[se fi]ntâmplat =i cu divinul t[u str[mo=, sub ploile Arcadiei, când se tocmise v[car la regele Admet.

Nici un r[spuns.

R[m[sesem singur]n picioare, cu calul de frâu; =i fu de ajuns ca,]ntre mine =i tovar[=ii mei de drum, s[se]ntrepun[o poclad[, pentru ca,]n mijlocul nem[rginirii fr[mântate de furia elementelor dezl[n\uite, s[mi se umple sufletul de iluziunea unei des[vâr=ite singur[t[\i...

Furtuna se schimbase]n vijelie =i pe mii de glasuri fantastice =uiera, se tânguia =i gemea a pieire =i a pustiu.

Fulgere lungi de lumin[frânt[=i orbitoare spintecau adâncurile, f[r[r[gaz; clocoteau v[zduhurile de tunete f[r[r[stimpuri, iar piscurile dep[rtate ale mun\ilor p[reau c[se pr[bu=esc sub tr[snetele cere=ti; =i ploaia cu pic[turi dese =i m[z[rate, biciuit[de vijelie; ca o pânz[f[r[sfâr=it, se dep[na piezi= din ceruri pe p[mânt. Axinia =i tovar[=ul meu st[teau]nghemui\i sub pocl[zile lor v[rgate =i apa ciuruia de pe dân=ii]n toate p[r\ile. Dup[un ceas de fr[mântare nebun[a firii]ntregi, ploaia]ncepu a se r[ri =i vijelia a-=i ostoi furia ei; numai din dep[rtare se mai auzea glasul r[zle\ al câte unui tunet; z[branicul de neguri se r[rise, iar printre petele mari de azur ale cerurilor, soarele]ncepuse iar[=i a trimite p[mântului razele sale. Ca o armat[de fantome uria=e, umbrele nourilor, gr[bite =i u=oare, se strecurau din miaz[noapte peste +e=tina =i se pierdeau]n miaz[zi; boabe mari de ploaie limpede atârnau pe firele de iarb[=i, sub razele soarelui, +e=tina lua]nf[\i=area unui verde =i]nflorit covor b[tut]n diamante; o r[coare fraged[=i curat[ ]mprosp[ta]ntreaga fire.

Ploaia contenise de tot =i vântul se potolise.

— Axinio, zisei eu femeii, care ie=ise de sub poclad[, murat[ca un =oarece, ia vezi de pune =eile pe cai =i s[plec[m, c[n-a=

voi s[ne apuce noaptea uzi =i fl[mânzi. Mai este mult pân[la Mârcu?

— Ia, a mai hi ca pe la jum[tate cât am mers, da o s-ajungem iute, c[scoborâm la vale.

}n câteva minute caii fur[gata. }nc[lecar[m =i plecar[m.

}n mai pu\in decât credeam, fur[m la Mârcu,]n valea Negrei Bro=tenilor.

JUPÂNEASA ZAMFIRA

CUPRINS

Mârcu e un han a=ezat pe valea Negrei, cam la jum[tate calea dintre +arul Dornei =i Bro=teni.

Eram la 18 iulie, cu dou[zile adic[ ]nainte de iarmarocul de la F[lticeni =i, prin urmare, o mul\ime de care \[r[ne=ti,]nc[rcate cu de-ale vânz[rii, se opriser[aici din drumul lor spre iarmaroc. }n mic, se putea vedea tot comer\ul =i toat[industria muntelui: oale, str[chini, mangal, doage, cofe, putini, piei de oaie, sumane, \es[turi groase de cânep[, pânz[de bumbac, =tergare de borangic, l[vicere, \es[turi mai sub\iri de lân[v[rgat[, opinci nelucrate de piele de porc, linguri grosolane, sc[fi\i, cove\i, =tiubeie de salcie, chersine =i alte câteva produse ale unei industrii cu totul primitive.

A=a, c[lare, cum m[g[seam, st[tui un moment s[privesc cu de-am[nuntul la toate acestea.

— Ei, =i ce-ai r[mas \intuit]n drum? auzii deodat[pe tovar[=ul meu, strigându-mi de la spate. Nu cumva ai de gând s[te faci negustor de opinci sau de doage?

— +i de una, =i de alta, scumpul meu spectru; de opinci spre a-\i preg[ti cataligele pentru c[l[toria pe lumea cealalt[; de doage, pentru a meremetisi[1] pe cât cu putin\[, b[rbân\a hodorogit[dintre umerele tale; cine =tie, poate vei fi nevoit s[duci lui Pluto pu\in lapte acru ca plocon, spre a-\i face =i \ie loc]n al optulea cerc al iadului, lâng[Thaïs, vechea ta amant[, care — pe cât am aflat — face de dou[mii de ani o baie care nu miroase tocmai a parfum de roze.

---

[1] A m e r e m e t i = i — a drege.

— F[r[s[te m[gulesc, trebuie s[-\i m[rturisesc, zise tovar[=ul meu, c[— din câ\i cunosc — dumneata e=ti cel mai tare]n anacronisme; de ast[dat[ ]ns[o s[-mi dai voe s[restabilesc pu\in ordinea cronologic[a faptelor: despre Thaïs, Laïs, Phrynea =i alte Aspasii, vom sf[tui *pleno ventre*[1]; nu bagi de seam[, se vede, c[am devenit str[veziu de foame?

Desc[lecar[m la u=a crâ=mei; l[sar[m frâiele cailor]n mâinile Axiniei =i intrar[m]nl[untru. Un miros de rachiu m[izbi]n nas. Crâ=marul, un român de ast[dat[, r[s[rea, ca de obicei, pe jum[tate de dup[tejghea =i, c-o]ndemânare vrednic[de cel mai des[vâr=it Avrum, mânuia un]ntreg popor de pahare =i de g[r[fi. Toate curcubeiele p[reau c[-=i d[duser[ ]ntâlnire =i se vârâser[, pe culori,]n sticlele cu rachiu ale crâ=marului de la Mârcu. Cei câ\iva dulapi unsuro=i, a=eza\i]n chip de mese, pe câte patru picioare b[tute]n p[mânt, erau cuprin=i, pe toate p[r\ile, de b[rba\i =i de femei cu m[suri =i cu pahare de rachiu dinainte. }n munte vinul nu are trecere; se pare]ns[c[s-a f[cut un fel de]nvoial[ ]ntre vin =i rachiu: rachiul s[se bea, iar vinul s[-i]mprumute paharele; =i dup[modul cum românul din munte m[soar[din cap pân[-n picioare litrul de rachiu ce i se pune dinainte, s-ar p[rea c[o singur[p[rere de r[u i-a mai r[mas — aceea, adic[, de a se fi]nlocuit patriarhala oc[a lui Cuza printr-o blestem[\ie nem\easc[pe care =i el, de ciud[=i pentru a mai m[ri cuprinsul m[car]n gând, a botezat-o cu numele de “chil[“; =i iat[-l deci pe românul nostru din munte bând rachiul, nici cu stamboala[2], nici cu mer\a, ci numai cu chila. +i se face la noi,]n toate zilele =i pe toate drumurile, un foarte hazliu patriotism; se strig[=i se scrie c[crâ=marul jidan otr[ve=te popula\ia noastr[rural[; =i, pe tema aceasta, se tun[atâta]ncât ai crede c[ultimul cuvânt al regener[rii noastre na\ionale trebuie c[utat]n fundul =ipului cu rachiu al lui I\ic sau

[1] Cu stomacul plin *(lat.)*
[2] *Stamboal[* — bani\[.

+loim. E o gre=eal[. Badea Ion, crâ=marul nostru na\ional, are tot atâta de pu\ini dumnezei, dac[nu chiar mai pu\ini, decât cel mai perciunat Avrum: p[pu=oiul, g[ina, oul, l[vicerul, n[frama, cojocul, sumanul nimeresc tot a=a de bine drumul spre badea Ion, ca =i spre jupânul I\ic; singura deosebire ar fi poate aceea c[otr[vitoarele dresuri ale rachiurilor,]n loc de a fi jidove=ti, ar fi]n cazul cel[lalt curat române=ti; =i, de=i lucrul acesta ar fi,]n adev[r, un mare pas f[cut pe calea regener[rii, ar trebui totu=i s[se considere c[românul, sceptic cum e, d[foarte pu\in[ ]nsemn[tate faptului c[otrava de care moare e jidoveasc[sau curat româneasc[.

+i de=i, spre cea mai mare glorie a neamului românesc, \[ranul nostru se pare]nzestrat cu un stomac de tinichea, aceasta nu]mpiedic[totu=i ca b[rba\ii de munte s[aib[fa\a ars[=i]mb[trânit[, iar femeile s[par[ca ni=te capre cu picioarele etice =i cu sânuri lungi, ascu\ite =i s[lbatice. Mi s-a]ntâmplat s[ ]ntâlnesc, de multe ori, babe purtând]n bra\e copii mici. “Al cui e copilul, m[tu=[?” o]ntrebam eu, dorindu-i cale bun[. “A cui s[hie? ia, a neu”, r[spundea ea cu glas sub\ire =i]n\epat, l[sând s[se]ntrevad[o raghil[[1] ruginit[de din\i,]n dosul a dou[buze albe cu pete ro=ii-vinete. “Prea cu putin\[, ziceam eu]n gând, c[ci =i copilul]nsu=i e b[trân...”

— Noroc bun, zisei, intrând]n crâ=m[, urmat de tovar[=ul meu, =i adresându-m[crâ=marului.

— Foarte mul\umim, r[spunse el mecanice=te, =i urmând a de=erta g[r[fi =i a umplea pahare =i m[suri de rachiu pentru numero=ii s[i mu=terii.

}mi era,]n adev[r, foame; dar nu m[ispiteau deloc cei câ\iva cârna\i lungi, colb[i\i, sub\iri =i cu pântecele lipit de spate, ce atârnau pe cuie deasupra tejghelei; ai fi zis c[lor]n=i=i le era foame, atâta erau de costelivi!... Oricum, tovar[=ul meu]i m[sura

---

[1] *Raghil[* — darac, instrument cu din\i de fier pentru piept[nat fuioarele de cânep[.

cu ochii scânteietori =i lacomi, =i era cât pe ce s[ ]ntind[mâna =i s[ ]nha\e unul.

— Pu\in[r[bdare, zisei eu, dându-i mâna la o parte, h[mesitule antropofag; ia seama c[ceea ce vezi]naintea ochilor t[i nu sunt decât toate rudele tale]n=irate pe a\[=i spânzurate pe cuie]n crâ=ma de la Mârcu.

Tovar[=ul meu mârâi ceva printre din\i, dar se st[pâni.

— Jupâneas[, jupâneas[, zisei eu, strigând pe femeia crâ=marului, care umbla de colo pân[colo, slujind pe mu=terii; jupâneas[, ia poftim oleac[-ncoace.

+i femeia se apropie de mine. Crâ=marul se p[rea c[-=i caut[de treab[.

— M[rog, zisei eu, când femeia fu lâng[mine, am voi s[mânc[m ceva; venim de departe =i suntem osteni\i =i fl[mânzi; n-ai vreo odaie mai deoparte?

Crâ=marul]ns[, care auzise]ntrebarea mea =i care cu o repegiune de maestru cânt[rise câ=tigul ce i se]nf[\i=a, zise femeii lui:

— Du pe dumnealor]n odaie, Zamfir[, =i vezi ce poftesc.

Ne scular[m =i urmar[m pe crâ=m[reas[.

Sunt dator s[ ]nsemn]n treac[t c[Zamfira lui Ilie Filipoiu, crâ=marul de la Mârcu, se deosebea mult de Sura lui Avrum din +e=tin[: statur[mijlocie, sprâncene negre]mbinate, p[r castaniu, ochi c[prii, nasul drept, gura mic[, fa\a oval[, câte o gropi\[ ]n fiecare obraz când râde, vârsta — 25 de ani... +i dac[mai adaugi c[via\a sedentar[=i bunul trai]i p[strase toat[plenitudinea, rotunjimea =i fr[gezimea formelor femeie=ti, dac[mai adaugi tonurile trandafirii care r[s[reau de sub pielea alb[=i curat[a fe\ei =i a bra\elor ei, apoi cu drept cuvânt te-ar fi prins mirarea =i n-ai fi putut s[-\i dai socoteal[cum de se r[t[cise aceast[mielu\[\igaie printre atâtea capre f[r[barb[.

— Jupâneas[Zamfir[, zisei intrând]n odaie =i adresându-m[crâ=m[resei, nu c[uta c[suntem a=a pr[p[di\i; ia pârdalnica as' de ploaie ne-a apucat pe +e=tin[=i ne-a murat ca pe ni=te =oareci;

dumnealui,]l vezi? =i ar[tai la tovar[=ul meu, e c[prar]n armata lui Vod[, =i eu sunt revizor de drumuri; c[l[torim pe socoteala st[pânirii =i, fiindc[norocul ne-a adus]n cas[la dumneata, apoi d[-ne ceva s[mânc[m; pl[tim oricât, numai s[fim mul\umi\i.

— Da ce-\i pofti dumneavoastr[? ne]ntreb[ea.

— Asta-i asta, jupâneas[Zamfir[; doar =tiu c[n-o s[ne dai bor= de ochi c[prii =i friptur[de obraji trandafirii; ia d[-ne =i dumneata vreun scrob, vreun bor= de pui, ni=te brânz[cu smântâ-n[, d[-ne ceva, c[suntem a=a de fl[mânzi,]ncât, de mai stai mult cu noi, te mânc[m cât ai clipi.

+i o strânsei u=or de obraz cu dosul a dou[degete.

— Da-\i a=tepta o \âr[? m[-ntreb[ea zâmbind =i dându-mi jos mâna cu o lovitur[u=oar[.

— Da om a=tepta =i dou[, numai cât mai degrab[, c[tovar[=ul ista al meu are obicei de moare cum apune soarele =i n-a= vrea s[moar[fl[mând, s[rmanul.

— }ndat[,]ncheie Zamfira noastr[, ie=ind iute =i tr[gând u=a dup[dânsa.

Peste pu\in, Axinia intr[ ]n odaie.

— Da 'neavoastr[, m[ ]ntreb[ea,]\i r[mânea aici ori merge\i mai departe?

— Da tu, Axinio, unde crezi c[e mai bine de mas? Prin pârloa-ge ori la jupâneasa Zamfira din valea Negrei Bro=tenilor?

— Cum]\i vrea 'neavoastr[.

— Foarte bine, mânem aici. Du-te =i cere s[-\i deie s[m[nânci; cere s[-\i deie =i vin, dac[bei; pune-te bine la cale =i, dac[nu-i avea unde dormi, vino aici]n odaie.

Axinia p[ru c[vrea s[zic[ceva, dar se r[zgândi, ie=i =i se duse.

Tovar[=ul meu se lungise cu fa\a-n sus pe unul din cele dou[paturi ce se aflau]n odaie =i st[tea nemi=cat, cu ochii]n podele[1]

[1] *Podele* — tavan.

=i cu ceafa rezemat[ ]ntre degetele]ncle=tate ale amânduror mâinilor sale,]n loc de pern[. M[l[sai =i eu]ntr-un cot pe celalt pat; m[sim\eam obosit. Peste pu\in, u=a se deschise =i jupâneasa Zamfira intr[cu ceea ce s-ar putea numi tacâmuri. Trase masa de lâng[fereastr[ ]n mijlocul casei, a=ternu pe ea ceva care sem[na a o fa\[de mas[=i puse dou[tacâmuri alc[tuite fiecare din câte dou[talgere, unul]ntins =i altul adânc, care se]nrudeau cu farfuriile prin form[, iar cu str[chinile prin florile lor de smal\ albastru =i gros; furculi\ele =i cu\itele, de=i cam ruginite, erau totu=i cu\ite =i furculi\e; lingurile de tis[, cu coada]n form[de =arpe s[pat]n lemn, dovedeau munca st[ruitoare a vreunui c[lug[r; iar deasupra tuturor, domnea câte un gros =i mare =ervet de cânep[strâns]n patru.

— Bravo, jupâneas[Zamfir[! zisei eu, privind pe crâ=m[reas[cum punea masa, =i f[r[a m[urni de pe cotul pe care st[team rezemat, bravo! pe cât v[d, dumneata ai de gând s[ne osp[tezi ca pe ni=te feciori de domn. Vezi dumneata pe tovar[=ul ista al meu, care st[lungit ca o tânjal[? S[=tii c[, pân[acuma, el a =i suflat cu gândul o m[m[lig[ ]ntreag[=i-o oal[cu bor=; pentru el, prin urmare, =i fiindc[suntem, cum s-ar zice, la Sf. Ilie, s[n-aduci la mas[decât dou[mere, da =tii d-ta, de cele sântilie=ti, pe-o parte g[lbii =i pe alta trandafirii =i, dac[fragii nu s-au trecut, n-ai face r[u s[-i aduci vreo doi, c[-i plac stra=nic.

— Ei, dumitale nu \i-e foame, zise ea ro=indu-se u=or =i sfâr=ind de pus masa.

— Cam ai dreptate, jupâneas[Zamfir[, eu sunt de cei care se satur[cu lumina luceferilor de sear[.

— Ai s[m[nânci trânteal[de la badea Ilie, zise tovar[=ul meu,]ntorcându-se pe o parte =i cu fa\a-n cas[.

Crâ=m[ri\a ie=i =i, dup[câteva minute, intr[cu o femeie dup[ea, amândou[ ]nc[rcate cu de-ale mânc[rii. Ni se puse pe mas[o co=cogea m[m[lig[pe un fund de lemn, un scrob, la care se p[reau c[luase parte g[inile unui sat]ntreg, o mare strachin[cu ca=

fr[mântat chiar atunci =i o strachin[, =i mai mare]nc[, plin[cu un ocean de bor=. Tovar[=ul meu se scul[iute, se puse la mas[=i]ncepu s[m[nânce cu o l[comie =i o furie vrednic[de un s[lbatic.

— Bine, jupâneas[Zamfir[, zisei a=ezându-m[=i eu la mas[, pe cât v[d, d-ta]\i ba\i joc de noi; am uitat, ce-i drept, s[-\i spun c[d-lui e Fl[mânzil[din poveste, care, numai pe-o m[sea, pune nou[cuptoare de pâine =i nou[ialovi\i[1] fripte; =i d-ta ne-ncurci c-o lingur[de bor= =i c-un strop de brânz[? Ia stai numai oleac[=-ai s[vezi cum o s[sufle]ntr-o clip[=i scrob, =i brânz[, =i bor=, =i m[m[lig[.

— +i d-ta, ce nu-i dai pace? dac[i-i foame, cum n-are s[m[nânce?

— A! Vas[zic[pe d-ta, jupâneas[Zamfir[, te-a p[lit mila de d-lui! bine, am s[te a=ez la badea Ilie.

— Ei! Parc[badea Ilie alt[grij[n-are.

+i r[spunsul acesta atât de simplu m[l[s[pe gânduri...

“Hm! cugetam eu, pi=când din m[m[lig[=i sorbind sub\ire bor=ul de pe vârful lingurii; mi se pare c[jupâneasa Zamfira are ochi destul de c[prii =i, dac[cerurile s-ar hot[r] s[-=i amestece cu m[rile culoarea =i adâncimea lor, ar trebui s[se ieie pu\in dup[ochii sprintenei jum[t[\i a lui badea Ilie de pe valea Negrei Bro=-tenilor; nu =tiu,]ns[,]n cazul acesta, cu ce lumini tainice =i cu ce via\[arz[toare ar]nsufle\i ele moarta lor adâncime... +i]n ochii jupânesei Zamfira e atâta tain[=i atâta via\[arz[toare!... Sunt atât de mici gropi\ele din obrajii ei când râde!... Am v[zut]n via\a mea atâtea sprâncene]mbinate =i totu=i nici unele din ele n-au avut darul de a-mi strânge fiin\a atât de puternic]n arcul lor fermecat, dup[cum g[sir[cu cale s-o fac[,]ntr-o clip[, sprâncenele jupânesei Zamfira. To\i trandafirii p[mântului s-ar vesteji de ciud[dac[s-ar uita la gura mic[=i]nflorit[a crâ=m[resei...”

---

[1] *Ialovi\[* — vac[mare =i gras[.

+i nu b[gam de seam[c[duceam la gur[lingura de=art[=i c[,]n mod incon=tient, luam de dou[ori din m[m[lig[=i niciodat[din bor=. +i poate c[aveam dreptate; c[ci, mai la urm[, cine puse-se pe jupâneasa Zamfira s[stea]nfipt[ ]n fa\a mea =i, mai ales, cine poftise pe sfântul soare, care apunea, s[se strecoare prin fereastr[=i s[amestece nuan\ele de aur antic ale razelor sale cu tonurile albe =i trandafirii, care r[s[reau de sub pielea fin[a femeii acesteia?

— M[rog, jupâneas[Zamfir[, zisei eu l[sând lingura, punând mâinile]n buzun[ri =i r[sturnându-m[ ]n cump[n[pe speteaza scaunului, m[rog, nu crezi d-ta c[soarele, acest F[t-Frumos din poveste, a pierdut urma Ilenei Cosânzene, =i c[s-a vârât pe fereastr[la d-ta, ca s-o caute? Eu te sf[tuiesc s[tragi perdeaua, c[tare m[tem s[nu te v[d zburând pe fereastr[c[lare pe-o raz[de lumin[...

— Ei!... zise ea c-un fel de cochet[rie proprie oric[rei femei, ia las[-m[-n pace! +i un fel de mânie pref[cut[se citea]n ochii ei. Strânse iute de pe mas[=i ie=i.

Peste pu\in u=a se deschise =i Axinia intr[.

— Da...

— Da bine, sfârleaza dracului, zisei eu luându-i vorba din gur[, alt drum nu era de mers la +ar?

Axinia se uit[lung la mine, ne]n\elegând de ce-o luam a=a repede.

— Cat[-\i treaba, Axinio, zise tovar[=ul meu b[tând-o u=or pe um[r; nu te speria; ia jupâneasa Zamfira nu-=' ce-o f[cut, nu-=' ce-o dres cu ochii d-sale cei]n floarea fuiorului de cânep[, c[l-a s[getat prin inim[. Nu cumva =tii tu s[descân\i de s[get[tur[?

— D-apoi s[-i descânte cine l-o s[getat, zise ea jum[tate glumind, jum[tate mu=cat[de un fel de gelozie]nn[scut[oric[rei femei.

— M[rog, zisei eu, pe un ton de o seriozitate silit[; n-o s[sfâr=e=ti cu fleacurile? Du-te, Axinio, =i zi cuiva s[ne a=tearn[ceva pe paturi s[ne culc[m, c[eu cad de somn. Tu unde te culci?

— Da m-oi culca =i eu undeva.

— Foarte bine, numai s[nu te culci cu nasul la stele, s[te g[sesc mâine diminea\[cu fluier de argint]ntre din\i; nu de alta, da n-a= vrea s[-\i v[d iepele =i pe cucona=ul ist tân[r bocindu-te.

— Las[, nu purta 'neata grij[de asta, zise ea ro=indu-se u=or =i ie=ind din odaie.

Peste pu\in, jupâneasa Zamfira =i cu Axinia intrar[cu de-ale a=ternutului. Puser[pe fiecare pat =i la c[p[t`i câte o pern[mare =i vârtoas[, iar]n lung câte dou[pocl[zi una peste alta, una ca prostire =i alta ca ogheal. Ni se puse pe mas[un sfe=nic de lut cu o lumânare de seu =i câteva chibrituri.

— Iaca a=a, jupâneas[Zamfir[, zisei eu uitându-m[la paturi, nici]mp[ratul turcesc nu cred c-o s[doarm[noaptea asta mai bine decât noi. Un lucru numai: cu poclada asta — =i ar[tai pe cea cu care era s[m[ ]nvelesc — s-a mai]nvelit cineva?

— D-apoi ne-am]nvelit noi, r[spunse ea, uitându-se lung la mine =i ne]n\elegându-mi rostul]ntreb[rii.

— Nu glume=ti?... Chiar d-ta singur[, jupâneas[Zamfir[?

— Ei, zise ea ca]n\epat[de]ntrebarea mea, d-tale \i-i de glumit, nu \i-i de dormit.

— Ba deloc, jupâneas[Zamfir[; eu n-am glumit de când sunt.

— Ba, jupâneas[Zamfir[,]ntrerupse tovar[=ul meu, ia s[-\i spun eu una =i bun[: vrei s[n-auzi la noapte tr[snind pe acoper[mânt =i hodorogind prin pod? unge ferestrele cu usturoi =i pune cruce de cear[galben[pe borta cheii; altmintrele, toate bufni\ele =i toate cucuveicile, de pe unde-or fi, toate-or s[se strâng[ ]n preajma casei d-tale; =-ai s[vezi sclipind toat[nopticica lumini albastre pe la fere=ti... Trebuie s[=tii c[d-lui]i lunatic =i noaptea st[la sfat cu strigoii, cu bufni\ele =i cu liliecii.

— Da poate c[n-a mai hi tocmai a=a cum spui d-ta, zise ea cam]n b[taie de joc.

— Vas[zic[...

+i tovar[=ul meu]=i puse mâinile la spate =i privi pe crâ=m[reas[drept]n ochi.

— Vas[zic[, zisei eu apucându-l de vârful urechii =i f[cându-i vânt, vas[zic[, stânga-mpree... jur! =i la culcare... mar=!

Amândou[femeile ie=ir[din odaie râzând cu hohot.

Când ne scular[m diminea\a, soarele]nc[nu r[s[rise; caii erau dinaintea crâ=mei =i Axinia-i]n=euase. Badea Ilie =i jupâneasa Zamfira erau scula\i =i treb[luiau prin crâ=m[.

Pl[tir[m =i ie=ir[m s[plec[m.

— Apoi mai r[mâne\i s[n[to=i, zisei]nc[lecând =i cârnind calul spre drum.

— S[merge\i s[n[to=i =i drum bun, ne dorir[ ]ntr-un glas badea Ilie =i jupâneasa Zamfira, =i mai pofti\i când v-]\i intoarce, ad[ug[aceasta din urm[.

— Bucuro=i, s[v[g[sim s[n[to=i!

Plecar[m.

Pentru]ntâia oar[poate]n zilele mele, mergeam pe un drum de munte]n o str[lucit[diminea\[de var[, f[r[s[-mi dau seama de frumuse\ea locurilor ce str[b[team... Gândurile mele r[m[seser[departe de mine... +i cine =tie cât a= fi mers astfel, dac[tovar[=ul meu nu s-ar fi]ns[rcinat s[m[smulg[dintr-un soi de toropeal[sufleteasc[...

— Ei! b[trânule Isac Lachedem,]l auzii deodat[strigând de la spatele mele, ei! legendarule jidov r[t[citor, ia prive=te =i-mi spune, te rog, dac[, sub cerul ve=nic de prim[var[, care plute=te peste fericitele v[i ale Ca=mirului d-tale asiatic, unde]nchipuirea a a=ezat raiul p[mântesc, ai v[zut un r[s[rit de soare sau o priveli=te mai m[rea\[decât pe valea Negrei Bro=tenilor no=tri? Oare Himalaiele =i Hinducu=ii misterioasei d-tale patrii]=i]n[l\au mai mândri spre cerul limpede piscurile lor aeriene? =i aurul idealizat al razelor de soare poleiesc acolo mai fermec[tor decât aici cre=tetele lor neguroase? Oare e acolo mai molatic =i mai cu m[iestrie \esut din cea\[=i lumin[v[lul str[veziu =i imens aruncat de

D-zeu peste adâncuri? Oare spiritul, care sufla peste ape]n zorile Crea\iunii, era mai dulce =i mai lin decât adierile dep[rtatului nostru apus? }n ce pâr`u de rece =i curg[toare rou[a pus natura un suspin mai adânc de dureroas[dragoste decât]n glasul Negrei Bro=tenilor no=tri? +i dac[, fa\[de toate acestea, r[mâi]nc[nep[s[tor, dac[idila biblic[a lui Boaz =i Ruth nu-\i]nflore=te]nchipuirea, dac[din zarea veacurilor nu-\i r[sar]n suflet ochii negri ai indianei Tamar, dac[nu]ntrevezi sub alba stol[asirian[chipul fermec[tor al chaldeianei Rachel, dac[,]n sfâr=it, sufletul d-tale mai r[mâne, fa\[de toate acestea, l[n\uit]n sânul crâ=m[resei cu ochi]n floarea fuiorului de cânep[...

— Dac[toate acestea se]ntâmpl[sau nu se]ntâmpl[,]l]ntrerupsei eu, tu r[mâi totu=i cea mai mare sec[tur[din univers...

— Tocmai când...

— Tocmai când =i destul, ori te umflu de urechi.

— Foarte bine; iat[un argument]n fa\a c[ruia trebuie s[-mi plec capul =i...

— S[taci...

ION RUSU

CUPRINS

Dup[un ceas de drum, ajunseser[m la gura Dârmocsului, un pâr`u care-=i face drum prin cotiturile de miaz[zi ale mun\ilor =i se vars[, pe dreapta, ]n Neagra Bro=tenilor; iar ]n unghiul pe care-l formeaz[ D`rmocsul cu Neagra se afl[a=ezat[crâ=ma. O singur[grind[ ]nalt suspendat[, r[m[=i\[a vreunui pod desfiin\at de vechime, unea cele dou[maluri ale Negrei, ca un fel de punte aerian[. Noi t[iar[m prin ap[, suir[m malul drept =i ne]ndreptar[m spre crâ=m[; iar Axinia, de=i apa nu era mai adânc[decât pân[la genunchi,]mpins[de natura ei de veveri\[, g[sise nimerit s[treac[pâr`ul pe punte; =i, când ne uitar[m noi]nd[r[t, o v[zur[m prin aerul]nalt, str[b[tând, cu pas u=or =i sigur, grinda]ngust[de peste Neagra.

— Bine, custura lui Scaraoschi,]i zise tovar[=ul meu, când ea ne ajunse din urm[, dar dac[te duceai de-a tumba]n ap[? Adic[tu nu po\i trece peste Neagra decât numai prin v[zduh? Ori vrei s[nu-\i vad[lumea picioarele? S[-mi fi spus, c[te luam c[lare.

— Ia d[-i pace,]l]ntrerupsei eu; Axinia a f[cut, se vede, multe p[cate =i se deprinde, de pe lumea asta, ca s[treac[peste cele nou[v[mi ale v[zduhului din lumea cealalt[. Nu-i a=a, Axinio?

— A hi, r[spunse ea]n\epat.

Desc[lecar[m dinaintea crâ=mei.

Pân[ce Axinia s[vad[de cai, noi ne a=ezar[m la o mas[, sub umbra unui mesteac[n. }n crâ=m[, tot la o mas[, chefuiau câ\iva \[rani. Mai deoparte, ca la o zvârlitur[de b[\, o mul\ime de femei erau strânse ciotc[=i f[ceau nu =tiu ce. Axinia luase =eile de pe cai,]i legase la gard, le d[duse pu\in[iarb[=i se]ntorsese unde eram noi.

— Ia vezi, fat[h[i, dac[putem g[si ceva de-ale mânc[rii la crâ=ma asta.

Axinia se râsuci]ntr-un picior, plec[=i disp[ru]n crâ=m[. Peste câteva minute se]ntoarse.

— Vai de mine! zise ea speriat[=i cu mâna la gur[, vai de mine! Ion Rusu i-aici...

— Ei, =i ce te apuc[, fa? Ce-i cu Ion Rusu al t[u? o]ntrebai eu.

— Ion Rusu din gura Dârmocsului...

— Foarte bine, din gura Dârmocsului; dar,]n sfâr=it, cine-i Ion Rusu al t[u, de parc[te-au apucat toate n[b[d[ile?

— D-apoi'neata =tii? s[te fereasc[sfântu de el, când]i cu chef; se leag[de toat[lumea =-un sat]ntreg n-are ce-i face.

— Ei, =i de asta te-ai speriat?

— D-apoi?

— Bine, bine, o s[vedem; pân-atunci, ia vezi, nu ne mai aduce ceva s[mânc[m?

— Iaca vine.

}n adev[r, crâ=marul, un român cam de 40 de ani, venea cu de-ale mânc[rii.

— Bun[ziua, prietene,]i zisei eu, când fu lâng[noi.

— Mul\umim d-voastr[! ne r[spunse el scurt, punând, f[r[alt[vorb[, dinaintea noastr[o pâine uscat[, o bucat[de cârna\ =i mai uscat]nc[, ni=te brânz[ ]ntr-o strachin[=i o leg[tur[de ceap[verde.

— Da vin]\i pofti? ne]ntreb[el.

— Deocamdat[s[ne dai ap[rece; suntem]nfierbânta\i de drum; vinul o s[-l cerc[m mai pe urm[.

+i, nep[s[tor, ne l[s[=i, cu pa=i greoi =i largi, se]ntoarse]n crâ=m[.

— Ia cearc[-\i din\ii]n cârja ias' de corn a bunic[-ta, fa Axinio, zisei eu, dând femeii o bucat[de cârna\, uite pâine, uite ceap[, uite brânz[, m[nânc[, sfârleaza lui Scaraoschi, pân[ce nu d[Rusul cu crucea peste tine. Auzit-ai de Ivan Turbinc[? Ei bine, s[

=tii tu c[acela era tot rus =i-l chema tot Ion, ca =i pe Rusul t[u; =i avea o tolb[blagoslovit[de Dumnezeu,]n care vâra pe to\i dracii. Pe cât am aflat, =i Ion Rusu din gura Dârmocsului are o tolb[,]n care s-o hot[rât s[te vâre =i pe tine, cu dracii t[i cu tot.

— Ei, ’neatale \i-i a pruji[1], da ’neata =tii pe Ion Rusu? las’ c-ai s[vezi.

— Cine \i-a spus \ie c[nu-l =tiu, fa? D-apoi eu nu-s rus?

— ’Neata rus?...

— Ba]nc[de cei cu coad[, Axinio.

— Ei las’... zise ea, uitându-se la mine cu un zâmbet de ironic[ne]ncredere =i oprind la jum[tate cale spre gur[o ceap[, din care mai mu=case o dat[.

Sfâr=isem aproape de mâncat, când]mi aruncai, din]ntâmplare, ochii spre crâ=m[. Un român de o]nf[\i=are atletic[, care, de=i]n crâ=m[, se p[rea totu=i acas[la dânsul, umpluse golul negru al u=ii =i, cu picioarele desf[cute]n compas pe pragul dedesubt, st[tea =i se uita \int[la noi; cu o mân[la spate =i cu alta r[sucindu-=i o mustea\[stufoas[=i galben[, p[rea c[pl[nuie=te ceva, de sub c[ma=a lui alb[=i scurt[pân[deasupra genunchilor, de sub brâul verde =i lat ce-i]ncingea =alele, de sub i\arii lui cre\i =i cura\i, r[s[rea o musculatur[sculptural[, care ar fi f[cut gloria unui statuar; un cojocel scurt, f[r[mâneci, aruncat cu ne]ngrijire mai mult pe-un um[r, se silea s[acopere ni=te spate, pe care, ca =i pe umerii anticului Atlas, s-ar fi putut rezema cerurile; o frunte neted[=i larg[se ivea]n trei p[trimi de sub c[ciula lui mare =i neagr[, care, cu greutate, se \inea]n cump[n[cam pe ceaf[, cam pe-o ureche; iar piep\ii albi ai c[m[=ii lui]ntredeschise la gât =i dinainte p[reau prea strâm\i pentru sânurile lui puternice... S[fi avut 40 de ani.

— Nu cumva acela-i Rusul t[u, Axinio?]ntrebai eu pe femeie, ar[tându-i-l.

---

[1] *A pruji* — a glumi.

— Ba el, uci...

— Taci c[te-aude =i te vâr[-n tolb[, prâsnelul naibii.

— Iaca vine, zise ea speriat[, =i voi s[plece.

O apucai de mânec[=i o \inui pe loc, f[r[a zice nimic. Ion Rusu p[r[sise,]n adev[r, privazul u=ii =i, cu pa=i greoi =i leg[na\i, se]ndrepta spre noi. Din chipul cum mergea =i cum se \inea Rusu,]n\elesei repede c[nu era beat, ci numai cu chef, adic[cum]i =ade românului mai bine, dar =i cum era mai de primejdie, dup[spusa Axiniei. +i cu tot gustul de bucluc =i de gâlceav[, ce se citea pe fa\a lui, nu m[putui totu=i opri de a m[sim\i atras c[tre acest om plin de via\[=i cu tot sufletu-i vesel]n ochi =i pe figur[. M[hot[râi s[-i iau apa de la moar[.

— Bun[ziua, Rusule,]i zisei când fu la câ\iva pa=i de noi.

Rusul nostru se opri pe loc =i, cum era el cu mâinile]nfipte]n brâu]n loc de buzunare, rezemat mai mult pe piciorul stâng =i cu dreptul]nainte =i pu\in cam slobod, m[privi un moment f[r[a-mi r[spunde, dup[obicei, la bun[ziua mea.

— Mul\umesc d-tale, zise el,]n sfâr=it, sco\ând dreapta din brâu =i r[sucindu-=i mustea\a stâng[; da adic[de unde m[cuno=ti d-ta, cucoane, de-mi zici a=a deodat[pe nume, m[ ]ntreb[el cam r[stit =i privindu-m[\int[.

— De un'te cunosc? Bravo, Rusule! zisei eu sculându-m[, apropiindu-m[de el =i b[tându-l u=or peste um[r; da cine nu cunoa=te pe Ion Rusu din gura Dârmocsului? Oare este un român mai verde =i mai chipe=, pe toat[valea Negrei Bro=tenilor, decât Ion Rusu din gura Dârmocsului? Doar cred c[satul de frica lui =tie =i nu de-a buhaiului popii; =i mi se pare mie c[fetele =i nevestele se cam sf[desc dup[muste\ile tale cele galbene =i stufoase; uite, biata Axinia numai te-a v[zut =-a =i apucat-o tremurul lui Cain.

— A! haaa! Axinia din gura Borcii, zise el f[când un pas spre femeie =i privind-o scânteietor; ia mai stai tu, fa, s[-\i sucesc eu gâtul ca la =opârle amu; ce cau\i tu aici?

Axinia, sprinten[cum era, o rupse de fug[.

— Ia ascult[, Rusule, zisei eu apucându-l de bra\, las' c[i-i suci gâtul mai pe urm[.

+i cum se uita Rusu dup[Axinia, care fugea, d[du cu ochii de gr[mada de femei strânse ciotc[mai deoparte,]mprejurul a nu =tiu ce.

— A! ha! zise el, iar a venit aici cotoroan\a de vr[jitoare.

+i pe cât]i]ng[duia starea lui de ame\eal[, se smulse din strânsoarea mea =i se]ndrept[repede spre gr[mada de femei.

— Ia mai sta\i s[v-ar[t eu amu, amenin\[el de departe.

— Iaca Rusu! iaca Rusu! auzii strigând speriat pe o femeie din gr[mad[.

Toate femeile]ntoarser[capul =i, când v[zur[pe Rusu venind, iute se sculasr[=-o]mpunser[de fug[care]ncotro. O bab[, care p[rea c[formase centrul grupului de femei, se sculase =i ea, strângea repede nu =tiu ce =i, pe cât]i]ng[duiau b[trânele ei picioare, o lu[=i ea la fug[spre Neagra,]=i ridic[fusta pân[la genunchi, intr[ ]n ap[=i, luptându-se cu repegiunea curentului, se silea s[ajung[cât mai iute la malul cel[lalt. Nu cunosc obiceiul câinilor de vânat, dar]mi]nchipuiesc c[tot ca =i Rusu trebuie s[fi r[mânând pironit un ogar care vede o sut[de iepuri \â=nind deodat[din toate p[r\ile =i nu =tie dup[care s[se ieie. +i Rusu, mânios =i ru=inat, poate, de neizbânda sa, se]ntorcea mai]ncet decât se dusese.

— Da ce-i, Rusule, zisei eu, când fu lâng[noi, ce te-ai apucat de speriat femeile satului?

— Ce-i?... D-apoi c[doar n-oi da eu cu crucea peste spurc[ciunea cea de cotoroan\[, zise el ar[tând spre baba care trecea Neagra prin vad; =i o sudalm[, care dovedea c[Rusu nu era]n termeni tocmai excelen\i cu crucile, cu dumnezeii, cu icoanele =i cu t[mâia, c[zu ca o grindin[pe capul babei, care trecuse apa =i se dep[rta repede pe drum la vale. Am s[-i descânt eu de baghi\[[1] unde-o miruit-o cu lapte acru popa ei cel \ig[nesc.

[1] *Baghi\[, babi\[* — boal[de care p[timesc copiii mici.

— Da ce \i-o f[cut baba, Rusule, de-o t[mâiezi a=a?

— Hei! d-apoi c[doar asta-i Marula, vr[jitoarea din P[ltini=; dup[ce poart[toat[noaptea pe Sarsail[dup[gât, vine de-ncheag[apa prin sate.

— Las-o la pârdalnica, dac[-i vr[jitoare, m[i Rusule, c[\i-a face vreo farmazonie =i te-i trezi]ntr-o bun[diminea\[din om neom.

— D-apoi c[doar nu m[tem eu de farmazoniile ei; eu]s cânt[rit]n ziua de Pa=ti =i nu se prind de mine dr[coveniile ei.

+i-mi]nchipui c[Rusu trebuia s[fi fost cânt[rit =i]n ziua de Cr[ciun; c[ci]mi f[cea impresia unui om care era]n stare s[zvârl[cu barda =i]n D-zeu, =i]n dracu.

— Hei! Axinio, fat[h[i, hai vino-ncoace, zisei strigând pe femeie, care sta lungit[pe iarb[mai]ncolo, la o dep[rtare anume aleas[ ]n vederea Rusului; hai, vino-ncoace, c[Rusu s-a hot[rât s[-\i suceasc[gâtul mai târziu.

Axinia se scul[=i, cu b[gare de seam[, se apropie de noi pe la spate.

— Ia du-te =i spune crâ=marului s[vie cu socoteala,]i zisei]ntorcându-m[la ea.

Axinia f[cu un ocol larg =i chibzuit pe la stânga Rusului, de la care nu-=i lu[ochii, pân[ce nu se sim\i]n afar[de sfera primejdiei =i, apropiindu-se de u=a crâ=mei, strig[pe crâ=mar, f[r[a intra]nl[untru. Acesta veni numaidecât, pl[tir[m =i ne scular[m s[plec[m.

— D-apoi c[doar n-]\i pleca 'neavoastr[f[r[s[v[opri\i pe la palaturile Rusului, zise acesta]nfigându-=i provocator amândou[mâinile]n brâul s[u verde =i lat.

“Rândul nostru”, cugetai eu...

— Nici nu r[mâne vorb[, Rusule, s[trecem noi prin gura Dârmocsului =i s[nu vedem palaturile Rusului, se poate? Numai s[mergem mai repede c[ne-apuc[noaptea =i trebuie s[fim]n iast[-sear[la +ar.

— Da ce-a=a mare grab[, m[rog? Doar +aru n-o s[fug[peste grani\[; tot acolo o s[-l g[si\i =i mâine diminea\[.

— A=a-i, Rusule; dar, vezi tu, noi suntem cu trebi de-ale st[pânirii =i nu putem]ntârzia.

— D-apoi c[, de, nu-i hi dumneata ingineriu care croie=te =u=aua?

— Ba, de nu \i-ar fi cu sup[rare, Rusule, chiar eu sunt cel cu =u=aua; uite, =i ar[tai la tovar[=ul meu, dumnealui e stor[=[1] la suprefectura de la Bro=teni =i are de dus ni=te porunci la prim[ria din +ar.

Rusu se uit[lung =i b[nuitor la tovar[=ul meu.

— M[!... izbucni Rusu deodat[, f[când un pas spre tovar[=ul meu, care,]n fa\a acestei explozii de o familiaritate]ndoioas[, f[cu =i el un pas]nd[r[t. M[stor[=, 'mi-\i t[mâia =i parastasu...

+i nel[sându-l s[mai adauge a cui anume t[mâie =i parastas:

— Ian ascult[, Rusule, zisei eu, am luat pe stor[=ul aista de la suprefectura din Bro=teni, cu chez[=ie c-am s[-l dau]napoi cu ciolanele nerupte; =i tu, fiindc[n-ai sucit gâtul Axiniei, ai voi s[-mi vâri stor[=ul]n sp[rie\i? Fii cuminte =i ia, mai bine, hai s[vedem palaturile Rusului din gura Dârmocsului.

— M[stor[=...

— Hai, Rusule, hai, zisei apucându-l de mânec[=i tr[gându-l mai mult cu sila dup[mine.

— Da de unde g[si=i dihania asta cu muste\ile roase de molii? zise el aruncându-=i]nc[o dat[ochii spre tovar[=ul meu =i l[sându-se a fi mai mult târât decât s[mearg[de bun[voie.

— Bravo, Rusule! d-apoi de ce-a mai l[sat D-zeu molii pe p[mânt? Ia, ca s[mai road[=i ele câte-oleac[de muste\i, pe unde g[sesc. +-apoi doar nu-i fi vrând tu s[aib[toat[lumea muste\i ca tine; a cui e vina, dac[tu te-ai dus cel]ntâi, când a]mp[r\it D-zeu muste\i oamenilor pe p[mânt?

---

[1] *Stor[=* — str[jer, paznic.

— Hm! f[cu el r[sucindu-=i cu mândrie mustea\a-i galben[=i stufoas[.

+i cât pe ce s-o p[\easc[tovar[=ul meu din pricina muste\ilor.

Ajunser[m la palaturile Rusului. Nu e vorb[, aceste palaturi nu erau]mprejmuite cu ziduri, metereze =i bastioane tocmai medievale;]n schimb]ns[, un gard de r[zlogi, ve=nic beat, de-abia se \inea pe picioare =i, cutreierând locuin\a Rusului, =ov[ia =i se cump[nea cât de cât s[cad[; pe alocurea chiar, vacile =i porcii, cu un dram de]ndr[zneal[, ar fi putut s[ri neopri\i pe domeniile Rusului; se vede]ns[c[nici cucuta, nici brusturul, nici urzica moart[=i nici hreanul porcesc nu ispiteau fie foamea unora, fie l[comia altora. +i, de=i am fi putut t[ia de-a dreptul spre locuin\a Rusului, prin una din miile de sp[rturi f[cute de vechime sau putrejune]n gardul de r[zlogi al despotului de la Dârmocs, avur[m, totu=i,]n\elepciunea de a intra pe poarta de onoare; s[rir[m, cu alte cuvinte, peste un pârlaz cu dou[trepte,]n\epenite fiecare pe câte doi \[ru=i]nfip\i]n p[mânt =i fiecare treapt[str[b[tând prin gard de o parte =i de alta; =i mi-nchipui c[Rusul nostru trebuia s[fi num[rat printre str[mo=ii s[i vreun Oleg sau Rurik, deoarece izba sau, mai bine zis, cocioaba lui nu se dep[rta deloc de tipul patriarhal al primelor locuin\e slavice; cel mult, dac[vechimea]i d[duse o brânc[=i, hâind-o]ntr-o parte,]i hâise,]n acela=i timp =i]n sens oblic, liniile odat[perpendiculare ale u=ii =i ale ferestrelor sale; a=a]ncât acestea, ca o gur[=i doi ochi de un alt gen, apucate parc[de spasmuri, se strâmbau la trec[tori. +i, dac[Rusu nu avea femeie =i copii, avea cel pu\in o familie: un purcel, cu o r[m[=i\[de murd[rie pe sfârcul râtului, r[s[ri de dup[cas[=i, cu gâtul]ntins, veni groh[ind pân[sub genunchii no=tri. O g[in[=i un coco= scurmau, mai deoparte, ca pe propriile lor domenii, gunoiul heteroclit din jurul unei cotene\e sparte, iar, din când]n când, câte o rândunic[, venind la cuibul s[u, se]nfigea ca o s[geat[ ]n cap[tul]nnegrit al grinzilor de brad, ie=ite afar[de sub vechiul acoper[mânt de =ovar.

— Bravo, Rusule! zisei eu,]mbr[\i=ând cu privirea tot cuprinsul lui domestic; =tii c[-mi plac palaturile tale?

— Hm... f[cu el r[sucindu-=i eterna-i mustea\[stufoas[=i galben[; ia pofti\i =-]\i sta o \âr[; =i ne ar[t[prispa jerpelit[a cocioabei lui.

— Mult n-om sta, Rusule, zisei a=ezându-m[pe prisp[, c[ne gr[bim; ia, cât om face o \igar[; tu fumezi? +i-i]ntinsei tabachera.

— Mul\umesc d-tale. Eu nu beu tiutiun.

+i se puse =i el pe prisp[ ]ntre mine =i tovar[=ul meu,

— M[!... izbucni el deodat[,]ntorcându-se r[stit la tovar[=ul meu, care se mul\umi, de ast[dat[, s[tresar[=i s[scape, cât pe ce, dintre degete, \igara pe care se preg[tea s-o aprind[.

— Bine, Rusule, zisei eu, apucându-l cam pe dup[gât, da dac[mi-i speria stor[=ul =i l-a apuca frigurile, cu cine m[duc eu pân'la +ar? ia las[-l =i spune-mi, stai tu singur]n palaturile aistea?

— D-apoi? =i, dup[un moment de gândire, uitându-se \int[la mine: M[rog, zise el, d-ta e=ti chiar inginerul cu =u=aua?

— D-apoi doar \i-am spus o dat[, Rusule; ce? vrei s[\i-o spun de dou[ori?

— Apoi, dac[-i a=a, cum]i veni cu linia pe-aici, s[pui s[taie col\u ist de deal, c[se n[ruie peste mine, zise el, ar[tându-mi cu degetul spre drum =i drept]n fa\a cocioabei lui.

}n unghiul repede, ce f[cea drumul de la apus spre miaz[-noapte, intra,]n adev[r,]nalt =i amenin\[tor, piciorul unui deal cu povârni=ul sf[râmat, semn c[dealul se l[sa]ncet la vale pe p[tura lunecoas[de lut, ce-i slujea de temelie.

— Bucuros, Rusule, zisei, uitându-m[la piciorul cel de deal =i dându-mi aerul c[m[gândesc asupra lucrului; dup[aceea scosei carnetul =i trasei cu creionul câteva linii f[r[ ]n\eles. Bine, Rusule, continuai eu, cu aerul celui mai des[vâr=it inginer; bine,]\i f[g[-duiesc c-o s[caut s[nu se n[ruie dealul peste tine; dar ia s[plec[m, c[ne apuc[noaptea; când m-oi]ntoarce, o s[trec iar pe-aici, Rusule; am prins dragoste de tine, =i pace.

Rusu]=i r[suci de ast[dat[amândou[must[\ile sale cele galbene =i stufoase =i se p[ru c[r[mâne un moment cu ochii]n p[mânt =i gânditor; apoi, repede:

— S[mai a=tepta\i numai o \âr[, zise el, sculându-se,]ndreptându-se spre u=a cocioabei =i intrând]nl[untru.

— M[stor[=... zisei eu cu glas]n[du=it =i simulând un ghiont c[tre tovar[=ul meu; m[stor[=... 'mi-\i t[mâia =i parastasu...

Tovar[=ul meu se mul\umi s[-mi]ntoarc[o pereche de ochi, sub fulgerele c[rora s-ar fi topit piscurile de granit ale Horebului, =i era pe punctul de a formula un r[spuns, sub tr[snetul c[ruia s-ar fi zguduit din temelie turnul Faselus; dar nu avu timp; Rusu ap[ru]n cadrul strâmt al u=ii cu amândou[mâinile str[lucind de un fel de unsoare =i aducând ceva rotund =i]nvelit]ntre dou[frunze de brustur.

— Ia na de colea, m[stor[=, zise el punând, f[r[mult[ceremonie, bo\ul]n mâinile tovar[=ului meu, c[doar nu-\i pleca cu mâna goal[de la palaturile Rusului, continu[el, a=ezându-se iar]ntre mine =i tovar[=ul meu.

“Cu mâna goal[?... cugetai eu; nu cumva Rusu dracului ne ia drept cer=etori?”

— +i cu ce ne d[ruie=ti tu, Rusule? ce-ai pus tu]n frunzele cele de brustur?

— Ce s[pun? ia o \]' de unt de la oi\ele mele; he, hei! parc[ce? crezi d-ta c[Rusu-i a=a numai cu degetu?

+i la un moment dat, ne trezir[m, =i eu, =i tovar[=ul meu cu labele unse ale Rusului c[zând greu =i]n toat[l[\imea celor cinci degete r[sfirate ale lor, pe spatele noastre, ca semn al unei familiarit[\i, la care Rusu binevoise a se scobor] pân[la noi de la]n[l\imea darului princiar]nf[\i=at prin bo\ul de unt de oaie... +i pecetea de unsoare a Rusului, tip[rit[pe spatele noastre, r[mase ne=tears[; iar surtucele noastre, p[strând-o ca amintire, tr[ir[=i murir[cu ea.

Apoi, tr[gându-m[spre el cu acea c[ldur[de dragoste spontanee, ce se na=te la unii oameni sub imperiul b[uturii:

— M[... ingineriu... zise el, vârându-=i fa\a lui must[cioas[pân[sub nasul meu; m[ingineriu... 'mi-\i t[mâia =i parastasu... =i scrâ=nind din din\i]=i]nfipse ochii lui alba=tri u=or injecta\i pân[-n fundul ochilor mei.

— Bine, Rusule, zisei eu cu r[ceala proprie mie]n]mprejur[ri grele, ia s[l[s[m t[mâia =i parastasele pe seama popii; deocamdat[, =i fiindc[m[gr[besc, ad[ugai sculându-m[ ]n picioare, spune-mi l[murit pe unde vrei tu s[tai linia drumului? S[tai dealul sau mai bine s[fac un zid \ap[n de piatr[, care s[opreasc[n[ruirea dealului?

— Ba s[tai dealul.

— Bine; =i sco\ând carnetul m[f[cui c[ ]nsemn cu]ngrijire dorin\ele Rusului.

Tovar[=ul meu, folosindu-se de]ncurc[tura mea cu Rusu, o =tersese; s[rise pârlazul =i]nc[lecase. Când Rusu b[g[de seam[c[tovar[=ul meu se =i suise pe cal, un fel de furie]l apuc[; m[l[s[pe mine, se repezi =i s[ri pârlazul. Tovar[=ul meu]ns[dete c[lcâie iepei =i o rupse de fug[.

— M[stor[=... M[stor[=... crucea =i icoana... =i se lu[dup[el ca s[-l prind[.

— Rupe-o de fug[peste deal, Axinio, zisei femeii,]nc[lecând =i eu repede.

Axinia zbur[.

Arsei calul peste =ale cu varga =i el]n\elese c[, de ast[dat[, trebuia s[-mi pun[la]ndemân[toat[iu\eala picioarelor sale; plecai]n goan[. Rusu, care-=i luase n[dejdea de la tovar[=ul meu, auzind]n urm[-i tropotul calului meu, se]ntoarse =i se a=ez[ ]n drum a=a, ca s[-mi poat[apuca, din fug[, calul de dârlogi; când crezui]ns[potrivit, cârnii pu\in calul la stânga =i trecui ca vântul; iar Rusu,]n loc s[apuce de dârlogi,]mi apuc[urma.

— ’Mi-\i t[mâia =i parastasu,]l auzii strigând]n urma mea; =i-mi]nchipui c[trebuie s[se fi luat]n goan[dup[mine toate crucile =i toate icoanele; eram]ns[prea departe ca s[m[ajung[.

+i când m[gândeam c[o singur[nesocotin\[a tovar[=ului meu d[duse lucrului o]ntors[tur[a=a de caraghioas[!...

— Bine, râsul moliilor,]i zisei ajungându-l din urm[, dracu te punea s[pleci f[r[=tirea Rusului? Mi-ai z[d[rnicit toat[iscusin\a mea diplomatic[.

— Eram gr[bit, r[spunse el cu seriozitatea cea mai des[vâr=it[, c[ci am de dus de la suprefectura de Bro=teni ni=te porunci la prim[ria din +ar.

— Bine, m[stor[=, da de m-apuca Rusu la b[taie?

— A= fi sacrificat pe altarul umanit[\ii 25 de parale =i a= fi pus pe Axinia s[te frece cu rachiu =i cu sare; =i, mai la urm[, o b[taie n-ar fi fost tocmai lucru de mirare, de vreme ce orice lupt[de fine\e diplomatic[se sfâr=e=te de regul[cu p[ruial[, când, mai ales, e =i Rusu la mijloc.

— +i untul?

— I l-am l[sat pe prisp[ca s[-l trimit[majest[\ii sale]mp[ratului tuturor ru=ilor, spre a-=i unge ciubotele cu el.

— Bine, =i acum, pentru toate aceste ispr[vi, care vor forma una din paginile str[lucite ale cavalerismului modern =i,]n lipsa vreunei Dulcinee de pripas,]\i permit s[s[ru\i]n bot pe n[zdr[vana ta Rosinant[, care a =tiut cu atâta pricepere s[scape din primejdie pe Don Quijotul s[u.

Un =uierat puternic =i ascu\it sfâ=ie aerul]n urma noastr[. Când]ntoarser[m capul, v[zur[m pe Axinia scoborând iute =i s[rind ca o \arc[peste bolov[ni=ul dealului sf[râmat, r[s[rind acum]ntreag[din]ndoiturile lui adânci, acum numai tulpanul ei untdelemniu z[rindu-i-se pe deasupra; ai fi zis c[se lupt[cu]necul]mpotriva unor valuri care se trudeau s-o]nghit[.

— +-ai sc[pat cu gâtul nesucit, =opârla naibii?]i zisei eu când fu aproape de noi.

— D-apoi, zise ea gâfâind, parc[m[tem eu de Rusu?... =i ro=ie ca un rac fiert, — ufff... f[cu ea, =tergându-=i sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groas[cu horbot[lat[pe margini.

— D-apoi de cine dracu te temi tu, fa? Când tu e=ti]n stare s[te mistui din ochi ca argintul viu, parc-ai avea chitia lui Aghiu\[pe cap? Doar numai Ochil[=i Lungil[din poveste s[-\i poat[veni de hac, cât de iute scaperi tu din picioare!

— O! Pârli-l-ar para focului, must[ciosu dracului; nu v-am spus eu?

— De spus ne-ai spus tu; dar tot mi se pare c[muste\ile Rusului te cam gâdil[pe la inim[...

— Da, duc[-se pocnitului cu muste\ile lui cu tot, =i s[gâdile cu ele pe cine-o mai gâdilit. Las's[se mai lege el de mine, c[de nu-l fac alb!... =i ro=ie ca racul fiert =i =tergându-=i]ntruna sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groas[, \esea iute din picioare, mergând al[turea cu noi.

— Da =ti\i 'nevoastr[c[n-ajungem]n ia-sear[la +ar? zise ea]ntr-un târziu.

— Ei bine, ne-om opri undeva; mai este vrun sat pân[-n +ar?

— Mai trecem prin P[ltini= =i prin Panaci.

Soarele sc[p[ta spre apus =i umbrele lungi ale mun\ilor din stânga noastr[ ]naintau]ncet pe vale]nspre mun\ii dimpotriv[, tr[gând pe p[mânt o nesfâr=it[=i capricioas[linie de umbr[frânt[, tivit[cu lumin[. Peste]n[l\imile aeriene din dreapta noastr[, fr[mântate de v[i adânci ca peste o mare cu valuri]ncremenite, se]ntindea feeric =i f[r[sfâr=it o re\ea imens[=i fin \esut[din flac[rile ro=ietice ale apusului. Un vânt u=or leg[na molatic coamele despletite =i plâng[toare ale mesteac[nilor blonzi cu trunchiuri de argint. }n iarba]nalt[=i de un verde ginga=, aceea=i suflare s[pa unde fug[toare =i]nflorite; pe nota domoal[=i adânc[a unei orgi colosale, se ridica de pretutindeni,]n v[zduhuri, =i se pierdea]n dep[rt[rile albastre un murmur tainic =i ne]n\eles. Pe calea-i lung[=i f[r[sfâr=it, Neagra luneca pe lâng[noi cu un-

dele-i gr[bite =i etern murmur[toare... +i cel mult dac[o raz[r[t[cit[din apusul]nfl[c[rat mai arunca un strop de lumin[peste luciul ei cuprins de umbr[... Mergeam t[cu\i, iar umbrele noastre,]nso\indu-ne pe dreapta,]ngânau, cu pa=i de uria=, caden\a lene=[a mersului nostru. +i cine =tie dac[ ]nse=i sufletele noastre nu se molipsiser[de o sim\ire mai cucernic[... Cel pu\in Axinia]=i strânsese basmaua]n geant[, mi=c[rile ei iu\i se domoliser[, privirile ei neastâmp[rate lunecau larg pe]mprejurimi =i, amândou[mâinile ei mici]ncle=tate pe baiera de dinainte a gentei, cu pasul ei m[runt =i fin, se conforma,]n mod incon=tient, dup[mersul meditativ al cailor no=tri...

— Cale bun[, bade Gheorghe, o auzir[m noi strigând deodat[c[tre un român, care tocmai trecea pe lâng[noi mânând boii din carul de=ert.

— Mul\umim d-tale, jupâneas[Axinie; da-ncotro?

— Ia, pân[-n +ar cu 'mnealor. Da lelea Catrina a hi acas[?

— Apoi acas[, c[n-am mai luat-o.

— Da-ncotro, bade Gheorghe?

— Ia pân[-n iarmaroc s[prefac i=ti bouleni.

— Da ori ne-a primi lelea Catrina s[mânem la 'mneaei]n iasear[?

— D-apoi v-a primi, c[doar suntem oameni...

— Foarte mul\umim, bade Gheorghe, zisei eu; când ne-om]ntoarce, o s[d[m iar pe la d-ta, cred c[te-om g[si acas[.

— Pofti\i când]\i vrea, =i noroc bun, zise el]ndemnând boii =i plecând.

— Foarte mul\umim =i drum bun, r[spunsei, desp[r\indu-ne.

UN POPAS

CUPRINS

Pe]nnoptate, ajunser[m]n P[ltini=. Casele, rar sem[nate pe amândou[laturile drumului,]ncepuser[a dormita]n mijlocul ogr[zilor largi,]mprejmuite cu garduri de r[zlogi]n zigzag; iar pe lâng[focurile aprinse mai deoparte, =i ale c[ror fl[c[ri ro=ietice jucau capricios]n]ntunericul]mprejmuitor, st[teau cei de cas[, preg[tind cina de sear[. Aninat de o cujb[ ]nalt[, atârna, nemi=cat, deasupra focului, ceaunul negru]ntr-o baie de fl[c[ri; un câine cu urechile ascu\ite =i iste\e, con=tient de locul ce-l ocupa]n familie, st[tea =i el culcat]n apropiere, cu botul pe labe =i cu ochii \int[la foc; un copil cu un b[\ lung, mai mult de joac[, scormolea de departe j[raticul, =i o puzderie de scântei se ridica, topindu-se]n v[zduhul]nalt =i]ntunecos...

— Jupâneas[Catrin[, jupâneas[Catrin[! auzir[m deodat[pe Axinia strigând.

Când]ntorsei capul, o z[rii prin]ntuneric, ac[\at[de un gard de r[zlogi =i suit[pe el ca pe o scar[.

— Jupâneas[Catrin[, jupâneas[Catrin[! =i cu pumnul ei mic b[tea repede]ntr-un r[zlog care r[suna]n[du=it; jupâneas[Catrin[[[[!...

— Da cine m[strig[? auzir[m noi un glas de femeie]ntrebând din]ntuneric, f[r[a se apropia.

— Eu, jupâneas[Catrin[, Axinia din gura Borcii. Duc pe doi boieri pân[-n +ar, =-am]nnoptat aici; ne-am]ntâlnit]n drum cu badea Gheorghe, =-o zis s[venim s[mânem]n ia-sear[la ’neata.

— D-apoi c[v-i\i duce ’neavoastr[, jupâneas[Axinie,]n alt[parte, c[eu n-am unde s[v[culc, r[spunse ea scurt,]n\epat =i mânios.

— Nu te sup[ra, jupâneas[Catrin[, zisei eu, c[nu-i nime de vin[; ia, badea Gheorghe al dumitale a crezut c-are s[-\i fie urât singuric[ ]n ia-sear[; p[cat c[nu ne prime=ti; când ai =ti ce oameni de treab[suntem!...

Drept r[spuns auzir[m o u=[trântindu-se.

— Ei, sfârleaza dracului, ai pus-o de m[m[lig[cu badea Gheorghe =i cu lelea Catrina ta! Unde dracu mânem noi]n ia-sear[?

— Da las' c-om g[si noi...

— Da, adic[, de ce nu ne-a fi primit, fa Axinio?

— Da mânca-o-ar jernii[1]; parc[crezi 'neata c[doarme singur[când nu i-i omu acas[?

— Da?... Atunci s[mergem]n alt[parte.

Cârnir[m caii =i intrar[m]ntr-o ograd[, care deocamdat[p[rea pustie;]naintând]ns[pu\in, z[rir[m la o parte un masiv de umbr[. Era o cas[. O lumin[slab[\â=nea din loc]n loc prin pere\ii ei =i, dac[acea lumin[ar fi fost mai puternic[, ai fi crezut c[arde casa pe dinl[untru. Un câine se]ns[rcin[s[vesteasc[pe cei din cas[despre sosirea noastr[. U=a se deschise larg[, =i un fl[c[u voinic se ar[t[ ]n privazul ei luminat.

— Bun[vremea, voinicule, zisei eu apropiindu-m[; bucuro=i de oaspe\i?

— Mul\umim dumneavoastr[, bucuro=i, poftim, r[spunse el alungând câinele.

Desc[lecar[m.

Eu =i tovar[=ul meu intrar[m]nl[untru; Axinia r[mase la cai.

Pe o vatr[mare, plin[cu j[ratic, sub un horn grosolan, a=ezat pe un pop de stejar, un fl[c[uan cu pieptul gol =i puternic, cu fa\a rumen[=i plin[de sudoare, p[lea o m[m[lig[uria=[. Un cap[t de lumânare de seu,]nfipt]ntr-un popone\[2] de lut, =i cu mucul mai]nalt decât flac[ra, mijea pe o mas[, asemenea unui trunchi

---

[1] Viermii *(reg.)*
[2] Sfe=nic.

de c[s[pie; de jur]mprejur, pe lâng[pere\i, goale, unsuroase =i a=ezate pe picioare de lemn b[tute]n p[mânt, se]ntindeau ni=te lavi\e]nguste. Bârnele de brad, din care erau dura\i pere\ii f[r[fere=ti,]=i ar[tau pe alocurea goliciunea lor rotund[=i afumat[de sub o lipitur[co=covit[de lut galben, mânjit odat[cu var. }n cotlonul dintre horn =i peretele despre u=[un teanc scorojit de piei mi\oase de oaie st[tea]nghemuit =i umplea casa de un miros p[trunz[tor de stân[. Când m[m[liga fu gata, fl[c[ul o r[sturn[fierbinte pe o mas[mai mic[=i rotund[, ce se afla]n mijlocul casei. Cel[lalt fl[c[u scoase de sub lavi\[ceap[, ucise pe mas[cu un pietroi ni=te sare, aduse nu =tiu de unde o scaf[de lemn plin[cu brânz[=i, poftindu-ne =i pe noi,]ncepur[m a mânca. F[r[multe marafeturi, f[cur[m cinstea cuvenit[cinei frugale a fl[c[ilor; iar Axinia, intrând cu tarni\ele =i cu pocl[zile de la cai tocmai la timp, putu =i ea s[nu r[mâie de c[ru\[.

Cina fu scurt[. Greul]ns[ ]ncepea de aici]nainte; erau unele probleme de c[l[torie, foarte]ncurcate, pe care]ns[tovar[=ul meu le dezlega cu o iu\eal[=i o]ndemânare f[r[seam[n; a=a, de pild[, fu de ajuns ca somnul s[-i fac[chip pe la gene, spre a-l vedea numaidecât asezând]n lung o tarni\[pe una din l[vi\i, potrivindu-=i]n scobitura ei, plin[cu o pern[vârtoas[, capul s[u mic =i \uguiet,]ntinzându-=i ca o râm[firul sub\ire =i lung al persoanei sale pe lavi\a prea lat[pentru dânsul, acoperindu-se pân[peste nas cu una din pocl[zi =i,]ntr-o clip[, adormind. Tovar[=ul meu era o alc[tuire fericit[ ]n puterea cuvântului. Axinia umfl[=i ea o poclad[=i o pern[f[r[s[zic[nimic, ie=i din cas[=i se f[cu nev[zut[. Cât despre mine, care, când e vorba de somn, am de]mp[cat o sut[de ochi, chibzuiam un loc pentru acest soi de moarte vremelnic[. Lavi\ele erau prea]nguste pentru mine =i m[hot[râi deci s[m[culc jos la p[mânt.

— M[i b[ie\i,]ntrebai eu pe fl[c[uani, da oleac[de fân nu s-a g[si pe la voi?

— Ba s-a g[si, cucoane, cum s[nu se g[seasc[?

+i f[r[alt[vorb[, ie=i din cas[unul din ei =i, peste câteva minute, se]ntoarse cu o co=cogea sarcin[de fân. Desf[cui fânul]n o p[tur[groas[, jos]n mijlocul casei, pusei =i eu o tarni\[drept c[p[t`i, m[lungii pe mirositorul meu a=ternut, m[ ]nvelii cu poclada r[mas[,]nchisei ochii =i chemai somnul. Cei doi b[ietani se =i lungiser[cu fa\a-n sus =i cu piepturile desf[cute pe locurile de pe lavi\e r[mase slobode.

Stinsesem lumânarea de mult, =i somnul, cu ame\itoarele lui mângâieri, c[ut[s[amor\easc[=i s[ ]nchege cursul din ce]n ce mai]ncet al gândurilor mele. Eram, poate, pe punctul de a p[=i]n adânca lini=te a somnului, dar m[opri o clip[zgomotul]ndesat =i r[gu=it, ce-l f[ceau ni=te pic[turi, parc[de ploaie, ce-ar fi c[zut de sus, rar =i]ndesat, pe poclada cu care eram]nvelit. Poate c[afar[ploua]n adev[r =i, de prin acoper[mântul spart, picura]nl[untru. Se poate... }n tot cazul scosei mâna de sub]nvelitoare =i, pip[ind, c[utai s[m[ ]ncredin\ez... nici urm[de udeal[... =i totu=i pic[turile nu]ncetau de a c[dea peste mine din ce]n ce mai des... Poate c[vechimea lucra =i noaptea la desfiin\area co=moagei]n care m[ad[postisem, =i lutul din co=covituri c[dea peste mine]n mici f[râm[turi... Se poate; scosei mâna de sub]nvelitoare =i c[utai s[m[ ]ncredin\ez... Nici o urm[zgren\uroas[!... +i totu=i micile f[râm[turi nu]ncetau de a c[dea peste mine din ce]n ce mai des. O beldie mai]ndr[znea\[din fânul pe care m[culcasem m[ ]n\ep[, parc[, la ceaf[;]ntorsei m`na, m[sc[rpinai =i impresia]n\ep[turii disp[ru. N-apucai bine s[-mi a=ez mâna la locul ei sub]nvelitoare, =i]n\ep[turi sim\ii sub genunchi =i pe la sub\iori... Aproape]n acela=i timp, altele m[arser[ ]n spate, pe piept =i dup[ureche... +i ar fi trebuit s[am o sut[de unghii, spre a-mi putea ap[ra p[r\ile atacate. Ca culme, sim\ii pe lungul nasului =i pe curmezi=ul frun\ii mele urma gâdilitoare a unui mers u=or =i gr[bit... “O c[l[torie pe nasul meu? Iat[,]n adev[r, ceva cu totul original”, cugetai eu. +i nu m[dumeream, deocamdat[, care s[

fi fost natura fiin\elor silfice[1], ce lunecau atât de ideal pe c[ile f[r[de urm[ale frun\ii =i ale nasului meu... S[rii ars =i aprinsei cap[tul de lumânare...

Priveli=tea ce se]nf[\i=[ochilor mei]mi de=tept[ ]n suflet =i groaza, =i admira\ia. }ntreg peretele din preajma culcu=ului meu disp[ruse sub negre =i nesfâr=ite legiuni de plo=ni\e late =i pântecoase, care,]n pas de voie, urcau la deal drumul bagdadiei; =i, deoarece plo=ni\ele trebuie s[fie mai vechi decât omenirea, minchipui c[me=te=ugul =i]n\elepciunea lor r[zboinic[trebuie s[fi slujit de noim[m[iestritelor alc[tuiri ale armatelor omene=ti. }n adev[r, aproape de bagdadie, câ\iva din plo=ni\oii cei mai iscusi\i erau trimi=i]n recunoa=tere =i, pip[ind drumul, deschideau mar=a neguroasei armate;]n frunte =i pe flancurile legiunilor se \ineau al\i plo=ni\oi negri, gra=i =i pânteco=i, care p[reau c[se bucur[de]nalte grade ierarhice; iar duiumul armatei,]n lungi, t[cute =i negre =iruri, urca la deal]ncet =i cu pas chibzuit; rezervele, care se \ineau la urm[, erau alc[tuite din tineretul blond =i ro=iatic al na\iunii,]n=iruit =i el dup[vârst[, a=a]ncât, la coada urdiei, furnica iute =i neastâmp[rat o sumedenie de plo=ni\e mici cât g[m[lia boldului, prin a c[ror piele sub\ire transpira sângele ro= =i nemistuit]nc[, pe care-l supseser[cu o zi mai]nainte. Ajunse la bagdadie =i]n dreptul pocl[zii mele, plo=ni\ele, cu o ne]nchipuit[iscusin\[, p[reau c[calculeaz[perpendiculara =i, cu o preciziune matematic[, dându-=i drumul de sus, c[deau drept peste]nveli=ul meu. Numai atunci]mi putui da seam[de pic[turile]ndesate, ce c[zuser[din pod asupra mea, =i nu-mi r[mase decât admira\iune pentru iscusin\a cu care ace=ti mici, negri =i crânceni du=mani de noapte =tiuse s[lase drumul anevoios al culcu=ului meu de fân, pentru drumul strategic al bagdadiei... Oricum, umflai tarni\a =i poclada =i ie=ii afar[... Iar “vis[toarea nop\ii regin[“, care,]n

[1] *Silf* — personaj din mitologia popoarelor celtice =i germanice, care]ntruchip[,]mpreun[cu silfida, elementul aerului.

drumul s[u etern, plutea pe seninul adânc al cerurilor, avu de ast[dat[prilejul s[m[priveasc[, din]n[l\ime,]n haina pe care nimeni n-o poate lua omului din spate; iar câinele de gazd[, drept pe picioarele de dinainte, se uita la mine când cu un ochi, când cu altul, neputându-=i da seama pentru ce-mi vânturam eu a=a de dezn[d[jduit bulendrele]n aer... M[ ]mbr[cai =i, de nu mi-ar fi fost gândul plin de plo=ni\e, cine =tie dac[nu m-a= fi apucat s[fac m[rturisiri de dragoste “reginei blonde a nop\ilor”, deoarece prea gale= =i prea trist se uita la mine din]nalta]mp[r[\ie a umbrelor. G[sii]ns[mai nimerit s[pl[nuiesc un loc unde s[-mi pot s[l[=lui, pentru ce-mi mai r[mânea din noapte, zvânturata mea persoan[.

— M[i T[rcu= sau Grivei, zisei, adresându-m[câinelui; fiindc[tu e=ti singura fiin\[din univers, care cuno=ti nefericirile mele din noaptea aceasta, f[bine, te rog, =i-mi arat[drumul spre vreo c[pi\[de fân oarecare, de vreme ce tu trebuie s[\ii un catastih]n regul[de toate culcu=urile mai c[lduroase din ograda st[pânilor t[i. +i blând]l netezii pe cap; iar el, scheunând u=or, d[du repede din coad[=i p[rea c[se sile=te s[priceap[ ]n\elesul vorbelor mele. Cum]ns[nu =tiam nici unul limba celuilalt, nu ne putur[m]n\elege =i c[utai deci s[ies singur din]ncurc[tur[. M[ ]ndreptai, a=adar, spre un masiv rotund de umbr[, care p[rea a fi o c[pi\[de fân. Nu m[ ]n=elasem. F[r[s[mai stau pe gânduri, d[dui brânci c[pi\ei =i-o r[sturnai.

— Ho, boal[! auzii deodat[strigând, de sub fânul r[sturnat, un glas sub\ire =i speriat.

+i]ntr-o clip[Axinia r[s[ri drept]n picioare]n mijlocul vrafului de fân.

— Ptiu! ucig[-te crucea; da aici ai fost, sfârleaza dracului?

— Da ’neta ai fost? zise ea, scuturându-=i repede de pe cap =i de pe umeri fânul ce se aca\ase de ea; am chitit c[-i vo boal[de jit[.

— Bine, bine c-ai chitit, =opârl[nebotezat[: acum]ns[fiindc[nu-s nici boal[, nici jit[, ia s[-mp[r\im c[pi\a-n dou[=i s[dormim.

— Da ghine, ’neata nu te-ai culcat]nuntru?

— Dinl[untru]nl[untru m-am culcat eu; dar m-am r[zgândit =i,]n loc s[dorm cu plo=ni\ele]n cas[, mai bine dorm]n fân afar[, al[turea cu tine.

Nu mântuisem]nc[de regulat noul meu culcu= =i, când m[uitai, Axinia =i disp[ruse sub o p[tur[groas[de fân.

— Fa Axinio, zisei eu culcându-m[=i tr[gând fânul peste mine, s[nu cumva s[hor[ie=ti c[te-azvârl din fân de nu te z[re=ti.

+i fânul de peste Axinia tres[ri u=or sub mi=carea de echilibru, ce c[uta s[=i-o ea pentru dormit.

— Da ce? ai =i adormit, diavol]mpeli\at?

Nici o mi=care, nici un r[spuns...

Nu r[s[rise]nc[soarele, când intrai]n cas[=i aprinsei lumânarea. Tovar[=ul meu =i cei doi fl[c[uani dormeau]nc[du=i, f[r[a se fi urnit de cum]i l[sasem de-cu-sear[. Nu =tiu ce se va fi fost petrecut sub poclada tovar[=ului meu;]n schimb]ns[, pe piepturile desf[cute ale celor doi fl[c[uani =i pe fe\ele lor aburite de somn, mii de plo=ni\e negre =i cu pântecele s[tule st[teau nemi=cate =i mistuiau]n tihn[cina lor de-cu-noapte. Când lumina le atinse ochii lor obosi\i, poate de nesomn,]ncepur[a se urni]ncet =i greoi =i a se]ndruma,]ntr-o nesfâr=it[urdie neagr[, c[tre t[inuitele lor chilii de sub co=coviturile lutului de pe pere\i.

— Hei! scumpul meu, zisei apucând pe tovar[=ul meu de un picior =i tr[gându-l jos; ia de=teapt[-te din somnul t[u de veci, c[ci trâmbi\a }nvierii a doua a sunat de mult.

Se scul[pe jum[tate, se frec[la ochi =i, când v[zu lumânarea:

— D-apoi c[doar n-a fi ie=it bunic[-mea din groap[s[horh[iesc eu pe dealuri cu noaptea-n cap.

+i f[r[s[mai zic[ceva, se trânti furios]napoi, trase poclada pe el, se]ntoarse cu fa\a la perete =i se preg[ti din nou de dormit.

— Te]n=eli, scumpul meu, zisei smuncindu-i poclada de pe dânsul; bunic[-ta a ie=it din groap[de mult, =i cel ce judec[viii

=i mor\ii a =i trecut-o]n ceata sfintelor capre de pe ceea lume; hai, scoal[-te s[plec[m.

N-avu ce face. Cu o resignare de martir se scul[pe jum[tate =i r[mase un moment ca buimac pe marginea patului cu picioarele jos.

— M[rog, zise el dezmeticindu-se =i sc[rpinându-=i cu dreapta iute =i]ndesat um[rul stâng, m[rog, ce vra s[zic[asta?

— Asta vra s[zic[, scumpul meu, c[eu \in cu orice pre\ s[mai r[mân[câteva, m[car, din pic[turile sângelui t[u =i pentru negrii t[uni din fundul Tartarului, c[tre care]n curând vei p[=i.

— Breeeee!... Da de diminea\[a mai]nceput a se-nvârti moara lui Tudoran cea pustie!...

— Dimpotriv[, eu cred c-a]nceput prea târziu; ia prive=te.

+i apropiind lumânarea, ar[tai spre piepturile desf[cute =i negre ale celor doi fl[c[uani.

R[mase ca tr[snit; apoi, iute =i f[r[s[mai zic[ceva, o rupse de fug[pe u=-afar[. Iar dup[câteva minute, d[dui peste el, dup[cas[, f[când ziua ceea ce eu f[cusem noaptea... =i tot]n prezen\a lui T[rcu=.

Axinia]n=euase caii, fl[c[uanii se sculaser[=i noi eram gata. Voii s[pl[tesc ceva pentru g[zduire.

— Mul\umim d-neavoastr[, zise fl[c[uanul cel mai mare neprimind banii, s[merge\i s[n[to=i =i mai pofti\i când v-i\i]ntoarce.

— Mul\umim dumneavoastr[, fl[c[ilor, zisei eu]nc[lecând; mai r[mâne\i s[n[to=i!

— S[merge\i s[n[to=i, r[spunser[amândoi]ntr-un glas.

Plecar[m.

Diminea\a era rece =i o p[tur[groas[de rou[argintie acoperea]mprejurimile verzi. O lini=te =i o t[cere solemn[st[pânea]ntreaga fire. Neguri albe se ridicau spre v[zduhuri din v[ile dep[rtate =i adânci; iar sub r[ceala aerului de noapte, respira\ia vie =i c[lduroas[a apelor Negrei aburea iernatic, tr[gând o brazd[sur[de cea\[mi=c[toare]ntre malurile ei curate de prund cu multe fe\e.

Tovar[=ul meu mergea zgribulit =i cu gulerul de la vengherc[ridicat peste urechi; Axinia, sprinten[ca o \arc[=i]mprosp[tat[de r[coarea dimine\ii, de-abia atingea p[mântul cu pasu-i gr[bit =i u=or. Cât despre mine, potrivit felului meu, =i ad[postit sub mantaua mea binecuvântat[, d[dusem frâu slobod ochilor =i gândului spre a r[t[ci]n sânul imensei nem[rginiri aurite de intâile raze curate ale unui soare tân[r.

Soarele era la prânz când ajunser[m]n Panaci. Nu ne oprir[m aici, sub umbra unui fag de pe marginea drumului, decât spre a mai r[sufla caii. Când fu soarele de-amiaz[, sosir[m]n Neagra +arului sau Dorna româneasc[, \inta c[l[toriei noastre. Aici]ntâlnir[m pe Halunga.

— Da...? zise Halunga v[zându-ne; =i restul]ntreb[rii]l]nlocui prin cele câteva semne ale ochilor, ale spr`ncenelor =i ale degetului s[u cel cu inel de aur.

C[ci,]n parantez[vorbind, Halunga era omul cel mai monosilabic din câ\i exist[pe p[mânt; la dânsul o silab[pl[tea cât o fraz[, =i un semn al ar[t[torului s[u cu inel de aur cuprindea, de multe ori,]ntreaga lui gândire. Trebuia s[fi tr[it cu dânsul mult ca s[-l]n\elegi... Eu]l]n\elegeam, c[ci tr[isem mult cu dânsul.

— De la Piatra peste mun\i, r[spunsei aproape]n acela=i stil.

— Hai!... =i plec[ ]nainte, f[cându-ne semn s[-l urm[m. Peste un p[trar de ceas fur[m la prietenul nostru comun, un negustor din Piatra, a=ezat vremelnic]n +ar. Trei zile st[tur[m pe loc, =i oricine]=i poate]nchipui c[ ]n aceste trei zile]nv[\ai de la Halunga tot rostul, toate chi\ibu=urile =i toate =iriclicurile plut[riei.

+i fiindc[Halunga era acel care jucase hora Unirii]n mijlocul Bistri\ei cu apa pân[la brâu, tot el acela care]nfiin\ase]n Piatra, cu *Te-Deum*-uri =i aghesme, pit[rii =i c[s[pii na\ionale, tot el acela care pusese temeliile societ[\ii, tot na\ionale, de exploatare a p[durilor sub foarte na\ionalul nume de “Pluta=ul”, — urmeaz[deci c[tot lui Halunga avea s[i se]ntâmple o foarte hazlie, dar totu=i foarte na\ional[nenorocire.

Era]ntr-o duminic[; =i fiindc[locul de petrecere =i de adunare]n zile de s[rb[toare e crâ=ma =i, mai ales, fiindc[crâ=marul din +ar era român =i nu jidan, urmeaz[c[,]mpins de curiozitate =i]ndemnat de Halunga, mersei =i eu la crâ=m[, desigur, nu pentru a bea, ci pentru a vedea adunat[la un loc \[r[nimea muntelui.

+i cine nu cuno=tea pe Halunga]n +ar!

— Noroc bun, bade Filipe, zise Halunga intrând, urmat de mine,]n crâ=ma plin[de \[rani.

— Foarte mul\umim, domnule Halunga, r[spunse crâ=marul, un român cu ochii mici =i vicleni.

+i Halunga, uitând de mine, se leg[numaidecât]n vorb[, când cu unul, când cu altul; iar eu, cu mâinile la spate =i ne=tiind tocmai hot[rât ce s[fac cu persoana mea, schimbam piciorul de reazem când pe dreapta, când pe stânga, =i c[utam s[-mi dau o]nf[\i=are pe cât se poate mai pu\in ridicol[; =i oricât f[ceam eu pe importantul, totu=i \[ranii, de=tep\i =i ironici cum sunt ei, m[tr[geau cu coada ochiului =i-=i c[utau]nainte de b[ut rachiul lor prost din pahare mari de vin... La un moment dat, u=a se umplu cu pântecele =i pieptul unui fel de Goliat, care, intrând]n[untru =i]naintând printre \[rani, p[rea c[ ]noat[cu umerii]n afar[peste un furnicar de c[m[=i albe =i de chimiruri late. Ras chiar atunci, cu mustea\a neagr[=i puternic[, rumen la fa\[, cu ochii negri, vioi =i iste\i, era tipul românului]n floarea vârstei =i a frumuse\ii... Acesta era vestitul Ilie Marcu, al c[ruia cal bea rachiu, rodea pastram[=i cuno=tea geografia am[nun\it[a muntelui mai bine decât un autor de c[r\i didactice; cel pu\in calul lui Ilie Marcu ducea, necârmuit, pe st[pânul s[u la toate stânele, la toate cherestelele, la toate târlele, la toate prim[riile =i, mai ales, la toate crâ=mele muntelui, cuvânt pentru care lua parte la toate campaniile geodezice =i de triangula\ie.

— Bun[ziua, Marcule,]i zise Halunga, cum]l v[zu intrând.

— Foarte mul\umim, domnule Halunga, r[spunse Marcu. +i o strângere de mân[verde =i româneasc[se schimb[ ]ntre amândoi. Aceast[strângere de mân[ ]i fu fatal[lui Halunga.

— M[i Filipe, zise Marcu crâ=marului, o oc[de rapciu.

Pân[ce crâ=marul s[aduc[la]ndeplinire porunca, Halunga m[f[cu cunoscut lui Ilie Marcu. Aceea=i strângere de mân[=i aceea=i nenorocire m[pândea.

Rachiul se aduse =i trei pahare mari se umplur[.

— Ia pofti\i, zise Marcu, dându-ne fiec[ruia câte unul, =i-\i cinsti câte-o \]’ de rapciu.

+i s[te]mping[p[catul s[nu prime=ti cinstea românului... +i bietul Halunga, care nu punea rachiu pe limba lui s[-l fi t[iat, fu nevoit s[ia paharul.

— Bine-am g[sit, Marcule, zisei ciocnind paharul cu el =i cu Halunga.

— Bine-a\i venit, r[spunse el; =i d[du paharul de du=c[.

Eu =i Halunga ne mul\umir[m a ne muia buzele]n rachiul din pahar, ca]ntr-o adev[rat[infec\ie; dar Marcu nu]n\elegea lucrurile astfel; cu “ia m[rog”, cu “bine-a\i venit”, cu “bine-am g[sit”, =i eu, =i Halunga fur[m sili\i s[golim paharele pân[la fund. +i]n timp ce Ilie Marcu se p[rea c[bea ap[, nou[ni se p[rea c[ ]nghi\im fl[c[ri.

Când m[uitai la Halunga, cât pe ce s[m[bufneasc[râsul: ro= ca un rac fiert, cu ochii bulbuca\i, str[lucitori =i]notând]n lacrimi, p[rea c[ ]nghite o stamboal[de j[ratic; voia parc[s[spun[ceva, dar, din lapidar cum era, devenise cu totul monosilabic =i, oricât de obi=nuit eram cu crâmpeiele lui de cuvinte, m[sim\eam, de ast[dat[,]n neputin\[de a-i]n\elege silabele desp[r\ite prin reticen\e; avea, parc[, aerul s[-mi fac[mie =i lui Ilie Marcu o lec\ie de silabisire.

Tocmai lucru mare nici eu nu pl[team, mai la urm[; totu=i, mai tare decât Halunga,]mi p[stram]ntrucâtva, victorios, perpendiculara persoanei mele pe p[mântul care mi se p[rea c[se]mb[tase =i,]ntr-un dans fantastic, se]nvârtea cu mine, cu Ilie Marcu, cu Halunga, cu \[rani, cu tejghele, cu u=i, cu fere=ti, cu pastrama de pe cuiele corzilor =i cu un motan, ce dormea colac]ntr-un col\, la picioarele unui sac cu f[in[.

“Ce dracu, cugetam eu, cuprins de vârtejul rota\iunii universale, oare s[fi sc[pat de Ion Rusu numai ca s[dau peste Ilie Marcu? Oare Dumnezeu n-a avut alt[grij[decât s[umple v[ile mun\ilor s[i cu must[\i, cu =ipuri cu rachiu =i cu stomacuri de tinichea?”

+i]n ciuda =i]n dezgustul meu pentru toate crâ=mele na\ionale cu rachiu patriotic,]mi venea s[iau pe Halunga de picioare =i s[dau]n capul lui Ilie Marcu; g[sii]ns[mai nimerit s[-l apuc cam de dup[spate =i s[ies cu dânsul afar[, spre marea indignare a lui Ilie Marcu, care b[g[de seam[,]n cele din urm[, c[-=i pusese boii]n plug cu ni=te netrebnici. Trebnici sau netrebnici, l[sar[m pe Ilie Marcu la crâ=m[cu p[rerea lui cu tot; iar noi, cam pe dou[drumuri, ne]ndreptar[m spre cas[.

Cum ajunser[m acas[, gazda noastr[, o târgovea\[foarte dr[gu\[, ne leg[la cap cu câte o grimea[1] alb[muiat[ ]n ap[rece =i porunci s[ni se dea câte o cafea neagr[f[r[zah[r. Un somn de câteva ceasuri ne readuse la starea de mai]nainte. A doua zi trebuia s[plec[m, =i tovar[=ul meu a c[rui deviz[era *“Non bis in idem”*[2] se puse cu picioarele]n prag =i declar[c[, cu nici un pre\, nu se mai]ntoarce pe unde venise.

Eu]nsumi, de altmintrelea, a= fi dorit s[m[ ]ntorc pe plut[. Timpul]ns[fiind secetos, Bistri\a trebuia s[fie mic[=i drumul pe ap[, prin urmare, greu =i primejdios. Totu=i, fa\[cu hot[rârea nestr[mutatului meu tovar[=, trebui s[ ]nclin pentru drumul pe ap[; dar fiindc[de la Dorna nu merser[m niciodat[cu pluta pân’la Piatra, cerui oarecare l[muriri de la Halunga]n privin\a greut[\ilor =i primejdiilor ce le-a= fi putut]ntâmpina.

— Hm! f[cu el dup[un moment de cugetare... greu... la Col\ul Acrei... ap[mic[... Hm... pe Cle=te, nu... la Chei... la Toance.

---

[1] *Grimea* — basma.
[2] Nu de dou[ori pentru acela=i lucru.

+i de=i]n\elegeam perfect ceea ce voia s[-mi spun[Halunga, totu=i el,]n dorin\a lui de a nu l[sa nimic nel[murit]n mintea mea, scoase basmaua din buzunar, o r[suci]ntr-un ciuciulete pe care-l]ntinse]n toat[lungimea lui pe masa din mijlocul casei, =i:

— Neagra +arului, ar[t[el, str[b[tând toat[lungimea ciuciuletelui de basma cu ar[t[torul lui cel cu inel de aur.

Scoase din buzunar un carnet =i-l puse perpendicular pe cap[tul de la vale al basmalei r[sucite, mai ad[ugând la lungimea carnetului s[u =i lungimea unui creion.

— Bistri\a, zise el, a=ezându-le frumos =i]n linie dreapt[, cu degetele-i albe =i iu\i de scamator.

+i pân[ce s[-mi r[sucesc eu mustea\a, zâmbind fa\[de chipul intuitiv cu care Halunga se silea s[vâre]n capul meu firea lucrurilor, pân[ce s[-mi pun mâinile la spate =i s[m[dau aproape de mas[, pref[cându-m[c[urm[resc l[muririle date de el cu mare b[gare de seam[, Halunga]=i smulse din picioare botinele =i col\unii.

— Col\ul Acrei, zise el, a=ezând curmezi=,]n raport cu vârful creionului, unul din col\uni. He, hei!... trebuie pluta=; pe Cle=te... te duci.

+i cel[lalt col\un,]ntins]n linie dreapt[, ar[ta o parte din mersul drept =i slobod de orice primejdie al Bistri\ei...

— La Chei... continu[el, a=ezând la cap[tul col\unului din urm[amândou[botinele paralel una lâng[alta =i l[sând]ntre ele un spa\iu]ngust... numai de-amiaz[se vede soarele.

Iar la o mic[dep[rtare de vârful botinelor =i drept]nainte]=i puse p[l[ria.

— Toancele... iac-a=a... iac-a=a... zise el fr[mântând aerul cu mâinile spre a-mi ar[ta cum adic[fierbe, se sfarm[=i se pulverizeaz[apa]n lupta sa cu stâncile crescute din p[mânt pân[peste luciul ei.

+i]nh[\ându-mi f[r[veste p[l[ria din mân[...

— Aici-s Chetro=ii, zise el a=ezând-o la locul cuvenit.

}nh[\ai =i eu de pe pat mantaua mea cea mare =i, trecând iute la spatele lui Halunga, i-o aruncai]n cap,]l]nf[=urai repede]n ea =i]l cuprinsei puternic]n bra\e...

— S[ri\i! Oameni buni, s[ri\i c[s-a]necat Halunga!]ncepui eu a striga câtu-mi lua gura, cutreierând odaia cu el]n bra\e.

— M[... M[... M[... nebunule,]l auzeam strigând de sub manta cu glas r[gu=it.

— S[ri\i! continuai eu =i mai tare, nesl[bindu-l din bra\e.

Deodat[u=a se deschise =i dr[gu\a noastr[gazd[n[v[li repede]n odaie.

— Da ce e? Ce s-a]ntâmplat?]ntreb[ea speriat[.

— S[ri\i! c[s-a]necat Halunga.

— Da?

+i un hohot de râs o apuc[, când v[zu ivindu-se de sub manta picioarele goale ale lui Halunga.

— M[nebunule!... zise Halunga, când sc[p[de sub manta cu p[rul vâlvoi... M[nebunule!

+i repezindu-m[la mas[,]ncepui a lua iute =i pe rând lucrurile de pe ea =i a le trânti de p[mânt la picioarele gazdei noastre, care-=i =tergea cu batista lacrimile râsului.

— Na, ziceam eu la fiecare trântitur[. Na! iaca Col\ul Acrei, iaca Toancele, iaca Cheile Bistri\ei; cât despre Chetro=i, care erau]nchipui\i prin p[l[ria mea,]i l[sai]n pace, aninându-i]n cui.

— Da bine, ce-a\i p[\it, cre=tinii lui Dumnezeu?]ntreb[ ]nc[o dat[gazda noastr[, cu fa\a]nflorit[de râs.

— M[nebunule... repet[Halunga... =i, culegându-=i lucrurile de pe jos, se puse pe un scaun =i]ncepu s[se]ncal\e...

A doua zi, suindu-ne pe plut[, plecar[m la Piatra.

}N MUN|II NEAM|ULUI

FLORICICA

CUPRINS

De ast[dat[, m[hot[râi s[plec c[lare =i, fiindc[era asupra iarmarocului de la Duminica Mare, rugai pe prietenul meu Tasache Cr[c[uanu, cel mai vestit hipolog sau, mai bine zis, geamba= de pe vremuri, s[-mi]nchipuie un cal potrivit pungii mele =i \intei ce urm[ream. Astfel, spre seara mai sus-pomenitei sfinte duminici, numai ce-l v[d pe Tasache al meu intrând]n ograd[=i ducând de dârlogi un soi de dihanie, pe care cu un prisos de bun[voin\[ai fi putut-o lua drept cal.

— Bine, m[i Tasache, zisei eu ie=indu-i]nainte =i de-abia st[pânindu-mi râsul, da de unde dracu ai prins tu dihania asta =i mi-o vâri]n ograd[cu atâta ifos?

— De unde? Ia, din iarmaroc, dup[ce am dat 50 de lei unui român de la munte.

— Puteai s[te duci dracului cu românul =i cu muntele t[u cu tot; da ce vrei s[fac eu cu mâ\a asta, bre?

— Cu mâ\a asta? Ai s-o pui pe gr[un\e =i pe s[ceal[=i,]n dou[s[pt[mâni, n-ai s-o mai cuno=ti. E o iap[de ras[, din soiul lui popa Gheorghe de la C[lug[reni.

— Poate o mâ\[de soi, m[i Tasache! mi se pare c[românul dracului te-a legat la ochi =i,]n loc de iap[, \i-a vândut o mâ\[.

— Mâ\[, nemâ\[, ai s[vezi, numai mersul ei face mai mult decât am dat.

— Ei, =i adic[ce a=a de stra=nic mers are, de crezi tu c[face mai mult de 50 de lei?

— Merge la gebea, de po\i s[dormi pe ea =i s[duci pe palm[paharul cu ap[.

— Bine, m[i pr[p[ditule, nu cumva crezi tu c[eu m-am hot[rât s[-mi str[mut domiciliul pe spatele unei mâ\e sau s[duc de pe p[mânt apa sfântului Ilie din cer? +i, mai la urm[, ce mâncare-i gebeaua aceea a ta?

— Gebeaua? gebeaua e un fel de mers armenesc, adic[ ]mpr[=tiat =i leg[nat; merge f[r[s[salte; rari cai merg la gebea!

— Bine, am priceput; acum vino de st[la mas[cu noi, =-apoi te po\i duce la dracu cu toate gebelele tale.

+i iat[cum]n sfânta zi de Duminica Mare m[trezii st[pânul]n regul[al unei iepe mici =i slabe, care mergea la gebea =i care urma s[fie tovar[=a odiseei ce pl[nuiam.

Oricum, dar Tasache al meu avusese dreptate: dup[dou[s[pt[mâni de gr[un\e =i de s[ceal[, Pisicu\a — a=a o botezasem pe iap[— reintrase]n deplin[tatea formelor alese =i dr[g[la=e, pe care i le]nsemnase soiul din care hipologul meu Tasache zicea c[se trage. Parc-o v[d =-acum: castanie peste tot, cu botul mic =i cu n[rile largi, cu capul fin =i t[iat pe ni=te linii dulci =i bine hot[râte, cu ochii negri, mari =i vioi, cu coama bogat[, cu gâtul gros =i puternic, cu pieptul lat, cu trupul sprinten =i sub\ire, cu =oldurile largi, cu piciorul fin =i nervos, cu copitele mici =i u=or]nclinate, Pisicu\a mea avea mai mult]nf[\i=area unui lucru de art[decât a unui cal de ham. +i, de unde ai fi crezut c[greutatea unei pene ar fi fost de ajuns ca s[-i frâng[mijlocul]n dou[, nici m[car nu se]ndoi când eu]mi a=ezai pe spatele ei volumul respectabil al persoanei mele cu]ntreg tarhatul meu de drum... Ce voi\i? era iap[din soiul lui popa Gheorghe de la C[lug[reni...

Plecai...

Muntele Pietricica, f[când pe stânga fa\[r[s[ritului, \inea]nv[luit]nc[,]n umbra-i colosal[, ora=ul adormit. Cel mult dac[,]n aerul limpede al dimine\ii, se]n[l\au, ca de=teptate din somn, sub]ntâile raze ale soarelui crucile cu fe\e sclipitoare ale bisericilor; iar valurile de lumin[ale r[s[ritului dep[rtat, lunecând pe deasupra cre=tetului stâncos al Pietricic[i,]ntindeau, peste adân-

cul v[zduhului, o punte aerian[de pulbere aurit[, care mergea s[-=i rezeme cap[tul dimpotriv[pe negurile sure,]n care se p[reau cufundate pân[la gât piscurile viorii ale mun\ilor din apus...

...Tacito, solo, e senza compagnia...[1]

Mersesem trei ceasuri f[r[oprire =i Pisicu\a]mi aduse aceasta la cuno=tin\[gemând =i str[nutând... Era obosit[. Desc[lecai sub un plop b[trân =i stufos de pe marginea drumului, luai =aua din spatele Pisicu\ei, o frecai la ochi, o tr[sei de urechi, o mângâiai pe obraz =i o s[rutai drept pe mijlocul botului; ea, m[gulit[de aceast[nea=teptat[dragoste,]ntinse capul ei dr[g[la= =i-l rezem[pe um[rul meu... Iat[pentru ce-i]nvoii s[pasc[slobod[patlagina, troscotul =i chirul colb[it de pe marginea drumului; iar eu desf[cui =i]ntinsei pe iarb[, mai deoparte, mantaua mea imens[, cu care a= fi putut acoperi]ntregul nostru emisfer; aprinsei o \igar[=i m[lungii pe spate, ca un alt Prometeu, la umbra stufoas[a plopului... Atât numai c[pe Prometeu]l ciupeau de pântece =i de nas vulturii cu pliscuri de fier ai lui Zefs,]n timp ce pe mine m[pi=cau de spate =i de ceaf[o]ntreag[republic[de furnici, peste a c[ror \ar[se ab[tuse — se vede — o margine din poalele nesfâr=it de lungi ale mantalei mele; =i aceasta tocmai atunci când priveam mai inspirat, prin re\eaua frunzelor plopului, albastrul adânc =i limpede al cerului, când sufletul meu era gata s[str[bat[, pe o raz[de lumin[, taina lumilor nev[zute, când inima mea]ncepuse s[bat[sub pintenul dureros sau dulce al amintirilor, când str[lucita mea]nchipuire era s[mai adauge,]n sfâr=it, o nestemat[,]nc[, la cununa nemuririi mele!!...

Cuminte]ns[ca totdeauna,]mi c[utai de treab[; l[sai cerul]n pace s[-=i cearn[azuru-i adânc]n pic[turi albastre prin re\eaua deas[=i mi=c[toare a frunzelor de plop, razele de soare s[se

[1] T[cut, singur =i f[r[tov[r[=ie.

topeasc[,]n tonuri de aur, pe fundul vioriu =i dep[rtat al mun\ilor, vântul am[gitor s[s[rute florile =i s[fug[, iar florile]n=elate s[plece]n urm[-i capul =i s[plâng[, cu lacrimi de rou[... =i-mi umflai mantaua de-o arip[, o târâii pân[dincolo de \ara neagr[a furnicilor cu din\ii de cri\[, o scuturai a=a de puternic,]ncât stârnii o groaznic[vijelie pân-]n dep[rtare =i surghiunii, din sânul dulce al patriei,]n \[ri str[ine =i necunoscute, o sumedenie de furnici]nd[r[tnice, care se aca\aser[de mantaua mea, hot[râte s[m[urm[reasc[cu r[zboi chiar dincolo de hotarele lor!... +i fiindc[buna-cuviin\[cere, când te afli]n largul naturii, s[cuge\i cât o plo=ni\[cel pu\in, m[mul\umii doar s[g[sesc cusur frunzelor de plop c[fac prea mare g[l[gie degeaba =i f[r[cuvânt, c[, adic[, la]n[l\imea la care se afl[, f[r[ca o adiere cât de u=oar[s[le bage]n seam[, ele totu=i se clatin[cu zgomot, lovindu-=i unele de altele discul lor lat =i greoi, aninat, f[r[cump[neal[, de o coad[lung[=i sub\ire... N-a= putea spune tocmai hot[rât dac[,]n timp de vreo dou[ceasuri lungi, am stat de=tept =i am visat sau dac[am dormit =i am cugetat, dup[cum iar[=i n-a= putea l[muri cam ce hotar ar putea fi]ntre vis =i aievea; atâta =tiu c[, la de=teptare, m[trezii cu sfântul soare aca\at de vârful plopului.

Din albastrul =ters al cerului adânc, soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; nici o suflare de vânt nu mi=ca aerul]nv[p[iat;]n fâne\e nici un fir de iarb[nu se cl[tina; chiar plopul neastâmp[rat se lini=tise =i, de pe verdele ginga= al foilor lui]ncremenite, lumina soarelui se r[sfrângea]n v[zduh ca de pe mii de mici oglinzi aeriene. }ntreaga fire r[sufla greu... Cel mult dac[cosa=ul r[gu=it, locuitor nev[zut al miri=tii uscate, =i greierul de câmp, negru =i sprinten st[pânitor al umbrei din]mp[r[\ia]mb[ls[mat[a florilor, mai \ârâiau a ar=i\[!...

Dup[alte dou[ceasuri de gebea sau, mai bine zis, de]not al Pisicu\ei mele prin marea de fl[c[ri ce se rev[rsa peste p[mânt]n miezul arz[tor al zilelor de var[, cârnii la dreapta =i intrai, de-a dreptul =i triumfal, prin por\ile larg deschise,]n ograda caselor

de \ar[, unde locuia un vechi prieten al meu. St[pâna de cas[,]n hain[alb[de diminea\[=i cu capul slobod]nv[luit]n o grimea tot alb[=i cu \ur\uri mici de m[rgele ro=ii pe margine, treb[luia nu =tiu ce prin cerdacul larg din fa\[. Când v[zu de departe pe cineva intrând c[lare, f[cu repede unghi drept din bra\u-i alb, rotund =i gol pân[la cot, puse iute despre soare, cu palma-i diafan[, o mic[perdea trandafirie privirii, se rezem[cu cel[lalt bra\ s[pat]n marmur[vie de balustrada cafenie a cerdacului, se ml[die pu\in]nainte, r[mase neclintit[=i se uit[\int[... O mai frumoas[=i mai des[vâr=it[cariatid[nu se putea]nchipui... =i,]n o clip[, disp[ru =i se mistui, ca]nghi\it[de privazul]ntunecos al unei u=i]ntredeschise... Cu atât mai r[u sau... cu atât mai bine pentru cine n-a v[zut stele c[z[toare]n plinul miez al zilelor de iulie; =i]nc[=i mai bine pentru acel c[ruia privirea nu i s-a]ntunecat aievea sub]nchipuirea c[o raz[— =i cea mai luminoas[— s-a rupt din soare =i s-a mistuit, ca]nghi\it[... fie chiar din privazul]ntunecos al unei u=i]ntredeschise!...

Pisicu\a se opri la scar[=i,]nainte de a desc[leca, o femeie trimis[ ]ntru]ntâmpinarea mea m[pofti]n cas[, din partea “duduc[i”. Eu, care, când]mi vine la socoteal[, iau vorbele dup[slova lor, f[cui chip Pisicu\ei cu frâul la dreapta, ca =i cum a= fi avut de gând s[urc scara c[lare =i s[intru]n cas[cu Pisicu\[cu tot. Pisicu\a, care nu =ov[ia]ntre glum[=i]ntre frâu,]=i puse una din copite pe]ntâia treapt[.

— Iu! f[cu femeia, \ipând speriat[; =i repede fugi]n cas[.

Auzii din l[untru un hohot de râs femeiesc din toat[inima, ce nu putea fi decât al st[pânei de cas[, care de mult]mi cuno=tea apuc[turile.

Desc[lecai =i d[dui pe Pisicu\a, spre]ngrijire, unui argat de ograd[, iar eu suii scara, aruncai mantaua pe balustrada cafenie a cerdacului =i intrai]n cas[. Femeia pe care o speriasem m[scutur[de colb cu o perie, privind]n p[mânt =i de-abia st[pânindu-=i râsul, cu palma la gur[; mi se d[du ap[, m[sp[lai, m[=tersei,

m[slujii de degete]n loc de pieptene =i trecui]n alt[odaie mare =i curat]mbr[cat[, unde, pân[ce s[vin[cineva, m[r[sturnai pe o canapea =i aprinsei o \igar[, cu privirea pierdut[ ]n podele ca]n adâncul cerului.

Mare lucru s[nu fi fost fermecate podelele casei aceleia! Altfel nu mi-a= putea da seama pentru ce, f[r[s[-mi fi fost somn, pleoapele-mi c[zur[peste ochi =i,]n loc de]ntuneric, o puternic[lumin[ ]mi inund[privirea... iar]nchipuirea mea se str[mut[,]ntr-o clip[,]n alte lumi,]n alte timpuri... Strânsei pleoapele mai tare, ca s[v[d mai bine... Un mare ora=, a=ezat]ntre dealuri verzi, se]ntindea]naintea mea =i, pe str[zile-i albe, largi =i pline de soare, lume mult[foia]n toate p[r\ile. Eu, cel de alt[dat[, istovit de nevoi, cu ochii stin=i, cu obrazul]ngropat, cu mustea\a b[trân[ ]nainte de vreme, cu pantalonii scur\i pân[la glezne, de se vedea guma s[r[c[cioasei mele]nc[l\[minte, cu haina roas[la un cot =i cârpit[la cel[lalt, pe cap cu o p[l[rie]n stil “acordeon”, scoboram la vale pe o strad[lung[, larg[=i dreapt[, cu capul plecat =i plin de gânduri, la o sub\ioar[cu un teanc de c[r\i ponosite, iar sub cealalt[cu... un mare =i rotund harbuz turcesc... Intrai]n ograda unei mari cl[diri din coastele unei biserici =i un stol de fete]ntre opt =i zece ani,]n fuga mare, se repezir[ ]naintea mea; una, mic[cât o lingur[=i iute ca o pic[tur[de argint viu, le]ntrecu pe toate,]mi s[ri]n gât, m[s[rut[sau m[mu=c[de obraz sau de ureche, s[ri repede jos]napoi, lu[harbuzul mai greu decât ea,]l trânti de p[mânt de se desf[cu]n o sut[de buc[\i, lu[pe cea mai mare =i prinse a-i roade miezul,]nmormântându-=i]n el, pân[la spr`ncene, fa\a-i mic[de copil. Din când]n când, arunca spre mine, peste marginea de deasupra a cojii de harbuz, ochii ei mari, negri =i plini de o nevinovat[bucurie; zeama ro=ie]i picura de pe barb[pe pestelc[=i de pe pestelc[pe p[mânt... Când ridic[capul spre a-=i mai lua suflet =i a vedea]n ce parte mai are de lucru, era mânjit[pân[la urechi =i o s[mân\[de harbuz neagr[=i lat[ ]i r[m[sese lipit[pe vârful nasului.

O singur[dat[ ]n via\a mea am sim\it p[rerea de r[u c[nu sunt pictor...

Apoi iute ca o zvârlug[se repezi =i]mi s[ri drept]n bra\e; cu o mân[ ]mi prinse o mustea\[, iar cu cealalt[m[lu[pe dup[gât, de-mi ajunse coaja de harbuz drept dinaintea gurii.

— M[nânc[, b[die, =i mata; s[vezi ce bunu-i!... zise ea. +i-mi potrivi la gur[partea unde mai r[m[sese ceva miez.

— A! tare-i bun! zisei, mu=când. Se cunoa=te, Floricico, c[pe-aici a mers boti=orul t[u de trandafir =i din\i=orii t[i de =oricu\.

+i c-o]ndemânare de *cow-boy*, zvârli coaja roas[pân[la verde]n ceafa unei fete; m[l[s[de mustea\[, m[ ]mpresur[cu amândou[mâinile pe dup[gât,]=i vâr] capu-i mic sub marginile p[l[riei mele =i m[s[rut[cu zgomot pe frunte.

— B[die, tare-mi e=ti drag! zise ea l[sându-se pu\in pe spate, rezemat[de amândou[bra\ele mele =i privindu-m[drept]n ochi cu un fel de extaz nepotrivit cu cei opt ani ai ei. A=a-i c[=i eu \i-s drag[?

— Drag[, Floricico, drag[, zisei eu, strângând-o]n bra\e; drag[ca o floare mititic[=i nebunatic[ce e=ti, fiindc[, pe lumea asta, numai tu, draga b[diei, te mai gânde=ti la mine.

Un zâmbet amar]mi trecu pe buze, mi se umezir[ochii =i glasul mi se]nnod[ ]n gât.

— Iar plângi, b[die?

— Nu, Floricico, m[bate soarele-n ochi...

— Spui minciuni, b[die; soarele te bate-n spate; te doare ceva?

— S[-\i spun drept, Floricico, m[doare capul.

Cu amândou[mâinile ei mici =i ude]nc[, m[netezi pe frunte moale =i dr[g[la= =i... =terse ea singur[=i... pentru totdeauna locul unde m[s[rutase cu atâta nevinov[\ie.

Deschisei ochii, dar nu mai v[zui nimic din ceea ce fusese... Atâta doar, c[m[aflam]ntr-o cas[de \ar[,]ntr-o odaie mare =i curat]mbr[cat[, r[sturnat pe o canapea, cu \igara-n gur[=i cu privirea pierdut[-n podele ca]n adâncul cerului...

Mare lucru s[nu fi fost fermecate podelele casei aceleia!...

Pe unde intrase, nu-mi putui da seama... poate c[pe acelea=i sc[ri ale v[zduhului, peste acela=i râu larg =i vijelios al timpului, peste care =i]nchipuirea mea, f[urind spre trecere o punte de lumin[, legase]ntre ele cele dou[capete dep[rtate ale vie\ii mele... Poate c[intrase chiar, cu pas m[runt, u=or =i nesim\it, prin u=a]ntredeschis[a od[ii... Se poate; când pleoapele mi se ridicar[de peste ochi =i rec[p[tai sim\ul realit[\ii, st[pâna casei,]mbr[cat[ ]ntr-o rochie neagr[de m[tase u=oar[,]ncins[peste mijloc cu un colan lucrat]n solzi auri\i, st[tea]n picioare dinaintea mea =i m[privea nemi=cat[. De sub horbota neagr[=i sub\ire a mânecii stângi, dimprejurul alb al bra\ului ei, mijeau cu scânteieri palide-ro=ii boabele mari ale unei br[\[ri de m[rgean; iar din noaptea negrei rochii, cu r[sfrângeri mi=c[toare =i molatice de lumin[mut[, r[s[rea gâtul ei de alabastru viu =i capul ei sculptural de Venere antic[. Pare c-o v[d =-acum... Câte vie\i, câte inimi, câte suflete n-ar fi putut g[si mormântul lor de veci]n taina adâncimii fermecate a ochilor ei negri!...

O privii drept]n fa\[... Pe nas nu mai avea lipit[nici o s[mân\[de harbuz neagr[=i lat[.

Pe fruntea mea, nici o urm[de nevinovat[s[rutare!... }mi]ntinse amândou[mâinile ei albe =i mici; eu i le s[rutai pe amândou[, f[r[s[-i dau m[car bun[diminea\a =i f[r[s[m[urnesc de cum st[team r[sturnat pe canapea.

— Foarte frumos, domnule b[die, zise ea]n sfâr=it, desf[cându-=i u=or mâinile din strânsoarea mea =i a=ezându-se pe un scaun aproape de mine; foarte frumos! Vas[zic[d-ta vii la mine s[dormi, nu s[m[vezi?

— M[iart[, cuconi\[Floricico, zisei eu foarte serios; mai]ntâi afl[c[eu nu dorm niciodat[, fiindc[visez totdeauna; al doilea, nici n-am nevoie s[te v[d, fie acas[la d-ta, fie oriunde, deoarece, când m[aflu singur, prea ai me=te=ugul de a mi te vâr] nepoftit[ ]n suflet, prin fundul p[l[riei, =i a-mi stârni fel de fel de vedenii

cu farmazoniile d-tale. De când crezi d-ta c[umblu eu dup[o vr[jitoare care s[-mi descânte de-a sc[p[rii? Ia, te poftesc, caut[ ]n cre\ii de la spate ai rochiei d-tale celei cafenii, cu care erai]mbr[cat[la Dumbrav[acum o lun[, =i ai s[vezi c[le lipse=te o buc[\ic[t[iat[cu cu\ita=ul; ce vrei? mi-a spus o vr[jitoare s[-i duc ceva de pe d-ta, =i am s[-i duc.

— Nu glume=ti? Mi-ai t[iat rochia mea cea cafenie? zise ea cu glas de spaim[glumea\[; =i punându-=i mâna la gur[cu o nespus[dr[g[l[=ie, dat[numai femeilor, m[privi o clip[, cu zâmbetul pe fa\[, drept]n luminile ochilor...

— Ar trebui s[fiu o mare sec[tur[ca s[m-apuc de glumit cu o fermec[toare ca de-alde dumneata; cel mult dac[umblu s[-mi r[scump[r sufletul din o robie mai grea decât a turcilor =i a t[-tarilor!...

— Rochia mea cea cafenie, pe care mi-a cump[rat-o +tefan de la Bucure=ti?!

— Ei, da!... Rochia... dumneatale... cea cafenie... pe care... etc., etc. ... =i ce pofte=ti?

— Uf!... b[die, tare-mi e=ti urât... fugi de-aici!... zise ea aco-perindu-mi =i]mpingându-mi u=or fa\a cu toate cele zece degete moi, calde =i r[sfirate ale amânduror mâinilor sale mici; e=ti un s[lbatic =i un original cum n-am mai v[zut!...

— Nu cumva, mititica mea, cuconi\[Floricico, vei fi crezând d-ta c[tare-mi e=ti drag[? Te]n=eli!... S[lbatic =i original!... Of!... ce mare descoperire ai mai f[cut!... Oricum]ns[, zisei eu, r[zgân-dindu-m[, tot e mai mare decât a doua c[ma=[de la raci =i nu =tiu a mai câta prostire de la scoici descoperite de must[ciosul, bâlbâitul, gu=atul =i... favoritul d-tale]nv[\at de la Bucure=ti.

— B[die, iar]ncepi cu...

— Prostiile... Se poate; decât s[faci bine s[nu m[mai pui]n fa\[cu favoritul d-tale]nv[\at; ce vrei? Nu pot suferi mutrele ro=ii =i bâlbâite!...

— +i vas[zic[d-ta, domnule b[die, nu m[mai iube=ti deloc? zise ea cu un ton pe care se silea s[-l fac[amenin\[tor.

— Deloc.

— +i nu mai po\i suferi mutra mea?

— Nu.

— +i n-ai s[vii s[m[mai vezi niciodat[?

— Niciodat[.

— +i-\i sunt urât[tare?

— Tare urât[!...

Iute ca fulgerul,]=i puse =i]=i]ndes[pe gura mea dosul moale =i cald al amânduror mâinilor sale albe =i mici...

— S[rut[, s[te iert!...

Chemai]n ajutor tot stoicismul sângelui meu =i, cu zâmbetul]n ochi, r[m[sei nesim\itor.

— Bine, am s[te pâr[sc lui +tefan c[nu m[mai iube=ti, zise ea cu fa\a]nfl[c[rat[de o dr[g[la=[mânie =i cu ochii aprin=i de ura unei iubiri]n[du=ite...

— Ei =i?... Nu cumva +tefan al d-tale o s[m[fac[s[-mi fii drag[cu de-a sila, odat[ce-mi e=ti urât[foc?...

Zâmbind =i neclintit[, m[privi o clip[drept]n ochi.

— +tii ce una, b[die?

— Ce, cuconi\[Floricico?

— Hai s[ne]mp[c[m.

— Hai... da ce-mi dai?

— Ce s[-\i dau?...

— Unghiu\a matale de la degetul cel mic.

Cu o mi=care ml[dioas[=i ager[, vrednic[de cea mai ager[=i ml[dioas[pisicu\[,]=i lipi repede de buzele mele unghia degetului celui mic de la mâna dreapt[... Ce s[s[ru\i din unghie mic[, chiar cald[=i trandafirie de-ar fi fost!... Totu=i r[sun[ ]n v[zduh zgomotul puternic al unei p[tima=e s[rut[ri!...

+tefan, b[rbatul Floricic[i, era cel mai bun prieten al meu din copil[rie.

Ea... mai presus decât Ileana Cosânzeana, din cosi\[floarea-i cânt[, sau decât Trestiana, fiica dumnezeie=te gre=it[a vreunui Statu-Palm[-Barb[-Cot...

— Dar,]n sfâr=it, zisei eu schimbând vorba, ce e cu lene=ul d-tale de +tefan de nu se mai arat[? Nu cumva doarme =-acum?

— De unde? +tefan e dus de ieri la Gala\i cu de-ale mo=iei.

— A!... vas[zic[, mititica mea cuconi\[Floricico, o s-avem cinstea =i pl[cerea de a prânzi]ntre patru ochi?

— Ba, cu voia matale, domnule b[die, o s-avem cinstea =i pl[cerea de a prânzi]ntre dou[zeci =i patru; toate surorile =i verele mele au n[v[lit s[pt[mâna asta peste mine, de pretutindeni.

— Ce p[cat c[n-a n[v[lit s[pt[mâna asta peste d-ta =i]nv[\atul d-tale de la Bucure=ti!... Am fi avut atunci cinstea =i pl[cerea de a prânzi]ntre dou[zeci =i cinci de ochi!... Am auzit c[ ]nv[\atul d-tale, uitându-se prea de-aproape la un rac mare =i viu — =tii c[e scurt de vedere — racul l-a apucat cu foarfeca piciorului de lumina ochiului =i l-a chiorât...

— De m[mai nec[je=ti a=a, b[die, s[=tii c[m[mânii foc.

— O! cât]mi place s[m[cer\i
Cu-adâncii-\i ochi =i mari!
De-ai =ti tu-n urm[, când m[ier\i,
Cât de frumoas[-mi pari!...

M[lovi u=or cu palma peste gur[=i, sculându-se repede de pe scaun, se duse de ap[s[cu ar[t[toru-i elastic pe butonul de lâng[u=[al unei sonerii.

Dureroasa fericire \inuse o clip[!...

}n dep[rtare, r[spunse ap[s[rii un lung \ârâit metalic, care lu[ ]n urechea mea]nf[\i=area puternic[a zgomotului de pr[bu=ire]nalt[=i n[prasnic[a unei vechi cl[diri... Ceva se pr[bu=i parc[ ]n inima mea =i,]n o clip[, mi se p[ru c[am tr[it o via\[ ]ntreag[... Sângele mi se scurse din fa\[=i numai ochii mei umezi de lacrimi

=i pironi\i]n podele mai r[maser[vii pe chipul meu de mort...

— Iar... zise ea uitându-mi-se]n fa\[=i scuturându-m[u=or de um[r — iar?

— Nu... m[bate soarele-n ochi...

— Spui minciuni, b[die... unde vezi soare? ce-\i este?

— Drept s[-\i spun, m[... doare... capul...

Nu zise nimic. Se l[s[mai mult s[cad[decât s[se a=eze pe scaun, cu mâinile]ncruci=ate pe genunchi =i cu capul plecat. Cine =tie?... Poate c[=i ea tr[i]n o singur[clip[o]ntreag[via\[!...

— Ah!... izbucni ea deodat[, ridicând =i]ncle=tându-=i]n v[zduh, ca spre rug[ciune, mâinile ei. Ah! b[die, tare sunt nefericit[... Doamne! Doamne!...

+i nodul lacrimilor]i t[ie glasul.

Cu ochii umezi =i pierdu\i]n de=ert, cu mâinile]mpreunate =i rug[tor]ndreptate spre o putere nev[zut[, avu o clip[de]ncremenire.

Chipul durerii dezn[d[jduite, chemând asupra-i]ndurarea cerului, n-ar trebui s[fie altfel s[pat]n marmur[...

— Nu fi copil[! zisei eu sculându-m[repede de pe canapea =i netezindu-i u=or amândoi obrajii. Nu fi copil[!... Nu se pot]nfrânge hot[rârile soartei; pe c[i deosebite suntem meni\i a ne duce fiecare crucea pân[pe vârful Golgotei... Nu fi copil[!...

M[privi r[t[cit cu ochii plini de lacrimi.

— Nu fi copil[, pentru Dumnezeu!... Lini=te=te-te!...

+i, apucându-i capul]ntre mâini, o s[rutai ca pe un copil,]n p[rul ei negru =i bogat.

}=i desf[cu mâinile =i molatic le l[s[s[cad[pe amândoi umerii mei...

— B[die, tare-mi e=ti drag!...

+i cu o u=oar[strângere nervoas[, m[trase pu\in spre dânsa.

— A=a-i c[=i eu \i-s drag[?... zise ea privindu-m[adânc]n ochi.

}i apucai amândou[mâinile ei mici]n mâinile mele tremur[toare.

— Drag[, Floricico, drag[de la s[mân\a de harbuz lipit[acum dou[zeci de ani pe vârful nasului t[u de copil =i pân[la alunica neagr[ce doarme dus[=i fericit[pe bra\ul t[u de femeie,]n umbra trandafirie a culcu=ului s[u de fulgi auri\i!...

...+i niciodat[n-am]ntinat pe aceast[femeie]n noroiul murdar al sim\urilor, =i n-am târât niciodat[ ]n vârtejul de dragoste pâng[rit[a sângelui ce clocote=te]n vine stricate =i p[c[toase pe acest]nger nefericit, icoan[des[vâr=it[a dumnezeie=tii frumuse\i...

Totu=i...

— Destul!... zisei eu cu glas]necat =i r[gu=it, desf[când =i aruncând, repede =i brutal, mâinile ei din mâinile mele. Destul, Floricico!...

Iute ca o zvârlug[, m[ ]mpresur[pe dup[gât cu bra\ele ei =i... m[s[rut[sau m[mu=c[de obraz sau de ureche...

+i trupul meu cuprins de fiori nu se ml[die sub greutatea ame\itoare a trupului ei...

...}n ograda unei mari cl[diri din coastele unei biserici... mic[cât o lingur[... iute ca o pic[tur[de argint viu... oare timpul =i uitarea nu a=ternuse]nc[, peste icoana vie a unei vie\i de alt[dat[, lin\oliul lor nestr[b[tut?...

Femeia pe care o speriasem intr[cu ap[=i dulce\i.

— Las[, Anic[, tablaua pe mas[, zise ea femeii, =i vezi, dac[duducile-s]mbr[cate, pofte=te-le-ncoace; spune-le c-avem musafiri de la Piatra.

Femeia ie=i.

— Apropo! zise ea, venindu-mi]n fa\[=i punându-=i o mân[pe um[rul meu, nu \i-am spus c[Magda...

— Ei, ce e cu Magda?

— Ghici!...

— +i-a scrântit, f[r[ ]ndoial[, vreun picior, dându-se de-a tumba pe vreo c[pi\[de fân...

— Nu.

— Atunci se vede c[, din nebunatic[, dr[g[la=[=i mincinoas[cum era, s-a f[cut]n\eleapt[ca un vi\el de trei ani?

— Nu, ghici!...

— Apoi atunci, Floricico, rogu-te s[te faci lingur[ri\[, c[ci \iganc[e=ti; pune-\i]n p[rul t[u negru ghioci]n loc de flori, ca s[am de unde lua unul, spre a-\i ghici.

— Ei, nu, zise ea ner[bd[toare =i vârându-se]n sufletul meu.

Drept r[spuns o s[rutai u=or pe frunte.

— Ei, nu, ghici... =i se auzi pe du=umea b[taia u=oar[=i poruncitoare a piciorului s[u mic...

— Nu cumva, zisei eu zâmbind cu]n\eles =i r[sucindu-mi vârful muste\ii, nu cumva frumoasa noastr[Maria de Magdala — a=a]i ziceam eu Magdei — =i-a vândut vila sa din Ierusalim =i cu pre\ul aurului de pe ea a cump[rat miresme scumpe, spre a le v[rsa pe picioarele vreunui Isus de contraband[=i a i le =terge,]n urm[, cu p[rul ei negru =i bogat?

— Tocmai!... Tocmai!... Magda se m[rit[, e aici =i...

— “Viitorul” dumisale?

— Da! o s[-l vezi, o s[-i faci cuno=tin\a =i ai s[-mi spui cum \i se pare.

— Cu alte cuvinte, ne afl[m]n deplin[Cana Galileei... Foarte bine!... Magda e o vi\ic[proast[.

— +i pentru ce, m[rog?...

— Pentru c[nu-mi place, când vin la voi, s[pun frac =i m[nu=i albe; =tii c[eu sunt cam necioplit; putea s[mai a=tepte Magda cu marafeturile prezenta\iilor =i ale reprezenta\iilor sale matrimoniale, m[car pân[ce treceam eu Bistri\a =i avea,]n urm[, destul[vreme s[se]ndoape, cât poftea, cu r[\oielile nes[rate ale cine =tie c[rui vân[tor de gologani... Desigur c[-l cheam[sau Georges sau Jean... +tiu eu c[voi toate ave\i gusturi fran\uze=ti; adu-\i aminte cât sânge r[u \i-am f[cut pân[ce s[te dezbar de a mai zice lui +tefan al t[u “Etienne”; dar]n sfâr=it cum]l cheam[pe viitorul t[u cumnat?

— Georges...

— Destul, c[m[zgârii]n ureche.

Un ropot de alerg[tur[repede =i o mare g[l[gie de glasuri femeie=ti, care vorbeau tare =i râdeau]n acela=i timp, se auzi prin cerdacul larg din fa\[=i, cât ai clipi, privazul u=ii se umplu de ochi veseli =i de fe\e]nflorite =i iar[=i, cât ai clipi, m[sim\ii apucat de mâini, de bra\e, de umere, de cheotoarea surtucului...

— Bine ai venit, b[die!

— De unde vii, b[die?

— Ne-a spus Florica c-ai s[vii...

— A=a-i c-ai s[mai stai la noi?

— Azi mergi cu noi la Dumbrav[...

— Iiii!... Ce bine-mi pare c-ai venit!... zise Emilia, s[rind]n sus prin cas[=i b[tând]n palme de bucurie...

— O s[-mi devasta\i persoana, t[tari ce sunte\i!... zisei eu]n sfâr=it, cuprinzând]n bra\e atâtea capete câte putui =i s[rutându-le pe fiecare drept]n cre=tet... Bine v-am g[sit!...

+i nu =tiu pentru ce potopul acesta de bucurie, izvorât din atâtea inimi curate, nu era]ndeajuns s[ ]nece un fel de dureroas[ ]ntristare, ce-mi st[pânea sufletul =i inima...

Floricica, cu ochii]n podele, st[tea r[sturnat[pe canapea]n locul unde =ezusem eu =i,]nvârtind pe deget o cheie mic[legat[de cap[tul unei cordele ro=ii, p[rea dus[pe gânduri =i str[in[de ceea ce se petrecea]n jurul ei...

Oare podelele casei aceleia nu erau fermecate =i pentru dânsa?...

— Dar,]n sfâr=it, mai lipse=te cineva, zisei eu apucând pe Magda de vârful amânduror urechilor =i privind-o drept]n ochi.

Se uit[un moment la mine nedumerit[=i]ntreb[tor, apoi iute se]nro=i...

— Ia te rog s[m[la=i]n pace, zise ea dându-mi jos mâinile cu o lovitur[u=oar[; =i,]ntorcându-se repede =i oarecum sup[rat[, se duse de se opri dinaintea unei oglinzi, unde se pref[cu c[-=i

]ndreapt[=i-=i mai resfir[leg[toarea lat[de la gât,]ntocmit[sub b[rbie]ntr-un mare fiong auriu-]nchis.

...Femeia e, f[r[ ]ndoial[, ghicitoarea cea mai grea de dezlegat... V[dit jignit[de aluzia mea, Magda se dusese totu=i s[ ]ntrebe oglinda dac[e destul de frumoas[!... Are, se vede, femeia ceva =i din firea paing[nului: prinde]n mrejele sale tot ce-i cade, dar se desf[teaz[mâncând numai ce-i place... +i Magda era un paing[n cu gusturi foarte sub\iri!...

Un miros ascu\it de piele ruseasc[m[izbi]n nas;]ntorsei capul!...

— Domnul Georges...]mi zise Florica, f[când cu stânga mi=carea reglementar[de recomandare; “b[dia”, domnule Georges; =i cu dreapta f[cu spre mine aceea=i mi=care.

— }ncântat, domnule Georges!

+i f[r[obi=nuita]ncovoiere de mijloc, strânsei verde =i scuturai =i mai verde cu dreapta mea cam rustic[dreapta gr[sulie =i rotund[de femeie cochet[a dlui Georges... Mi se p[ru c[strâmb[pu\in de nas; dar suferi cu eroism felul curat românesc al s[lbaticei mele strânsori...

+i domnul Georges, care st[tuse doisprezece ani la Paris nu mirosea numai a piele ruseasc[... Nasul meu avu, pân[-n sear[, minunatul prilej de a se desf[ta pe lâng[dl Georges când cu mirosul dulce\ilor de zmeur[, când cu acel al dulce\ilor de fragi sau de c[p=une, când,]n sfâr=it, cu mirosul mult mai pre\uit pe vremuri, de Patchouli. Oricum]ns[, dl Georges era “irepro=abil”: scurt, gros =i ple=uv, avea totu=i p[rul de dup[urechi adus cu m[iestrie pe amândou[tâmplele; fa\a-i rotund[=i brusnat[era str[juit[din josul fiec[rei urechi de câte o mic[pingea de p[r castaniu, r[m[=i\[din ni=te favori\i odat[ ]ntregi, dar chinui\i mai târziu de foarfeca glumea\[a vreunui b[rbier parizian. Vârful g[lbiu =i ascu\it al muste\ilor sale, r[sfirate pe buze, se arcuia perfect de simetric deasupra n[rilor largi ale unui nas de=elat; buzele c[rnoase, umede =i ro=ii chemau parc[spre ele mânc[rile

grase =i s[rut[rile calde; ochii sp[l[ci\i =i lene=i v[deau o minte somnoroas[; sub b[rbia cu]ndoituri proasp[t rase =i pudruite, \ipa, de-\i ame\ea privirea, fiongul imens al unei leg[tori ro=ii; pe pântecele-i rotund =i plin st[tea frumos =i rotund]mbumbat[jiletca f[r[ ]ncre\ituri; din josul pantalonului strâns pe glezn[, ie=eau =i se]ntindeau lipite pe du=umea botinele ro=ii, lungi,]nguste =i cu bot de ra\[, ale dlui Georges; iar de pe zarea lustruit[a cre=tetului s[u ple=uv, ochiul luneca]n v[zduh ca de pe luciul sterp =i gol al unei ape adormite...

— Cu toate acestea, domnule Georges, zisei eu, s[nu crezi c[m[cheam[“b[dia”; ia, stolul acesta de caraga\e, pe care-l vezi d-ta aicea, a g[sit de cuviin\[s[m[boteze dup[legea lor; =i aceasta pentru singurul cuvânt c[, nu =tiu câ\i ani vor mai fi deatunci, le luam pe toate la sub\ioar[ca pe o testea de linguri =i alergam cu ele cât era ograda de mare; ai fi dat mult s[le fi v[zut atunci, cum se]nro=eau, cum boldeau ochii de sub sub\ioara mea, cum scoteau limba =i cum \ipau, de fric[s[nu le scap... +i câteodat[le sc[pam]nadins... Ia, vezi d-ta pe domni=oara cea de la oglind[, care se preface c[-=i]ndreapt[fiongul de sub b[rbie? — =i ar[tai spre Magda — =i care ast[zi nu =tie ce s[mai fac[cu ochii dumisale cei mari =i negri?... O vezi?... m-a mu=cat odat[de nas, de-am purtat o lun[de zile urma din\i=orilor dumisale celor mici =i ascu\i\i... Te pot]ncredin\a c[mu=c[r[u =i adânc, de=i, de altfel, e un]nger din ceruri]n c[l[torie de pl[cere pe p[mânt...

Magda]ntoarse capul =i se uit[la mine peste um[r.

— Vrei s[te mu=c iar, b[die?

— Nu, Magdo, nu; p[streaz[-\i din\ii, c-o s[-\i trebuiasc[mai târziu...

M[privi lung, f[r[s[-mi r[spund[.

— Mare parte din toate acestea, zise dl Georges, le =tiam de mai]nainte; un singur lucru nu =tiam...

— C[Magda e un]nger?...

— Nu. C[...

— Mu=c[r[u =i adânc?...

— Cam a=a ceva, zise el privind spre Magda cu cea mai sp[l[cit[dulcea\[din lume...

— Nu face nimic, de cumva ai prins de veste c[e un]nger, dezam[girea n-o s[fie a=a de mare, când, mai la urm[, vei afla c[e un simplu c[\el...

Se stârni un hohot de râs colosal; singur dl Georges r[mase scandalizat de metafora mea =i...]n gândul lui, m[f[cu mojic.

— Fiindc[d-ta, dle b[die, m-ai f[cut c[\el, zise Magda, apropiindu-se de mine =i prinzându-m[metodic de cheotoarea surtucului, apoi te condamn s[-mi scrii, spre pedeaps[, chiar acum, pe albumul meu, versuri galante, care s[m[ ]ndrepteze]n ochii d-tale personal...

— Mi-i foame, Magdo, =i =tii c[, pe nemâncate, nu pl[tesc nici dou[parale.

— Bine;]\i amân pedeapsa pe dup[-prânz.

— Dup[-prânz... bine.

Floricica se scul[de pe canapea =i ie=i.

Emilia m[lu[de bra\ =i m[târ] dup[ea]n gr[din[. Peste câteva minute sosir[toate celelalte, cu Magda]n frunte =i cu dl Georges]n coad[.

Magda veni drept la mine, m[apuc[de cel[lalt bra\ =i m[ ]ndrept[pe o c[rare dinspre fundul gr[dinii, care d[dea]n câmp.

— Magdo, =tii c[...

— Te rog s[m[la=i]n pace, zise ea ghicindu-mi gândul.

— Cu toate acestea...

— Te rog s[m[la=i]n pace; nu vezi ce nas de=elat are?

— Dar...

— +i ce ochi sp[l[ci\i?! Ce pântece mare?! Gura!... buzele!... uf!... parc[-s doi cârna\i umbri\i de n[rile nasului ca de dou[aripi de vultur r[sfirate]n aer!...

— E=ti tare]n compara\ii, totu=i ascult[, Magdo...

— N-ascult nimic =i te rog s[m[la=i]n pace; dup[-prânz ai s[-mi scrii versuri pe album, dar s[fie galante de tot.

— M[trudesc, Magdo, s[te pricep =i nu pot; pentru ce, adic[, s[mai de=tep\i tu zulea bietului domn Georges =i s[-l mai umile=ti, odat[ce-\i e indiferent sau, mai bine zis, nesuferit?

— Treaba mea...

— Cum “treaba mea”? adic[vrei s[faci din mine topor de oase?

— Treaba mea. S[-mi scrii versurile pe album, dar s[fie galante de tot.

— +i dac[nu \i-a= scrie?

— Serios, domnule b[die? zise ea cu glas de miere =i uitându-mi-se]n fa\[cam piezi= =i de jos]n sus, n-ai s[scrii Magdei versuri pe albumul ei?...

M[ ]nvinse =i t[cui ca un vinovat.

“Bietul domnul Georges!” cugetai eu, cuprins de o adev[rat[mil[.

Nu =tiu, dar a fi iubit pe acest diavol de Magda =i a nu fi fost iubit de dânsa trebuia, desigur, s[fi fost o mare nenorocire.

}mi f[cui cruce.

— Ce-\i faci cruce, b[die? zise Magda uitându-se]ntreb[tor la mine.

— Cum s[nu-mi fac cruce când, la dreapta, am un diavol]mpeli\at?

— Da?... Socoteam c[-\i faci cruce fiindc[o s[ne punem la mas[!

Avea ea r[spuns la toate.

Ne chem[la mas[.

Floricica se puse]n capul mesei, eu la dreapta, dl Georges la stânga, Magda lâng[mine, Emilia lâng[dl Georges, Ilenu\a, Antonia, Ana, Fr[sinica etc., etc. ...

Biata maic[-mea — D-zeu s-o ierte — de câte ori nu m-a plesnit cu lingura peste mân[=i peste gur[, numai ca s[m[ ]nve\e s[m[nânc frumos!... A=i!... \i-ai g[sit!... +i ast[zi, când m[nânc ou[

moi, m[mânjesc pân'la urechi!... Ei bine!... Dl Georges le mânca cu atâta m[iestrie!... degetele sale albe, gr[sulii =i ascu\ite la vârf mânuiau furculi\a sau cu\itul cu atâta]ndemânare]n autopsia oului,]ncât r[mânea, la urma urmei, g[oacea pe din[untru tot a=a de lucie ca =i pe dinafar[... =i nici o pat[de ou pe =ervet, pe farfurie, pe cu\it, pe furculi\[sau pe muste\ile dlui Georges!... +i dac[ ]n via\a mea vreo p[rere de r[u mi-a ros inima, apoi aceasta a fost p[rerea de r[u c[n-am stat =i eu m[car doisprezece ani la Paris spre a]nv[\a cum se m[nânc[ou[le moi!... O c[pi\[de brânz[cu smântân[, foarte artistic cl[dit[de dl Georges pe farfuria d-sale,]nso\it[de m[m[ligu\a cald[corespunz[toare, disp[ru metodic]n adâncul pântecelui s[u, printre cr[p[tura transversal[a buzelor sale groase,]ntocmai cum o colin[de deal ar disp[rea]n cr[p[tura adânc[a unui cutremur de p[mânt!... Fu]ns[un moment când admira\iunea =i — a= putea zice — chiar respectul meu atinser[culmea... Aceasta fu la puiul cu smântân[... Cine dracu mai poate sc[pa cu obraz curat din fa\a unui pui cu smântân[?!... Eu, cel pu\in, n-am putut niciodat[mânca,]n chip cuviincios, acest blestemat soi de mâncare; =i tocmai de la acest soi de mâncare am c[p[tat de la biata maic[-mea — D-zeu s-o ierte — cele mai multe linguri peste mân[=i peste gur[!... Ei bine, dl Georges era un om]n puterea cuvântului genial!... Altmintrelea, cel pu\in, nu mi-a= fi putut da niciodat[socoteal[cum de un]ntreg cimitir de pui s[p[=easc[din lumea aceasta]n cealalt[lume din pântecele dlui Georges =i s[nu lase, ca amintire despre dân=ii, decât doar ciolanele lor lustruite =i, anume, frumos =i foarte sistematic]n=irate pe marginea, ca =i ele de alb[, a farfuriei dlui Georges?... +i nu =tiu cum f[cea: prindea, cu mult me=te=ug, gâtul de pui]ntre vârful cu\itului =i fundul farfuriei, iar cu unul din coarnele ascu\ite ale furculi\ei scotocea carnea de prin]ncheieturi, de nu r[mânea din gâtul de pui decât o lung[, noduroas[=i]ncovoiat["mâ\a popii", care mergea zburlit[s[-=i ia, la rând, locul lâng[celelalte oase smerite de pe marginea farfuriei... +i, pe

fundul farfuriei, nici un strop de smântân[, cu\itul =i furculi\a ca din testea, =ervetul virgin, muste\ile dlui Georges, r[sfirate sub nas =i arcuite deasupra n[rilor, ca ie=ite proasp[t din oficina celei mai moderne frizerii!... +i când m[uitam la blestem[\ia de pe farfuria mea, când m[gândeam c[=ervetul meu nu mai poate s[stea, cu cinste, a doua oar[pe mas[, =i când, mai cu seam[, z[pseam pe dl Georges c[m[trage din când]n când ironic cu coada ochiului... Ei bine, atunci m[sim\eam umilit! Noroc numai c[cei de cas[erau to\i =i de mult deprin=i cu tot felul meu de stâng[cii =i noroc, mai cu seam[, c[Floricica nu mi-ar fi]ng[duit niciodat[s[cioplesc vreunul sau vreuna din cusururile =i s[lb[t[ciile mele... Avea =i Floricica gusturile ei necioplite...

“Ce \i-i =i cu civiliza\ia asta”, cugetam eu, privind pe dl Georges cu cât[elegan\[desf[cea carnea de pe un picior de pui fript sau coaja de pe un m[r domnesc!... +i avea dl Georges un a=a me=te=ug la \inut paharul =i la turnat vinul!... +i vinul g[lbiu a=a sclipea de frumos, din paharul str[veziu, printre gra\ia fin[de alabastru]nsufle\it a degetelor sale!... +i dup[ce-l bea, i se umezeau buzele ro=ii de o a=a trandafirie rou[, care iute disp[rea sub o u=oar[ap[sare cu =ervetul, f[r[, bine]n\eles, nici o daun[pentru muste\ile sale! !... Hot[rât c[Magda]=i pierduse min\ile... S[fi fost eu]n locul Magdei! mie s[mi se fi pus la picioare o asemenea comoar[de]nsu=iri!...

— S[rut mânu=i\a matale, cuconi\[Floricico, zisei sculându-m[de la mas[=i s[rutând dreapta st[pânei de cas[, s[rut mânu=i\a =i cine-a dat azi s[deie =i mâine.

— *Merci, M-me*, zise dl Georges cu o frumoas[reveren\[=i s[rutând aceea=i mân[.

— Merele le-am adus eu de la Ia=i, zise Magda, punându-mi pe gur[=i f[r[mult[ceremonie dosul alb al mâinii sale mici...

Ni se aduse cafeaua]n “salon”.

Eu]mi luai locul de diminea\[ ]n col\ul canapelei =i, lini=tit,]mi sorbeam cafeaua =i]mi fumam \igara.

Magda ie=i iute =i se]ntoarse =i mai iute.

— Domnule b[die, te poftesc s[-\i faci pedeapsa, zise ea, punându-mi pe genunchi un mic album legat]n catifea vi=inie cu monogram aurit.

— Mai]ntâi, Magdo, n-ar fi nici tocmai o pedeaps[, nici tocmai greu de a-\i scrie \ie versuri; c[ci n-ar fi silit cineva s[-=i cheme muza prea de departe; decât...

— Decât s[faci bine =i s[nu lunge=ti vorba, domnule b[die. +i-mi dete =i un creion mic.

— Atunci cu o condi\ie: am s[-\i scriu ceva =i am s[isc[lesc dedesubt; ce-\i voi scrie po\i citi oricui; isc[litura]ns[n-ai s-o =tii decât numai tu.

— Adic[cum?

— Adic[cum, adic[necum, o condi\ie ca toate condi\iile.

— Bine, primesc.

Dup[vreo zece minute, albumul Magdei, plin de toate prostiile, se mai]navu\i =i cu urm[toarea:

Maria din Magdala, de sfânt amor cuprins[,
}mbr[\i=a cu lacrimi genunchii lui Isus...
+i fulgera de patimi privirea ei aprins[...
Ce ferici\i, acuma, sunt ei]n ceruri, sus!...
Tu, poate, s[râzi, Magdo, de-aceste amintiri
Din biblicele vremuri. — O! =tiu c[e=ti pe dos!
De-aceea, n-ar fi bine, prin schimb de]nsu=iri,
S[fiu eu Magdalena =i tu s[fii Hristos?...

+i, isc[lind dedesubt pe dl Georges, d[dui Magdei albumul =i creionul.

Ea arunc[o privire repede pe foaia scris[, se duse]ntr-un col\ al od[ii, limba]i fulger[ro= pe vârful ar[t[torului drept, =terse ceva, scrise ceva =i iute]nchise albumul.

— Da nou[, duduc[Magdo, nu ne-ar[\i ce \i-a scris b[dia pe album? ziser[toate]ntr-un glas.

— Nu-i voie de v[zut isc[litura; dar dac[b[dia m[dezleag[de condi\ie...

— +i dac[te-a= dezlega, ai ar[ta? zisei eu, ne]nchipuindu-mi ce schimbase ea]n album.

— De ce nu?

— Ei bine, te dezleg, zisei eu, voind s-o pun]ntr-o]ncurc[tur[din care nu-mi trecea prin minte cum are s[scape.

Dete albumul Emiliei care citi cu glas tare versurile scrise.

— Cite=te =i isc[litura, zisei eu, când ajunse la sfâr=it.

Deodat[Emilia bufni de râs.

— Ce râzi, Emilio? cite=te!...

— Ci-chir-me-za..., silabisi Emilia râzând cu lacrimi.

Cichirmeza era un tip caraghios din copil[ria lor, =i bietul dl Georges fusese]nlocuit de Magda prin Cichirmeza!...

Ce vrei? Cu fetele e greu s-o sco\i la cap[t!

Peste pu\in, trebuia s[plec[m la Dumbrav[, unde urma s[lu[m masa de sear[=i unde Florica avuse grij[de a trimite mai dinainte toate cele trebuitoare.

— Hai, g[ti\i-v[de plecare! zise ea, adresându-se la to\i; am spus s[pun[caii.

— S[=tii, Florico, zise Magda, \inându-i calea =i vârându-=i fa\a pân[sub nasul Floric[i, s[=tii c[eu =i cu b[dia mergem c[lare la Dumbrav[; eu pe Pisicu\a =i b[dia pe Burdachi al lui +tefan: zi s[pun[=eile.

+i venind repede dinaintea mea =i atârnându-se u=or]n jos de amândou[clapele surtucului meu:

— A=a-i, b[die, c[mergem c[lare la Dumbrav[? zise ea, vârându-=i nebunatic =i piezi=, pân[sub nasul meu, mutra-i vesel[, de=teapt[=i]ntreb[toare.

— Mai r[mâne vorb[?! Cu mutra ta e=ti]n stare s[faci pe cineva s[ ]nghit[cuie de potcoav[.

}nh[\[pe Ana =i pe Antonia de dup[gât =i ie=i cu amândou[buluc pe u=[.

Dup[ea, dl Georges =i apoi toate celelalte.

Floricica r[mase la urm[.

— Floricico, n-ai s[râzi de o rug[minte ce am s[-\i fac?

— B[die, zise ea cu un fel de durere]n glas =i cu o dezn[dejde gale=[ ]n ochi, chiar dac-a= voi s[râd, n-am s[pot, orice rug[minte mi-ai face.

A=a n-o v[zusem pe Floricica niciodat[. }i prinsei capul]ntre palme, ca unui copil, =i,]ndreptându-i fa\a spre mine, o privii... avea ochii p[ienjeni\i de lacrimi.

— Floricico, zisei eu privind-o]n ochi =i urmând a \inea]ntre palme fa\a-i]ndreptat[spre mine, Floricico, m[tem s[b[nuiesc pricina st[rii tale suflete=ti; totu=i mi se pare c[Magda e o nebun[=i tu o proast[...

— B[die!... zise ea cu glas tremur[tor; =i, molatic,]=i l[s[fruntea s[-i cad[pe pieptul meu.

O s[rutai u=or]n cre=tetul capului.

— Floricico, Floricico! din toat[gama dragostei noastre curate, senine =i dumnezeie=ti, o singur[not[mai lipsea... N-ai putea s[-mi spui tu care?...

— Gelozia!... zise ea ridicând repede fruntea =i privindu-m[ ]nfl[c[rat — gelozia!...

— Nu, Floricico, te]n=eli... Prostia... +i pentru]ntâia =i cea din urm[dat[ ]n via\a mea strânsei]n bra\e pe aceast[femeie, s[rutând-o cu patim[pe amândoi obrajii... Era a=a de frumoas[!...

— +i ce rug[minte era s[-mi faci? zise ea atârnându-mi-se de gât cu ochii]nroura\i.

— Pentru ziua de azi s[nu schimbi nimic din]mbr[c[mintea ta.

— A=a-i c[\i-s drag[? zise ea =tergându-=i ochii cu dosul amânduror mâinilor; a=a-i c[m[iube=ti?

— Nebuno ce e=ti!

+i apucând-o de vârful urechii, m[pref[cui c[-i fac vânt pe u=[.

— Nebuno ce e=ti!... s[nu schimbi azi o iot[din]mbr[c[mintea ta.

Ie=i.

+i când r[m[sei singur, nu =tiu dac[durerea, dezgustul de via\[sau]mpietrirea ce]nso\e=te un trai f[r' de n[dejde n[v[lir[fiecare]n parte sau dac[toate deodat[puser[st[pânire pe sufletul =i inima mea...

“Adic[— m[gândeam eu — de ce soarta vitreg[, dac[ne-a]ndrumat via\a pe c[r[ri deosebite, n-a sf[râmat tot ea,]ncai, =i leg[turile ne]ndurate dintre dou[suflete nefericite? Sau poate voie=te soarta s[afle de la mine =i de la Floricica dac[,]n cump[na vie\ii, trag mai greu]ntocmirile omene=ti decât cele dumnezeie=ti? Doamne, Doamne!... — cugetai eu ca]ncheiere — pentru ce,]n rostul adânc al]n\elepciunii tale, ai mai z[mislit p[mântul cu puterea cuvântului t[u? +i dac[l-ai]ntrupat din nimica, oare,]n largul nesfâr=itului t[u f[r[de margini, nu g[seai un alt ad[post pentru casa de nebuni?...”

Pân[ce tot =i toate s[fie gata de plecare, luai albumul Floricic[i, care se afla din]ntâmplare pe mas[, m[r[sturnai]n col\ul =tiut al canapelei,]l deschisei...

A= vrea s[smulg din suflet icoana fe\ei tale
+i-a ochilor t[i raz[s[-mi par[c[s-a stins!
S[uit c[vreodat[te-am]ntâlnit]n cale...
De te-am iubit... s[-mi par[c[te-am iubit]n vis!!
Noianul ve=niciei a= vrea s[se deschid[
Imens, f[r[hotare, cu negre adâncimi,
+i-n bra\e de-ntuneric a= vrea s[m[cuprind[
Pe veci...

Magda intr[pe u=[ca o vijelie.

— Gata, b[die, hai!... =i m[ ]nh[\[de mân[.

— Du-te, te rog, Magdo, de spune femeii s[-mi scoat[mantaua pe cerdac, c[vin =i eu]ndat[.

Magda ie=i repede.

Pusei albumul pe mas[la locul lui.

}n o tr[sur[mare de cas[se suir[toate fetele;]ntr-un docar mic cât o g[oace de nuc[, tras de un cal b[trân, numai cât un =oarece, se suir[Floricica cu dl Georges; Magda pe Pisicu\a, b[ie\e=te, eu pe Burdachi, b[rb[te=te. Tr[surile apucar[ ]nainte, eu cu Magda]ncheiam mersul.

— S[r[mânem, b[die, mai]n urm[, c[m[ ]neac[colbul, zise Magda strunind pe Pisicu\a.

Burdachi]=i m[sur[, de la sine, pasul dup[al Pisicu\ei.

— Magdo, azi n-ai fost cuminte deloc, zisei eu privind]nainte, f[r[a-ntoarce capul.

— De ce, b[die?]ntreb[ea repede, f[când pe =a o mi=care, ca =i cum ar fi voit s[se a=eze cu fa\a spre mine.

— Pentru cuvântul c[azi, toat[ziua, ai fost un diavol]mpeli\at.

— Ei, =i?

— Ai sup[rat pe Floricica...

— Mai]ntâi, Floricica n-are nici o treab[cu mine, =i al doilea, dac[s-a sup[rat, ei bine, am s-o mu=c la Dumbrav[de vârful nasului =i am s-o dezmânii.

— A=a te]mpaci tu cu lumea?

— A=a m[ ]mpac eu cu Floricica.

— +i cu mine, dac[a= fi sup[rat, cum te-ai]mp[ca?

Simul[spre mine o mu=c[tur[ ]n aer, f[r[s[zic[nimic.

— E=ti pur =i simplu un c[\el primejdios, Magdo...

— Da]nger nu-s?

— +i chiar dac-ai fi, eu vrei s[\i-o spun asta?

— +i de ce nu?...

Hot[rât c[acest diavol de Magda]=i b[tea joc =i de mine; totu=i c[zui pe gânduri =i pân[la Dumbrav[nu mai schimbar[m nici o vorb[.

Când ajunser[m]n poiana Dumbr[vii, caii erau desh[ma\i pe lâng[tr[suri; mai deoparte, masa alb[ ]ntins[pe iarba verde; iar prin fâna\ul]nflorit al poienii, cuprins de umbra]nalt[a stejarilor,

fetele, care]ncotro, cu capetele goale, alergau dup[flori =i dup[fluturi alba=tri =i galbeni de sear[... Mi-nchipui c[n-a\i v[zut niciodat[un nebunatic stol de fete]ntr-un fâna\ ]nflorit... bine: atunci n-a\i v[zut nici un fâna\ de dou[ori]nflorit. +i zâna florilor =i toate zeit[\ile femeie=ti ale apelor =i ale p[durilor, pl[smuite de]nchipuirea p[gân[a celor vechi, au trebuit s[r[sar[din]nrudirea fermecat[dintre floare =i femeie... Totu=i acest cadru zugr[vit cu atâta m[iestrie de mâna]ntâmpl[rii era mânjit de... o pat[de untdelemn!! Cel pu\in dl Georges se hot[râse, de ast[dat[, s[nu fie, nici mai mult, nici mai pu\in, decât untdelemnul! }n tot cazul, pardesiul d-sale, lung sau, mai bine zis, scurt de la ceafa-i ro=ie pân[aproape de ciubotele d-sale tot ro=ii, b[tea]n floarea verzie a untdelemnului de m[sline grecesc!... Cel mult, dac[de sub mâneca pardesiului scotea capul la iveal[marginea sfioas[a man=etei sale de un alb f[r[cusur; iar din man=et[se ar[tau mâinile gr[sulii ale dlui Georges, ocrotite]mpotriva mu=c[turilor soarelui, vântului =i ale \ân\arilor, de ni=te m[nu=i Bismarck, adic[tot ro=ii... +i fiindc[diavoli\ele de fete fugeau, de nu le z[reai, dup[fluturi]n toate p[r\ile; =i fiindc[rotunjimea scurt[=i gr[sulie a dlui Georges nu era cl[dit[pe roate, apoi st[tea =i ea,]nfipt[ ]n mijlocul poienii, =i, cu o mân[, ce se silea s[par[ ]ndemânatic[, cerca s[vâneze, cu o baghet[fin[de abanos, fluturii din aer... La r[d[cina unui stejar, aproape]nmormântat[ ]n iarba]nalt[, =i]nflorit[, Floricica,]n rochia-i neagr[de m[tase u=oar[, st[tea culcat[cu capul rezemat pe mân[... Un gând dureros pe fruntea vesel[a naturii!...

Desc[lecai.

Magda se duse c[lare pân[lâng[Floricica =i, de c[lare,]i vorbi nu =tiu ce; Floricica se scul[=i Magda c[zu deodat[de pe Pisicu\a, drept]n gâtul Floric[i...

— Iu! auzii deodat[pe Floricica \ipând...

+i iute duse mâna la nas...

M[bu=i un râs nebun =i, râzând, m[dusei lâng[Floricica; Magda se =i amestecase printre celelalte fete dup[flori =i dup[fluturi.

— B[die, Magda a-nnebunit; m[roag[s[-i ajut s[descalec =i, dup[ce descalec[, se repede la mine =i m[mu=c[de nas... +i, m[rog, de ce râzi?...

— Râd, fiindc[niciodat[Magda n-a fost mai cuminte decât acum.

— Ce fel de cuminte, dac[m[mu=c[de nas?

— Tocmai fiindc[te-a mu=cat de nas! I-am spus c[te-a sup[rat purtarea ei de azi =i s-a hot[rât s[te mu=te de nas, ca s[te dezmânie, =i te-a mu=cat; mai cuminte, ce vrei?

— Putea s[m[s[rute.

— Magda mu=c[, nu s[rut[, zisei eu senten\ios.

Un vânt care se isc[din senin =i câ\iva nori aduna\i]n prip[la sfat deasupra capetelor noastre ne gr[bir[masa =i ne scurtar[=ederea]n Dumbrav[, pe care, de altmintrelea, ne hot[râsem s-o mân[m pân[noaptea pe lun[... Du=mani ai poeziei vie\ii se g[sesc, de multe ori, =i]n aer!

Cu aceea=i regul[ca la venit, ne]ntoarser[m devreme acas[.

Seara, ceai =i sindrofie.

Dl Georges, cu o v[dit[iscusin\[=i mândru oarecum de]ndemânarea =i des[vâr=ita-i destoinicie,]njghebase cu fetele jocuri de “societate”, pe care le vrâsta, din când]n când, cu câte o bosc[rie cu o batist[, cu un gologan, cu c[r\ile de joc... =i mai ales cu c[r\ile de joc!!...

Magda, cuprins[de o melancolie pref[cut[=i ghidu=[, de te umfla râsul, se a=ezase dinaintea pianului =i *scherzando, andante, staccato, veloce, con brio...* se alinta cu degete u=oare pe clapele albe =i negre ale pianului =i, din gamele-i nebunatice =i stâlcite, sim\irea nu lipsea!... Magda era tipul des[vâr=it al femeii, care, sub forme u=oare =i nestatornice, ascunde]n\elesuri temeinice =i adânci!...

Floricica, plecat[sub lumina l[mpii pe o catifea vi=inie,]=i cosea pe dânsa gândurile cu fire de aur...

Eu?... Eu st[team r[sturnat =i lini=tit]n col\ul =tiut al canapelei =i, prin norii viorii ai fumului de \igar[, m[sileam s[p[trund]n adâncul dep[rtat al lumii de gânduri ce fr[mânta poate atâtea capete vesele =i]nflorite sau melancolice =i vis[toare...

“...Acela=i cap]l pleci =-acum
    Pe mâna-\i de copil;
+i-ntip[rit e-n umbr-acela=i
    Dumnezeiesc profil!
. . . .
+-acum din visu-\i te de=tept
    Cu-aceea=i s[rutare;
+-acela=i rumen trandafir
    Pe fa\a ta r[sare!...”

Cugetam eu privind pe Floricica cum st[tea plecat[=i cum, pe fundul de lumin[, era s[pat]n linii de umbr[profilul ei dumnezeiesc!...

Cu toate acestea, cum era ea de cufundat[ ]n acul =i a\a ei... mi se p[rea c[v[d pe Venera]mpletind la col\un...

— Unde \i-e albumul, cuconi\[Floricico?]ntrebai eu de departe — te rog s[mi-l dai, c[am s[-\i scriu ceva pe el; cine =tie dac[voi avea prilejul de a-\i mai face versuri de acum]nainte; mâini plec pe coclauri =i...

— +i ai s[te]ntorci iar pe aici, zise ea oprindu-=i acul la mijlocul unei]mpuns[turi =i]ntorcând capul spre mine.

— Dac[nu m[ia dracu, poate...

Magda se =i sculase repede de la piano, luase albumul de pe mas[=i mi-l pusese pe genunchi]mpreun[cu un creion mic.

— Numai te rog, zise Floricica, s[faci bine s[nu-mi scrii vro ghidu=ie, cum ai totdeauna obiceiul de a-mi scrie pe albumul meu.

— Nu, nu! de ast[dat[m-am hot[rât s[fiu foarte serios...

Magda]=i relu[locul la piano, Floricica sfâr=i]mpuns[tura]nceput[=i-=i urm[lucrul, dl Georges scotea cordele pe nas, fetele c[scau gura, eu... f[ceam versuri...

IDEAL PIERDUT

Ai, desigur, ochii negri, gura mic[, nasul fin,
+-un oval t[iat cu art[de vrun maestru divin!

Mersul t[u,]nf[\i=area, trandafirii de pe buze
Mi-amintesc pe cea mai dulce dintre cele nou[Muze.

Tot ce vede ochiul, gândul,]n cereasca ta f[ptur[,
Mai presus m[-nfioreaz[, decât tot ce e-n natur[!

Ah! A= pune firmamentul sub picioare-\i pedestal...
+i s[fac — a= vrea — din tine str[lucitu-mi ideal!...
+i a=a cum te-ar]ncinge nimbul t[u dumnezeiesc,
O]ntreag[ve=nicie a= voi s[te privesc!...

Decât spinul, Floricico, cre=te ve=nic lâng[roz[,
Poezia =chiop[teaz[=i se schimb-ades]n proz[...

E=ti frumoas[, Floricico... O minune-ntre minuni!...
Las[dracului andreaua... Nu cârpi seara col\uni!...

Magda citi cu glas tare, =i strofei din urm[ ]i d[du o intona\ie a=a de natural[, =i la: “Nu cârpi seara col\uni”, d[du cu dosul mâinii o a=a de m[iastr[lovitur[peste catifeaua Floric[i,]ncât zbur[biata catifea tocmai]n fundul od[ii.

Se stârni un colosal hohot de râs, iar bietul dl Georges r[mase la mijlocul unei bosc[rii]ncepute.

— Vezi, b[die, c[iar mi-ai scris ghidu=ii pe albumul meu? Dac[-s eu nebun[=i \i-l dau!...

A doua zi diminea\[, =i eu =i Pisicu\a apucar[m drumul muntelui...

SPRE NICHIT

CUPRINS

... A doua zi, diminea\[, când por\ile ce str[juiau intrarea din câmp]n ograda Floric[i se]nchiser[, scrâ=nind]n urma mea cu neunse =i hrentuite]ncheieturi de fier ruginit, mi se p[ru c[ceva ascu\it m[ ]n\eap[ ]n suflet, sau ceva greu =i]nalt]mi cade pe spate, =i c[r[suna a sec din lumea aceasta tocmai]n lumea cealalt[!...

+i cum m[suram eu sau, mai bine zis, cum m[sura Pisicu\a, la gebea, drumul plin de colb, de pe care soarele, de o suli\[ ]nalt pe ceruri, nu sorbise]nc[umezeala dimine\ii, toate lucrurile, sub ochii mei, luau]nf[\i=[rile aiurite din lumea cealalt[. Soarele, ce plutea]n albastrul adânc =i p[ienjenit de cea\[al bol\ilor cere=ti, se uita parc[chiorâ= la mine cu]n\epenirea lucie =i sticloas[a unui ochi de mort]nfipt =i]ncremenit]n umbra dep[rtat[a orbitei sale vinete =i reci; arborii rari de pe marginea drumului,]n neclintita lor]nsufle\ire, trimiteau parc[din]n[l\ime, cu =oapte de frunze =i de vânt, ultimul “r[mas bun” celui ce c[lca pentru cea din urm[oar[hotarele a=ezate]ntre cele dou[lumi; adierile r[coroase =i u=oare din r[s[rit]mi atingeau fa\a =i treceau pe fruntea mea ca fâlfâitul rece =i fioros de aripi fantastice ale unui stol de lilieci cu zbor negru, iute =i t[cut; florile câmpului m[priveau ca atâ\ia ochi ro=ii ai duhurilor pustiului. Pisicu\a, str[b[tând parc[drumul]nalt al celor nou[v[mi, mi se p[rea c[merge pe o cale]ngust[numai cât o muchie de cu\it =i, hipnotizat de eterna leg[nare a pasului ei, a=teptam pe fiece minut s[m[pr[bu=esc]n noianul gol =i f[r[fund de sub picioarele mele... Fiin\a mea se topise, se idealizase =i, ca un fir de a\[f[r[sfâr=it, mi se p[rea c[sufletul meu se deap[n[lung]n urma mea...

“S[rmane om, s[rmane lut netrebnic =i pieritor!... cugetam eu mergând la gebea. Pentru ce, adic[, cel ce te-a pl[smuit a mai]nveninat atomul nimicniciei tale cu n[zuin\e vecine cu nebunia?... +i dac[, din noroiul]n care te-a]nmormântat pân[la gât, \i-a]ng[duit s[ridici capul =i s[ ]ndrep\i, arare, ochii t[i spre ceruri, pentru ce, lâng[o clip[de sublim, a a=ezat o eternitate de ridicol? Pentru ce, cu descântece =i cu vr[ji dumnezeie=ti, s[se sape pr[p[stii f[r[fund =i f[r[de margini]ntre dou[s[rut[ri; =i pentru ce,]nc[,]ntre dou[inimi]ndr[gostite, s[se ridice, ca un zid de o\el, o ieftin[formul[sacramental[? +i, mai la urm[, pentru ce?...”

}ntorsei capul =i privii]nd[r[t...

Prin cerdacul larg din fa\[, st[pâna de cas[nu mai treb[luia nimic... }n hain[alb[de diminea\[=i cu capul slobod]nv[luit]n o grimea tot alb[cu \ur\uri mici de m[rgele ro=ii pe margine, f[cuse unghi drept din bra\u-i alb, rotund =i gol pân[la cot; cu palma-i diafan[pusese despre soare o mic[perdea trandafirie privirii; cu cel[lalt bra\, s[pat]n marmur[vie, st[tea rezemat[de balustrada cafenie a cerdacului =i, nemi=cat[, privea]n zarea dep[rtat[a drumului... O mai frumoas[cariatid[nu se putea]nchipui... +i din soare nici o raz[nu se mai desprinse, =i de pe ceruri nici o stea nu se mai mistui... Cel mult dac[dep[rtarea sorbea treptat]n adâncurile sale chipul alb al Floricic[i, desprins]nc[de pe zare =i]ncremenit]n aureola de lumin[\esut[ ]n jurul ei de razele de aur]n pulbere ale soarelui curat de diminea\[... Ridicai]n aer imensa mea p[l[rie neagr[=i de trei ori o]nchinai, ca pe un steag cernit,]nspre apus... Din cerdacul larg din fa\[fâlfâi ca r[spuns =i de trei ori se]nchin[spre r[s[rit, cu nestatornice forme de vânt, faldurii molatici =i ro=ii ai unei batiste sub\iri... =i dep[rtarea smulse soarelui o raz[=i golul]nghi\i cerului o stea... Iar]ntre apus =i r[s[rit, o adânc[mare de]ntuneric se l[\i... Dincolo de marginile r[s[ritene ale acestei m[ri, se]ntindea taina nesfâr=it[a lumii celeilalte...

“S[rmane om, s[rmane lut netrebnic =i pieritor! cugetam eu,

leg[nându-m[la gebea prin lumea sub\ire a umbrelor. Pentru ce adic[?...”

+i drumul de sub copitele Pisicu\ei r[sun[a sec =i a hodorogit... Intrasem pe un pod ce t[ia de-a curmezi=ul peste Bistri\a. Nu =tiam nici ce pod era acesta =i nici]ncotro ducea. Deoarece]ns[mar=rutul]l l[sasem cu totul pe seama Pisicu\ei, nu c[utai s[m[dezmeticesc unde m[aflu; m[mul\umii doar s[opresc la mijlocul podului statua mea ecuestr[=i, din aerul]nalt, s[-mi las =i gândul =i privirea s[lunece un minut pe cursul fug[tor al undelor... +i dac[niciodat[n-ai avut fie b[rb[\ia, fie fantezia de a-\i scutura de pe suflet =i de pe inim[prostiile omene=ti, dup[cum un arbore, la suflarea vântului,]=i scutur[foile sale netrebnice =i seci, atuncea, desigur c[n-ai r[mas,]ntotdeauna, decât ceea ce e=ti: o p[c[toas[“fiin\[superioar[“, un nemernic “]mp[rat al F[pturii”... +i nu te-ai sim\it, prin urmare, nici topindu-te sub o raz[de soare sau o mângâiere de vânt, nu te-ai putut nici]ntrupa]n norul alb, ce plute=te pe]nalte =i albastre aripi de v[zduh... Nu te-ai sim\it, cu alte cuvinte, o clip[m[car, trup din trupul =i suflet din sufletul larg al naturii!... A sta suspendat]n aer =i neclintit deasupra unui curs de ap[, ce lunec[gr[bit sub picioarele tale, a porunci, cu puterea voin\ei tale, gândului s[-\i]ncremeneasc[ ]n suflet =i sângelui s[-\i]nghe\e]n vine, a opri]n sânul t[u b[t[ile pripite ale ceasornicului incon=tient, ce-\i socote=te ne]ndurat clipele scurte ale vie\ii, a te preface]n cremene]nsufle\it[sau]n fiin\[de cremene, a pricepe cu sim\ul poten\iat al urechii tale susurul colosal =i nehot[rât al imensului curs de via\[ce]nsufle\e=te vinele lucrurilor, a sta tu singur neclintit]n universala lunecare a totului c[tre nesfâr=it...

“Cât e de dulce, cugetam eu, s[ai, din când]n când, câte un minut, m[car, de sublim[nebunie!”

+i cum st[team eu pironit cu privirea pe spatele goale =i fug[toare ale unei =[galnice unde, ce se sc[lda cu o neru=inat[nevinov[\ie]n razele soarelui, deodat[totul se opri; Firea]ncremeni

pe loc =i statua mea ecuestr[, cu pod cu tot, o plec[la goan[pe cursul Bistri\ei la deal! Clipa neclintit[a eternit[\ii mele se topi]n v[zduh, izvorul de via\[vie deveni putrejune, hlamida dumnezeirii]mi c[zu de pe umeri... Iar la capra dimpotriv[a podului, un individ cu fa\a]mbujorat[de somn, r[s[rit]n calea mea dintr-un fel de cotenea\[de scânduri, cu un soi de obraznic[oficialitate]n mi=c[ri,]mi f[cu semn s[m[opresc =i, f[r[nici o “bun[diminea\a” sau “cale bun[“,]ntinse]nspre mine mâna ruginit[=i-mi ceru 12 bani.

— Pentru ce?]l]ntrebai eu, =i de ce numaidecât 12 bani?

— Brudina, cucoane; câte doi bani de fiecare picior de vit[,]mi r[spunse el scurt =i hursuz.

+i dup[ce m[ ]ncredin\ai, num[rând cu]ngrijire, c[eu =i Pisicu\a la un loc aveam tocmai =ase picioare de vit[, scosei 15 bani =i, dându-i somnorosului meu individ:

— |ine, prietene; iaca 15 bani; n-am 12 potrivi\i. Trei bani r[mân ca pl[ti\i pentru un picior =i jum[tate de vit[, pe când m-oi]ntoarce.

Lucrul se p[ru de tot firesc omului meu care, ab[tând cu o veche obi=nuin\[clapa degetelor peste bie\ii mei gologani,]i]nmormânt[iute]n fundul ruginit al palmei sale =i, f[r[nici o ceremonie sau “drum bun”,]mi]ntoarse spatele, intr[ ]n culcu=ul s[u =i trase dup[sine, cu zgomot hodorogit, u=a de scânduri uscate a cotene\ii sale. Eu d[dui c[lcâie Pisicu\ei =i-mi c[utai de drum.

+i fiindc[ideile mari au la r[d[cina lor, mai totdeauna, lucruri mici:

“Ce nesocotin\[, m[gândeam eu foarte serios, pe capul cârmuitorilor no=tri!... De le venea lor]n minte s[a=eze biruri nu numai pe câte capete, ci, mai cu seam[, pe câte picioare de vit[sunt]n \ara aceasta, ce nesecate izvoare de aur ar fi mai curs]n vistieriile largi ale scumpei noastre patrii!...”

+i, leg[nat, cu desagi cu tot, ca o limb[de ceasornic, de eterna gebea a Pisicu\ei, scurtam]ncet =i f[r[\int[drumul c[tre necu-

noscut... Iar de prin]ndoiturile posomorâte =i adânci ale imensului amfiteatru alb[striu al mun\ilor din dreapta, negurile albe se ridicaser[=i se mistuiser[ ]n v[zduh =i,]n locul lor, o nesfâr=it[=i sub\ire re\ea viorie de aburi auri\i se a=ternuse peste marea fr[mântat[, parc[de valuri, a br[detului negru-verde, ce umplea cercul vederii, de jos de la p[mânt pân[la hotarele senine din]naltul cerului... Din vale =i de pe stânga se furi=au pân[la mine sclipirile scurte =i fug[toare ale Bistri\ei, ce luneca gr[bit[, când r[sf[\ându-=i goliciunea sub razele, acum iu\i, ale soarelui, când aruncându-=i peste umeri haina \esut[din umbra tainic[a luncilor tinere de s[lcii =i de arini.

Mersesem trei ceasuri f[r[oprire =i atât eu cât =i Pisicu\a sim\eam nevoie de odihn[. +i fiindc[Pisicu\a, iubitoare de singur[tate ca =i mine, descoperise sau alesese, poate]nadins, un drum, pe marginea c[ruia nici cas[, nici crâ=m[nu se pomenea, m[hot[râi a petrece ceasurile de ar=i\[ale zilei =i a-mi face popasul obi=nuit]n nenum[ratele ad[posturi de umbr[verde =i t[inuit[, pe care singuraticele]mprejurimi mi le puneau la]ndemân[. Cârnii la stânga =i scoborâi]n umbra adânc[a unei tinere lunci de arini de pe malul Bistri\ei.

}ntr-o poian[mic[a=ternut[cu o iarb[scurt[, deas[=i de-un verde ginga= =i parc[anume s[pat[ ]n semicerc]n desi=ul arinilor, deasupra =i pe marginea]nalt[a malului Bistri\ei,]mi a=ezai conacul meu de zi. Desching[i tafturii Pisicu\ei =i-i luai povara din spate; iar pân[ce s[a=ez eu =aua =i desagii la r[d[cina unui arin, Pisicu\a =i lu[o baie de spate =i de coaste]n iarba verde =i r[coroas[a poienii; se scul[iute, se scutur[plin[de mul\umire =i, vârându-=i botu-i negru =i fin]n iarba fraged[,]ncepu a pa=te. +i fiindc[pildele bune trebuiesc urmate,]mi lep[dai =i eu hainele, m[vârâi]n ap[=i, apoi, fiindc[din anumite]mprejur[ri, nu puteam]mp[rt[=i cu Pisicu\a fragedul ei prânz, desf[cui desagii =i m[pusei]n cale s[-mi stâmp[r =i eu foamea care, dup[baie mai ales,]ncepuse a deveni ne]ndurat[. B[gai de seam[ ]ns[c[desagii mei suferiser[o infrac\iune, dar c[ho\ul,]n loc s[ieie,

pusese ceva. Astfel, g[sii]nl[untru un mare pachet cu]ngrijire f[cut =i frumos legat, deasupra c[ruia sta scris ca moto: “poft[bun[“. }n pachet, pui frip\i, ou[r[scoapte, pr[jituri, pâini=oare mici =i rotunde de cas[, mere domne=ti... Dintre mere, unul singur era]nvelit frumos]ntr-o hârtie ro=ie, sub\ire, =i legat cruci= cu o]ngust[cordea aurie,]ntocmit[deasupra]ntr-un mic =i foarte me=-te=ugit fiong.

“A= prinde r[m[=ag,]mi zisei]n gând, c[acest m[r e pus de diavolul de Magda!”

+i nu m[ ]n=elai; când dezlegai cordeaua =i desf[cui]nveli-toarea, g[sii]nl[untru un mic =i cochet p[trat de hârtie alb[, pe care sta scris: “de la Magda”...

“Hot[rât,]mi zisei eu, c[acest diavol de Magda nu m[sl[be=te nici]n lumea aceasta...”

+i mu=cai cu furie din m[r...

Iar din lumea aceasta, mi se p[ru c[aud pe Magda \ipând tocmai din lumea cealalt[.

De câte ori]nchipuirea nu]ntrupeaz[n[lucirile de=erte ale sufletului!...

+i nu =tiu pentru ce, cum mâncam eu ou[le r[scoapte, mi se p[reau c[-s moi =i c[utam, prin urmare, s[ies la cap[t cu ele dup[metoda analitic[a dlui Georges; cu vârful a dou[degete desf[ceam foarte artistic de pe ciolane carnea de pui frip\i, iar ciolanele,]n mod incon=tient, le]n=iram pe iarb[, ca pe marginea unei farfurii; t[iam foarte elegant m[rul]n patru felii =i]nc[=i mai elegant despoiam feliile de coaj[; ba, fu un moment când mi se p[ru c[miros a piele ruseasc[, c[vârfurile muste\ilor mi se suiser[deasupra n[rilor =i c[,]n locul s[lbaticului meu p[r, mi se]ntinsese pe cre=tet luciul pustiu =i gol al cheliei. }mpinsei =i zvâr-lii]n toate p[r\ile =i din toate puterile, cu mâinile =i picioarele, coji de ou[, coji de mere, ciolane de pui; ba, cu o]ndemânare c[p[tat[de copil, mi se pare c[trimisei, cu vârful ciubotei, toc-mai]n mijlocul Bistri\ei, vreo dou[pr[jituri =i vreo câteva pâini-=oare pentru pe=tii care, din fundul apei, holbau, poate fl[mânzi,

ochii la mine... Oricum, mâncai, m[s[turai, =i, mai presus de toate, r[m[sei cu]ncredin\area c[, a=a cum m[g[seam, eram totu=i destoinic de cea mai aleas[=i mai]nalt[educa\ie...

“+i, cu toate acestea, de câte ori, m[gândeam eu legând desagii la gur[, de câte ori biata maic[-mea, D-zeu s-o ierte, nu m-a plesnit cu lingura =i cu furculi\a peste mân[=i peste gur[!”

Ca chestie de prevedere, priponii pe Pisicu\a de r[d[cina unui arin; la tulpina altuia,]mi a=ezai desagii drept pern[, m[ ]nf[=urai]n mantaua mea imens[,]mi]ndesai p[l[ria peste urechi =i m[lungii perpendicular pe cursul Bistri\ei... E a=a de dulce s[chemi somnul]n murmurul apelor,]n r[coarea verde a luncilor, sub mângâierile moi ale vânturilor!... +i totdeauna m-am mirat cum de n-a tr[snit prin minte nici unui rege sau]mp[rat s[cerceteze cam unde s-ar putea g[si cheia tuturor fericirilor!?... Ce frumos ar fi]nlocuit ei atunci coroanele lor de nestemate cu o larg[=i neagr[p[l[rie colb[it[; ce lin n-ar fi str[b[tut ei poate la gebea pe spatele vreunei Pisicu\e meleagurile pustii ale bunului D-zeu, cu cât[d[rnicie nu le-ar fi pus d[t[torul de toate, la]ndemân[, ciupercile mun\ilor =i apa limpede a pâraielor; ce dulce nu s-ar fi leg[nat ei]n visuri fericite cu capul pe bolovani sau pe desagi; ce saltele moi de iarb[verde nu =i-ar fi a=ternut ei spre odihn[!... Decât vezi! când te umfl[prostia]n spate, las’ pe ea, c[te suie pân[=i pe treptele cele mai de sus ale cârmuirii popoarelor!...

+i cum mijeau ochii mei p[ienjeni\i =i pe jum[tate acoperi\i de pleoapele-mi grele de somn, mi se p[rea c[Bistri\a curgea pe sub marginea r[sfrânt[a p[l[riei mele =i, curgând, mi se p[rea,]n fantasmagoria dintre vis =i aievea, c[m[târ[=te, cu mal cu tot, pe cursul ei la vale...

“O! dac-a= =ti c[un destin
Spre-acela=i \el ne mân[,
M-a= arunca-n al vostru sân
+-am merge]mpreun[...”

Cugetam eu cu privirea a\ipit[pe lunecarea gr[bit[a undelor ei =i cump[nindu-m[pe hotarele dintre somn =i trezie.

Pleoapele-mi c[zur[grele peste ochi ca o perdea neagr[cu flori de lumin[trandafirie... adormii.

Când m[de=teptai, soarele p[=ise de mult peste meridian[=i umbrele luncii,]mpinse de lumina razelor lui,]naintau, lungindu-se,]ncet spre r[s[rit; c[ldura zilei era covâr=itoare =i nu]ndr[znii s[p[r[sesc r[corosul meu ad[post de umbr[=i verdea\[; cel mult dac[, amândoi, eu =i Pisicu\a, ne desf[tar[m ca doi ferici\i, mai bine de o jum[tate de ceas,]n undele alb[strii de cristal rece =i curg[tor ale Bistri\ei; iar]n timp ce eu, dup[baie, u=uram desagii de ultimele merinde, Pisicu\a scotocea =i ea, pe ici pe colea, iarba r[mas[prin]ndoiturile mai adâncate =i mai umede ale poienii. Când soarele fu la trei p[r\i din drumul s[u pe ceruri =i sta s[cump[neasc[dincolo de piscurile dep[rtate =i viorii ale Mun\ilor Calului, aruncai =aua =i desagii pe spatele Pisicu\ei,]nc[lecai, suii dâmbul =i apucai drumul de coast[, ce taie spre miaz[zi.

Nu =tiu cum vor fi al\ii; cât despre mine, =tiu atâta, c[pierd m[sura timpului, de]ndat[ce r[mân pe voia slobod[a pornirilor mele de s[lbatic, când, adic[, biruit de dragostea ne]nfrânat[a singur[t[\ii,]mi =terg urma dintre oameni =i m[mistui, sub]mboldirile ei,]n necunoscutul larg al naturii, ca o frunz[mânat[de nestatornicia vânturilor. +i soarele poate prea bine tivi cu aur marginile rupte ale nourilor, ce se]ntind]n fâ=ii lungi deasupra apusului s[u; poate prea lesne st[pânitorul zilei s[dispar[ ]n noianul de fl[c[ri, ce se aprinde pe hotarele dintre amurgul nostru =i aurora altor lumi; umbrele se pot ridica din adâncuri =i pot arunca lin\oliul lor mohorât peste z[rile f[r[sfâr=it ale r[s[ritului; chiar vârful p[l[riei mele, suit pe picioarele de umbr[de=irat[ale Pisicu\ei,]=i poate trimite chipul s[u bo\it din \ara apusului, plin[de]ntuneric, tocmai]n]mp[r[\ia trandafirie =i dep[rtat[a zorilor... F[ptuitorul a toate]=i poate, mult =i bine,]nvârti ca o sfârleaz[ ]ntre degete universul s[u]ntreg]n golul orb al adâncurilor,

toate se pot... Sufletul meu singur nu e]n stare s[aud[=i s[priceap[scâr\âitul fantasmagoric, cu care timpul]ntoarce, din fundul ve=niciei, cheia colosal[=i ruginit[a F[ptuirii... Iat[pentru ce, cum mergeam eu pe spatele Pisicu\ei ca un sac umplut cu gânduri, nu prinsei de veste nici când soarele scoborâse treptele v[zduhului spre lumea cealalt[, nici când mun\ii de pe dreapta m[ ]nmormântaser[ ]n umbra lor posomorât[, nici când luceaf[rul de sear[ ]=i \intuise]n negrul alb[striu al cerului chipul s[u viu de lumin[scânteietoare, nici când “regina nop\ii moart[“ pe n[s[lie de nouri albi]ncepuse a pluti pe c[ile de=erte ale umbrelor]nalte... M[oprii]n drum =i c[utai]mprejur... t[cere, noapte =i pustiu... Cel mult, dac[de prin cositur[câte un greier rar mai \ârâia a noapte =i a târziu... Totu=i, mi se p[ru c[, de pe dreapta, str[bate, din desimea neagr[a p[durilor, pân[la mine, pâlpâitul dep[rtat =i ro=iatic al unei fl[c[ri]nghi\ite]n r[stimpuri de]ntunericul des al nop\ii... }ntr-acolo f[cui din frâu Pisicu\ei chip s[apuce, =i]ntr-acolo apuc[=i ea. Dup[pu\in, izbutii s[ies pe pip[ite din desi=ul]ncâlcit al p[durii]n lumini=ul unei poieni,]n care, pe cât putui deocamdat[deosebi din dep[rtare, trei oameni treb[luiau nu =tiu ce]mprejurul unui foc; un câine se]ns[rcina s[-mi vesteasc[sosirea =i, sculându-se iute de unde st[tea — se vede — lungit, se repezi, l[trând furios,]naintea Pisicu\ei =i n[zui s-o apuce de bot; dar Pisicu\a ridic[capul =i câinele mu=c[aerul;]ncerc[s-o atace pe la spate, dar o copit[cu m[iestrie =i la timp]ndreptat[ ]mpotriva]nc[p[\ânatului du=man]l f[cu s[se rostogo-leasc[schiol[l[ind, =i cu aceasta s[ ]nceteze =i ostilit[\ile. Eram acum lâng[foc =i lâng[oameni, care se preg[teau poate s[vin[ ]n ajutorul câinelui lor.

— Bun[vremea, oameni buni, zisei desc[lecând =i adresân-du-m[ ]ndeosebi unui mo=neag lung, verde =i drept, care, stând]n picioare, scurgea dintr-un ceaun apa clocotit[,]n care fersese ni=te drele =i ni=te urechiu=i.

— Mul\umim d-voastr[, r[spunse el scurt, aproape f[r[a m[privi =i rostogolind]ntr-o mare strachin[de lut drelele =i urechiu=ile fierte, din care ie=eau aburi fierbin\i. Na, m[i Ghi\[, =i ia vezi =i tu de m[m[lig[, zise el, dând ceaunul unuia dintre fl[c[uani. +i tu, m[i |âlic[, ia mai]nchipuie ni=te usc[turi pentru noapte.

+i pân[ce Ghi\[s[a=eze ceaunul de m[m[lig[pe cap[tul unei cujbe,]ntr-o baie de fl[c[ri, pân[ce |âlic[s[vin[târând dup[el o]ntreag[p[dure de vreascuri =i de usc[turi, eu luai =aua =i desagii din spatele Pisicu\ei =i o priponii de un \[ru=, mai deoparte]n largul poienii.

— Iaca a=a, mo=ule, zisei eu, venind lâng[b[trân, cu voie, f[r[voie, dar pentru noaptea asta o s[fiu musafirul d-tale.

— Voia la d-voastr[, domni=orule, r[spunse mo=neagul, sco\ând din ni=te desagi, ce st[teau mai deoparte, o c[p[\ân[de usturoi =i preg[tindu-se a-i ucide c[\eii]ntr-o sc[fi\[de lemn, cu o piatr[lung[rea\[, groas[=i rotund[ca un pisoi. Dar, dac[nu vi-i cu sup[rare,]ncotro merge\i d-voastr[la vremea asta =i pe locurile aistea, domni=orule?

— Drept s[-\i spun, mo=ule, a= putea s[-\i spun de unde viu, dar unde m[duc mai bine ai putea s[=tii d-ta sau Cel-de-Sus.

Mo=neagul se opri un moment din cur[\it c[\eii de usturoi =i m[privi nedumerit, f[r[s[-mi r[spund[.

Apoi adresându-se lui Ghi\[:

— Ia vezi, m[i Ghi\[, de cea m[m[lig[=i-o f[mai mare; =i tu, m[i |âlic[, ia vezi de vreo dou[brazde mai zvântate s[facem un a=ternut pentru dumnealui.

— Mul\umesc, mo=ule, mul\umesc; o s[ ]mp[rt[=esc =i cina =i o s[dorm =i pe a=ternutul d-tale; dar, dac[nu te superi, ai putea s[-mi spui cum te cheam[=i de unde e=ti?

— Apoi, domni=orule, noi suntem tocmai de pe lâng[Or[=a =i mie-mi zic Alisandru Co=oflea\[. Am venit aici dup[oleac[de iarb[pentru viti=oarele noastre, c[pe la noi nu s-a prea f[cut vara asta, =i-i scump[de tot.

— +i fl[c[uanii sunt b[ie\ii d-tale?

— Ai no=tri, domni=orule, =i mai sunt acas[vreo cinci mai m[run\ei!...

— S[-\i tr[iasc[, mo=ule; d-apoi =tii c[te \ii bine? Ai =i mai m[run\ei?...

— Apoi d[, dac[d[D-zeu, ce s[facem?

— D-zeu =tie ce face, mo=ule, d[cui trebuie =i cui poate.

— A hi, domni=orule, r[spunse mo=neagul, muncindu-se =i izbutind,]n sfâr=it, s[ucid[cu pisoiul un c[\el mai]nd[r[tnic de usturoi. +-apoi toate ar hi cum ar hi, dar ne m[nânc[angaralele, c[tare s-o mai]nmul\it de la o vreme]ncoace. }i greu de tot, domni=orule,]ncotro te]ntorci.

— Ce s[faci, mo=ule? La lume sub\ire, nevoi multe.

— C-apoi bat-o pustia de lume, c[tot mai bine era mai de demult.

— Cine zice altfel, mo=ule? decât, vezi d-ta, roata lumii se]nvârte=te, =i noi cu dânsa.

— He, hei! domni=orule, bine-ar fi dac[s-ar]nvârti; da, vezi d-ta, c[nu se]nvârte=te, o-mpiedicat-o nu =tiu cine =i merge de-a s[niu=ul: cei de deasupra, tot deasupra, =i cei dedesubt, tot dedesubt, r[spunse mo=neagul aducând pe fundul sc[fi\ei usturoiul ce se ridicase, la pisat, pe marginile ei. +-apoi bat-o]ntunericul de roat[, zise el sculându-se de jos, c[prea te curm[-n dou[când te-apuc[dedesubt... Da, de... Se vede c[ce-a orânduit D-zeu minte de om nu poate s[desfac[,]ncheie mo=neagul luând cu degetul din usturoi =i gustându-l de s[rat.

Pe fundul de lumin[, se desprinde din noapte]nf[\i=area zburlit[a unei c[pi\e de fân, ce p[rea c[merge singur[. Când c[pi\a sosi lâng[noi =i se rostogoli mai la o parte, |âlic[r[s[ri de sub dânsa]n picioare, cu p[l[ria turtit[=i plin de paie de sus pân[jos. Ghi\[, cu pieptul desf[cut =i ro=, cu fa\a dogorit[=i asudat[de c[ldura focului, r[sturn[=i el, pe o n[fram[alb[, din ceaunul negru, o mare =i fierbinte m[m[lig[oache=[. Mo=neagul se trase

mai deoparte,]=i sp[l[mâinile =i le =terse de poala c[m[=ii, apoi, descoperindu-=i capul, se]ndrept[cu fa\a spre r[s[rit, r[mase un minut]n picioare =i neclintit,]n b[taia mi=c[toare =i ro=iatic[a focului, =opti ceva din buze,]=i f[cu trei cruci smerite =i mari =i, luând strachina cu drele =i urechiu=i =i sc[fi\a cu usturoi, veni de se a=ez[pe iarb[lâng[n[frama cu m[m[lig[. Fl[c[uanii se a=ezar[=i ei]mprejur, cu p[l[riile pe cap, f[r[s[se spele, f[r[s[-=i fac[cruce...

+i-mi trecu,]n o singur[clip[, pe dinaintea min\ii adânca prefacere =i nestatornicie a lucrurilor...

“Progres... regres...” cugetam eu pi=când din m[m[lig[=i c[utând loc =i pentru dou[degete ale mele printre cele vreo cincisprezece, spre a muia =i eu o urechiu=[ ]n mojdeiul prea s[rat din fundul sc[fi\ei...

Oricum, dar Ghi\[, mai ales, avea ceea ce s-ar putea numi,]n unele]mprejur[ri, “pitorescul mânc[rii”. Cele patru degete \apene ale dreptei sale, ab[tute =i mai \ap[n]n jos pe podul palmei, se]nfigeau cu]ndemânarea unei vechi obi=nuin\e =i, ca un hârle\ viu, numai atâta surpau din malul m[m[ligii, cât era de nevoie ca s[alc[tuiasc[din d[râm[tur[, cu tiparul palmei, un g[l[tu= lung =i rotund =i destul de gros, pe care,]nso\indu-l de câteva drele sau urechiu=i muiate]n mojdei,]l arunca, f[cându-i vânt,]n pustiul gurii sale, unde fiin\a lui se mistuia f[r[de urm[... Cel mult dac[pere\ii gâtului se]ntindeau]nainte =i se fereau]n l[turi din cale-i, spre a-i deschide drum mai larg spre pântecele adânc al lui Ghi\[. +i dac[ochii lui Ghi\[l[crimau sub ap[sarea, =i dac[fa\a lui Ghi\[se]nro=ea sub truda]nghi\itului, toate aceste nu puteau fi socotite decât ca dovada unei lupte voinice=ti dintre Ghi\[=i g[l[tu=; iar un gogâl\ ]n[du=it =i la r[stimpuri deopotriv[de scurte era singura]n=tiin\are c[strâmturile gâtului au fost biruite...

Rupsei o bucat[de m[m[lig[=-o aruncai câinelui, care st[tea pe labe, mai departe.

— Na, m[i T[rcu=, =i vezi de te]mpac[=i tu cu Pisicu\a. Cine-i de vin[, dac[tu vrei numaidecât s-o s[ru\i pe bot?

Câinele se uit[\int[la mine, st[tu pu\in pe gânduri, apoi lu[bini=or m[m[liga =i se duse cu ea mai]n umbr[sub poala p[durii.

Iar când fl[c[uanii =i mo=neagul, fiecare]nvelit]n sumanul s[u, se lungir[, spre odihn[, pe lâng[foc, m[ ]nf[=urai =i eu]n mantaua mea =i, cu capul pe desagi, m[ ]nmormântai, spre acela=i sfâr=it,]n c[pi\a de fân, dar mai la o parte din b[taia focului. +i cred c[saltelele biblice ale regelui Solomon nu erau nici mai moi, nici mai mirositoare decât a=ternutul meu de iarb[ ]mb[ls[mat[=i cosit[din ajun. +i dac[ ]n\eleptul rege]=i odihnea privirea lui molatic[pe chipul aievea =i mângâios al oache=ei regine din Saba, de ce adic[visurile mele s[nu fi fost =i ele]nfiorite de chipuri tot a=a de dulci =i tot a=a de mângâioase =i de oache=e ca =i acel al tinerei regine din \ara fericit[a miresmelor?

Când m[de=teptai, vârfurile]nalte =i ascu\ite ale brazilor dimprejur r[s[reau din umbr[=i, ca ni=te s[ge\i neclintite de aur, spintecau v[zduhul limpede... Soarele se ivise de mult pe ceruri. M[uitai]mprejur, mo=neagul =i fl[c[uanii, nic[ieri... Când m[sculai,]i z[rii pe tustrei cosind]n fundul de la deal al poienii, mo=neagul]n frunte =i b[ietanii dup[el. Pusei =aua,]nc[lecai =i m[ab[tui pe la cosa=i.

— Bun[diminea\a, mo=ule, =i noroc bun! strigai eu de departe c[tre mo=neag.

— Mul\umim d-voastr[, domni=orule! r[spunse el cu glas a=ezat =i destul de ridicat ca s[-l pot auzi.

+i pân[ce s[m[apropii eu, mo=neagul]nfipse coporâia]n p[mânt, scoase cutea din tioc =i]ncepu s[-=i ascut[coasa pe palm[.

— Tot alba la roat[, mo=ule, tot? zisei eu când fui lâng[mo=neag.

— Apoi, d[, domni=orule, mânjii la pra=tie, pân' s-or mai da =i ei la ham; a=a a l[sat D-zeu, r[spunse el vârând cutea]n tioc, or s[ajung[ei =i la roate, n-aib[grij[!...

+i scuipând]n palme, se preg[tea s[vâre coasa]n iarb[.

Scosei din pung[ni=te bani.

— |ine, mo=ule, zisei eu dându-i mo=neagului, de cumva \i s-a rupe coasa, s[-\i cumperi alta nou[. +i acuma te rog s[-mi ar[\i prin p[dure vreo potec[de picior, pe unde a= putea merge c[lare.

— Da unde vre\i s[merge\i, domni=orule?

— |i-am spus, mo=ule, c[=tiu de unde vin, dar unde m[duc mai nu =tiu =i nici prea vreau s[=tiu; vorba e s[m[duc.

De ast[dat[mo=neagul se uit[cu tot dinadinsul \int[la mine =i m[m[sur[din cap pân-]n picioare, cu Pisicu\[cu tot.

— Apoi, d[, domni=orule, dac[-i a=a, uite, apuc[=i d-ta pe poteca asta la deal; dac[nu-i r[t[ci, ai s[ie=i la schit.

+i-mi arat[spre deal gura strâmt[a unei poteci, ce se deschidea]n desi=ul p[durii.

— Apoi, mai r[mâne\i s[n[to=i =i cu bine, oameni buni, zisei eu dând c[lcâie Pisicu\ei la deal.

— S[merge\i s[n[to=i, domni=orule, cu bine, r[spunser[tustrei]ntr-un glas.

+i intrai pe sub poala p[durii]n gura potecii.

“Dac[nu-i r[t[ci, ai s[ie=i la schit”...

Aceste vorbe ale mo=neagului]mi r[sunau]nc[ ]n urechi... Vas[zic[mai]ntâi, puteam r[t[ci, =i al doilea, prin]mprejurimi se afla un schit; cu alte cuvinte, una rea =i una bun[... Decât, r[t[ce=te cineva când are o \int[=i, gre=ind drumul, n-ajunge pân[la ea; pentru mine deci, care mergeam la]ntâmplare, cuvântul de “r[t[cit” nu putea, prin urmare, s[aib[nici un]n\eles. Schitul era alt[vorb[; de ajungeam pân[la el, bine; de nu, tot bine; iat[-m[, dar,]n regul[cu mine]nsumi, din toate punctele de vedere. +i cum =erpuia poteca la deal, dup[cum]i venea la]ndemân[, fa\[de]ndoiturile largi ale p[mântului de sub dânsa, tot a=a =i Pisicu\a =erpuia la pas, suflând des =i opintindu-se din greu când drumul suia mai piepti=. Brazii suri =i neclinti\i, cu trunchiuri netede =i goale, se ridicau]ncremeni\i =i drep\i pân[la]n[l\imi

ame\itoare; iar din bolta ciuruit[de umbra neagr[-verde, alc[tuit[de crengile lor]mbr[\i=ate sus de tot, ca prin o sit[deas[, se cerneau]n lini=tea larg[a p[durilor pic[turi de cer albastru; =i fulgi nestatornici de lumin[aurie c[deau peste mine de pretutindeni. De jur-]mprejur, privirea \i se oprea pe fundul p[durii, ca pe un zid de umbr[dep[rtat; ai fi zis c[te afli sub o imens[bolt[de templu sprijinit[de mii de coloane, din]n[l\imea c[reia cu greu mai str[b[tea]nl[untru lumina ogival[a cerului. Chept[nu=ii mici =i negri cu gulere ro=ii =i verzi lunecau]n spirale t[cute =i iu\i pe trunchiul arborilor]n sus; veveri\e negre =i ro=ii, cu cozi stufoase =i lungi, din]ncheietura]nalt[a unei crengi,]=i cump[neau zborul spre copacul dimpotriv[; cioc[nitori =i ghionoaie cu pliscuri de o\el tocau]n arbori =i p[durea larg[r[suna a sec... Peste cre=tetul]nalt al brazilor luneca vântul ca un râu nev[zut =i, t[indu-se]n frunza lor ascu\it[, trimitea pân[-n dep[rtare tânguioase =i prelungi glasuri de org[. Din toate p[r\ile t[cere solemn[, de pretutindeni lini=te sfânt[...

...+i de la deal un român, c-o traist[-n b[\, scobora la vale pe poteca strâmt[.

— Bun[ziua =i cale bun[, prietene, zisei eu când fu]n dreptul meu.

— Mul\umim dumilorvoastre, domni=orule, r[spunse el uitându-se cam sfios la mine.

— Da ce ai]n traist[?

— Ia, vreo doi chitici de p[str[v, s[ierta\i,]ng[im[el luându-=i c[ciula din cap.

— +i-i aduci de departe?

— Tocmai de pe As[u, domni=orule.

— +i unde-i duci?

— Apoi, d[, unde putem =i noi; ia, mai prindem =i noi câte o para, dou[, pentru cele nevoi.

— Vas[zic[\i-s de vânzare?... ia s[-i v[d.

+i românul scoase din traist[vreo zece p[str[vi, tot unul =i unul de mari.

— Ce s[-\i dau pe ei?

+i fiindc[o manta lung[=i o p[l[rie mare ieftine=te de multe ori marfa]n p[dure:

— Apoi, d[, domni=orule, cât v-a l[sa inima...

— Nu; cât ceri?

Românul se uit[lung la mine...

— Ia, vreun leu de parale, dac[vi-i cu voia dumilorvoastre.

Scosei doi lei =i-i d[dui românului, care r[mase nedumerit.

— Acuma, f[cumva, te rog, =i mi-i]n=ir[pe-o smicea, ca s[-i pot duce.

Românul scoase iute un briceag, t[ie o crengu\[sub\ire de brad, o cur[\i, o ascu\i la un cap[t =i-mi]n=ir[p[str[vii pe ea, vârându-le-o prin urechi la fiecare.

— Apoi, foarte mul\umesc =i mergi s[n[tos, prietene, zisei eu, dând c[lcâie Pisicu\ei la deal.

— S[merge\i s[n[to=i =i foarte mul\umim, r[spunse românul plecând la vale.

+i mergeam ducându-mi prânzul]n=irat pe nuia.

Când soarele fu la amiaz[, chibzuii un loc]n p[dure mai la o parte =i-i a=ezai lag[rul meu de zi. Cu prilejul acesta, m[ ]ncredin\ai c[nu eram tocmai lipsit de oarecare talente culinare...]njghebai iute un foc mare, spintecai =i cur[\ii p[str[vii pe din l[untru,]i]n=irai pe o \igl[cât toate zilele de lung[=i,]n mai pu\in de jum[tate de ceas, prânzul meu fu gata; scosei ni=te pâine uscat[ce mai r[m[sese]n desagi — sarea =i piperul nu-mi lipseau — =i, peste alt[jum[tate de ceas, mai lene= decât un dervi= =i mai moale decât un boa-constrictor, st[team lungit la umbr[, cu capul pe desagi... E a=a de u=or s[fii fericit!... cu condi\ia numai ca s[nu schimbi]n\eleapta ta nebunie pe nebuna]n\elepciune a celor cumin\i.

Toate ca toate, dar]ncotro apuci când poteca se desface]naintea ta ca o caracati\[cu picioarele]mpr[=tiate pretutindeni sub desi=ul p[durii, =i, mai cu seam[, ce te faci când soarele, prea

gr[bit parc[, se pleac[la vale, dincolo de piscurile mun\ilor dimpotriv[=i te las[ ]n voia umbrelor, care dau chioare peste tine?... M[oprii la o r[spântie, pe un gheb al muntelui =i, dup[o scurt[chibzuire, apucai la vale, pe una din poteci, care mi se p[ru mai umblat[. Nu]nnoptase]nc[de tot, când]ntâmplarea m[scoase mai la limpezi= =i norocul m[f[cu s[dau peste o a=ezare omeneasc[, despre care nu-\i puteai, deocamdat[, da cu socoteala cam ce ar c[uta =i ce rost ar avea pe locurile acelea... O cas[mic[, cu]nf[\i=are destul de curat[pe dinafar[, cu prisp[pe dinainte, acoperit[cu scânduri,]mprejmuit[cu un gard de r[zlogi =i,]n ograda strâmt[, pe cât puteai deosebi prin umbr[, câteva straturi, fie de ceap[, fie de usturoi, ba =i ni=te tufe mai mari la o parte, care puteau prea bine s[fie de cartofi. +i fiindc[dinl[untru lic[rea prin fereastra jum[tate de sticl[, jum[tate de hârtie, o lumin[slab[spre afar[, desc[lecai =i]ncepui a bate cu pumnul]ntr-un r[zlog al gardului, care se cutremur[=i r[sun[a sec. U=a casei se deschise =i, pe fundul de lumin[slab[al privazului ei, se zugr[vi repede,]n linii de umbr[, chipul m[runt al unei femei.

— Da cine-i acolo?... Cine bate?]ntreb[ca de departe cu un glas stins, care totu=i se silea s[fie ascu\it =i]n\epat.

— Cine s[fie?... Ia eu, om bun, drag[jupâneas[; am r[t[cit drumul =i m-a apucat noaptea aici; te rog s[m[prime=ti s[mân la dumneata pân[diminea\[.

+i fiindc[femeia p[ru c[st[pe gânduri:

— Da, ia poftim, te rog, mai]ncoace, ad[ugai eu.

Femeia veni lâng[gardul nu tocmai nalt =i, f[r[s[zic[nimic, mi se uita]n fa\[de aproape, lung =i cercet[tor; apoi ridic[ ]n sus un cerc de gânj, ce]mbr[\i=a doi pari al[tura\i ai gardului de r[zlogi, =i]mpinse]n l[turi =i târâi= o poart[lung[, tot de r[zlogi.

— Bun[vremea =i bine-am g[sit, zisei eu intrând pe poart[cu Pisicu\a de dârlogi.

— Mul\umim d-voastr[, r[spunse ea dând poarta la loc, numai nu prea avem loc de mas, ad[ug[ea venind]n urma mea.

— Pentru oameni buni este loc, drag[jupâneas[, =i]ntr-o g[oace de nuc[: vorba e s[trecem noaptea cum om putea.

Luai =aua =i desagii din spatele Pisicu\ei =i le pusei pe prisp[; iar pe ea o legai, deocamdat[, de un r[zlog al gardului.

Când intrai]n cas[, m[ ]ncredin\ai c[,]n adev[r, loc de mas nu prea era... Toat[lungimea peretelui din fund, dac[lungime s-ar fi putut numi, era prins[de o lavi\[ ]ngust[, care-=i ar[ta pe alocurea goliciunea-i unsuroas[de sub sp[rturile largi ale unui l[vicer vechi, cu care, chipurile, era acoperit[; dup[u=[o cof[cu ap[; de la marginea de deasupra a ferestrei pân[la]ncheietura dinspre u=[a peretelui, o scândur[scurt[, scorojit[=i]ngust[se cump[nea,]n chip de poli\[, pe dou[cuie lungi de lemn; pe poli\[, câteva hârburi vechi =i afumate, iar printre hârburi, f[rm[turi uscate de m[m[lig[oache=[;]n col\ul dimpotriv[=i sprijinit pe un pop de brad, se ridica un horn mic cu vatr[rece, pustie =i f[r[cenu=[, iar pe vatr[clipea, mijind, un cap[t de lumânare de seu]ntr-un popone\ de lut...

+-atâta tot.

Iar când]ntorsei privirea, ca s[fac mai de aproape, =i la lumina popone\ului, catagrafia mai am[nun\it[a gazdei mele... m[lovi ame\eala... Ce voi\i? M-am sim\it]ntotdeauna r[sturnat cu picioarele-n sus când am auzit un clapon cântând cuco=e=te sau am v[zut o femeie cu muste\i...

“Nu mai]ncape]ndoial[, cugetam eu, c[Natura,]n iu\eala z[mislirii, se z[p[ce=te =i ea câteodat[... Altfel cum s-ar putea t[lm[ci c[se g[sesc pe lumea aceasta b[rba\i spâni =i femei cu muste\i?”

A=adar, gazda mea avea muste\i... =i când zic aceasta,]n\eleg dou[=fichiuri de p[r sure =i lungi, care se prelingeau]n jos de pe amândou[laturile buzei de deasupra; ceea ce,]n alte]mprejur[ri, s-ar fi putut numi fa\[era, de ast[dat[, o alc[tuire]mponci=at[de ciolane, peste pudoarea c[rora sta a=ternut un s[ftian galben, cum]l apucase vremea; bo\it pe alocurea sau]ntins pân[la lustru, când]l]n\epa pe dedesubt vreun ciolan mai ascu\it... +i nu

=tiu cine s[fi fost tras]n l[turi de cele dou[=fichiuri de muste\i ca de cele dou[b[ieri ale unei pungi, de strânsese a=a de ascu\it =i]n cre\i a=a de mul\i =i de m[run\i gura rotund[=i]n form[de smochin[zbârcit[a gazdei mele... de sub o cârp[murdar[=i sucit[pe cap, \â=nea]n toate p[r\ile p[ru-i aspru, sur =i speriat; de sub stre=ina]ntunecoas[=i pustie a sprâncenelor =i de amândou[laturile de deasupra ale unui nas scorojit de vechime, lic[reau adânc =i tremur[tor ochii ei mici, rotunzi =i slab]nsufle\i\i de o lumin[umed[, stoars[=i sp[l[cit[... +i de n-ar fi fost decât numai o pi=c[tur[de bab[, numai cât o =chioap[de]nalt[, ai fi zis c[duce]n cârc[jum[tate din globul p[mântesc... A=a de mare =i de rotund era ghebul din spatele ei!...

— +i stai singur[, m[tu=[,]n pustietatea asta? o]ntrebai eu.

— Ba nu, dragu mamei, stau cu hic[-mea =i cu Gligori.

}n\elesei c[Gligori trebuia s[fi fost feciorul ei.

— Apoi nu v[d pe nici unul; sunt du=i undeva?

— Gligori-i dus de azi-diminea\[pin p[dure, c[-i p[durar; hic[-mea trebuie s[hie =i ea pe-aici, dac[nu s-a hi culcat pe-afar[, pe undeva.

Ar fi urmat deci s[mân singur, cu baba-n cas[... +i a= fi f[cut aceasta cu atât mai bucuros, cu cât pentru]ntâia oar[ ]n via\[mi se]nf[\i=a prilejul de a mânea]ntre aceia=i pere\i cu... Mama P[durii... Decât lavi\a era a=a de scurt[=i de]ngust[, l[vicerul de pe ea a=a de spart =i de plin cu b[nuieli; pe jos, modâlcile uscate de glod a=a de dese =i de tari; pe sub co=coviturile de pe pere\i atâtea legiuni de plo=ni\e autohtone trebuia s[fi mi=uit!...

— Apoi, bine, m[tu=[drag[, zisei eu,]n sfâr=it, de mas om face ce-om face; vorba e cum o sco\i la cap[t când \i-i foame la vremea asta...?

Trebuie s[m[rturisesc]n treac[t =i nu spre cea mai mare glorie a mea, c[, la drum, umbra mea se \ine nu se \ine de mine, dar foamea nu m[sl[be=te, cum nu-l sl[be=te pe crocodil... +i, mai

cu seam[, s[m[culc fl[mând?... O! aceasta n-a= fi f[cut-o nici]n ruptul capului, de-a= fi =tiut c[-mi rod baba =i r[mân f[r[gazd[...

— Nu cumva \i se]ntâmpl[, ad[ugai eu, ceva de-ale mânc[rii la]ndemân[, m[car cât de cât? Nu degeaba, bine]n\eles.

— Vai de mine, dragu mamei, d-apoi ce s[-\i deie mama s[m[nânci? Ia, Gligori când ne-aduce de pe unde umbl[el, mai]mbuc[m =i noi câte ceva.

— Bine, da vreo mân[de f[in[, vreun cartof, vreo ceap[, ceva, nu g[se=ti d-ta pe nic[ieri, m[tu=[drag[?

+i sc[rpinându-=i drept]n cre=tetul capului cârpa, pe care o mai suci o bucat[:

— D[... ba a=a,]ng[im[ea cu glas tr[g[nat, poate tot s-a g[si ceva; numai dac[te-i mul\umi, dragu mamei.

— Da m-oi mul\umi, m[tu=[, cu ce-a fi, numai s[fie.

Se]ntoarse, se]n[l\[pe vârful degetelor =i,]ntinzând dup[horn o mân[uscat[=i lung[, trase afar[o leg[tur[ce p[rea a fi cu f[in[=i o puse pe vatr[; apoi ie=ind]n u=[:

— F[Ani\o, f[[[[... Hei! n-auzi, Ani\oooo!...]ncepu ea s[strige cu un glas de pânz[nou[=i sclivisit[, ce parc[s-ar rupe pârâind.

O pauz[, =i de nic[ieri nici un r[spuns.

— F[Ani\oooo!... — pauz[— dare-ar boala-n tine! Iar te-ai pus cu g[inile la dughit... mânca-te-ar lupchii s[te m[nânce!...

Nici un r[spuns.

Baba scobor] pragul =i disp[ru. Peste câteva minute, se]ntoarse =i intr[ ]nl[untru; iar]n urm[, =i priponit[parc[de ghebul ei prin firul sub\ire =i nev[zut al unui fluid magnetic, privazul]ngust al u=ii se umplu cu un fel de dihanie, c[reia cu greu i-ai fi putut hot[r] un loc pe scara lung[a vie\uitoarelor... Ceea ce baba]n\elegea sub numele mângâios de “hic[-mea” era, de ast[dat[, un soi de Quasimodo de gen femeiesc, pentru alc[tuirea c[ruia natura sleise, cu d[rnicie, toate comorile sale de monstruozit[\i... Astfel,]ntre ni=te umere largi =i f[r[nici o]nclinare]n jos, lipise, f[r[mijlocirea gâtului, un cap cât o stamboal[de mare sau, mai

bine zis, o claie de p[r negru, aspru =i]ncâlcit la un loc cu paiele murdare =i g[lbii ale strohului cald, din care chiar atunci se p[rea c[ie=ise; pe aceea=i linie cu bolta frun\ii]nguste =i sub cele dou[arcuri negre ale unor sprâncene stufoase, zvârlise, ca cu mistria =i la]ntâmplare, dou[priviri albicioase =i holbate, din care o]ncremenire hipnotic[stinsese parc[orice lumin[; nasul, tupilat =i cu pântecele la p[mânt,]=i ridica]n aer numai n[rile sale imense =i largi, deasupra unei guri spintecate pân[la urechi; iar de sub buzele-i groase, ve=tede, c[rnoase =i r[sfrânte una-n sus =i alta-n jos,]naintau spre afar[dou[raghile rare de din\i rugini\i; câine=tii, mai]ndr[zne\i,]nc[lecaser[peste amândou[ ]ncheieturile umede =i lucitoare ale buzei dedesubt; pe dreapta =i de sub barb[, atârna greu =i noduros, pân[ ]n josul sânului, o traist[vie de piele cald[cu pete galbene, vinete =i ro=ii... +i de n-ai fi =tiut c[aceea e o gu=[, ai fi zis c[duce]n bra\e un copil schilod =i neispr[vit.

}n\elege deci oricine c[nu suferii pe Ani\a s[se amestece]n buc[t[ria mea; singur, a=adar, rasei de pe ceaun r[m[=i\ele de coaj[uscat[ale unei vechi m[m[ligi, singur mi-l cl[tii cu ap[=i singur mi-l a=ezai pe cei câ\iva bolovani]n=irui\i, ca pirostrii,]n jurul unui foc, a\â\at afar[de Ani\a; iar când apa]ncepu a fierbe, tot singur aruncai]n ceaun pumnul de f[in[ce aveam la]ndemân[, singur cur[\ii =i t[iai]n felii sub\iri c`\iva cartofi =i o ceap[, ba, dac[nu m[ ]n=el, tot singur h[cuii pe palm[câteva fire de m[rar =i le aruncai pe toate]n apa care clocotea umflat[cu f[in[cu tot... +i de multe ori stau =i eu =i m[gândesc cum de-=i gre=e=te cineva menirea câteodat[! !... Unde-a= fi eu ast[zi de m[f[ceam buc[tar!... Iar când r[sturnai, pe ni=te foi late de brustur, m[m[liga mea heteroclit[=i]ncepui a c[r[b[ni din ea cu o foame de lup, m[ ]ncredin\ai c[pot exista descoperiri =i mai mari decât ale lui Kepler sau Copernic... Mâncai =i,]n loc s[-mi sp[l mâinile, frecai, dup[legea artei, palm[de palm[, iar m[m[liga lipit[de ele c[zu, cernându-se]n ciuciule\i usca\i =i mici, ca un fel de liba\iune postum[pentru zeit[\ile fl[mânde ale p[durii!...

Pân[ce baba =i cu Ani\a s[mai treb[luiasc[nu =tiu ce, d[dui ocol casei spre a chibzui un loc mai potrivit pentru cvartirul meu de noapte =i, spre marea mea bucurie, descoperii dindos =i la lumina unui chibrit o poiat[de scânduri plin[cu fân, bine]nchis[de toate p[r\ile, afar[de u=a care st[tea]n l[turi.

“Sententia compos voti!...”[1]

ar fi strigat cu entuziasm Hora\iu, dac[=i el ar fi avut ca mine prilejul fericit de a fi cal pentru o singur[noapte m[car.

Cu greu, nu e vorb[, dar]nduplecai]n cele din urm[pe baba mea s[-mi]ng[duie de a mânea peste noapte]n poiata ei cu fân...

Ba c[am s[-i]mpr[=tii fânul, ba c[Pisicu\a are s[-i m[nânce fânul, ba c[am s[arunc, cine =tie cum, vreun chibrit]n fân =i o s[-i dau foc casei, ba c[ce-are s[zic[Gligori, când s-a]ntoarce =i-a auzi...

— Ian ascult[, m[tu=[drag[, zisei eu, t[ind scurt scânciturile babei mele, mai]ntâi de toate o s[-\i pl[tesc orice stric[ciune =i pagub[\i-a= face]n fânul d-tale. Cât despre Gligori s[-i spui c[a trecut silvicultorul pe-aici =i c[a mas peste noapte]n poiata lui cu fân; acum]n\elegi?...

— Da... ’neata... e=ti?...

— Ei da! Eu sunt mai mare peste p[duri, altfel ce crezi d-ta c-a= c[uta eu pe-aici?...

— Apoi atuncea mâi, mam[, unde vrei =i s[ne ierta\i, c[, d[, noi nu =tim...

— Nu face nimica, m[tu=[drag[.

— D-apoi n-o s[avem ce s[v[d[m de a=ternut...

— Nu te sup[ra cu nimica, m[tu=[drag[, am tot ce-mi trebuie; du-te de te culc[.

---

[1] Culmea dorin\ei (H o r a \ i u , *Arta poetic[*) *(trad. autorului).*

Baba intr[ ]n cas[=i trase u=a dup[dânsa. Ani\a r[mase afar[=i se pierdu]n noapte, eu umflai =aua =i desagii =i intrai]n poiat[cu Pisicu\a de c[p[stru...

Aprinsei,]n loc de lamp[, fitilul cu benzin[al unei mici chibritelni\i de buzunar, legai pe Pisicu\a]ntr-un col\ al poie\ii,]i aruncai dinainte un bra\ bun de fân,]nchisei =i]n\epenii u=a pe din[untru cu un par zdrav[n, pusei =aua]n loc de pern[=i,]nf[=urat]n manta, m[trântii spre odihn[ ]n fânul moale =i adânc.

Stinsei lumina.

Cât voi fi dormit nu =tiu, destul c[,]ntr-un târziu, m[de=teptai, sau cam a=a ceva mi se p[ru c[se]ntâmplase cu mine... +tiu eu?... Poate c[nu sfâr=isem de visat]nc[vreun vis]nd[r[tnic, ce \inea morti= la]ntregimea sa =i-=i mâna deci f[r[sfial[fantasmagoria lui peste hotarele pip[ite =i aievea ale treziei mele... Se poate!... Mai =tii?... Oricum,]ns[auzeam sau mi se p[rea c[aud, cel pu\in, acum din]naltul cerului, acum din adâncul p[mântului, acum pe aproape, acum de departe, o muzic[, o orchestr[, o fanfar[... M[ridicai]ntr-un cot prin]ntuneric =i ascultai... Da! o instrumenta\ie bizar[din concertul c[reia nu lipsea nici piculina, nici oboiul, nici trâmbi\a, nici flighehornul, nici contrabasul, nici ocarina, nici flautul, nici doba cea mare =i mai cu seam[cimpoiul, care acum se umfla cu \ip[t]nalt de tri=c[cr[pat[, acum se dezumfla cu fos[it de gâsc[sau de cucuveic[ce doarme sub o stre=in[de biseric[... +i nici]ntr-un chip nu puteam prinde cu urechea dep[rtarea de la care venea aceast[bizar[orchestra\ie wagnerian[... Poate c[visam]nc[... m[pip[ii, m[scuturai cu amândou[degetele cele mici]n fundul urechilor, ba mi se pare c[-mi arsei =i o palm[prin]ntuneric... Unde!... Eram de=tept dup[toate regulile!... =i cu toate acestea fantastica simfonie, mânat[când]ncoace, când]ncolo, de lunecarea nestatornic[a unor valuri de vânt, se juca parc[de-a *prinde-m[* cu z[p[citul meu auz... Sau poate... Dar ce s[caute pe locurile acestea =i la vremea asta vreo oaste cu muzica-n frunte?... Dar dac[?... +i]n]nchipuirea mea cuprins[de groaz[, mi se p[rea

c[v[d pe bab[cu botul mult mai ascu\it, cu p[rul mult mai speriat, cu muste\ile mult mai lungi =i cu doi c[rbuni aprin=i]n loc de ochi, cum, sub lumina ro=iatic[=i fioroas[a lunii, diriguie=te, cu o varg[de alun, un taraf negru de duhuri necurate... S[rii ars]n picioare, prin]ntuneric, drept]n mijlocul poie\ii... S[aprind chibritelni\a?... Ar fi fost lucru necugetat: =tiu eu ce putea s[fi fost afar[?... Bâjbâind =i tiptil, m[apropiai de u=[, lipii urechea =i ascultai... Sus]n aer \ipa o trâmbi\[cu sunet rupt,]n podul poie\ii r[suna o daraban[, dinspre p[dure sufla un cimpoi cu toate tri=tile sale, la stânga ciripea o piculin[, sub picioarele mele fos[ia ceva repede, greu =i]n[du=it... C[utai s[m[ac[\ de ceva, ca s[m[sui mai sus... Nu g[sii nimic... }mi veni ame\eal[... Nu =tiu ce f[cui, dar f[cui ceva... poate c[-mi f[cui cruce... poate... =tiu atâta c[m[trezii]n mân[cu chibritelni\a aprins[... *“Alea jacta est”*...[1] Smuncii parul, deschisei u=a =i ie=ii afar[... +i cred c[,]n clipa aceea, omenirea num[r[un erou mai mult... +i iar ascultai,]ntr-o mân[cu chibritelni\a =i]n cealalt[cu degetul pe tr[g[toarea revolverului... Fanfara se dep[rt[=i, din concertul infernal, cel mult dac[mai str[b[tea pân[la mine, de peste]ntunericul p[durilor, bâzâitul dep[rtat =i nehot[rât al cimpoiului... Tot nedumerit, dar cel pu\in mai lini=tit intrai]n poiat[... N-apucai bine s[pun mâna pe u=[=i s-o]nchid, =i fanfara]ncepu de pretutindeni mai]ndr[cit... O r[zvr[tire se produse]n toat[fiin\a mea =i furia lu[locul fricii... eram pe punctul de a desc[rca]n toate p[r\ile cele =ase focuri ale revolverului meu, când z[p[ceala mi=c[rilor mele, privirea mi se]ngrop[ ]n lipsa neagr[a unei scânduri din susul peretelui dimpotriv[... Poiata era desp[r\it[ ]n dou[=i, pentru o clip[, cel pu\in, mi se p[ru c[pe sp[rtur[izvor[=te diabolica fanfar[pân[la mine! Iute]ngr[m[dii fân peste fân, Pelionul peste Ossa, m[suii, m[ac[\ai, m[ ]n[l\ai =i ajunsei la sp[rtur[... }naintai chibritelni\a =i vârâi capul... Privii]n l[turi...

[1] Zarurile au fost aruncate.

privii]n jos... +i acum m[mir c[n-am r[mas petrificat: silit[de c[ldura culcu=ului s[u de paie =i f[r[team[de privirile oarbe =i discrete ale nop\ii, f[r[grij[=i cu fa\a-n sus, dormea... Ani\a; =i... +i m[mir =i acuma c[n-am r[mas petrificat... iar din gu=a ei cu umfl[ri =i dezumfl[ri ritmice, izvora infernala fanfar[...

— Ptiu!... ucig[-te crucea!...

Retr[sei din sp[rtur[capul cu chibritelni\[cu tot =i m[culcai din nou, dar nu mai putui adormi.

Diminea\[, pân[-n ziu[, d[dui babei ce d[dui =i apucai la vale pe poteca din p[dure.

“Hm! +-apoi s[mai zic[cineva c[istoria cu capul Meduzei e o poveste!...”

F[r[voie]ntorsei capul =i privii]nd[r[t... nu m[urm[rea nimeni.

P{RINTELE GHERM{NU|{

CUPRINS

...+i, o bucat[de vreme, botul ascu\it al babei, cu muste\ile lui sure =i lungi, =i gu=a noduroas[a Ani\ei, cu fanfara ei cu tot, st[pânir[ ]ngrozita mea]nchipuire; cum]ns[eram silit de r[coarea =i umezeala dimine\ii,]mi aruncasem peste umeri mantaua mea imens[, de sub ale c[rei poale lungi =i r[sfirate]mprejur, cel mult dac[se mai iveau spre afar[urechile mici, drepte =i ascu\ite =i botul negru =i fin al Pisicu\ei... P[truns[=i st[pânit[parc[=i ea de solemna m[re\ie a]mprejurimilor, c[lca cuminte oarecum =i m[surat, =i mergea cu pas m[runt, domol =i meditativ. +i, de m-a= fi luat dup[mi=carea plin[de]n\elegere =i]n toate p[r\ile a urechilor ei, ar fi trebuit s[cred c[auzul ei, cu mult mai mare destoinicie decât al meu, prindea, din dep[rt[ri nem[surate, feluritele glasuri nehot[râte =i c[se]mbat[=i ea de =optirile tainice =i pline de farmec, ce]nso\esc, de pretutindeni,]n faptul curat al zilei, ne\[rmurita de=teptare a Firii... Pierdut câteodat[ ]n larga =i neprih[nita singur[tate a naturii, cine n-a ascultat graiul duios =i mistic,]n care adierile c[l[toare ale dimine\ii]=i dest[inuiesc frunzelor adormite ale codrului eterna lor dragoste? Al cui suflet n-a]ntinerit]n fa\a unei pic[turi de rou[, ce]ndoaie, sub greutatea r[coroas[=i scânteietoare, fruntea]nc[rcat[parc[de gânduri a unei flori? Cu m[sura scurt[=i ne]ndestul[toare a inimii sale, cine n-a c[utat totu=i s[socoteasc[nem[rginitul adânc al patimii nevinovate, cu care o und[zglobie]=i las[str[lucitoarea-i goliciune]n voia dezmierd[rilor =[galnice ale unei raze de lumin[, spre a-=i arunca]n urm[, peste pudoarea-i parc[jignit[, haina de umbr[a p[durilor? De câte ori,]n mijlocul arborilor mu\i =i neclinti\i, nu ne-am sim\it ca]n tov[r[=ia unor vechi =i buni

prieteni guralivi! De câte ori nu le-am dest[inuit lor durerile noastre =i de câte ori, mai cu seam[, nu ne-au alinat ei aceste dureri! Din nenum[ratele genera\iuni de foi putrede =i]ngr[m[dite de vremuri unele peste altele, cine n-a v[zut cum]=i ridic[fruntea, rar =i sfios, o floare albastr[sau ro=ie, =i cine, iar[=i, n-a]n\eles cum r[sare via\a din p[turile eterne ale mor\ii?... +i,]n fa\a ve=nicei nimiciri, =i]n fa\a ve=nicei re]nvieri, cine nu s-a sim\it el]nsu=i lunecând pe rostul fatal al lucrurilor spre]ns[=i ne]nl[turata =i des[vâr=ita sa nefiin\[?... +i cine n-a]ndreptat atunci, din nestatornicia lumii acestea, o dureroas[amintire spre lumea de ve=nic[odihn[a celor ce nu mai sunt?... +i... al cui suflet n-a sim\it r[s[rindu-i, f[r[de voie, o lacrim[cald[la cap[tul cuget[rilor sale?...

+i botul ascu\it al babei, cu muste\ile lui sure =i lungi, =i gu=a noduroas[a Ani\ei, cu fanfara ei cu tot,]=i topir[fiin\a =i se mistuir[parc[ ]n valurile adânci ale unui soi de cald[filozofie melancolic[=i vis[toare; iar de pe dep[rt[rile]nalte ale p[durilor, un prelung =uier ascu\it =i melodic str[b[tu pân[la mine... Un mierloi saluta — se vede — cu glas prevestitor]ntâile raze ale zorilor ce deschideau,]n calea soarelui, por\ile]nfl[c[rate ale r[s[ritului... }ntr-o clip[, peste tot cerul din stânga, p[ienjenit de re\eaua rar]ntre\esut[a p[durilor, se desf[=ur[=i se]ntinse, din miaz[zi spre miaz[noapte, o imens[perdea de lumin[trandafirie, ale c[rei margini de deasupra se topeau sus de tot =i se pierdeau pe nesim\ite]n]n[l\imile limpezi =i largi ale v[zduhului vioriu de diminea\[. De dup[dep[rt[rile umbroase ale p[mântului se deschise, ca un colosal semicerc de aur]nfl[c[rat, geana aprins[a soarelui =i, cât ai clipi, trunchiurile neclintite =i netede ale brazilor se poleir[de o lumin[curat[=i rece... Iar]n solemna]ncremenire a firii, nu se mi=ca,]ncet =i gânditor, decât doar chipul meu t[iat]n umbr[pe fundul de lumin[al adâncului p[durilor din dreapta... De pe p[mânt la ceruri, t[cerea sfânt[de pretutindeni se]ndrepta ca un imn de imens[rug[ciune a f[pturii c[tre

Ziditorul s[u... +i fu un moment când Pisicu\a nu mai sim\i, desigur, nici o povar[pe spatele sale... Sau sunt momente, cel pu\in, când “con=tiin\a de sine” desprinzându-se ca o lipitoare s[tul[=i c[zându-\i de pe suflet,]ntreaga ta fiin\[se desface, se tope=te, se]mpr[=tie =i, ca un prinos curat =i neprih[nit, se]nal\[pe trepte de v[zduh =i de lumin[c[tre Dumnezeul s[u etern... Atomul devine imensitate! Te cau\i =i nu te g[se=ti nic[ieri, sau te cau\i =i te g[se=ti pretutindeni!...

Deodat[Pisicu\a, ca]ngrozit[parc[de o vedenie fioroas[, se opri ca tr[snit[din mers,]ncepu a sfor[i =i a se smunci]nd[r[t, v[dind dorin\a de a m[scutura jos de pe spatele sale =i a m[arunca cât colo la p[mânt, cu tot calabalâcul meu sentimental de vis[toare filozofie... Toate]ndemnurile =i silin\ele mele de a hot[r] s[-=i urmeze calea fur[zadarnice; iar când v[zui,]n cele din urm[, c[echilibrul meu e aproape primejduit, desc[lecai =i, târând-o de dârlogi, cercai a o]ndemna s[p[=easc[peste stavila nev[zut[ce din senin parc[se ridicase]n fa\a ei; dar nici]n ruptul capului nu se d[du urnit[din loc cu un pas m[car]nainte: ba, dimpotriv[, ea se]ncumeta s[m[târasc[pe mine]napoi. O l[sai un minut s[se lini=teasc[; tremura cum]i varga =i, sfor[ind, se uita cu ochii speria\i]n toate p[r\ile. N[zatic[n-o =tiam =i, prin urmare, nu-mi puteam da cu socoteala ce se]ntâmplase cu dânsa... M[mul\umii deci, deocamdat[, s[stau locului =i s[m[lupt cu smunciturile ei, spre a n-o sc[pa din mâini. Oboseala o mai lini=ti pu\in: m[d[dui pe lâng[ea, o b[tui u=or pe gât, o sc[rpinai pe sub b[rbie, o mângâiai pe ochi, o netezii pe obraz... Ca de obicei,]=i rezem[capul pe um[rul meu =i, pentru un moment, om =i cal alc[tuir[,]n lini=tea p[durilor, un grup din toate privin\ele vrednic de dalta unui Fidias sau Praxiteles... Cum]ns[n-aveam nici gândul, nici gustul =i nici timpul de a trece la nemurire pe calea aceasta, c[utai s[-mi t[lm[cesc pricina acestor n[z[reli sau poate chiar *marafeturi* ale Pisicu\ei. Iat[pentru ce, cu drept sau f[r[drept, b[nuii c[vreo s[lb[t[ciune de lup sau de urs trecuse pe

acolo cu pu\in mai]nainte, c[str[b[tuse de-a curmezi=ul peste drum =i c[l[sase, pe urma ei, o dâr[de miros]n aer, pe care nasul Pisicu\ei, cu mult mai priceput decât al meu, o descoperise =i peste care ea, mai pu\in curajoas[decât mine, nu]ndr[znea s[treac[. }mi veni]n minte o idee genial[: vârâi mâna]n desagi =i scosei iute prosopul meu de drum cât toate zilele de lung, al c[rui miros heteroclit eram]ncredin\at c[va covâr=i =i se va]n[l\a victorios peste toate miresmele acre =i s[lbatice ale tuturor fiarelor universului... Nu degeaba st[tuse el atâta vreme sub ocrotirea desagilor mei,]n strâns[vecin[tate cu tot soiul de m[sline vechi =i zbârcite, cu usturoiul =i ceapa greu mirositoare, ce alc[tuiau temelia merindelor mele de drum, cu co=cogea oaie pref[cut[ ]n c[ciul[de vremuri grele =i,]n sfâr=it, cu câte alte opinci nearg[site, cu câte soiuri de brânz[c[r[mizie, cu câte feluri de unsori de ciubote, cu câ\i piepteni, rari odat[=i lungi]n din\i, dar ajun=i acuma de=i, cu din\ii scur\i de tot!...+i când prosopul meu]=i destinse spre p[mânt jilava, unsuroasa, bo\ita =i g[lbia sa lungime, m[ ]ncredin\ai]nc[o dat[c[, pentru]ntâia oar[ ]n via\a mea,]mi]ncol\ise]n minte o idee genial[... Iute =i cât ai clipi, capul Pisicu\ei]ntreg disp[ru sub lungimea]ntors[turilor late =i de mai multe ori ale nesfâr=itului meu prosop... Iar când f[cui din dârlogi Pisicu\ei chip s[p[=easc[ ]nainte, ea p[=i, f[r[fric[=i f[r[ ]nc[p[\ânare, peste ne]nvinsa =i]ngrozitoarea stavil[aerian[, ce, cu o clip[mai]nainte, p[rea c[se ridicase]n fa\a ei. +i iat[cum, mul\umit[atotputerniciei f[c[toare de minuni a prosopului meu, ie=ii din o nea=teptat[=i grea]ncurc[tur[, =i iat[pentru ce]nc[,]n tot lungul drumului, nu]ndr[znii a atinge câtu=i de pu\in =i nu profanai deloc sacrosanta]nf[\i=are a smeritului meu prosop... Cine =tie? Poate c[-mi era scris,]n pribegia mea f[r[de \int[, s[m[ ]ntâlnesc cu diferite dih[nii... m-a= fi]nf[=urat atunci cu minunatul meu prosop, dup[cum se]nf[=ura Iris cu minunata sa cing[toare =i, ca sub o egid[de biruin\[, a= fi str[b[tut, ca =i dânsa,]n lung =i]n lat, lumile largi ale bunului Dumnezeu!... Toate puteau

s[fie a=a; dar, pân[atunci, nu =tiu pentru ce m[uitam adesea]nd[r[t =i c[utam cu ochi speria\i]n toate p[r\ile... Nici vântul,]ncremenit pe cre=tetul]nalt al p[durilor, nu-=i mai cânta frunzelor eterna sa elegie, nici florile mici =i sfioase nu-=i mai]ndreptau ochii lor alba=tri =i limpezi, din adâncul umbrelor presurate cu nestatornici fulgi de lumin[, spre vechiul =i credinciosul lor amant... din susurul t[cerii netulburate, glasuri str[ine =i fioroase mi se p[reau c[se desprind]n r[stimpuri, =i inima mea, ca]n\epat[f[r[veste de ceva ascu\it, le]nsemna pe toate cu b[t[i pripite =i repezi;]n preajma ochilor mei =i]n oglinda]nchipuirii mele muncite de vedenii, gheburile crâmpeielor de putregaiuri, acoperite cu ierburi s[lbatice, sau =oldurile goale ale unei stânci, cu haina ei de mu=chi sfâ=iet[de vijelie, se]nfiripau =i tr[iau via\a scurt[a unei n[luciri apocaliptice, care mi se p[rea c[se mi=c[ ]ncet, se târ[=te furi=, vine, ajunge =i]ntinde spre mine o ghear[fl[mând[=i uciga=[... M[feream]n l[turi speriat... era o creang[mai]ndr[znea\[, care sau c[uta s[-mi mângâie fa\a, sau n[zuia chiar s[-mi rad[p[l[ria de pe cap...

De la o vreme]ns[b[gai de seam[c[, dac[eu m[gândeam cu tot dinadinsul la fel de fel de dih[nii, ele,]n schimb, habar n-aveau de existen\a persoanei mele pe p[mânt...

N-a= putea spune cât mersesem; atâta =tiu c[, potrivit pornirilor mele, c[utai s[m[ridic iar[=i spre cerurile din care m[scoborâsem cu pu\in mai]nainte... Sufletul meu]=i destinse aripile, ochii mei se]n[l\ar[=i, prin bol\ile de umbr[ ]nalt[ale p[durilor, c[utar[s[deschid[gândului meu un drum spre largul limpede al v[zduhurilor!... Uitasem]ns[c[soarele nu e alc[tuit de Cel Atotputernic numai ca s[-=i fac[zilnica sa c[l[torie de la r[s[rit spre apus, ci c[i s-a mai dat =i menirea de a]nsemna, din]naltul t[riilor, prânzul oamenilor de pe p[mânt =i,]n popasurile sale cere=ti, de a se mai opri câteodat[=i drept inima cuiva, f[r[ceas hot[rât... Astfel, când privirea mea p[mântean[se]ntâlni cu el]n ceruri, mi-l g[sii oprit “drept inim[“. +i iat[cum, din ceruri

m[v[zui silit a m[scobor] iar[=i pe p[mânt; de ast[dat[ ]ns[
drept]n fundul desagilor mei... S[rmanii mei desagi!... ei]n=i=i
erau fl[mânzi =i costelivi, ei]n=i=i aveau coapsele de=elate =i
pântecele lipit de spate... Trecuser[frumoasele lor zile de]mbel=u-
gat[rotunjime, dup[cum trecute erau =i pentru mine frumoasele
zile de la... Aranjuez; iar când m[ab[tui din potec[sub o umbr[
mai deas[=i-i luai din spatele Pisicu\ei, mi se p[ru c[vor s[zboare
]n sus cu mine cu tot,]n loc de a cump[ni spre p[mânt... atâta
erau de u=ori... }i pusei totu=i cu de-a sila jos =i scotocii cu de-
am[nuntul prin fundurile lor... pustiu, s[r[cie =i nimic! +i totu=i,
de câte ori o ceap[, un c[\el de usturoi =i o coaj[preistoric[de
pâine nu \i-ar]nlesni n[lucirea de o clip[a unui osp[\ vitellian!
De câte ori dou[-trei m[sline zbârcite n-ar trage mai mult,]n
cump[na fl[mândei disper[ri, decât ochii negri, umezi =i volupto=i
ai celei mai molatice hetaire!... +i degetele mele, cuprinse de
frigurile foamei, scotoceau tremurând fundurile adânci ale desagi-
lor =i,]n]nchipuirea lor h[mesit[=i oarb[, luau opincile scorojite
drept ni=te imense coji de pâine uscat[, ghemul de târsâne drept
o ceap[cât un cap de motan, iar pieptenii mei drept cine =tie ce
=u=[ni\i de str[veche pastram[r[mas[de pe vremuri =i sc[pat[,
ca prin minune, de furia fl[mând[a din\ilor mei... +i când m[
gândeam eu c[ ]ntru nimic nu eram mai prejos decât to\i eroii
tuturor odiseelor homerice, =i când m[gândeam eu c[vicleanul
fecior al lui Laerte]nghi\ise,]n pribegia lui fatal[, atâtea spate de
boi gra=i sau de berbeci cu lâna de argint... ei bine, m[sim\eam
nedrept[\it... Cel pu\in de mi-ar fi ie=it un urs]nainte!... l-a= fi
mâncat tot, de la vârful unghiilor pân[la ascu\i=ul urechilor... sau,
de m-ar fi mâncat el pe mine, ei bine, tot eu m-a= fi \inut cel
s[tul!... atâta eram de fl[mând! +i,]n fundul desagilor mei, nimica,
s[r[cie =i pustiu... R[m[sei ab[tut, =i toat[putin\a mea de cugetare
se scobor] din cap]n pântece... Ce s[faci? S[te apuci, ca Moartea,
de ros smicele tinere de pe lâng[r[d[cina copacilor b[trâni? S[
te]n=iri la rând cu Pisicu\a =i, l[sându-\i gura ap[, s[ron\[ie=ti

cu deliciu firele ro=ietice =i rare de chir s[lbatic? S[m[nânci?... Da ce s[m[nânci?... De-ar fi fost, cel pu\in, a=ternut[p[durea pe jos cu jir]n loc de cucuruzi de brad, calea-valea... Dar a=a?... +i,]n str[=nicia dezn[d[jduitei mele st[ri, m[apuc[un râs nebun... Ce \i-i =i cu amintirile câteodat[!...

Nu mai =tiu cu câ\i ani]nainte, dar,]n tot cazul, cam demult, fusesem pe coclauri cu un mare naturalist, mititel =i iute ca un titirez =i vânjos ca o varg[de o\el; el, dup[buruieni ating[toare de flora Moldovei]n general, =i a Ceahl[ului]ndeosebi, eu, de teleleu-T[nase; iar, ca apendice, cu cordele =i zurg[l[i, dna naturalist[,]nso\it[de micul =i nedesp[r\itul s[u Bijuc[, alb =i flocos =i cu boti=orul dumisale totdeauna rece, trandafiriu =i umed.

Plecasem din zori, cu sloboda, cu gând s[ne]ntoarcem, pe la prânz, iar[=i la gazda noastr[de pe schit, la S[l[geanu, vestitul]nv[\[tor al muntelui, pe acele vremuri... Trecuse prânzul de mult =i soarele, care n-avea de f[cut nici o erboriza\ie pe plaiurile cere=ti, p[=ise dincolo de amiaz[=i-=i c[uta lini=tit de drumul s[u]nspre apus...

— Bine, *Alexandre*,]ntreba, din când]n când, dna naturalist[cu glas ridicat =i ascu\it, bine, drag[, da n-o s[mai sfâr=e=ti odat[cu buruienile tale? Uite, e târziu =i Bijuc[nu mai poate de foame, mititelul; o s[trebuiasc[s[-l duc]n bra\e pân[devale; nici nu mai poate merge, s[r[cu\ul! *Bijou, mon pauvre petit, viens ici!...*

+i Bijuc[, care se trezise de mic tot]ntre lume sub\ire =i aleas[=i care nu =tia prin urmare decât fran\uze=te,]=i l[sa de multe ori trebile sale =i,]n sunet de zurg[l[i =i]n tremur[turi de cordele ro=ii, alerga m[runt, cu l[bu\e albe =i mici, la chemarea duioas[a st[pânei sale; iar limba lui]i atârna afar[din bot, ca o molatic[=i tremur[toare foaie de trandafir b[tut[de vânt...

+i *Alexandre*, care n-auzea sau se f[cea c[nu aude, mic =i sub\ire cum era, =i cu picioare sub\iri de o\el, pe jum[tate acoperit de sarcina imens[a herbariului s[u de hârtie sug[toare, zbura din buruian[ ]n buruian[, se pleca din când]n când, smulgea câte

una, se ridica, o privea, o mirosea, o studia o clip[=i sau o arunca cât colo ca netrebuincioas[, sau o a=eza la rând, cu]ngrijire =i sfin\enie, ca pe o comoar[nepre\uit[,]ntre doctele foi late =i lungi ale pântecosului s[u herbarium de hârtie sug[toare!

— Bine, *Alexandre*, da n-auzi?

+i *Alexandre* n-auzea.

— Iaca, domnule,]mi zicea de multe ori doamna naturalist[. Iaca, a=a-mi face]n fiecare var[; m[ia cu dânsul pe coclauri =i m[poart[prin toate pr[p[stiile dup[buruieni... Of! Doamne!... Când ai =ti!

+i,]n acest “of Doamne!”, ner[bd[tor =i nervos, =i, mai ales,]n acest “când ai =ti”, urmat de o tr[g[nat[=i oarecum confiden\ial[=i dureroas[reticen\[, un t[lm[citor de gânduri omene=ti ar fi putut citi]ntreaga istorie a unui suflet dezgustat...

— D[, cuconi\[drag[,]i r[spundeam eu cu glas mângâietor, rece =i p[rintesc; d[, mata ai putea, mai la urm[, s[la=i prea bine pe domnul doctor s[plece singur]n escursiunile sale =tiin\ifice; d-sa, pe cât se vede, e un alpinist f[r[pereche; =i o constitu\ie ginga=[=i pu\in rezistent[, cum e cea femeiasc[, nu poate r[spunde la “tururile de for\[“ cu care domnul doctor se pare obi=nuit. Nu vezi mata cu cât[u=urin\[suie =i scoboar[? parc[-i un titirez de o\el. Eu]l admir =i, oricât de deprins m[simt =i eu cu asemenea lucruri, m-a= l[sa totu=i b[tut, f[r[lupt[=i pe toat[linia, de domnul doctor. M[mir c[mata ai curajul s[-l urmezi; eu, unul, drept s[v[spun...

— O! Domnule, domnule! zise ea,]ntrerupându-m[, da crezi dumneata c[vrea s[plece singur? zice c[-i e urât f[r[mine; =i... uite, m[ia a=a, pe toate coclaurile, f[r[s[vreau.

— +i eu cred, cuconi\[drag[, c[— dac[lucrul st[a=a — apoi doctorul are deplin[dreptate.

— Deplin[dreptate?... +i de ce, m[rog?... zise ea cu un glas sub\ire =i pref[cut de ascendent[mirare interogativ[.

— Pentru cuvântul foarte simplu c[s-ar sim\i nemul\umit f[r[tov[r[=ia dumneavoastr[de fiece minut; sunt =i lucruri pe care mata nu le]n\elegi sau nu =tii cel pu\in s[le apreciezi]ndestul.

— Lucrurile, scumpul meu domn, se]n\eleg =i se apreciaz[dup[valoarea =i dup[pl[cerea ce-\i pricinuiesc, zise ea, scuturând cu cap[tul ascu\it al umbrelei ceva imaginar de pe vârful fin =i lustruit al unuia din pantofii s[i mici ca de copil.

— Tocmai, tocmai! =i ar fi prilej, prin urmare, ca mata s[te sim\i foarte m[gulit[, dac[nu =i chiar foarte fericit[.

— *Merci bien!... J'en ai assez de ces chozes-là.*

— *Si tôt?...*

+i ca =i cum ar fi lunecat]nadins pe lâng[punctul meu de]ntrebare, se plec[ ]n mod foarte firesc, =i, cu o m[iastr[u=urin\[, rupse un mare =i frumos fir de romani\[alb[ce tocmai se]ntâmplase r[zle\ ]n calea ei.

— Sunt a=a de frumoase florile de munte, zise ea sco\ând un bold — ea =tie de unde — =i prinzându-=i floarea pe sân cu degete sub\iri, u=oare =i]ndemânatice.

O privii zâmbind, f[r[s[-i r[spund.

— Nu-i a=a?]ntreb[ea cu glas ml[dios =i st[ruitor.

— Frumuse\ea, cuconi\[drag[, e lucru cu totul relativ... =i dac[florile, cochete =i ginga=e cum sunt ele, =i-ar]n\elege adev[rata lor menire, ar trebui s[-=i aleag[drept patrie un alt loc, iar nu p[mântul rece =i umbra posomorât[=i umed[a p[durilor.

— Cred c[ele fac aceasta pentru ca s[tr[iasc[mai mult.

— Pre\uie=te mai mult o clip[de str[lucire decât o eternitate de]ntuneric... Dar bietele flori nu =tiu aceasta...

— Da *Alexandre?... Alexandre?...* zise ea uitându-se]n toate p[r\ile cu un fel de spaim[pref[cut[, oare ce s-a f[cut? N-ai b[gat de seam[ ]ncotro s[fi apucat?

— Nu; dar,]n tot cazul, cred c[la deal.

}ncepur[m a urca.

— D[-mi voie, te rog, s[m[sprijin de dumneata, zise ea apucându-mi bra\ul; nu mai pot; am presim\irea c-o s[-mi sfâr=esc zilele]n vreo pr[pastie din pricina buruienilor lui *Alexandre*.

— Aceasta ar fi o idil[pe cât de =tiin\ific[, pe atât =i de funebr[, drag[cuconi\[, dar totu=i o idil[; =-apoi... când e]n cer atâta lumin[, pe p[mânt atâta umbr[, atâta lini=te pretutindeni =i...

— *Bijou! Ah, petit méchant! viens ici!...* Trebuie s[=tii, domnule, c[Bijuc[al meu e un nesuferit; uite cum r[mâne ve=nic]n urm[=i m[las[singur[...

+i Bijuc[,]n sunet de zurg[l[i =i]n tremur[turi de cordele ro=ii, alerga m[runt la deal cu l[bu\e albe =i mici, la chemarea de duioas[mustrare a st[pânei sale; iar limba lui]i atârna afar[din bot ca o molatic[=i tremur[toare foaie de trandafir b[tut[de vânt...

— Foarte frumos, domnule Bijuc[, zisei eu, adresându-m[c[\elului când fu lâng[noi, foarte frumos! Te-ai apucat, ho\ule, de f[cut pesemne idile cu florile =i cu buruienile, =i-\i p[r[se=ti st[pâna; dar dac[vine vreun urs =-o m[nânc[, vagabondule, cine s[dea socoteal[? Ia f[bine, te rog, =i stai de paz[mai pe aproape.

Doamna naturalist[ ]mi arunc[o privire ironic[=i ghidu=[, cum numai femeile =tiu s[arunce.

— A=a-i c[-s grea?... A=a-i c[nu m[mai po\i duce?... zise ea, la un moment dat, atârnându-se mai sim\itor de bra\ul meu.

— Sunt]n lumea aceasta, drag[cuconi\[, =i greut[\i negative, care, adic[,]n loc s[te atârne spre p[mânt, te ridic[spre cer; s-ar p[rea atunci c[,]ntocmai ca zeit[\ilor antice, \i-au r[s[rit aripi la umeri =i c[ai putea s[str[ba\i cu ele v[zduhurile spre...

— Spre *Alexandre*? nu-i a=a? zise ea,]ntrerupându-m[, spre *Alexandre*?...

+i, ca =i cum ar fi stat s[cad[,]mpiedicându-se,]=i]mpreun[degetele amânduror mâinilor =i se atârn[mai greu de bra\ul meu]n jos.

Au femeile, câteodat[, ni=te fantezii!...

— Desigur c[spre *Alexandre*! decât vezi mata, cuconi\[drag[, se poate prea u=or s[r[t[ce=ti drumul =i,]n loc s[te po\i \inea de zborul lui u=or dup[flori =i buruieni, se poate]ntâmpla, prea lesne, s[te treze=ti, ca Alexandru Machedon, la por\ile raiului...

— Bine... Bine... zise ea, privind nehot[rât]nainte =i ap[sând pe fiecare vorb[; bine, dar dac[sfântul Petru, care am auzit c[e un b[trân moroc[nos =i hursuz, nu-\i deschide ca s[po\i intra]n[untru, a=a-i c[tremuri de foame =i de frig la por\ile raiului?...

— O! o!... deloc, drag[cuconi\[; sf[râmi por\ile =i intri]n rai, r[mânând ca sfântul Petru s[se burzuluiasc[ ]n urm[cât a pofti...

— +i \i s-a]ntâmplat de multe ori s[sf[râmi por\ile raiului =i s[ ]nfrun\i mânia pr[p[ditoare a sfin\ilor s[i p[zitori?...

— Dac[nu m[ ]n=el, drag[cuconi\[, zisei eu, uitându-m[la ea de sus]n jos, mata ai aerul de a s[pa prea adânc]n sufletele omene=ti; ave\i, pe cât se pare, apuc[turi arheologice.

— Uite, uite! zise ea,]ntrerupându-m[=i strângându-m[speriat[de bra\, uite, *Alexandre* a c[zut jos; hai mai iute... i s-a]ntâmplat ceva...

Ca la o zvârlitur[de b[\ ]naintea noastr[, doctorul, al[turea cu pântecosul s[u herbarium, st[tea lungit cu fa\a-n jos =i, rezemat pe amândou[coatele, f[cea el =tie ce, foarte grav =i adânc cufundat parc[ ]n ceva de mare]nsemn[tate.

Ne apropiar[m, f[r[s[ne simt[; iar când fur[m lâng[el =i ne]ncredin\ar[m cu ce se]ndeletnicea, ne bufni pe amândoi, deodat[, =i f[r[voie, un râs nebun...

Nici mai mult, nici mai pu\in, doctorul p[=tea sau, cel pu\in, dintr-o rari=te de iarb[s[lbatic[, ciupea pe alese o anumit[buruian[ ]n trei foi mici, rotunde =i de un verde-deschis, cu coada lung[, sub\ire =i ro=iatic[=i... o mânca.

Când ne auzi râzând la spatele sale,]ntoarse capul, ne privi foarte serios un moment; apoi, ca =i cum lucrul ar fi fost cu des[vâr=ire firesc,]=i urm[ ]nainte =i cu b[gare de seam[=tiin\ifica sa cin[, f[r[s[zic[nimic...

— *Alexandre*... bine, *Alexandre*, ce faci? pentru Dumnezeu! o s[te otr[ve=ti... Ce te-ai apucat s[m[nânci buruieni pe inima goal[?]ncepu s[strige ca speriat[doamna naturalist[.

— }mi era sete, Natalie, =i am dat aici peste *Oxallis acetosella*, *le pain du bon Dieu*, o plant[de un gust acri=or =i foarte pl[cut, care taie setea; uite, gust[=i tu.

+i zicând acestea,]i]ntinse un mic smoc de *Oxallis acetosella*, *le pain du bon Dieu*...

Gust[ea,]mi d[du =i mie... +i, la un moment dat, ne trezir[m pe pântece, p[scând foarte con=tiincios iarba fraged[a p[durilor...

Iar Bijuc[, neclintit =i \ap[n pe l[bu\ele sale albe =i mici, sucindu-=i privirea când]ntr-o parte, când]n alta, se uita \int[la noi =i c[uta s[-=i dea socoteal[cam ce ni se]ntâmplase... +i limba lui]i atârn[afar[din bot ca o molatic[=i tremur[toare foaie de trandafir b[tut[de vânt...

— Afl[, doctore, ziceam eu p[scând, c[de va fi s[-mi scriu vreodat[amintirile, apoi s[=tii c[am s[te ridic cel pu\in la treapta de proroc al evreilor; c[ci, mai la urm[, nu cred s[fi fost]ntru nimic mai presus minunea marelui jidov, care a ad[pat,]n chip miraculos, cu ap[de stânc[pe turma]nsetat[a poporului lui Dumnezeu, decât minunea dumitale cu *Oxallis acetosella*. +i mare lucru s[nu se fi]ncheiat, mai la urm[, dumnezeiasca putere a divinului Moise]n descoperirea prin pustiile Arabiei a vreunei buruieni de soiul *acetosellei* dumitale... M[rog, n-ai putea s[-mi spui dumneata dac[ ]n \ara fericit[a miresmelor se g[se=te m[cri=ul iepurelui... *id est, Oxallis acetosella*? C[ci, drept s[-\i spun,]n *Pentateuc*, pe care l-am citit din scoar\[ ]n scoar\[, n-am g[sit amintindu-se nimic despre a=a ceva.

— Fiecare clim[cu flora ei, r[spunse el scurt =i senten\ios, urm[rindu-=i netulburat p[scutul s[u.

. . . .

Era de mult de-atunci, dar]n oglinda]nchipuirii se p[streaz[vii =i ne=terse unele amintiri ale trecutului; iat[pentru ce,]n str[=nicia dezn[d[jduit[a st[rii mele de fa\[, râdeam singur ca un nebun...

Totu=i de la o vreme se sfâr=i cu râsul =i ochii mei r[t[ci\i c[utau]n jos spre iarb[... Parc[era un f[cut: multe din buruienile ale c[ror nume sucite]mi r[m[seser[ ]n minte de la doctor se]nf[\i=au privirilor mele; numai *Oxallis acetosella* p[rea c[-=i pusese pe cap chitia dracului...

Ce-mi folosea mie, de pild[, c[*Geum montanum*]mi a\inea calea cu florile sale galbene =i mari? Ce m[ ]nc[lzea pe mine c[*Potentilla aurea*]=i r[sf[\a sub ochii mei florile sale portocalii?... }n zadar *Campanula abietina* se uita la mine cu ochi alba=tri =i limpezi;]n zadar *Cortusa matthioli* scânteia ro=]n calea mea... +i dac[*Impatiens noli tangere*]mi p[ienjenea drumul cu trunchiul s[u zvelt =i r[sfirat, apoi nu f[cea aceasta decât ca s[-=i bat[joc de mine — pentru ca, adic[, s[-mi arunce]n nas toate semin\ele sale, de]ndat[ce m-a= fi atins de una m[car din p[st[rile ei!... *Hedysarum alpinum* =i *Dryas octopetala* aveau aerul s[-mi dea de veste c[m[aflu pe piscuri de mun\i vecine cu cerul; iar *Aconitum napellus* =i *Aconitum moldavicum*, cu ochi alba=tri]nchi=i,]ntindeau posomorâ\i parc[spre mine potirul lor cu venin; numai *Papaver alpinum*, cu fa\a lui alb[=i oftigoas[, m[ ]ndemna s[m[culc =i s[dorm, având aerul de a c[uta s[m[ ]ncredin\eze c[somnul \ine de foame...

+i de-a= fi fost m[car cine =tie ce mare filozof grecesc! A= fi mâncat, f[r[mult[vorb[, cucut[sau ceapa ciorii =i, scurt, a= fi p[=it fie *ad inferos*, fie la nemurire; m-a= fi mul\umit chiar cu smerita glorie a lui Pythagoras, care mânca bob =i n[scocea table de socoteli... dar a=a! !... Eu, simplu muritor din timpul meu!... Cel mult dac[*Atropa belladonna, aliter* m[tr[guna,]=i mai deschidea, cu dragoste,]n calea mea, bra\ele sale albe de femeie viclean[...

+i când m[gândeam eu c[, tot]mpreun[cu marele, dar micul =i vânjosul meu naturalist, =i tot cu pl[pânda =i eterica sa jum[tate, =i tot cu Bijuc[cel mic, flocos =i alb, sub privirile iscoditoare ale lunii pline, ce-=i cump[nea,]n miez de noapte, mersu-i]nalt deasupra v[c[riei Mân[stirii Neam\ului, mâncasem,]n lips[de pâine, =i cu o foame pantagruelic[, sardele de cutie cu m[m[lig[cald[! +i când, mai ales,]mi aminteam c[, mai pe urm[cu câ\iva ani, doamna naturalist[, din fundul unui molatic fotoliu de Bucure=ti, m[ ]ncredin\a c[niciodat[nu osp[tase mai cu deliciu decât atunci!...

— +-apoi, ce odihn[sfânt[! ad[ugam eu cuprins de melancolia p[rerilor de r[u, ce dulce dormeam noi cu to\ii,]nmormânta\i]ntr-o moale =i]mb[ls[mat[c[pi\[de fân r[sfirat[ca saltea, sub privirile mângâioase ale stelelor!! Cu ce farmec negr[it eram leg[na\i de simfoniile t[cerii adânci,]ntrerupte]n r[stimpuri de \ârâitul dep[rtat al greierilor de noapte!!... +i era a=a de frig... =i era a=a de cald!...

— Desigur... desigur... observa ea rar =i gânditor, cu privirile pierdute parc[ ]n dep[rt[rile altor lumi, desigur c[trecutul e un frumos apus de soare... =i când te gânde=ti c[, de nic[ieri, o alt[raz[de lumin[nu va mai veni s[dea str[lucire norilor posomorâ\i ai vie\ii!...

+i,]ntrerupându-se, ridica spre podele ochii ei adânci =i umezi...

— De ce? o]ntrebam eu cu glas mi=cat =i cu privirile pierdute]n lumea privirilor ei, de ce am jeli numai soarele ce apune =i n-am n[d[jdui =i]n soarele ce va s[r[sar[?... Oare, dac[o frunz[se scutur[, o alt[frunz[mai plin[de via\[nu r[sare la loc? +i dac[o floare se veteje=te, oare alt[floare nu re]nvie mult mai str[lucitoare]n prim[var[?...

}ntorcea molatic capul spre mine =i m[privea cu zâmbet amar.

— Crezi]nc[ ]n prim[veri =i]n r[s[rituri de soare,]n frunze care renasc =i]n flori care re]nfloresc? Desigur... desigur... e=ti un om fericit!

— Cred, cel pu\in, c[,]n putrejunea din care suntem alc[tui\i, este =i ceva etern...

— +i acel ceva?

...}i s[rutam mâna =i plecam.

. . . .

Ei bine, când m[gândeam la toate acestea, m[apuca ame\eala; =i m[uitam,]n toate p[r\ile, pe jos, dup[*Oxallis acetosella, le pain du bon Dieu*; sau, cum s-ar zice, dup[m[cri=ul iepurelui; dar m[cri=ul iepurelui]=i pusese pe cap chitia dracului.

M[hot[râi s[-mi fur c[ciula ca \iganul.

A=ezai =aua la r[d[cina unui brad, a=ternui mantaua, m[lungii cu fa\a-n sus =i m[hot[râi s[-mi]nchipui c[nu mi-e foame... |i-ai g[sit! Avea Pisicu\a un a=a talent la ron\[it iarba =i la ucis]ntre din\i vârfurile tinere =i fragede ale crengilor,]ncât]\i l[sa gura ap[.

Deodat[, Pisicu\a se opri din p[scut =i, cu un smoc de iarb[ ]nflorit[ce-i atârna afar[din bot, se uit[\int[=i speriat[, oarecum, la deal...

“Vreo dihanie!...”]mi fulger[mie prin minte.

+i punând mâna pe revolver, m[sculai iute =i drept]n picioare.

Un c[lug[r scobora]ncet, pe potec[la vale, cu o mare =i umflat[traist[la =old.

“Mântuirea ta prin tine, Israele” cugetai eu]ntorcând cam pe dos versetul biblic, ceea ce, potrivit]mprejur[rii,]nsemna c[mântuirea mea st[tea]n traista umflat[de la =oldul c[lug[rului.

— Blagoslove=te, p[rin\ele, =i cale bun[, zisei eu, când c[lug[rul fu]n dreptul meu.

— Mul\umim d-voastr[, domnule, mul\umim d-voastr[, Domnul!...

+i]ndreptându-=i spre mine fa\a-i palid[=i slab[, m[privi smerit =i sfios, strângându-=i]ngrijit, cu degete aspre, noduroase =i tremur[toare, rasa la piept.

— }i fi ostenit, p[rin\ele; vii de departe? Ia mai =ezi colea oleac[, de te hodine=te.

+i-i ar[tai spre locul unde =ezusem eu lungit cu capul pe =a.

— Mul\umim d-voastr[, domnule, mul\umim d-voastr[,]ngân[el pe o not[oarecare din pisaltichie, r[sfirându-=i pe piept degetele ruginite ale stângii sale, iar cu dreapta netezindu-=i sfios =i smerit de sus]n jos barba-i sur[=i]ncâlcit[; dar ne-am gr[bi, c[suntem cam de departe,]ncheie el,]nclinându-se cu oarecare evlavie]naintea mea.

— Da ia =ezi; c-un ceas mai devreme ori c-un ceas mai târziu, n-o s[fie mare treab[; =ezi!

M[pusei jos, se puse =i c[lug[rul.

— Vii de departe?

— Tocmai din fundul Ciungului, domnule.

— E=ti de pe la vreun schit din apropiere, nu-i a=a?

— Tocmai de la Nichit, domnule.

— Da ce? Nichitul e a=a de departe de aici?

— Apoi tot a mai fi cale ca de-o jum[tate de zi.

— +i dup[ce-ai fost sf.-ta tocmai prin fundul Ciungului?

— Apoi dup[oleac[de bure\i; ia mai usc[m =i noi pentru iarn[, c[, d[, cu de-aiste ne mai \inem =i noi via\a.

— +-apoi tocmai prin fundul Ciungului dup[bure\i?

— Apoi nu sunt mai pe-aproape, c[-i culeg \igancele, de-i duc la târg.

+i umblam cu vorba]mprejurul tr[istii c[lug[rului, cum umbla vulpea]mprejurul g[r[fii cu mâncare a cocostârcului.

— Da nu mi-i vinde =i mie vreo câ\iva dintr-]n=ii, drag[p[rin\ele?...

— Da, m[rog, pofti\i, iaca; se gr[bi s[zic[c[lug[rul, sco\ând traista din gât =i punându-mi-o dinainte; iaca, lua\i cât v[trebuie, c[eu m[pot duce s[-mi mai culeg al\ii =i]n alt[zi.

+i fa\a c[lug[rului se]nsenin[de bucurie la ideea c[poate]=i r[scump[rase pielea cu pre\ul a câ\iva bure\i.

Ce bure\i!... erau ni=te hribi ar[mii, fragezi =i mici, de-\i venea s[-i m[nânci de cruzi.

— Apoi, dac[-i a=a vorba, p[rin\ele, ia s[facem noi colea un foc ca acela =i s[-i tragem o fa\[de mâncare, s[se duc[vestea. Trebuie s[=tii, drag[p[rin\ele, c[-s rupt de foame; vin =i eu cam de departe =-am r[t[cit pe meleagurile aistea ale sf.-tale; de-asear[n-am pus nimic]n gur[.

+i]n toat[aceast[p[c[toas[=i nevoia=[stare de lucruri, nota epic[nu lipsea...

Astfel, când iscusitul meu c[lug[r, cu un amânar de o\el]n form[de scoab[veche, prinse a scoate din vinele mute =i negre ale unei cremene reci un izvor de scântei luminoase =i când, mai ales, din frunzele uscate =i]ngr[m[dite peste iasca aprins[,]ncepu s[se ridice]n sus fumul negru =i]n[du=it, mi se p[ru c[st[ ]n fa\a mea Achates, cel mai mare me=ter al vechimii]n sc[p[rat cu amânarul =i cel mai iute =i]ndemânatic alc[tuitor de focuri din vreascuri =i din frunze uscate al vremurilor de demult... +i cât pe ce s[zbor pe aripile n[r[vitei mele]nchipuiri, spre clasice pustiuri arz[toare =i g[lbii =i cât pe ce s[ ]nfiripez, din stâncile]mprejmuitoare mie, o lume de mon=tri aeroceraunici, care, din fundul negru al umbrei p[durilor, m-ar fi privit cu ochi]ncrunta\i =i ar fi rânjit fioros la mine cu gingini vinete =i goale!...

+i vreascurile n-apucaser[ ]nc[s[se prefac[ ]n j[ratic =i hribii nu fuseser[pu=i]nc[pe rug, =i eu mai c[suflasem]n gând aproape toate ciupercile din traista c[lug[rului...

+i de cumva, pe lâng[=oaptele tainice =i]nalte ale vântului cu frunzele, pe lâng[murmurul etern al apelor str[vezii cu pietrele peste care curg =i trec]n calea lor fatal[, pe lâng[orchestra\ia aerian[=i plin[de farmec, pe care o alc[tuiesc,]n miezul]nfl[c[rat al zilei, muzican\ii]naripa\i =i f[r[de num[r ai lui D-zeu, pe lâng[atâtea melodii ale v[zduhului, izvorâte de pretutindeni din nev[zute harfe eoliene, mai adaugi =i “hangul” unison, pe care-l \ine, cu glas]nalt de tri=c[cr[pat[, sfârâitul hribilor pe c[rbuni, apoi

v[pot]ncredin\a c[muzic[mai serafimic[n-a\i auzit!... +i eu cred c[, dac[simfoni=tii clasici ai vremurilor noastre n-au atins]nc[nici unul culmea me=te=ugului lor, apoi aceasta nu se datore=-te decât]mprejur[rii c[nici unul din ei n-a mâncat ciuperci fripte la umbra p[durilor!

+i hribii, a=eza\i pe spate =i cu pântecele-n sus, sfârâiau pe c[rbuni, iar m[runtul meu c[lug[r]i presura pe piept cu sare =i piper =i punea]n aceast[ ]ndeletnicire atâta m[sur[=i chibzuial[=i, f[r[s[-=i dea seama, a=a]=i \uguia buzele pe linia]ntins[a celor dou[degete, cu care-i presura,]ncât ai fi zis c[vrea s[-i s[rute pe to\i, de rând. Din când]n când, câte un hrib mai pu\in r[bd[tor la usturimea focului ridica dintr-un =old, pocnea =i, a=ezându-se iar[=i pe c[rbuni, sfârâia]nainte.

— Gata friptura, p[rin\ele?]ntrebam eu de departe, cum st[team lungit cu fa\a-n sus, cu capul pe =a]n loc de c[p[tâi =i cu degetele amânduror mâinilor]ncle=tate la ceaf[.

— Gata, acu, numai s[se mai frig[oleac[, c-apoi cade greu la inim[.

+i]n priveghierea diriguitoare =i cu mult[b[gare de seam[a acestei fripturi anahoretice, nu rareori se]ntâmpla ca m[runtul meu c[lug[r s[-=i trag[iute mâna de pe câte un hrib ce nu st[tea tocmai cuminte pe j[ratic, s[scuipe pripit pe cele dou[degete diriguitoare =i s[-=i scuture]n aer mâna de ele, ca =i cum ar fi voit s[le arunce cât colo, spre a ostoi, cu chipul acesta, usturimea mu=c[turii arz[toare a vreunui c[rbune mai]ndr[zne\. Ba, de multe ori,]=i aplica singur un fel de autoflagela\iune, pe partea corpului care-i c[dea mai la]ndemân[.

— Ia seama, p[rin\ele, ia seama, strigam eu de departe, ori de câte ori se frigea c[lug[rul; ia seam[s[nu mânc[m degete fripte]n loc de hribi; azi e sfânta vineri =i ar fi p[cat, m[car c[degetele de c[lug[r trebuie s[fie de post...

— Nu te teme, domnule, nu te teme; suntem noi deprin=i cu de-aistea... +i scuipa c[lug[rul, de parc[descânta de deochi tuturor stihiilor de la cele patru vânturi...

Dar]n sfâr=it friptura fu gata.

+i dac[soarele, ce sta s[cump[neasc[dincolo de amiaz[, ar fi putut, din]n[l\ime, s[str[bat[cu privirea prin desi=ul]ntunecos al bol\ii de umbr[ce ne ocrotea de pretutindeni, apoi ar fi v[zut]ntins[pe rari=tea de iarb[ ]nflorit[a p[mântului n[frama alb[-neagr[-vân[t[a c[lug[rului, sor[mai mic[ ]n lungime, dar mai mare]n cur[\enie, cu imensul meu prosop; iar pe ea t[b[râ\i la]ntâmplare hribii frip\i,]ntocmai cum ar t[b[r] o turm[de oi obosite,]n popas de odihn[, pe drumul g[lbiu =i plin de colb; =i, dup[cum de lâna oilor se aca\[,]n treac[t, curnu\ii =i scaii pârloagelor, tot a=a se ac[\aser[c[rbunii stin=i ai focului de spatele hribilor mei; =i dac[ceea ce albea pe la sub\iorile scorojite ale fiec[rui hrib nu era tocmai sare nemistuit[, apoi era, cel pu\in, cenu=[nescuturat[, lucru care totu=i nu]mpiedica pe m[runtul meu c[lug[r de a-=i da ifose profesionale de Moschion sau de Labdacus.

Oricum, eu m[d[dusem pe lâng[n[frama cu hribi,]mi]nsemnasem cele patru puncte cardinale ale persoanei mele cu o larg[=i smerit[cruce potrivit[ ]mprejur[rii,]mi luasem p[l[ria de pe cap =i, scuturând, pe cât era cu putin\[, de c[rbuni =i de cenu=[câte un hrib,]i f[ceam vânt]n pustiul]ntunecos =i fl[mând al gurii mele.

+i poate c[,]n scurt, a= fi ajuns cu]nghi\itul la cap[tul cel[lalt al n[fr[mii, dac[nu m[oprea la timp m[runtul meu c[lug[r.

— Da-\i mai avea oleac[de r[bdare, domnule, zise el, mânând]nspre dânsul, cu un b[\ pârlit la cap[t, cel de pe urm[hrib ce mai r[m[sese r[zle\ printre c[rbuni, poate-om g[si =i vreo f[râm[tur[de pâine.

+i cu vârful pârlit al b[\ului, f[cu hribului vânt pe n[fram[.

De la sine se]n\elege c[pusei strun[fl[mândei =i pr[p[ditoarei mele porniri.

Iute =i harnic, dup[cum era =i de m[runt, scotoci usc[\ivul meu c[lug[r, printre hribii r[ma=i]n traist[=i scoase la iveal[o

pâine oache=[, destul de mare, cu gingini zdren\uroase de amândou[p[r\ile =i]nceput[la un cap[t; iar când d[dui s[rup din ea,]n\elesei c[=i o pâine poate avea odiseea =i nefericirile sale; fire de lân[sure =i lungi, luate]n hiol[din \es[tura moale a tr[istii, st[teau ac[\ate de col\urile uscate, \epoase =i ascu\ite ale ginginilor pâinii, ca de din\ii unui darac; f[râm[turi m[runte =i albe de hribi mijeau neclintite de printre adâncurile rupturii aspre a cap[tului]nceput; iar când prinsei a o bate la spate spre a scutura dintr-]nsa pulberea m[runt[=i alb[de hribi, o sumedenie de furnici]ncepur[a curge de prin toate ascunz[torile pâinii, ca o ploaie neagr[=i fin[=i a fugi speriate =i nedumerite care]ncotro...

“Si licet exemplis in parvo grandibus uti,
Haes facies Trojae, cum caperetur, erat!...”[1]

A=a de speria\i =i de nedumeri\i mi-nchipui c[trebuie s-o fi]mpuns de fug[troienii lui Priamus, când]i lu[Achille cu j[rdia de la spate!...

S[rmanele furnici!... erau =i ele menite s[-=i duc[, de acum]nainte, pe \[rmuri str[ine =i dep[rtate, nemângâiatul dor de patrie; le era =i lor, se vede, scris s[m[nânce pâinea amar[a pribegiei, =i cine =tie dac[nostalgia dup[fundurile Ciungului nu era s[pun[, sub alte apusuri =i sub alte r[s[rituri de soare, cap[t zbuciumatei lor vie\i! !...

— Da bine, p[rin\ele, zisei eu, b[tând]n pâine ca-ntr-o pern[=i sculându-m[, de jos, ca s[nu m[umple furnicile; bine, te-ai apucat de dus furnici de pr[sil[din fundurile Ciungului tocmai]n gura Nichitului? Ce? Pe la Nichit n-ave\i furnici?...

— Da, bat[-le pustia, domnule, s[le bat[, parc[te po\i feri de ele? Se vâr[pes’tot locul dup[mâncare... ia, =i ele, ca toate lighioanele lui D-zeu, unde v[d mas[-ntins[, hop =i ele!...

[1] Dac[ne este]ng[duit a ne folosi]n cele mici de exemple m[re\e, Aceasta este]nf[\i=area Troiei, când a fost cucerit[*(Ovidiu)*.

— Ai dreptate, p[rin\ele, ai dreptate! ia s[l[s[m noi viii cu viii =i mor\ii cu mor\ii =i s[ne c[ut[m mai bine de suflet, zisei eu, a=ezându-m[ ]ntr-un cot de-a lungul n[fr[mii.

Rupsei pâinea, d[dui c[lug[rului,]mi oprii =i mie =i]ncepui a mânca.

— Da o gur[de rachiu nu-\i pofti? m[ ]ntreb[c[lug[rul, vârând mâna]n sân =i sco\ând o sticlu\[potrivit de mare =i plin[pân' la jum[tate cu ceva galben-ro=.

— +i dou[, p[rin\ele.

— Poftim.

+i a=ezându-se =i el lâng[n[fram[, mi-ntinse sticla.

Era un rachiu dumnezeiesc.

— Da stra=nic rachiu, p[rin\ele, stra=nic rachiu! De unde-l cumperi?

— D-apoi c[-l facem noi, domnule, nu-l cump[r[m.

— M[rog, zisei eu, mai luând o-nghi\itur[, nu m[po\i]nv[\a =i pe mine cum se face?

— Da cum nu, domnule? faci ceai rusesc tare, cum se face ceaiul, =i dup[ce se r[ce=te, pui jum[tate ceai =i jum[tate spirt de cel bun, de vin; pui zah[r, cât vrei s[fie de dulce, pui inipere, izm[crea\[, anghelic[=i coji de portocal[, dac[ai, =i la=i a=a de dospe=te câteva zile, =-apoi]ncepi a bea din el.

+i, tr[gându-i =i c[lug[rul un gât, astup[cu]ngrijire sticla cu dopul, o vâr]]n sân,]=i lu[com[nacul din cap =i, punându-l al[turea,]ncepu a mânca cu smerenie =i cump[tat, f[r[grab[, f[r[pripire, potrivit darului s[u.

}n câteva minute, osp[\ul nostru de anahoret fu gata.

— Da de ap[ce-om face, p[rin\ele? Hribii au fost cam s[ra\i =i s[r[tura face sete.

— Apoi este pâr`u devale, domnule; m[duc eu acu s-aduc ap[numaidecât.

+i f[r[s[mai a=tepte vreun r[spuns din parte-mi,]=i =i puse com[nacul pe cap =-o porni devale, de-a dreptul prin p[dure, cu mâinile goale.

— Ei, p[rin\ele, p[rin\ele! !... d[dui eu s[strig; a=i! !... c[lug[rul]=i =i mistuise,]n desi=ul dep[rtat al p[durii, m[runta sa]nchipuire; iar când, de la cap[tul privirilor mele, se rupse =i se desprinse petecul]ngust =i cafeniu al spatelor sale, r[m[sei nedumerit.

“Da-n ce dracu are s-aduc[el ap[?...]n gur[?...]n pumni?... m[gândeam eu, r[mas]n picioare neclintit =i uitându-m[\int[spre desi=ul]ncâlcit]n care se mistuise n[luca m[runt[=i mohorât[a c[lug[rului meu. Nu cumva s[-mi fi f[cut =otia c[lug[rul naibii? Mai =tii?... Te-i trezi numai c[i-a tr[snit prin cap s[se tot duc[la Nichit =i pe mine s[m[lase aici]n cât m-a g[sit...

Ce s[faci? S[te iei dup[dânsul? S[te-apuci de scotocit prin h[l[ciuga p[durii o pi=c[tur[de c[lug[r]n floarea umbrelor, care =i-ar fi putut tupila, ca o veveri\[,]ntreaga sa f[ptur[dup[o cioat[sau la]ncheietura unei crengi?”

Pisicu\a ridic[capul =i se opri din mestecat un smoc de iarb[ ]nflorit[, ce-i atârna pe jum[tate afar[din bot...

Când]mi]ndreptai ochii pe linia de privire a Pisicu\ei, z[rii desprinzându-se treptat, de pe fundul de umbr[al p[durii,]nf[\i=area gheboas[, plecat[ ]nainte =i cu capul gol a c[lug[rului meu; iar]ntre mâinile-i]ntinse ducea parc[ceva, cu mare cump[neal[.

}mi ascu\ii privirea, dar nu putui deosebi ce ducea c[lug[rul cu atâta sfin\enie =i b[gare de seam[.

Iar când fu destul de aproape ca s[-l pot vedea, m[ ]ncredin\ai, spre marea mea nedumerire, c[\inea de o parte =i de alta,]ntre degetele-i noduroase =i r[sfirate ale amânduror mâinilor sale, un soi de tingire de tinichea, mai mult lung[decât larg[=i plin[ochi cu ap[...

— Da tingirea asta,]l]ntrebai eu când fu lâng[mine, de unde o g[si=i, p[rin\ele? C[de-aici ai plecat cu mâinile goale?...

— Da nu-i nici o tingire, domnule.

— Da cum nu-i tingire? Eu o v[d c[-i tingire ca toate tingirile; atâta numai c[-i de tinichea.

— Da nu-i nici o tingire, domnule; ia-i com[nacul meu; d[,]l mai facem =i noi de tabl[câteodat[; c[d[! vine vremea fel de fel; poate c[ai câteodat[nevoie, prin p[dure, ba de-o ap[, ba de-o m[m[lig[, =i, dac[n-ai]n ce, rabzi mult =i bine =i de sete, =i de foame...

— Mare \i-i minunea ta, Doamne! D-apoi eu nu te-am v[zut cu tingirea-n cap, p[rin\ele, eu te-am v[zut cu com[nac ca toate com[nacele.

— A=a-i, domnule, da vezi d-ta, i-am scos]mbr[c[mintea, c[doar nu era s-aduc eu ap[cu-mbr[c[mintea pe dânsul.

— Bine, p[rin\ele, da pozna asta n-am mai v[zut-o nici-odat[!!...

— Nu-i fi v[zut-o, domnule, c[nu-i fi umblat prin nevoi.

— Bine, da de ce nu iei sf.-ta]n traist[, când pleci la p[dure, vreun pahar, vreo tingire ca toate tingirile?

— Da ce s[ne mai]nc[rc[m noi cu atâta tarhat, domnule, când ne putem sluji cu com[nacul =i]n loc de tingire, =i]n loc de pahar? Suntem b[trâni, domnule, =i nu putem duce]n spate atâta j[chil[.

Logica c[lug[rului]mi]nchise gura.

— Binecuvânteaz[, p[rin\ele, zisei eu, suflând]n cruce peste ap[=i ducând com[nacul la gur[.

— Binecuvântat[fie]mp[r[\ia Tat[lui =i a Fiului =i a Sf. Duh, amin!...

B[ui jum[tate de com[nac.

— Ei, p[rin\ele, ia s[plec[m, c[-i târziu =i zici c[schitul e cam departe.

— Cam departe, domnule; da merge\i la schit?

— Merg, p[rin\ele,]ncotro v[d cu ochii; =i, fiindc[mi te-ai]ntâmplat sf.-ta]n cale, apoi merg =i eu la schit; a= putea s[stau acolo câteva zile?

— Da cum nu, domnule? Pute\i sta =i mai mult; pute\i sta chiar la mine, dac[vi-i cu voia =i vi-\i]mp[ca.

— Da eu m[-mpac cu toat[lumea, p[rin\ele, =i cu sf.-ta simt eu c-o s[m[-mpac de minune.

— Apoi bine, domnule; atuncea s[plec[m.

C[lug[rul]=i puse n[frama-n traist[=i traista la =old, iar eu aruncai =aua pe spatele Pisicu\ei =i-o]nchingai. Nu b[gasem de seam[, dar când luai pe mân[frâul Pisicu\ei =i fu s[plec, c[lug[rul st[tea gata =i m[a=tepta, cu com[nac pe cap ca toate com[nacele.

+i nu mai fu cu putin\[s[mi-l]nchipui,]n urm[, pe p[rintele Gherm[nu\[decât cu tingirea-n cap; iat[pentru ce, cum scoboram noi la vale, c[lug[rul cu sloboda =i eu cu Pisicu\a de dârlogi, f[r[voie, m[bufnea râsul din când]n când.

— Râzi de com[nacul meu, domnule, v[d eu bine!

— Cam a=a, p[rin\ele, drept \i-oi spune. Cum naiba s[-\i vie]n minte sf.-tale s[faci com[nac din tingire =i tingire din com[nac! Doar asta nu-i lucru u=or; =i, m[rog, egumenul are la =tiin\[treaba aceasta?

— D-apoi c[egumenul parc[n-are =i el tot a=a; =i parc[ceilal\i vreo nou[, câ\i mai suntem, n-au =i ei, to\i, tot a=a!

— Bine, dar s[faci sf.-ta m[m[lig[ ]n com[nac?!!

— Ei, domnule, doar m[m[liga nu-i lucru spurcat; =i, chiar dac-ar fi, cele sfinte nu se spurc[; =-apoi, ce \i-i c-a fi com[nacul de tinichea, ce \i-i c-a fi de hârtie sclivisit[? }mbr[c[mintea-i totul, domnule. Iac[,]mbrac[-te d-ta cu ras[=i-\i pune un com[nac]n cap, =i s[vedem: are s[=tie cineva c[nu e=ti c[lug[r? Tot a=a =i cu com[nacul meu; cine =tie c[-i tingire?...

— Dac[are pe deasupra]mbr[c[mintea darului!... Nu-i a=a? zisei eu,]ntrerupându-i cugetarea.

— D-apoi? Se-n\elege, domnule;]mbr[c[mintea-i totul...

— +i darul, nimic?

— Ba a fi el =i darul ceva; da parc[darul se vede? Doar darul]i pentru noi, c[lug[rii, nu pentru ochii lumii; pentru ochii lumii, iaca: rasa, com[nacul, barba; doar d-ta e=ti om]nv[\at; n-ai auzit

de ho\i de codru, care s-au]mbr[cat]n straie c[lug[re=ti, =i pân[nu i-o prins, parc-o =tiut cineva c[-s ho\i, ori c[nu-s c[lug[ri?...

— Doamne, p[rinte, Doamne! S[te-aud[mitropolitul vorbind a=a, ce mai gherl[\i-ar trânti =i ce mai ascultare \i-ar rândui!...

— D-apoi c[D-zeu s[m[ierte, domnule... zise c[lug[rul,]nso\ind aceast[reticen\[de o mare =i parc[izb[vitoare cruce.

+i]n acest “D-zeu s[m[ierte”, =i]n aceast[reticen\[ ]nso\it[de o mare =i parc[izb[vitoare cruce, cineva ar fi putut citi o]ntreag[pagin[din istoria inedit[a sfântului nostru monahism.

Era, pe vremea aceea, mitropolit fericitul]ntru pomenire Calinic Niclescu, acel asupra c[ruia oftigosul c[lug[r Clement Neculau, profesor de grece=te la Academie, tr[sese focuri de revolver; dar fie c[nu-l nimerise, fie c[gloan\ele se turtiser[pe paftalele de aur ale colanului, cu care rangul]ncingea coapsele m[runtului =i sl[b[nogului cap al bisericii, c[nu se alese, din toat[aceast[dram[c[lug[reasc[, decât mitropolitul cu spaima, iar Clement cu]nchisoarea.

— Eu a= socoti, domnule, zise c[lug[rul oprindu-se]n drum, s[t[iem de-a dreptul devale, c[schitu-i cam departe =i m[tem c-om]nnopta]n p[dure.

— S[t[iem, p[rin\ele, pe unde soco\i sfin\ia-ta; vorba e s[ajungem cu lumin[la schit.

C[lug[rul coti la stânga prin desi=ul f[r[urm[.

+i nu-\i venea s[crezi ochilor, când te uitai la p[rintele Gherm[nu\[, cu cât[ ]ndemânare =erpuia prin desi=ul]ncâlcit al p[durii, cu cât[nesilit[u=urin\[urca =i scobora... l[sat pe spate la vale, plecat]nainte la deal, p[rintele Gherm[nu\[ ]=i p[stra netulburat centru-i de greutate]nl[untrul bazei sale; =i ai fi zis c[,]n calea lui, sui=urile se scoborau =i scoborâ=urile se suiau, spre a-i face drumul pânz[... +i de n-ai fi stat cu privirile]nfipte]n spatele lui]nguste =i cafenii, m[runt, sub\ire =i]n floarea umbrelor cum era, s-ar fi topit p[rintele Gherm[nu\[=i s-ar fi mistuit

]n zarea]ncâlcit[a crengilor, dup[cum,]n v[zduhurile amurgului, se mistuie =i se topesc unele vedenii de o clip[,]ntrupate de]nchipuirea cuprins[de fiorii pustii ai singur[t[\ii... Avea p[rintele Gherm[nu\[ceva din firea =opârlei, pe care acum o vezi, acum n-o vezi, =i ia-i urma, dac[po\i, când vrei s[-i pui b[\ul pe coad[... +i eu cred c[p[durile au suflet =i,]n sufletul lor, dragoste de mam[pentru toate viet[\ile ce se ad[postesc la umbra ocrotitoare a sânului lor; =i fiindc[p[rintele Gherm[nu\[p[=ise demult spre starea de vietate a p[durilor, apoi =i p[durea cu brazii s[i uria=i, cu vân[ta]ncremenire a stâncilor sale, cu a=ternutu-i moale =i ruginiu de foi uscate =i seci, cu neagra =i frageda putrejune a vreascurilor sale, p[rea cuprins[de clipa vie a unui fior de ocrotitoare dragoste]n calea gr[bit[=i sub pa=ii m[run\i ai p[rintelui Gherm[nu\[... Sub mersul s[u u=or nici vreascurile nu trosneau, =i nici a=ternutul moale =i ruginiu de foi uscate =i seci nu fo=nea sub lunecarea-i cotigit[de =opârl[ml[dioas[; \es[tura deas[a crengilor]mpânzite p[stra totdeauna o sp[rtur[ ]ngust[, prin care p[rintele Gherm[nu\[se strecura ca suveica printre i\e; iar când firul sub\ire =i cafeniu al persoanei sale se al[tura pe lâng[grosimea secular[sau luneca prin dreptul]n[l\imii ame\itoare a vreunui brad]ncremenit pe temeliile sale, p[rintele Gherm[nu\[se mistuia, pentru o clip[, ca sorbit, ca]nghi\it parc[de trunchiul mohorât al uria=ului codrilor... De câte ori nu-l pr[p[deam din ochi =i de câte ori nu-l vedeam, iar[=i, pe p[rintele Gherm[nu\[ ]nfiripându-se]n zare, ca izvorât, ca r[s[rit, ca ie=it parc[la lumin[, cu com[nac =i cu ras[cu tot, acum de sub scoar\a sur[a vreunui fag, acum din trupul ciuntit al vreunei frânturi sau al vreunui crâmpei r[mas]n picioare, pe urma unui brad r[sturnat al[turea de vreme sau de vijelii!...

— Bine, p[rinte, da stai mai]ncet, c[-i valea mare =i eu nu pot scobor] a=a de iute cu iapa de dârlogi...

+i biata Pisicu\[, zgârcindu-=i picioarele de dinapoi, lungindu-=i gâtul dup[frâu =i]n\epenindu-se pe picioarele]ntinse de dinainte,

luneca de multe ori de-a s[niu=ul pe luciul foilor, ca pe un ghe\u=, când valea scobora prea repede.

P[rintele Gherm[nu\[se oprea un minut, m[a=tepta =i iar[=i o pleca la vale... Ai fi zis c[se pr[p[stuie=te]n ne=tire, ca sorbit de adâncimi, =i te a=teapt[s[-l vezi, la fiecare pas, mistuindu-se]n umbr[ca o vedenie n[scocit[de frigurile]nchipuirii...

Cu vai-nevoie m[\ineam de dânsul cât colea.

Pu\in mai avea soarele pân[ce s[scapete dincolo de piscurile dep[rtate =i neguroase ale mun\ilor din urma noastr[, când ie=ir[m la limpezi=]n valea larg[a Nichitului.

}nc[lecai, spre a m[putea \inea mai aproape de p[rintele Gherm[nu\[.

Cât prindeai cu ochii spre r[s[rit,]ntre mun\i de o parte =i]ntre mun\i de alta, pâr`ul Nichitului curgea gr[bit =i limpede, acum printre fâne\e]nflorite, acum printre lunci tinere de mesteac[ni, de s[lcii sau de arini, acum printre prundi=uri]ntinse =i sterpe de mozaic cu multe fe\e; iar razele soarelui ce c[deau piezi= pe crestele fug[toare ale undelor lui]i d[deau]nf[\i=area cotigit[a unei nesfâr=ite cordele late de m[tase moale, cu schimb[toare sclipiri de aur...

Amurgul]ncepuse a se ridica din adâncuri... iar]ntre piscurile]nalte ale mun\ilor, ce se r[sf[\au]nc[ ]n pulberea de lumin[ro=iatic[a celor din urm[raze ale apusului, v[ile tupilate]ntunecau priveli=tea, ca atâtea pete imense de umbr[viorie... Din adâncimi, din]n[l\imi, din taina p[durilor, din]ntunericul codrilor, din v[zduhuri, de pretutindeni, glasurile prelungi ale serilor de munte se ridicau treptat a lini=te =i a odihn[... +i,]ncet,]ncet, se strângeau toate =i toate adormeau pe rând; =i tot mai rar se desprindea din dep[rt[ri un l[trat de câine, un sunet de talang[, un glas de bucium... Numai pâr`ul, mânat cu gr[bire]n calea lui fatal[de o putere nev[zut[, mai]nsemna,]n amor\irea universal[, eterna mi=care a vie\ii]n vinele adormite ale lucrurilor... Departe, foarte departe, la r[s[ritul din fa\a noastr[, spre gura larg[a v[ii, sclipea

]nc[ceva]n umbra amurgului, ca o stea c[zut[din ceruri pe p[mânt... era cea de pe urm[raz[de lumin[, ce c[dea r[t[cit[=i piezi= din dep[rt[rile apusului pe luciul metalic =i]nalt al turnului de la biserica schitului; iar când aceast[stea se mistui =i se stinse]n umbra p[mântului, o alt[stea se aprinse]n t[riile cele mai de sus ale cerului... Era luceaf[rul de sear[...

Un sunet prelung =i jalnic de aram[sun[toare, lovit[ ]n r[stimpuri deopotriv[de dep[rtate,]nfior[=i f[cu s[tremure umbrele singuratice ale v[zduhului; =i valea larg[se umplu, pân[la marginile de deasupra ale mun\ilor s[i, de glasul sfânt al rug[ciunii =i al p[cii... Era clopotul schitului, care vestea]nchin[torilor pustiului ceasul slujbei de sear[...

P[rintele Gherm[nu\[se opri din mers]n fa\a r[s[ritului,]=i lu[smerit, cu toate cele cinci degete r[sfirate ale stângii sale, com[nacul din cap; iar cu cele trei degete ini\iale =i]mpreunate ale dreptei de trei ori]nsemn[larg, cu trei cruci evlavioase =i mari, cele patru puncte sacramentale ale trupului s[u; =i atingând, dup[fiecare cruce, p[mântul cu dosul mâinii de]nchinare, de trei ori se plec[,]n chip de m[tanie,]n fa\a atotputernicului =i nev[zutului s[u D-zeu...

+i fa\a lui slab[=i ve=ted[, =i cele dou[bucle sure =i mari de p[r]mpr[=tiat ce-i \â=neau pe tâmple de sub com[nacu-i parc[prea strâmt, =i barba lui c[runt[ce se prelingea spre p[mânt]n lungi =i plâng[toare =uvi\e de lân[ ]ncâlcit[, =i traista cu ciuperci de la =old, =i tingirea-i de tinichea de pe cap]nvelit[cu pâsl[, =i]ntreaga lui f[ptur[m[runt[=i cafenie, ca]ntr-o hain[, se]mbr[c[, pentru o clip[,]ntr-un fel de tainic[lumin[... }n extazul scurt al unei rug[ciuni ce izvora,]n =oapte neauzite =i domoale, din buze umilite =i p[c[toase,]ntreg sufletul p[rintelui Gherm[nu\[, ca o flac[r[u=oar[, se]n[l\a spre treptele tronului Celui Prea]nalt... +i aureola sfin\ilor mucenici]nf[=ur[, ca]ntr-un fel de str[lucire, f[ptura lui]ntreag[...

Ce mare =i sublim era p[rintele Gherm[nu\[!...

Ce mic =i netrebnic m[g[seam eu fa\[de dânsul...

F[r[voie,]mi descoperii capul =i,]n imensitatea de=art[, t[cut[=i plin[de umbr[, ca spre rug[ciune plecai fruntea mea]n fa\a r[s[ritului...

Odat[cu noaptea sosir[m =i noi la schit. +i de n-a= fi fost biruit de oboseal[, a= fi avut poate destul[vreme s[-mi las =i inima, =i sufletul s[guste farmecul tainic, cu care lini=tea sfânt[ ]nv[luie]n noapte acest ad[post al rug[ciunii =i al p[cii, pe care lep[darea de cele lume=ti l-a]ngr[dit cu pr[p[stii f[r[de fund =i cu codri f[r' de lumin[... +i totu=i, de la hotarele dinspre r[s[rit ale p[mântului adormit, peste adâncurile oarbe ale nop\ii, geana lunii]nfl[c[rate trimitea lungi raze de lumin[mut[=i rece, care se topeau pe luciul aerian al turnului neclintit... Ai fi zis c[,]n v[zduhuri, mâna Celui atotputernic aprinsese o candel[de str[juire pe un mormânt pustiu =i p[r[sit... De primprejur =i din dep[rt[ri nehot[râte, umbre negre se desprindeau din noapte]n r[stimpuri =i, lunecând gr[bite, se mistuiau pe rând]n u=a luminat[=i larg deschis[a bisericii, dup[cum,]n flac[ra unei lumini aprinse]n]ntuneric, n[v[lesc =i se mistuie, orbi, fluturii hipnotiza\i... Din l[untrul gol,]nalt =i sec al bisericii, glasuri, acum prelungi =i tremur[toare, acum trunchiate =i repezi, porneau spre afar[=i trezeau v[zduhurile târzii =i adormite... era ceasul al nou[lea, ceasul de sear[al sfintei vecernii, care aduna spre rug[ciune,]n casa Domnului, pe smeri\ii =i credincio=ii]nchin[tori ai pustiului...

Când p[rintele Gherm[nu\[p[=i din]ntuneric]n fâ=ia de lumin[ce izvora pe u=a larg deschis[a bisericii, se opri pe loc,]=i]ntoarse fa\a spre catapeteasm[,]=i lu[com[nacul din cap =i, dup[toate regulile darului s[u, de trei ori]=i f[cu cruce =i de trei ori se]nclin[, ca spre m[tanie,]n fa\a icoanelor sfinte, ce p[reau c[-l v[d =i c[se uit[la el din fundul dep[rtat al bisericii...

Desc[lecai dinaintea chiliei p[rintelui Gherm[nu\[=i, pân[ce s[leg, deocamdat[, pe Pisicu\a de un stâlp al cerdacului, p[rintele

Gherm[nu\[scotoci nu =tiu pe unde, g[si =i scoase cheia de la u=[, descuie =i, când fu s[intru =i eu]nl[untru, p[rintele Gherm[nu\[, dup[ce-=i anin[ ]ntr-un cui din tind[traista cu ciuperci, aprinse o lumânare sub\ire de cear[galben[, pe care o lipi de marginea =tirb[de deasupra a unui sfe=nic de alam[, tot galben... N-a= putea hot[r] cu un singur cuvânt mirosul ce domne=te]n orice chilie de c[lug[r; curat a t[mâie nu miroase =i nici curat a piper negru, ba nici chiar curat a dohot; dar, desigur c[miroase curat a toate acestea la un loc!... +i fiindc[p[rintele Gherm[nu\[, cu]nse=i sl[b[noagele =i muritoarele sale mâini,]=i cl[dise chilia din d[râm[turile uscate ale p[durilor lui D-zeu, apoi chilia ie=ise cam dup[m[sura m[runt[a harnicului ei]ntemeietor; =i dac[intrând trebuia s[pleci capul, apoi aceasta nu]nsemna altceva decât c[p[rintele Gherm[nu\[ ]i d[duse ca]n[l\ime]ntinderea f[pturii sale]nse=i, numai cât cu com[nac cu tot; =i dac[erai silit s[te a=ezi cam l[turi= spre a-\i strecura grosimea trupului prin]ngustimea u=ii, apoi aceasta, iar[=i, nu]nsemna altceva decât c[tot p[rintele Gherm[nu\[luase drept m[sur[l[\imea tot a f[pturii sale, numai cât cu mâinile-n =olduri... Drept]n fa\[,]ntr-un cui, un =irag de m[t[nii de os cafeniu; deasupra, o icoan[ ]n stil rusesc]nchipuind Maica Domnului]n culori, cu copilul Isus]n bra\e, =i]nchis[ ]ntre privazuri late de lemn negru =i lustruit, la care p[reau a se fi]nchinat nenum[rate neamuri de mu=te b[=tina=e, ce v[zuser[, pe rând, lumina vie\ii =i]ntunericul mor\ii sub acoper[mântul binecuvântat al p[rintelui Gherm[nu\[. }ntre cele dou[fere=ti de la stânga, o mas[de brad, alb odat[, dar mohorât acum de vremuri; =i pe masa pe cât de scurt[, pe atâta =i de]ngust[, un mare ceaslov legat]n piele neagr[,]mpodobit la mijloc cu o cruce, iar pe margini cu chenaruri de poleial[galben[;]n col\ul stâng de lâng[u=[, un dulap]n canaturi =i frate mai mic cu masa p[stra poate, sub]ncuietoare, lucrurile mai ferite ale p[rintelui Gherm[nu\[;]n col\ul din fund =i dinspre dreapta, patul cu macat de l[vicer, cuprins deasupra =i]ntocmai pe m[sur[de o saltea

sub\ire]mbr[cat[cu pistr[v[rgat[cu ro=; la c[p[tâi, un cultuc]nf[\at cu cit, ale c[rui flori albastre sau ro=ii de-abia mai mijeau de sub lustrul problematic, pe care vremea sau poate chiar barba =i p[rul p[rintelui Gherm[nu\[ ]l a=ternuse peste ele; drept perne de perete,]nsu=i peretele g[lbiu =i co=covit; iar]ntre cap[tul de la picioarele patului =i]ntre soba ce se tupila,]nghemuit[,]n col\ul din dreapta al chiliei, o lad[de Bra=ov, cu zugr[veli albastre, ro=ii sau verzi, care]=i avea]n regul[actul s[u de vârst[scris cu boia alb[, din josul l[c[\ii pântecoase =i ruginite,]n mari cifre ar[be=ti; cel pu\in, veleatul 1793 nu putea s[ ]nsemne altceva decât mitrica de na=tere =i de botez a l[zii cu multe zugr[veli a p[rintelui Gherm[nu\[. Pe lada acoperit[cu o velin\[, st[teau a=ezate =i frumos p[turite straiele mai de zile mari ale p[rintelui Gherm[nu\[; iar deasupra, peste straie, str[juia]n picioare =i neadormit un com[nac nou,]mbr[cat cu =iac cafeniu.

— +tii c[-mi place grozav chilia sf.-tale, p[rin\ele? zisei eu c[lug[rului, care se plecase pe un genunchi =i umbla s[descuie l[cata de la lad[; mare lucru s[nu m[fac =i eu c[lug[r, când oi mai]mb[trâni.

— S[-\i ajute Dumnezeu, domnule; da... d[, vezi dumneata, are =i c[lug[ria necazurile =i greut[\ile ei, =i n-o poate duce oricine cu toate ale ei.

— Ce necazuri? ce greut[\i, p[rinte? S[te duci la biseric[, s[te]nchini, s[te rogi lui Dumnezeu... Alte, ce greut[\i =i necazuri mai poate avea c[lug[ria?

— A=a-i, domnule, a=a-i; da... d[, are =i ea necazurile =i greut[\ile ei, mai afirm[ ]nc[o dat[p[rintele Gherm[nu\[, sco\ând din lad[un ogheal aproape nou de buhur ro= =i punându-l pe cap[tul despre lad[al patului; c[, d[, urm[el, mai sco\ând =i o pern[ ]mbr[cat[tot cu cit]nflorit =i punând-o peste ogheal, =i c[lug[rii sunt oameni... Când se despart de lume, parc[-=i las[ei]n lume toate p[catele lor, dup[cuvântul evanghelistului? Nu, domnule!

Mai aduc dintr-]nsele =i la c[lug[rie. D[... suntem =i noi oameni,]ncheie c[lug[rul]ncuind l[cata =i punând cheia sub velin\[.

Puse perna la c[p[tâi, cultucul mai deoparte, desf[cu =i]ntinse oghealul pe pat =i a=ternutul fu gata.

— Da cu iapa ce-om face, p[rin\ele?

— N-ave\i grij[, domnule, regul[m noi toate, acu.

+i ie=ind afar[, se]ntoarse peste câteva minute cu toat[j[chila Pisicu\ei]n bra\e =i-o puse jos]n tind[, mai deoparte.

Peste alte câteva minute, Pisicu\a se g[sea frumos =i lini=tit]ncvartirat[pentru noapte sub un mic =opron de scânduri, legat[de un \[ru= b[tut]n p[mânt =i cu o sarcin[zdrav[n[de iarb[proasp[t[dinainte, adus[de p[rintele Gherm[nu\[, el =tie de unde.

— Da poate va fi =i dumneavoastr[foame, zise el, dup[ce ne]ntoarser[m din =opron]n chilie, dac[-\i vrea, s-a g[si =i pentru dumneavoastr[ceva.

— Fiindc[sunt]n gazd[la sfin\ia-ta, p[rin\ele, apoi vreau tot ce vrei =i sfin\ia-ta; chiar mâncare dac-ar fi.

Lu[iute ceaslovul de pe mas[=i-l rezem[ ]n picioare pe fereastr[, descuie tot iute dulapul cel mic]n canaturi, =i]ntr-o clip[masa fu gata; câteva foi late =i rotunde de podbal cu zgl[voace =i boi=teni usca\i pe vatr[, câteva m[sline str[vechi pe fundul unei farfurii cu margini albastre =i cre\e;]n fundul unei str[chini sm[l\uite, câ\iva hribi cu untdelemn, o\et =i usturoi; mai deoparte, felii de pere =i de mere uscate la soare, cu câteva nuci printre ele; nelipsita pâine cu gingini pe amândou[p[r\ile, dar f[r[furnicile =i f[rm[turile albe de hribi reglementare; iar]n mijlocul tuturor =i mai r[s[rit decât toate, se]n[l\a, cu oarecare con=tiin\[despre]nsemn[tatea sa, =ipul cu rachiu.

— Apoi bine-am g[sit, p[rin\ele, noroc =i bucurie s[dea Dumnezeu! Binecuvânteaz[! zisei eu, f[cându-mi cruce =i punând la gur[sticla cu rachiu.

+i pân[ce p[rintele Gherm[nu\[s[-=i fac[=i el cruce =i s[rosteasc[binecuvântarea cerut[de]mprejurare, aproape un sfert

din sticla cu rachiu se =i mistui sfârâind]n adâncurile bântuite de secet[ale gâtului meu... Era un rachiu dumnezeiesc!...

— S[=tii, p[rinte Gherm[nu\[, c[hot[rât, m[fac c[lug[r când oi mai]mb[trâni, zisei eu cu]ncredin\are,]ntinzându-i sticla cu rachiu.

— D[, domnule, s[-\i ajute Cel-de-Sus, r[spunse el, ducând sticla la gur[; da...]ncheie p[rintele Gherm[nu\[, luând sticla de la gur[=i =tergându-=i]n dou[p[r\i muste\ile-i]ncâlcite cu mâneca cenu=ie a antereului s[u de l[stric[, vezi d-ta, are =i c[lug[ria necazurile =i neajunsurile ei...

— Eeee!... Apoi asta-i chiar f[\[rie, p[rinte Gherm[nu\[... Cu asemenea rachiu, cu asemenea zgl[voace =i, mai ales, cu asemenea salat[de hribi, ce mai vorbe=ti sfin\ia-ta de necazuri =i de neajunsuri? Da se vede c-a=a-i f[cut omul, s[cârteasc[totdeauna =i s[nu mai fie mul\umit niciodat[...

— A=a-i, domnule, da vezi d-ta, zgl[voacele trebuie s[le prinzi de prin balt[, hribii s[-i aduci de la p[dure, usturoiul s[-l sameni =i celelalte s[le cumperi... =i când n-ai cu ce?... Ia, vai de capul nostru, cum mai tr[im =i noi; chipurile, avem =i noi câte trei lei, o litr[de brânz[, o sângeac[de rachiu =i 25 dramuri de untdelemn la luna =i câte-o pâine la s[pt[mâna; d-apoi cu atâta ce poate s[fac[un om?... s[moar[ori s[tr[iasc[?...

— Au doar[nu numai cu pâine va tr[i omul, ci =i cu cuvântul lui Dumnezeu, zice evanghelistul, p[rinte Gherm[nu\[; de ce, prin urmare, n-ar posti un c[lug[r m[car patruzeci de zile pe lun[, dup[pilda Mântuitorului =i Dumnezeului nostru Isus Hristos]n de=ert, f[r[ca, cu toate acestea, s[poat[fi ispitit de Satana?

+i fiindc[boi=tenii =i zgl[voacele, cu podbal cu tot, erau prea s[rate =i-mi f[cuser[sete,]mi mai astâmp[rai gâtul cu o du=c[de rachiu... Era un rachiu dumnezeiesc!...

+i, iar[=i, fiindc[nucile uscate, pe care p[rintele Gherm[nu\[le strica =i le mânca miezul cu o]ndemânare de veveri\[, se vede c[iar[=i f[ceau sete, apoi =i p[rintele Gherm[nu\[ ]i mai trase =i el un gât zdrav[n tot de rachiu.

— Apoi, vezi d-ta, domnule, r[spunse el]ntr-un târziu, =tergându-=i]n dou[p[r\i muste\ile-i]ncâlcite cu mâneca cenu=ie a antereului s[u de l[stric[, vezi d-ta, pe vremea aceea se f[ceau minuni, =i sfin\ii apostoli =i mucenici le ar[tau oamenilor calea cea dreapt[, =i oamenii erau buni =i drep\i, nu ca ast[zi, zavistnici, pizm[tari\i, clevetitori, hr[p[re\i, r[i =i cârtitori...

— +i,]l]ntrerupsei eu, urm[rindu-i mai departe reflexiunea sa biblic[, se s[turau noroadele cu cinci pâini =i doi pe=ti pe malurile Ghenesaretului, =i tot mai r[mâneau dou[sprezece co=uri de f[râm[turi; =i lepro=ii se lecuiau]n sc[ld[toarea oilor, =i schivnicii se mul\umeau cu l[custele fripte, pe care le vânau de prin nisipurile arz[toare ale Iordanului, =i p[zitoarele de capre de prin v[ile Chedronului n[zuiau la treapta de sfinte muceni\e...

+i cine =tie unde s-ar fi oprit avântul meu biblic, spre lauda sfintelor vremuri, dac[p[rintele Gherm[nu\[, c[ruia]ncepuse a-i sticli ochii =i a i se]nro=i vârful nasului, nu m-ar fi]ntrerupt...

— C[bine mai =tii, domnule, cele biserice=ti; parc[le zici de pe carte.

— Apoi, de-a puterea-hi, p[rin\ele, sunt =i eu oleac[de dasc[l]n ora=, zisei eu, mândru oarecum de treapta la care eu]nsumi m[ ]n[l\am.

— La care biseric[, domnule?

— La Sfântul Ioan Domnesc; =tii... la biserica din deal...

— Ei, ei! =tiu; unde-i =i p[rintele Ghi\[=i popa David...

— Da, da! sunt chiar oleac[de cimotie =i cu popa David =i cu p[rintele Ghi\[.

— Ce mai preo\i de isprav[, domnule! Parc[-s ni=te vl[dici, a=a giubele de m[tas[bl[nite cu samur au pe dân=ii! !...

— Ba]nc[=i ce antereie de cutnie, ca acelea.

— +-apoi se poart[ ]ncin=i cu colane de catifea cu paftale de argint suflate cu aur; m[rog, curat ni=te vl[dici; doar i-am v[zut eu.

+i-i mai traser[m câte un gât de rachiu...

— Da potcapice! Ai v[zut ce potcapice au, p[rinte Gherm[nu\[?

— De castor de cel bun =i cu lustru pe dânsele de str[lucesc la soare de parc-ar fi unse... +i cu cruce amândoi...

— Apoi se-n\elege, dac[-s amândoi stavrofori!...

— Da barba popii David? Ce mai barb[, domnule! leit sfântul Neculai...

+i p[rintele Gherm[nu\[ ]i mai trase un gât de rachiu, f[r[s[m[mai pofteasc[=i pe mine =i f[r[ca, de ast[dat[, s[-=i mai =tearg[muste\ile]n dou[p[r\i cu mâneca cenu=ie a antereului s[u de l[stric[.

— Barba p[rintelui Ghi\[, urm[el, nu-mi place;]i prea scurt[=i spârlichet[, =-apoi rar[, de i se vede pielea prin ea; nu-i vorb[c[nici nasul popii David nu-mi place, fiindc[-i cârn; nasul p[rintelui Ghi\[-i mai frumos... Da nu mai gu=ti oleac[? zise el,]ntinzându-mi sticla cu rachiu; gust[, dasc[le, c[doar aista-i rachiu c[lug[resc, nu bulearc[de care be\i voi pe la târg; bea cât vrei, c[doar mai am; nu s-o-ncheiet lumea-n sticla asta.

Pusei sticla la gur[=i gustai.

— Stra=nic rachiu, p[rin\ele, stra=nic rachiu, zisei eu, dregându-mi glasul =i punând sticla pe mas[.

+i pentru ca s[se]ncredin\eze de adev[rul ziselor mele, mai trase =i el o du=c[; apoi, punând sticla]n zarea lumân[rii, se uit[prin ea lung =i t[cut; apoi, dându-i o tifl[:

— Na!... c[nu mai e=ti bun[de nimic!...

— De=ert[ciunea de=ert[ciunilor; toate sunt de=ert[ciune pe lumea asta, p[rinte Gherm[nu\[; da ce \i-a f[cut biata sticl[de-i dai cu tifla?

— Na! zise el mai dându-i o tifl[; p[c[toaso =i mangosito! Da a=a te-am]nv[\at eu s[fii?]]]!... pârlita dracului! din ro=ie =i frumoas[ce erai, te-ai f[cut galben[=i oftigoas[... ptiu!...

— D-apoi c[doar sfin\ia-ta ai oftigit-o; de ce oc[r[=ti degeaba biata sticl[?

+i ie=ind iute cu dânsa afar[din chilie,]l auzii descuind ceva,]ncuind ceva, =i iute se]ntoarse cu ea plin[...

— C-apoi eu i-s doftoru, m[i dasc[le; ce credea ea, mangosita, c-are s[-mi zac[de oftig[pe mas[?... Trage-i, dasc[le, c-aista-i proasp[t.

Pusei sticla la gur[=i m[pref[cui c[-i trag; dar p[rintele Gherm[nu\[ ]i trase cu toat[inima.

— Da tu, m[dasc[le, ce hram ai la biserica lui Sfântu Ioan Domnesc, din deal, unde-i —]l]ntrerupse un sughi\ — unde-i... cum]i cheam[? spune, dasc[le... cel cu... — alt sughi\ — crucea =i paftalele?...

— Popa David...

— Cel — scuip[spre stânga — cu barba spârlichet[?

— Da, cel cu barba spârlichet[...

— Da — alt sughi\ — cel cu potcap =i cu na... has?...

— P[rintele Ghi\[...

— Nu, m[da... hascale... cel cu nasul c]... hârn.

— Apoi popa Ghi\[, cel cu barba ca sf. Neculai.

Sticla cu rachiu]ncepuse a da iar]n oftig[...

— Da tu la ce stran[c]... hân\i la Sf. Ioan din deal?

+i cu dreapta-i molatic[, greoaie =i f[r[cump[neal[, ar[t[, vag =i cam cruci= cu]n[l\imea nasului s[u, spre un deal]nchipuit.

— D-apoi c[doar eu nu-s la stran[; eu]s cu lumân[rile, cu clopotele, cu m[turatul bisericii...

— Da ison =tii tu s[\ii, m[... h[?

— Ei! A=a, oleac[de ison!...

+i, de unde nici nu m[a=teptam, numai unde nu mi se r[stoarn[p[rintele Gherm[nu\[pe speteaza scaunului, unde nu-=i drege glasul =i-=i neteze=te barba, unde nu-=i]nfige ochii s[i alba=tri, mici =i scânteietori,]n podele =i unde nu]ncepe:

— “Doooaaa-goagoagoa-hoahoa-mneeee-ghee-gheeee-heee...” Da \ine, m[da... hascale, isonu...

— N[[[[[[...

— “Strriiii-gaaa-haaa-gaaa-taaaam c[[[g[[[-tr[[[tiii-ghii-ghii-hii-hiii-neee-gheeee...” Mai sus, da... has-c[le...

— N[[[[[[... =i \ineam isonul mai jos.

— “Aaaaa-gaaagaaa-haaahaa-uuuu-huuuziiii-m[[[-g[[[-g[g[doaoaoa-goaoa-hoahoa-mneeee-ghee-ghe-he-hehee...” Mai jos isonu, da... hasc[le.

— N[[[[[... +i \ineam isonul mai sus.

— “+iiii-ghiiii m[[-h[[hh[miiiiluuu-eeee-ghe-ghe-heheee =teeee-gheee-heeee...”

— Da stra=nic ghers, p[rinte Gherm[nu\[! Halal de organ!... A=a mai]n\eleg =i eu!...

Un glas ascu\it de o\el atârnat]n sec \ip[scurt, de afar[, sub lovitura repede =i f[r[de veste a unui ciocan metalic...

— Toac[, p[rinte Gherm[nu\[...

— Toa... toa-hoaoa-hoac[de polo... po... po looo looo... ploo... ho=ni\[! las’ s[toa... hoace!...

Voia, adic[, p[rintele Gherm[nu\[s[spun[c[toac[de polu-no=ni\[.

La r[stimpuri, =i deopotriv[de dep[rtate, acela=i glas de o\el atârnat]n sec de trei ori \ip[de afar[sub lovitura de trei ori repetat[a aceluia=i ciocan...

O puternic[=i nev[zut[suflare, venit[parc[din dep[rt[ri misterioase, trecu pe fa\a descompus[a p[rintelui Gherm[nu\[, =i ro=a\a vân[t[ce-o acoperea se mistui sub v[lul palid al unei smerenii ce cuprinse chipul lui]ntreg; =i,]n]ntreaga lui f[ptur[, o lupt[uria=[ai fi zis c[s-a]ncins]ntre]nger =i demon. D[du s[-=i fac[cruce =i de-abia izbuti s[ ]ng[imeze =i s[\ese, cu dreapta-i neputincioas[, pe fa\a trupului s[u, chipul stâlcit al unei cruci...

Gemu ca un taur...

Apoi, pe o gam[fantastic[=i cu iu\eala unei grindini metalice, un fel de melodie, alc[tuit[din notele cele mai de sus ale sc[rii muzicale,]ncepu a izvor]]n grupe me=te=ugite de \ipete ascu\ite, sub loviturile aceluia=i ciocan pe o\elul atârnat]n sec...

P[rintele Gherm[nu\[d[du s[se scoale =i r[mase pe loc...

Capul]i c[zu pe piept... ai fi zis c[se roag[ ]n gând...

}nc[trei lovituri obosite, =i glasul de o\el al toacei se stinse]n noapte...

P[rintele Gherm[nu\[ridic[ ]ncet capul =i cu ochi stin=i se uit[r[t[cit]n toate p[r\ile... se apuc[cu o mân[de speteaza scaunului, cu alta de col\ul mesei =i st[tu un moment... pl[nuia ceva... Apoi, f[r[veste, cu opintire dezn[d[jduit[, se scul[ ]n picioare, r[sturnând scaunul; se cump[ni un minut, sprijinindu-se cu stânga de col\ul mesei... apoi]=i f[cu vânt =i, cu un pas uria=, ca pentru dânsul, se repezi spre lad[... s-ar fi sf[râmat de nu-l prindeam]n zbor... F[cui ce putui:]l luai]n bra\e ca pe un copil =i]l culcai pe lada prea lung[pentru el; luai straiele frumos p[turite =i le pusei pe dulap, iar sub cap]i vârâi cultucul cel mic de cit lustruit, =i,]n mai pu\in decât s-ar spune, lada]ncepu s[se cutremure sub hor[itul cu multe gorgoane, izvorât din organul puternic al p[rintelui Gherm[nu\[...

Adâncurile t[cute =i largi ale miezului de noapte se umplur[deodat[de glasul jalnic =i prelung al clopotului...

“Vivos voco”...[1]

+i c[lug[rii, ca umbre negre rupte din]ntuneric, se mistuiau]n u=a luminat[=i larg deschis[a bisericii...

“Mortuos plango”[2]

+i p[rintele Gherm[nu\[dormea dus pe lada de Bra=ov...

“Fulgura frango”[3]

[1] “Pe vii]i chem”...
[2] “Pe mor\i]i plâng”.
[3] “Fulgere frâng”.

+i hor[itul de tunet al p[rintelui Gherm[nu\[era parc[sf[râmat,]n r[stimpuri, de urletul de aram[al clopotului...

Ce mic =i netrebnic era p[rintele Gherm[nu\[! !...

Nu-i vorb[, c[lucru tocmai mare nici eu nu eram!

Când =i cum, n-a= putea spune, destul c[m[trezii culcat]n pat, =i vârât sub oghealul de buhur ro= al p[rintelui Gherm[nu\[, cu capul pe perna]mbr[cat[cu cit]nflorit... Suflasem]n lumânare... Adormii.

Nu =tiu hot[rât dac[=i]n timpul somnului \inusem sau nu ison p[rintelui Gherm[nu\[, c[ci totul trecu *in ictu oculi*[1], dup[cum toate trec, când se nimice=te con=tiin\a vie\ii reale.

M[trezii cu soarele sus =i cu p[rintele Gherm[nu\[nic[ieri; iar]n locul unde dormise el, pe lada de Bra=ov, straiele lui mai de zile mari st[teau a=ezate =i frumos p[turite, având deasupra lor, spre str[juire, nelipsitul com[nac nou]mbr[cat cu =iac cafeniu.

Cea]ntâi vizit[pe care o f[cui, ie=ind din chilie, fu la Pisicu\a sub =opron. Când]mi sim\i pasul,]ntoarse capul =i se uit[la mine cu toat[bun[tatea inteligent[a ochilor s[i negri =i mari.

P[rintele Gherm[nu\[avuse grij[, de mânecate, s[-i pun[dinainte un alt maldac de iarb[proasp[t[=i]nflorit[.

Pe o porti\[de dindos, ie=ii]n gr[dinile largi ale schitului. Din vale =i pân[-n zare, cât puteai prinde cu ochii, pe]nclinarea lin[a costi=ei, copaci roditori de toate soiurile r[s[reau de la brâu]n sus, din fâna\ul]nalt =i]nflorit; iar frunzi=ul lor puternic, cu sclipiri de poleial[verde-nchis[, se cl[tina domol]n aerul limpede =i larg, sub adierile u=oare =i nev[zute ale unui vânt de r[s[rit; sub mângâierile acelora=i adieri, fâna\ul adânc se ml[dia]n valuri molatice, cu scânteieri de rou[aprins[ ]n lumin[de soare... Glasul sec al ierburilor trezite de vânturi umplea dep[rt[rile, =i fluturi rari, alba=tri sau galbeni, ca atâ\ia fulgi de cer sau de lumin[,]nsufle\eau v[zduhurile cu zborul lor nestatornic...

---

[1] }ntr-o clip[.

Cu greu, dar totu=i urcai, ca]not, prin aceast[mare adânc[de flori, pân[pe sprânceana]nalt[=i arcuit[a colinei. }n fund, departe spre apus, mun\ii peste care c[lcasem se desf[=urau pân[dincolo de hotarele ochiului, ca un nem[rginit amfiteatru fr[mântat parc[de valuri uria=e, peste a c[ror]ntindere viorie r[s[ritul aruncase un v[l str[veziu =i fin, \esut din raze sub\iri de soare... Jos,]n vale, schitul se tupil[dup[dese =i]nalte pâlcuri de verdea\[=i, numai prin rari=tea frunzi=ului mi=c[tor, albea\a curat[a chiliilor mai str[b[tea, sclipind pe furi=, pân[la mine; iar]n de=ertul cerului, crucea singuratic[a turnului bisericii se]n[l\a neclintit[, ca o stea scânteietoare t[iat[pe un fund de azur... Spre dreapta, din v[ile umbroase ale mun\ilor Tazl[ului, cu piscuri pierdute]n pulbere de lumin[, negurile albe se]n[l\au spre v[zduhuri =i-=i topeau]n aer cre=tetele lor, ca fumul ce s-ar ridica din o jertf[colosal[, aprins[de natur[pe altarele sale pentru Atotputernicul s[u Ziditor!... O fâ=ie cotigit[=i lung[f[r[sfâr=it de aburi str[vezii =i albi]nsemna, din apus spre r[s[rit, cursul f[r[odihn[al Nichitului, =i numai sclipiri scurte =i fug[toare de lumin[vie mai v[deau pân[la mine lunecarea lui gr[bit[=i fatal[... +i peste toat[aceast[ ]ncremenire str[lucit[=i imens[, ca peste]ntâile ape ale Crea\iunii, un singur spirit mai plutea... era spiritul meu... +i]n sânul acestei firi r[s[rite ca sub puternicul *“Fiat”* al lui Dumnezeu, o singur[inim[mai b[tea... era inima mea!...

. . . .

Venisem la schit cu hot[rârea s[stau câteva zile, f[r[s[pun la socoteal[firea mea nestatornic[=i iubitoare de pribegie... +i când]mi aruncam ochii spre negurile mun\ilor din miaz[zi =i când]nchipuirea mea str[b[tea]n taina lor adânc[=i lini=tit[, mi se p[rea c[ceva m[soarbe, c[ ]ntreaga mea fiin\[se sub\ie, ca supt[de o gur[nev[zut[, =i c[nu r[mânea din ea decât ceva sec =i

ne]nsufle\it. Niciodat[n-am sim\it mai aievea]ndoita alc[tuire a f[pturii mele, decât atunci când am privit din dep[rtare taina ademenitoare a pustiului =i a singur[t[\ii...

A doua zi diminea\[, odat[cu zorile, leg[nat de eterna gebea a Pisicu\ei, m[ ]ndreptam spre t[riile neguroase ale mun\ilor din miaz[zi.

SINGUR

CUPRINS

— Domnule,]mi zisese p[rintele Gherm[nu\[la plecare, nu era r[u s[mai fi z[bovit d-voastr[câteva zile la noi, c[-i tocmai la primenitul luminii =i vremea poate s[se schimbe; =i de v-a apuca ploaia-n p[dure, apoi are s[v[fie greu de tot; =i, mai ales, cum nu cunoa=te\i d-voastr[drumul, se poate]ntâmpla s[r[t[ci\i, c[potecile se taie =i se-ncruci=eaz[ ]ntre ele, de nu le mai dai de cap[t.

— Cu-atâta mai bine, p[rinte Gherm[nu\[,]i r[spunsesem eu]nc[lecând, c[doar n-am plecat de-acas[cu gândul s[merg pe drum b[tut =i nici n-am f[cut]nvoial[cu stihiile ca s[-=i ieie c[ciula dinaintea mea; treaba potecilor, s[se taie =i s[se]ncruci=eze]ntre ele cât or pofti; =i treaba luminii, s[se primeneasc[, dac-o gâdile-ntre spate.

— C-apoi drept \i-oi spune, domnule, c[chisnovat om mai e=ti.

De eram sau nu chisnovat, treaba p[rintelui Gherm[nu\[; iar de nu-mi p[sa de]ncruci=atul potecilor =i de primenitul luminii, aceasta era treaba mea. +i cum s[nu fi fost treaba mea, când, mai ales, desagii mei se lecuiser[pe deplin de oftiga de care z[cuser[=i-=i rec[p[taser[din nou vechea =i]mbel=ugata lor rotunjime... Pentru leafa pe câteva luni]nainte, p[rintele Gherm[nu\[ ]ngr[m[dise, pe fundul unuia dintr-]n=ii, foi late de podbal rotund, pe care st[teau a=ternute =i mumificate, dup[cum pe fiecare aici le apucase vremea =i le]ncremenise fierbin\eala vetrii, popoare]ntregi de zgl[voace c[p[\ânoase =i de boi=teni cu ochii holba\i. O leg[tur[cu felii de pere =i de mere zvântate la soare, mai pântecoas[decât un egumen, \inea cump[n[,]n cel[lalt desag, zgl[voacelor =i boi=tenilor dimpotriv[; =i, tot pentru

cump[neal[,]mp[r\ise p[rintele Gherm[nu\[, de o parte =i de alta, ou[le r[scoapte de la g[inile unui sat]ntreg; iar golurile dintre calabalâcul meu de tot soiul erau]ndeplinite cu nuci guralive, care frecându-se]ntre ele, tu=eau]n cor =i]n caden\[, b[tând parc[tactul gebelei leg[nate a Pisicu\ei mele. Pisicu\a, de alt[parte, nedumerit[asupra g[l[giei ce se f[cea]nd[r[tul s[u,]ntorcea capul din când]n când =i]mpungea cu botul]n desagi, ca =i cum ar fi voit s[pun[nucile la ascultare; nucile]ns[, ca =i cum i-ar fi f[cut]n ciud[, tu=eau mai tare =i \ipau mai ascu\it. Iar de cumva se oprea]n loc =i se scutura, voind s[arunce cât colo acel bucluc de la spatele sale, nucile \ipau =i mai ascu\it =i f[ceau o g[l[gie infernal[; =i astfel Pisicu\a, neputincioas[=i dezn[d[jduit[, dup[ce st[tea un minut pe gânduri,]=i relua, indignat[, gebeaua]ntre-rupt[, iar nucile, scoborând glasul, tu=eau]n cor =i]n caden\[=i b[teau]nainte, vesele parc[, tactul gebelei leg[nate a Pisicu\ei mele. Vreo trei pâini cu gingini aspre =i un =ip de rachiu c[lug[resc, cu]ngrijire astupat =i pus la loc mai de fereal[, alc[tuiau, cu]ndestulare =i prisosin\[, proviantul de drum al pribegiei mele.

— Iaca, domnule, mai zise p[rintele Gherm[nu\[, vârându-mi =i o secure]n desagi, iaca, poate s[ave\i nevoie de t[iat vreun lemn pentru foc ori pentru alt[ceva... Nu =tii cum vine vremea]n p[dure; când pleci la drum, nu-i r[u s[te]ngrije=ti de toate...

Bietul p[rinte Gherm[nu\[!... Ar fi fost]n stare s[-mi dea =i rasa din spate... Atâta dragoste prinsese el pentru mine]ntr-un timp a=a de scurt!...

— Foarte mul\umesc, p[rinte Gherm[nu\[, foarte mul\umesc, mai r[mâi s[n[tos =i s[ne vedem cu bine, zisesem eu, dând c[lcâie Pisicu\ei.

— S[merge\i s[n[to=i =i Domnul s[v[aib[ ]n paza sa,]nche-iese p[rintele Gherm[nu\[,]nchinându-se pân[la p[mânt =i ridi-când mecanice=te dreapta spre com[nac, ca =i cum ar fi voit s[-=i ieie c[ciula din cap.

+i leg[nat de eterna gebea a Pisicu\ei, m[ ]ndreptam, odat[cu zorile, spre t[riile dimpotriv[ale mun\ilor din miaz[zi.

Iar când, din dep[rtare ca de-o b[taie de pu=c[,]ntorsei capul =i m[uitai]nd[r[t, z[rii pe p[rintele Gherm[nu\[ ]n poarta schitului, stând]nc[neclintit =i uitându-se cu jind]n urma mea; apoi, cenu=iu =i m[runt cum era, se topi]n zarea cenu=ie a dep[rt[rii...

Mergeam singur =i t[cut.

Respira\ia aburoas[=i nem[rginit[a nop\ii aruncase un lin\oliu sub\ire =i str[veziu de neguri albe peste pâr[ul care, tremurând parc[de frig pe pietrele-i reci, luneca cu murmur gr[bit =i, ca o]ngust[n[fram[ ]ntins[pe lungul nesfâr=it al v[ii largi,]=i pierdea cursul]n taina dep[rtat[a r[s[ritului...

Noianul de lumin[trandafirie al zorilor cuprinsese tot cerul din calea soarelui ce se vestea, iar peste adâncurile albastre ale v[zduhului, ca ni=te iu\i =i trec[toare gânduri amare ce ar fi umbrit]n r[stimpuri ochiul nem[rginit =i limpede al lui Dumnezeu, fulgi singuratici de nouri albi, tivi\i cu lumin[pe margini, lunecau molatic =i t[cut pe dep[rtate =i nesim\ite adieri de vânturi... Firea toat[p[rea cuprins[de o solemn[ ]ncremenire =i florile r[zle\e care]nsufle\eau]ntinderea cu multe fe\e a prundi=ului mort, sfioase =i nemi=cate,]=i]nclinau spre p[mânt fruntea lor str[lucit[, sub greutatea scânteietoare a bobi\elor de rou[... Ai fi zis c[fecioarele]=i plecau cu evlavie spre]nchinare,]n templul sfânt al Naturii, capul lor virginal]n fa\a Celui-Atotputernic...

Iar spre t[riile cerului]nalt, ca =i atâtea f[clii aprinse de f[ptur[ ]n cinstea Ziditorului s[u, se ridicau, drepte =i neclintite, vârfurile ascu\ite ale brazilor, poleite de]ntâile raze ale soarelui curat =i rece...

+i glasul de pretutindeni al t[cerii sfinte =i netulburate, ca =i o cântare umilit[de laud[, izvorât[din adâncul inimii neprih[nit al firii, se]ndrepta,]n accente misterioase, c[tre]ndurarea f[r[de hotare a Celui-Prea]nalt. . .

. . . .

L[sasem de mult]nd[r[tul meu orice urm[de via\[omeneasc[=i, rezemat pe cuno=tin\ele geografice ale Pisicu\ei, urcam]n pas de voie =i f[r[grij[sui=ul când mai repede, când mai tr[g[nat al câte unei poteci, ce-=i furi=a =erpuitu-i umbros sub taina netulburat[a p[durilor... N-am fost niciodat[grozav de tare]n =tiin\a gromolnicelor =i nici]n a mâinii lui Damaschin; =i putea, prin urmare, lumina s[se primeneasc[, f[r[=tirea mea, oricât ar fi poftit =i, tot f[r[=tirea mea, s[-=i]ncrunte cerurile sprânceana =i s[-=i verse urgia lor asupra capului meu... Ceea ce]ns[ ]ncepea s[se adevereasc[erau potecile, care — dup[spusa p[rintelui Gherm[nu\[— se]ncruci=au =i se t[iau]ntre ele, de nu le mai d[deai de cap[t...

+i, de=i]n]mprejur[ri grele filozofia nu m-a p[r[sit, cu alte cuvinte, de=i eram]ncredin\at c[=i potecile, ca orice lucru]n lumea asta trebuiau s[aib[mai la urm[un cap[t =i un sfâr=it, totu=i o nem[rginit[=i neputincioas[ciud[m[cuprindea când vreuna din ele, cu apuc[turile ei de femeie viclean[, m[purta dup[voie =i de nas pân[la hotarele murelor sau ale ciupercilor, =-apoi deodat[, ca =i cum cineva i-ar fi t[iat capul, se curma,]=i d[dea sufletul =i murea la marginea vreunui desi=]ncâlcit =i]ntunecos al p[durilor...

Ce s[faci]n asemenea]mprejur[ri?... Stai nedumerit =i, cel mult, dac[-\i este]ng[duit s[dore=ti de a te afla =i tu sub pielea biblic[a vreunui profet, spre a-\i fi =i \ie dat s[pui soarelui mâna la piept, s[-l \intuie=ti]n loc pe ceruri =i s[-l]ndatore=ti de a nu se mi=ca un pas mai mult, p[n[ce nu vei fi g[sit o potec[cinstit[=i f[r[viclenie]n suflet, care s[te scoat[cu ziua la vreun limpezi=.

Astfel m[socotii foarte jignit de p[rtinirea drept[\ii cere=ti, care h[r[ze=te darurile atotputerniciei sale numai celor ale=i... Dar,]n sfâr=it, ceva trebuia s[fac, =i f[cui! m[l[sai la pronia]ntâmpl[rii, un fel de zeitate oarb[, dar care vede mult mai bine decât zeit[\ile cu ochi =i cu care totdeauna m-am]n\eles ca =i cu un vechi =i credincios prieten...

Mul\umit[deci acestei zeit[\i prielnice mie, m[trezii peste pu\in cu Pisicu\[cu tot]n inima unor codri de dou[ori seculari, de unde orice urm[de potec[aproape disp[ruse de sub copitele Pisicu\ei...

Desc[lecai s[odihnesc...

+i de unde m[a=teptam ca fiorii reglementari de groaz[ai pustiului =i ai singur[t[\ii s[-mi str[pung[inima cu un fier aprins, dimpotriv[, o lini=te senin[, un soi de cereasc[beatitudine]mi cuprinse fiin\a mea]ntreag[... O p[tur[groas[de]ntuneric greu]mi p[ru c[se desprinde =i c[mi se ridic[de pe suflet =i de pe inima mea care, u=urat[ca de sub lan\urile zgomotoase ale unei grele]nchisori,]ncepu s[bat[ ]n voie, cuprins[de sim\iri str[ine de dânsa pân[atunci... +i de ce n-ar fi fost a=a? Oare nu scuturasem eu de pe suflet =i de pe inim[grijile cic[litoare =i ridicole ale vie\ii de toate zilele? Oare din ochii mei nu se =tersese, ca prin descântec, priveli=tea de=[n\at[=i vrednic[de mil[a nemerniciei =i stric[ciunii omene=ti? Nu eram eu slobod s[cuget, s[simt, s[râd, s[plâng, s[\ip, s[m[mi=c sau s[m[dau de-a tumba]n toate chipurile =i dup[toate]mboldirile nestrunite ale propriei mele firi? Cine avea mai nem[surat[putere decât mine asupra nem[rginirii mute =i solemne a singur[t[\ii =i a pustiului? Mi se p[rea c[firea]ntreag[, de la \ân\ar =i pân'la urs, datoare era s[cinsteasc[ ]n mine pe regele s[u atotputernic; c[ci singurul st[pânitor de obâr=ie divin[eram numai eu]n ceasul acela!

. . . .

}nc[lecai =i]ncepui a urca la deal pe drum aproape f[r[de urm[... Pisicu\a se opintea din greu =i r[sufla des... Deodat[se opri, ca tr[snit[, din mers =i eu tres[rii ca de=teptat f[r[de veste din somn. O stânc[ame\itor de]nalt[=i dreapt[ca un perete c[zuse parc[n[prasnic din cer =i t[iase capul drumului pe care urcam la deal... Iar]n timp ce eu m[sc[rpinam, de ciud[,]n cre=tetul capului =i peste p[l[rie, Pisicu\a, fiindc[nu se putea

sc[rpina =i ea ca mine, cu copita, apoi cu potcoava =i tot de ciud[sc[rpina =i ea p[mântul din care pietre m[runte, m[cinându-se =i ciuruind, curgeau de-a rostogolul la vale.

Dar, cum nu po\i, cu ciuda =i cu sc[rpinatul, s[ ]nduplеci pe o stânc[f[r’ de inim[=i f[r’ de suflet s[\i se dea din drum]n l[turi =i s[-\i deschid[calea mai departe, de aceea =i Pisicu\a =i eu, dup[o scurt[, dar temeinic[chibzuin\[, ne hot[râr[m s[l[s[m]ncolo =i ciud[=i sc[rpinat =i s[a=tept[m cu r[bdare voile mai blânde ale]ntâmpl[rii... +-apoi era =i timpul. Soarele mai c[p[=i=e peste r[scrucile cerului =i foamea, care se]nvârte=te — se vede —]n jurul omului, ca =i soarele]n jurul p[mântului, sosise =i ea drept r[scrucile stomacului meu =i, f[r[ ]ndoial[, c[=i drept r[scrucile stomacului Pisicu\ei...

N-aveam din\ii Zgrip\uroaicei din poveste =i, prin urmare, nu puteam sfredeli stânca r[s[rit[ ]n calea mea, spre a trece mai departe; de aceea hot[râi s[m[opresc =i s[-mi fac aici zilnicul =i obi=nuitul meu popas. Desc[lecai, d[dui jos toat[povara din spatele Pisicu\ei,]i luai frâul din cap =-o l[sai slobod[, spre a-=i c[uta de suflet, ceea ce, de altmintrelea, m[hot[râi s[fac =i eu... +i, cum m[uitam]n toate p[r\ile, ca s[fac mai aproape cuno=tin\[cu locul h[r[zit mie de]ntâmplare pentru vremelnicul meu popas, m[ ]ncredin\ai]nc[o dat[c[tot]n\elepciunea]ntâmpl[rii cârmuie=te =i regulеaz[rostul]ntreg al tuturor lucrurilor...

Dreapt[cum era stânca, de parc[era tras[la cump[n[, avea totu=i jos =i cam la mijloc o scobitur[destul de adânc[,]n care cineva s-ar fi putut ad[posti]n larg, pentru orice]mprejurare. Pe cât de sus se pierdea cre=tetul ei acoperit de p[duri]n adâncul cerului, pe atât, de la fa\a potecii,]n jos, se deschideau, pe dreapta =i pe stânga, spre fundul p[mântului, dou[pr[p[stii cu adâncimi fioroase, ple=uve, aspre =i cu povârni=uri stâncoase, unde zmeuri=ul lui Dumnezeu cre=tea]n deplina =i netulburata lui voie; cu alte cuvinte, pe lâng[proviantul meu de ou[, de zgl[voace =i de nuci,]nlesnit mie de p[rintele Gherm[nu\[cu atâta d[rnicie,

]ntâmplarea]mi mai punea la]ndemân[=i zmeura r[coritoare =i]mb[ls[mat[a mun\ilor s[i... Foarte bine! “Dar, m[gândeam eu, unde se afl[zmeur[=i stânci, acolo se \in =i ur=ii”; =i, drept vorbind, eroismul meu se sim\ea cam la strâmtoare, când mi-nchipuiam c[vreun moroc[nos sihastru al pustiului putea veni la mine foarte grav =i pe patru labe ca s[m[ ]ntrebe de s[n[tate, pe mine, care n-aveam decât dou[!... +i,]ntr-un punct anumit, mi se p[rea chiar c[zmeuri=ul e vânzolit de o vietate puternic[, ba... mi se mai p[rea c[=i un morm[it, plin de rele prevestiri, str[bate dep[rt[rile pân[la mine... Era vântul care cl[tina]ntinderea trandafirie =i plin[de soare a smidului de zmeur[, =i poate c[vreun brad sau paltin, cu]ncheieturile sl[bite de b[trâne\e, se leg[na scâr\âind la suflarea aceluia=i vânt... Din]nchipuire se na=te frica, din judecat[b[rb[\ia... Cea]ntâi ve=nic era cu mine, cea de a doua... mai pe apucate. Totu=i, pân[ce s[-mi iau m[surile pentru ce era s[fie mai târziu, g[sii cu cale s[-mi a=ez]n scobitura stâncii tarhatul meu]ntreg =i s[priponesc pe Pisicu\a]ntr-o a=ez[tur[mai larg[=i plin[cu iarb[ ]nalt[, de pe povârni=ul uneia din pr[p[stii; c[ci, de-a= fi l[sat-o slobod[, apoi, fantastic[cum era =i iubitoare, ca =i mine, de pribegie, s-ar fi luat dup[florile ce scânteiau pe nem[rginirea pr[pastiei,]n lumina soarelui de amiaz[, =i s-ar fi pr[bu=it la vale de pe vreuna din nenum[ratele muchii de stânc[, ce st[teau ascunse cu viclenie sub ad[postul de umbr[netulburat[al ierburilor]nalte...

... +i s[fi]ndr[znit cineva s[t[g[duiasc[c[toate cele nou[fericiri nu d[duser[peste mine!... Dezlegai desagii, scosei dintr-]n=ii vestitul meu prosop =i, a=ternându-l pe iarb[, la intrarea vremelnicei mele locuin\e, in *propatulo*[1], cum ar zice antichitatea,]l ridicai sau, mai degrab[,]l scoborâi la treapta de fa\[de mas[... Am, câteodat[, =i eu toanele mele de lux; decât mi se]ntâmpl[aceasta tocmai atunci când lucrul se potrive=te mai pu\in... Iar

[1] La vedere.

când m[g[sii a=ezat turce=te dinaintea]mbel=ugatului meu osp[\ cu tot soiul de merinde, m[sim\ii foarte nenorocit c[nu am prilejul de a pofti la masa mea pe vreun nevoia= de rege sau]mp[rat, care — o dat[m[car]n via\a lui — nu s-a]nvrednicit s[m[nânce o singur[frunz[de podbal, cu zgl[voace cu tot, s[guste rachiu c[lug[resc cu mirodenii de inipere =i izm[crea\[, sau cel pu\in s[se fi lungit]ntr-un cot, f[r[de grij[, pe iarba verde =i]nflorit[de pe r[scrucile p[mântului!...

Sfâr=ii osp[\ul meu cu mere zvântate =i cu nuci, adic[cu fructe, =i deci dup[toate regulile]nalte ale celei mai rafinate gastronomii. Strânsei r[m[=i\ele prânzului]n desagi =i vârâi desagii]n fundul scobiturii...

Nu =tiu cum, dar m[sim\eam parc[“la mine acas[“; =i fiindc[oricine, la casa lui, trebuie s[fac[=i ceva gospod[rie — apoi,]n lips[de covoare de Persia, a=ternui pe jos poclada de sub =a, rezemai =aua]n chip de pern[lâng[unul din pere\ii l[turalnici al scobiturii, aninai frâul la intrare,]ntr-o a=chie mai r[s[rit[de stânc[;]n alta, =i tot la intrare ag[\ai mantaua; ba mi se pare c[, cu un târ= de brad]n loc de m[tur[, f[cui =i ceva cur[\enie pe dinaintea u=ii... +i dac[st[pâna ar fi fost acas[, a= fi crezut c[ ]ntâmplarea]ndreptase pa=ii lui Ulise spre pe=tera zei\ei Calipso... Setea m[cuprinse; scoborâi]n zmeuri=ul din care Pisicu\a nu-=i ar[ta pe deasupra decât numai vârful urechilor =i, cu zmeur[ ]mb[ls[mat[=i r[coritoare, o astâmp[rai =i pe dânsa.

T[iat]n fa\[de trufa=a =i imensa stânc[aerian[,]ncins pe laturi de cele dou[pr[p[stii, ar fi trebuit, ca s[pot merge mai departe, sau s[m[ ]nal\ la ceruri zburând, sau s[m[cobor]n Tartar de-a rostogolul; dar, fiindc[nu eram gata]nc[pentru nici unul din aceste dou[soiuri de c[l[torie, amânai pentru mai târziu =i pe una =i pe alta. R[m[sei deci locului; cu alte cuvinte, de=i a= fi putut ie=i din]ncurc[tur[ ]ntr-un chip oarecare, m[hot[râi totu=i s[m[folosesc de ad[postul h[r[zit mie de pronia]ntâmpl[rii =i s[a=tept aici voile mai blânde ale ei. +i aceasta cu atât mai mult,

cu cât, dac[jum[tate din prorocirile p[rintelui Gherm[nu\[, cea cu potecile, se adeverise, de ce adic[nu s-ar fi adeverit =i cealalt[jum[tate, cu primenitul luminii? C[ci luna, m[car c[e lun[, dar mai la urm[e tot femeie; =i s[te fereasc[Dumnezeu de primenitul femeilor!... Cu ce mai de nouri gro=i =i nestr[b[tu\i ochiului iscoditor nu era s[astupe =i s[z[vorasc[ea u=ile cere=ti ale sanctuarului s[u de misterioas[primeneal[!... Cât[ap[din v[zduhuri nu era s[-i toarne sfântul Ilie din cap spre a se la =i a se cur[\i de rugina groas[, l[sat[de negurile nop\ilor pe fa\a ei b[laie =i]n p[rul ei blond! Cât[hodorogeal[de tunete, ce mai vânzoleal[=i tr[nc[neal[de pretutindeni nu era s[zguduie, din temelie, gospod[ria cereasc[!... Câte lumini nu trebuiau s[-i aprind[fulgerele]naintea oglinzilor ei de senin, spre a-=i cerceta mai cu deam[nuntul]n ele gre=urile chipului s[u gr[suliu =i sprâncenat!... +i când te gânde=ti c[eu]ntru nimica nu eram vinovat s[duc]n spate urm[rile acestei cochet[rii cere=ti!... Aprinsei o \igar[=i m[lungii]ntr-un cot dinaintea vizuniei mele...

}n golul]nalt de sub picioarele mele, se]ntindea spre r[s[rit noianul f[r[hotar al mun\ilor pitici, ce-=i ridicau cu sfial[parc[piscurile lor viorii =i v[paia de aur a soarelui]nfl[c[rat; aburi u=ori =i str[vezii, ca o re\ea alburie =i sub\ire de a\[de paing[n,]mpânzeau imensitatea nem[rginirilor de=erte... Albastrul =ters al v[zduhului topit ap[sa greu peste p[mânt, iar sub ar=i\a covâr=itoare a miezului zilei, vântul adormise obosit; frunza codrilor nu se cl[tina =i t[cerea netulburat[ ]=i]ntinse pretutindeni ne\[rmurita ei st[pânire... Inima lucrurilor]ncetase de a mai bate =i o sincop[colosal[ai fi zis c[t[iase suflarea]n pieptul uria= al Naturii... Moartea p[=ise parc[peste hotarele vie\ii =i via\a se tupilase]n adâncurile cele mai dinl[untru ale firii]ncremenite... +i cine =tie cât[filozofie nes[rat[=i cât[poezie sfor[itoare n-a= mai fi f[ptuit eu cu gândul]n fa\a amor\itei vie\i universale, dac[pronia cereasc[nu m-ar fi d[ruit cu o nepre\uit[ ]nsu=ire: ori de câte ori m[g[sesc]n fa\a priveli=tilor mari ale Naturii lini=tite, m[

cuprinde numaidecât sau melancolia, sau... somnul, dou[st[ri ale persoanei mele,]ntre care niciodat[n-am f[cut deosebire; c[ci dup[cum melancolia e somnul sufletului, tot a=a somnul e melancolia trupului; =i fiindc[nu-mi era somn, m[hot[râi s[r[mân melancolic...

Umbra stâncii mele de ad[post]nmormântase]mprejur[rile dep[rtate]ntr-un soi de amurg prea timpuriu, care-=i]ntindea lini=tea sa netulburat[pân[la hotarele luminoase ale zilei ce ardea]nc[ ]n toat[puterea canicular[a razelor soarelui... O suflare de vânt r[zlea\[=i molatic[, furi=ându-se din ascunz[toarea-i r[coroas[de frunzi=]ntunecos, se ab[tu f[r[de veste peste]ntinderea]nflorit[din fa\a mea; iar sub mângâierea u=oar[=i trec[toare, florile]=i plecar[spre p[mânt fruntea lor dr[g[la=[, ca sub farmecul unei s[rut[ri cu dor a=teptate; =i poate c[ceea ce str[lucea]ntre foile albastre ale uneia din ele era o pic[tur[de rou[sau... poate chiar o lacrim[de bucurie sau de durere... Oare Ziditorul a toat[f[ptura n-a a=ezat câte-o scânteie de via\[=i de sim\ire]n fiece lucru, de la om =i pân[la firul de nisip?... De ce dar n-ar plânge florile sau nu s-ar tângui cu glasuri de vânt? +i de ce,]nc[, n-ar geme râurile cu eterne suspinuri de ape?... +i era]n ceruri atâta str[lucire, pe p[mânt atâta lini=te sfânt[!...

Un sfor[it puternic =i un nechezat ascu\it al Pisicu\ei rupse firul melancolic al cuget[rilor mele =i m[f[cu s[sar gr[bit =i drept]n picioare =i s[alerg iute lâng[dânsa; poate c[sim\ise ceva... Cercetai cu de-am[nuntul]mprejurimile... nu era nimic...

Ba cu una, ba cu alta, soarele se plecase sim\itor]nspre apus, =i]ntunericul peste curând avea s[soseasc[. M[pusei deci]n cale s[-mi iau m[surile pentru siguran\a deplin[a popasului meu de noapte, lucru pentru care, de altmintrelea, aveam]nc[destul[vreme la]ndemân[... Securea p[rintelui Gherm[nu\[, ajutat[de puterea s[lbatic[a bra\elor mele, f[cu minuni... }n mai pu\in decât s-ar crede, p[durile]mprejmuitoare z[ceau doborâte la p[mânt!... +i iar[=i,]n mai pu\in decât i-ar trece cuiva prin minte,]n fa\a

pe=terii mele =i pe]ntinderea trebuitoare, p[durile desfiin\ate se pref[cur[ ]ntr-un val]nalt =i nestr[b[tut de trunchiuri de copaci,]ncâlcite la un loc cu crengile lor. Pari lungi =i de=i, b[tu\i pân[la p[mânt]n mijlocul valului, str[juiau drep\i =i neclinti\i, cu vârfurile lor ascu\ite, creasta zburlit[a]nt[riturilor mele; iar]ntre peretele stâncii =i unul din capetele arcuite ale valului meu, l[sai o strâmt[deschiz[tur[, ca loc de intrare =i de ie=ire. Apoi târâii]nl[untru un munte]ntreg de vreascuri =i de usc[turi, care ar fi fost]ndeajuns s[hr[neasc[pentru ve=nicie focul nestins pe altarele Vestei...

N-aveam chip, n-aveam cu ce, dar]ntr-un par mai]nalt a= fi aninat =i clasica]n=tiin\are, pe care Romulus cu atâtea mii de ani o]nfipsese,]nainte de mine, pe zidul cet[\ii sale: *Morietur quicumque transiliet moenia mea...*[1] +i iat[-m[deci]n stare s[stau de vorb[, peste gard bine]n\eles, cu orice sihastru moroc[nos =i cu patru labe al pustiului mun\ilor, ba chiar, la nevoie, s[am destul[vreme de a-i frige =i ochii cu t[ciuni, de cumva s-ar fi]ncumetat la vreo c[lcare de domiciliu... +i dac[mai pui la socoteal[securea, adic[toporul p[rintelui Gherm[nu\[, =i cele =ase focuri ale revolverului meu cazon, apoi]n\elege oricine c[m[g[sii]ndrept[\it, dup[ce-mi sfâr=ii treaba, s[m[primblu =uierând, cu mâinile la spate, pe dinaintea iscusitelor mele ispr[vi, =i s[gust]n pace deplin[fericirile netulburate ale singur[t[\ii... Iar când cele de pe urm[raze ro=ietice ale soarelui de apus poleiau]nc[hotarele de r[s[rit ale dep[rt[rilor neguroase, dezlegai pe Pisicu\a din pripon =-o vârâi]ntre]nt[rituri;]i smulsei din zmeuri= =i-i adusei, pentru noapte, un bra\ zdrav[n de iarb[fraged[=i]nflorit[, astupai intrarea cu trunchiuri de copaci bine]n\epenite =i pusei, cu chipul acesta,]ntre mine =i pustiu, o stavil[nestr[b[tut[... Eram acas[la mine.

[1] Oricine va trece peste zidurile mele va muri.

Curând sc[p[t[=i soarele dup[cele mai de pe urm[trepte ale apusului, iar Dumnezeu umplu,]n urma lui, cu]ntuneric, cupa imens[a haosului s[u, de la cele mai de jos adâncuri ale p[mântului pân[la marginile cele mai deasupra ale cerurilor... +i formele schimb[toare ale lucrurilor se topir[=i se mistuir[ ]n noapte ca]ntr-o mare]ntunecoas[=i f[r[de margini... Ceasul de pace =i de lini=te sun[t[cut de pretutindeni, =i Firea amor\it[ ]=i plec[spre odihn[capul s[u... T[cerea]=i]ntinse adâncul tainei sale pân[la hotarele cele mai de pe urm[ale nesfâr=itului, iar din]naltul cerurilor mâna]ndur[toare a Celui-Preaputernic aprinse milioanele sale de stele =i, cu lumina lor str[lucitoare, c[l[uzea, pe drumul fatal al ve=nicei sale pribegii, calea oarb[a p[mântului... Susurul domol, prelung =i nehot[rât al t[cerii mute se ridica peste abisuri, ca o cântare fermecat[de leag[n, =i lumile dormeau duse pe bra\e imense de]ntuneric... Iar peste tot =i peste toate, se aprinse la r[s[rit, ca o candel[de str[juire, luna plin[a sfâr=itului de iulie =i, prin rari=tea neagr[a p[durilor,]=i trimise pân[la mine]ntâile luciri fantastice =i mi=c[toare ale razelor sale argintii, piezi=e =i reci... }mi descoperii capul =i, plecându-mi fruntea]naintea r[s[ritului,]mi f[cui semnul crucii...

M[culcai =i adormii repede.

Când m[de=teptai a doua zi, numai dup[o clip[parc[de somn, b[gai de seam[c[soarele fusese cu mult mai harnic decât mine, c[ci se p[rea c[se]n[l\ase pe ceruri]n vârful degetelor =i, de peste]nt[rituri, se uita furi= la mine, tocmai]n fundul pe=terii. Focul somnoros mistuia, fumegând, cel de pe urm[t[ciune; Pisicu\a, cu câteva fire de iarb[afar[din bot, dormita pe toate cele patru picioare ale sale... D[dui]n l[turi stavila de la intrare =i ie=ii afar[din... vizunie. Lini=te netulburat[ ]n cer =i pretutindeni! =i nici un vânt din cele patru nu-=i p[r[sise]nc[culcu=ul s[u, spre a]nvia codrii adormi\i. Peste de=ertul]nalt =i plin de lumin[al v[ilor adânci, numai gaia, cu \ipet fl[mând =i ascu\it, spinteca v[zduhurile ca o s[geat[neagr[=i iute. +i de=i ziua era

la]nceput, soarele totu=i ardea cu putere =i prevestea o adev[rat[zi de cuptor. }n zadar cercetai cu privirea]ntinderea cerurilor pân[la cele mai dep[rtate margini ale sale: nici o pat[de nor nu plutea peste seninu-i albastru =i limpede. Soarele]=i acoperise fa\a cu un zabranic de aburi ro=ietici =i stihiile p[reau c[pl[nuiesc ceva]n]ncremenirea lor. Astfel luai hot[rârea s[m[astâmp[r locului, pân[se va alege la o parte. Potrivit, a=adar, acestei hot[râri, urma s[ ]ndeplinesc, pe ici pe colea, unele lipsuri ale vremelnicei mele gospod[rii. Priponii pe Pisicu\a]ntr-o a=ez[tur[cu iarb[ ]nalt[, mai larg[=i pe]ndelete aleas[; doborâi din nou la p[mânt alte p[duri seculare =i, cu trunchiuri pe care nu m[pricep cum de le mai putea p[mântul geui pe spatele sale, l[rgii =i]n[l\ai]nt[riturile mele, pân[la punctul de a nu-i mai da mâna sfântului soare s[mi se oglindeasc[ ]nl[untru, decât doar la amiaz[. Vânturile trebuiau s[-=i sf[râme furia lor vijelioas[de neclintirea zidurilor de lemn ale Genuclei mele; =i fie c[ciclopii vor fi l[sat sau nu vor fi l[sat urme de trecerea lor pe p[mânt, =tiam]ns[c[cerurile =i p[mânturile vor trece, dar...]nt[riturile mele vor r[mânea!... Oricum, dar m[sim\eam mândru; =i]nc[cu drept cuvânt; de aceea p[=ii mai departe spre]ndeplinirea altor lipsuri deopotriv[strig[toare la cer. +tiam eu, de pild[, cât[vreme era s[stau locului? +-apoi proviantul pe care-l aveam la]ndemân[era s[-mi fie de ajuns?... Atâtea probleme care se cereau dezlegate numaidecât. }narmat deci pân[-n din\i, =i cu parul cel ascu\it]n dreapta, plecai]n p[dure dup[ciuperci... Peste pu\in, m[ ]ntorsei cu desagii plini de hribi, de râ=covi =i de nicore\i; cât despre zmeur[, dac[mi-ar fi fost sete, n-a= fi avut decât s[ ]ntind mâna =i s-o culeg chiar de sub labele ursului. Dar ceea ce b[gam de seam[ ]n toiul tuturor acestor]ndeletniciri ale mele era dragostea ce prindeam, v[zând cu ochii, pentru via\a de s[lbatic... Ba fu chiar un moment, când n-a= fi putut spune cu siguran\[dac[vreodat[fusesem]n alt[stare decât]n cea de fa\[; =i dovad[despre aceasta e c[uitasem cu des[vâr=ire deosebitele forme ale nasului deosebi\ilor mei

prieteni din lumea cealalt[. +i mi se p[rea mie c[tot ce tr[ise alt[dat[sub ochii mei nu putuse fi decât fantasmagoria bolnav[a unui vis sau, cel mult, amintirea neguroas[despre lumea fosilelor vreunei dep[rtate perioade geologice, despre care sau citisem undeva, sau]mi povestise cândva vreun funebru iscoditor de oseminte vechi =i antedeluviane!...

Diminea\a trecuse c[lduroas[=i sosi de-amiaza ucig[tor de arz[toare. Soarele]=i ridicase de pe fa\[z[branicul s[u de aburi ro=ietici, =i, ajuns]n r[scrucile cerurilor,]=i cump[nea, parc[neclintit, pe albastrul =ters al adâncurilor, discul s[u alb de lumin[topit[; iar din ceruri peste p[mânt, ca din o sit[imens[, mâini colosale =i nev[zute cerneau o ploaie de foc mistuitor... =i p[mântul p[rea cufundat]ntr-o genune de fl[c[ri... De prin adâncul v[ilor, de peste]n[l\imea coamelor codrului, de pe]ntinderea scânteietoare a smidurilor]nflorite, valuri str[vezii de aburi sclipitori se ridicau]n unde cre\e =i, tremurând]n zare, se topeau]n v[paia]nalt[a cerului aprins... }n turbarea ei canicular[, ar=i\a miezului]nfl[c[rat al zilelor de iulie mu=ca cu din\i de foc de pretutindeni =i]=i ostoia setea sa covâr=itoare cu cele de pe urm[pic[turi de via\[, umede =i vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor... +i, de pretutindeni, toate,]ntr-un susur nedeslu=it, sfârâiau a usc[ciune!... Codrii uria=i, ca o mân[de vreascuri netrebnice, se zvârcoleau neputincio=i =i \ipau de usturime]n[bu=it[, sub v[paia incendiului universal. Greierul, cânt[re\ neobosit al zilelor de var[, amu\ise, istovit, sub umbra]n[l\imii ocrotitoare a ierburilor; veveri\a pusese frâu neobositei sale zburd[lnicii =i, cuprins[parc[de neclintirea pref[cut[a mor\ii,]=i mistuise fiin\a sa]n]ncheietura umbroas[a unei crengi aeriene. Gaia nu mai spinteca v[zduhurile cu \ip[t fl[mând =i ascu\it, vântul nu mai cl[tina frunza p[durilor, =i nici un fulg de nor nu mai]ndr[znea s[br[zdeze cu umbra-i sub\ire]n[l\imile aprinse ale]mp[r[\iei focului... Cât despre mine, lungit cum st[team]n fundul cel mai din adânc al pe=terii mele, f[r[team[de priviri iscoditoare,]mi

f[ceam socoteal[cum a= putea]mp[rt[=i posterit[\ii dep[rtate deosebitele sim\iri pe care le]ncearc[cineva când e aruncat, de viu =i f[r[p[cate,]n gurile de fl[c[ri ale Tartarului! +i fiindc[Pisicu\a, din iarba]nalt[ ]n care st[tea]nmormântat[pân[la gât, sfor[ia dezn[d[jduit, m[dusei s-o dezleg din pripon =i s-o aduc]ntre]nt[rituri. Nu m[putui totu=i opri de a nu m[desf[ta o clip[, privind la lupta uria=[, ce se]ncinsese]ntre ea =i o musc[mare cu spatele lucitoare =i verzii, care n[zuia, numaidecât, s[se ad[posteasc[de ar=i\a dogoritoare a soarelui]n umbra umed[a uneia din n[rile ei; =i cu greu ai fi putut hot[r] care dintre amândou[erau mai iscusite]n strategie, musca sau Pisicu\a? C[ci, dac[Pisicu\a]=i ap[ra nasul, scuturând din cap]n toate p[r\ile, musca, nu mai pu\in, cu o preciziune vrednic[de cea mai des[vâr=it[balistic[, ochea =i prindea nasul Pisicu\ei din zbor =i se]nfunda, cu iu\eala unei s[ge\i,]n adâncul uneia din n[rile ei; atunci Pisicu\a sorbea =i]=i umfla pieptul s[u puternic cu jum[tate din atmosfera p[mânteasc[; iar când aerul, astfel sorbit, era]napoiat cerului sub forma rupt[=i zguduitoare a unei furtunoase note de trombon, musca \â=nea z[p[cit[din nara Pisicu\ei =i]i trebuia vreme pân[s[se dezmeticeasc[=i s[se descurce din ierburile]ncâlcite]n care fusese aruncat[, spre a-=i g[si din nou echilibrul de lupt[... De la o vreme musca]=i schimb[planul de atac =i]ncepu s[bat[p[r\ile mai slabe ale citadelei, ca =i cum, adic[, Pisicu\a n-ar fi avut nici picioare, nici coad[, nici din\i =i, mai cu seam[, darul nepre\uit de a-=i scutura cu atâta putere pielea spatelor sale,]ncât geniul strategic al tuturor mu=telor universului la un loc ar fi r[mas neputincios fa\[de cutremurul pr[p[ditor al spin[rii =i al coastelor ei... +i, de=i eram]ncredin\at c[,]n cele din urm[, biruin\a va cump[ni spre partea Pisicu\ei, m[hot[râi totu=i s[intru la mijloc,]n aceast[epopee m[rea\[=i crâncen[ce se desf[=ura ochilor mei, =i dezlegând-o deci din pripon, o condusei, ca o alt[zeitate antic[, sub egida-mi ocrotitoare]nl[untrul sacrosant al]nt[riturilor mele!... Iar pornirile r[zboinice =i sânge-

roase ale mu=tei cu spatele lucitoare =i verzii se ostoir[la hotarele umbroase ale p[durii.

Soarele p[=ise de mult acum peste cre=tetul stâncii mele de ad[post, =i]n[l\imile din apus]=i prelungeau repede chipurile lor de umbr[deasupra v[ilor dimpotriv[. Noaptea se vestea gr[bit[din adâncuri =i luna nu p[=ise]nc[dincoace de hotarele r[s[ritului s[u. }n schimb]ns[, de sub marginile dep[rtate ale v[zduhului, de pretutindeni, nenum[rate gr[mezi vinete de nouri posomorâ\i, cu frun\i]ndr[zne\e =i amenin\[toare, se ivir[f[r[de veste =i]mpânzir[ ]ntr-o clip[, de jur]mprejur, linia de]mpreunare a cerurilor cu p[mântul... Ai fi zis c[imense =i negre urdii de fantome uria=e urcau,]n rânduri strânse, pe]nalte trepte de haos, spre asaltul cel mai de deasupra al t[riilor cere=ti... Un tunet r[zle\, r[s[rit din miaz[noapte, r[scoli clocotitor nem[rginirile rotunde, =i un ropot f[r[ ]ntrerupere =i nedeslu=it vestea, de pretutindeni, apropierea pr[p[stioas[a artileriei cere=ti... O puternic[suflare de vânt trec[toare =i iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzi=uri, se stinse, tânguios =i jalnic,]n nesfâr=itul umbros al dep[rt[rilor... Vijelia]=i trimisese]nainte pe cel mai ager dintre vestitorii s[i]naripa\i... +i, de peste firea]ntreag[, pân[la hotarele auzului,]ntr-o clip[se ridic[, pe mii de note discordante =i totu=i armonice, simfonia]nfrico=at[a fr[mânt[rii =i a zbuciumului universal!... Puterile adâncului se treziser[de pretutindeni =i, sub ocrotirea oarb[a nop\ii,]=i dezl[n\uir[asupra p[mântului]ngrozit furia lor pr[p[ditoare... Uraganele umplur[jgheaburile largi ale mun\ilor =i, ca ni=te imense puhoaie vijelioase, se rostogoleau pr[p[stios la vale; viforul =uiera, gemea =i urla]n r[stimpuri cu glas acum de frunze spulberate, acum de codri zbuciuma\i, acum de mun\i cu furie zgudui\i pe temeliile lor de cremene etern[... Sclipirile ne]ntrerupte =i orbitoare de lumin[frânt[ale fulgerelor spintecau, pe linii fantastice =i nem[rginit de lungi,]ntunecimile fioroase ale nop\ii]nalte... +i,]ntre cele patru hotare ale nesfâr=itului,]ntinderile oarbe tremurau cu

r[stimpuri scurte de]ntuneric =i lumin[alb[strie sub lic[ririle fug[toare =i iu\i ale focului ceresc... Fierbeau v[zduhurile =i cerurile clocoteau sub desc[rc[rile zguduitoare ale tunetelor, =i p[mântul]nfrico=at se cutremura nemernic, pân[ ]n cele mai din adânc ale temeliilor sale, sub ropotul de tr[snete care c[deau asurzitoare prin]ntuneric, ca ni=te imense bombe de fl[c[ri, =i spulberau, ca =i cum ai sufla]ntr-un strop de \[rân[, frun\ile de stânci]ndr[zne\e ale celor mai seme\i dintre mun\ii s[i... +i sub zvârcolirea f[r[de margini a fr[mânt[rii =i sub urgia]ntregului zbucium al f[pturii, z[gazurile cerului se rupser[, jgheaburile adâncului se desfundar[=i, din]naltul]ntunecimilor, se pr[p[stuir[asupra p[mântului, cu =uier de aer sfâ=iat, potopul greu al apelor cere=ti... +i gem[tul vijeliei pustiitoare]=i amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a =uvoaielor p[mântului... Iar sub urgia vijelioas[a apelor, stâncile, zguduite din]n[l\ime =i smulse de pe temeliile lor de veacuri, se rostogoleau pr[p[stios]n genunile adânci ale v[ilor... =i sub izbirea lor ne]ndurat[, brazii trufa=i ai codrilor se frângeau cu glasuri de tr[snet =i umpleau dep[rt[rile]ntunecoase =i goale cu cel mai de pe urm[r[sunet prelung al pr[p[stuirii lor de veci!...

Cine =tie dac[ceasul cel grozav al]mplinirii vremilor de apoi nu sunase acum =i dac[nu era scris]n c[r\ile oarbe ale ursitei ca s[se aprind[=i s[ard[osia nem[surat[a lumilor, de la un cap[t pân[la cel[lalt? Iar temeiurile firii s[se pr[bu=easc[=i s[umple, cu pulberea lor m[runt[,]ntunecimile goale =i f[r[de sfâr=it ale haosului negru, din care puterea cuvântului dumnezeiesc le scosese spre fiin\[?

Se poate... Toate se puteau; un singur lucru nu se putea: acela anume ca, odat[cu desfiin\area t[riilor f[pturii, s[se desfiin\eze =i t[riile mele... }n zadar viforul, vijelia =i uraganele se izbiser[oarbe]n cl[direa zburlit[de crengi uria=e a]nt[riturilor mele, c[ci nu izbutir[decât s[se sfâ=ie =i s[urle de durere =i de ciud[...

+i parii de sprijin ai]ngr[diturii mele de p[duri peste p[duri,]nfip\i pân[-n inima p[mântului =i]nal\i pân[la ceruri, cu vârfuri albe de din\i ascu\i\i, râdeau prin]ntuneric de opintirile dezn[d[jduite ale neputin\ei lor; iar pe povârni=urile de epic[amintire, calde]nc[de eroismul Pisicu\ei =i de pornirile r[zboinice =i sângeroase ale mu=tei celei mari cu spatele lucitoare =i verzii, pânza deas[a apelor cere=ti era sfâ=iat[ ]n dou[de greb[nul lung =i]ngust al muntelui meu de ad[post =i, cu iu\eal[de vifor =i cu clocotiri de tunete, se rostogolea pe dou[p[r\i spre genunile adânci ale v[ilor... +i se rostogolea cu stânci, cu iarb[, cu flori, cu zmeuri=, cu toate idilele =i iluziile Pisicu\ei mele, dar, mai ales, cu hribii, cu nicore\ii, cu ciupercile, cu râ=covii =i cu bure\ii de tot felul pe care-mi-ntemeiasem n[dejdea viitoare a]ntâmpl[toarei mele schivnicii de mai târziu...

Cum]ns[sufletul meu niciodat[n-a fost]n stare s[duc[prea mult[vreme]n spate povara ucig[toare a sublimului, =i cum puterile]ntunericului,]n urgia r[zvr[tirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor f[ptuirii, a= fi ajuns]n cele din urm[s[g[sesc banal[=i monoton[aceast[rodomontad[a stihiilor, dac[ele nu =i-ar fi tras m[surile tocmai la timp... Poate s[fi fost pe la cânt[tori, când urletele vijeliei]ncepur[a-=i scobor] glasul, =i zbuciumul codrilor a se mai potoli; un tunet r[zle\ ]ncerc[, din miaz[zi, s[mai r[scoleasc[clocotitor nem[rginirile]ntunecoase, dar, iute,]=i stinse neputincios,]n t[cerea nop\ii adânci, duruitu-i dep[rtat... Artileria cereasc[scoborâse treptele v[zduhului spre lumea cealalt[... Cineva trase parc[ ]n l[turi perdeaua neguroas[a norilor =i,]n]ntunericul cel mai de deasupra al cerurilor, o poart[de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre =i o stea cu lumin[tremur[toare]=i cump[ni, sfioas[parc[, chipul s[u peste adâncuri... Numai =uvoaiele apelor, nepotolite]nc[,]=i mai trimiteau de prin v[i, pân[-n dep[rtare, vuietul lor nedeslu=it =i surd... Fiori iu\i de vânturi u=oare]nsu-

fle\eau,]n r[stimpuri, neclintirea frunzi=ului negru, =i pic[turi de ap[mari c[deau grele pe p[mânt...

Cu vreascuri uscate, puse mai dinainte la ad[post, a\â\ai un foc uria=, =i]ntunecimile]ngrozite fugir[s[-=i ad[posteasc[frica lor la marginile cele mai dep[rtate ale p[mântului; iar]n b[taia luminoas[a focului, Pisicu\a,]nfipt[neclintit pe toate cele patru picioare ale sale, cu capul]n jos =i cu urechile plecate, st[tea nemi=cat[cu]ncremenirea unei statui de bronz, t[iat[pe fund de]ntuneric; de pe vârful prelins al mo\ului s[u din frunte, cele de pe urm[pic[turi de ap[ale potopului ceresc se strecurau domol =i rar =i, lunecând pe jgheabul strâmt dintre amândou[n[rile ei, c[deau grele pe p[mânt... Dormea =i visa!... “Dormi]n pace!”]i dorii eu]n gând, aruncându-i poclada pe spate =i]nchingând-o cu tafturul... “Dormi]n pace!” +i tot]n pace m[hot[râi s[dorm =i eu]n fundul tihnit al vizuniei mele, dup[ce mai]ntâi aruncai pe foc, cu trunchiuri cu tot, crengile unui]ntreg codru de brazi, atâta adic[cât s[poat[el mistui pân-a doua zi; =i]n pace, prin urmare, dormir[m pân[-n ziu[=i eu =i Pisicu\a...

Iar a doua zi, când m[de=teptai =i mi-aruncai privirile peste]mprejurimi, Firea]ntreag[mi se p[ru ca r[s[rit[atunci pentru]ntâia=i dat[, din sânul adânc al apelor Crea\iunii. Atâta era de fraged[, atâta era de virginal[! Soarele]nsufle\ea, cu lumina de aur idealizat a razelor sale, pic[turile mari =i grele de rou[curat[, care atârnau pe vârful negru-verde al fiec[rei frunze mici =i ascu\ite de brad; ierburile sub\iri =i ml[dioase, sub greutatea acelora=i pic[turi de rou[,]=i plecau molatic fruntea lor]nspre p[mânt; iar sub c[ldura soarelui d[t[tor de via\[florile galbene, albastre =i ro=ii, ca trezite din somn,]=i ridicau]ncet c[tre ceruri potirul lor str[lucitor. Un v[l str[veziu, \esut din fire limpezi de lumin[trandafirie =i cer albastru, acoperea imensitatea solemn[a nesfâr=itului, =i imnul t[cerii netulburate se]n[l\a de pretutindeni, ca o rug[de mul\umire c[tre Ziditorul puternic a toat[f[ptura... Numai greierul p[gân tulbura]n r[stimpuri, cu =uier p[-

trunz[tor, ceasul m[re\ de rug[ciune, =i gaia, ca o s[geat[neagr[=i iute, spinteca v[zduhurile largi cu \ipet fl[mând =i ascu\it...

Deschingai tafturul Pisicu\ei,]i luai poclada din spate =i, sco\ând-o din]nt[rituri, o priponii]n zmeuri=ul pologit]nc[de ploile nop\ii, dar care]ncepuse a se ridica pe picioare sub razele acum fierbin\i ale soarelui]nalt pe ceruri.

Ziua trecu. Trecu =i noaptea, =i alt[zi lumin[iar[=i cu str[lucirea ei lini=tea singur[t[\ii mele; =i alt[noapte]ngân[ ]nc[cu cântecul de leag[n al susurului s[u c[p[tâiul somnului meu f[r[de visuri... Dar vine o vreme când Natura te soarbe cu atâta putere ne]ndurat[ ]n adâncul s[lb[t[ciei sale,]ncât \i s-ar p[rea c[sângele t[u stricat =i p[c[tos a fost]nlocuit]n vinele tale cu sânge de vioaie =i ager[jivin[a codrilor... +i eu, care mi se p[rea c[plutisem patruzeci de zile =i patruzeci de nop\i peste toate valurile f[r[de frâu ale tuturor potopurilor, aveam dreptul s[m[uit ca spre o zare dep[rtat[la timpurile de alt[dat[, =i s[privesc, ca prin sit[, la chipurile =terse ale unei lumi pentru ve=nicie]nmormântate sau, cel pu\in, s[-mi cercetez barba, spre a m[ ]ncredin\a c[nu e nici alb[, nici pân[la brâu =i c[, prin urmare, nici nu m[ridicasem la treapta vreunui patriarh, ferit prin]ndurarea proniei cere=ti de pieirea a toat[suflarea...

Cum]ns[lucrurile toate au un sfâr=it]n lumea asta, tot a=a avur[sfâr=it =i merindele mele: ou[le, nucile, pâinea, zgl[voacele, merele, perele =i boi=tenii fuseser[de mult desfiin\ate; =ipul cu rachiu]=i d[duse, =i el, suflarea sa cea mai de pe urm[, =i numai câte un hrib sau nicore\ se mai ar[ta r[zle\, pe ici pe colea, prin v[lm[=agul imens al calabalâcului meu de tot soiul...

Iat[pentru ce, privind cu jale la cei câ\iva bure\i ce mai r[m[seser[, mi se p[rea c[m[aflu]naintea unor

“Rari nantes in gurgite vasto”[1]

---

[1] Ultimii supravie\uitori]n vastul ocean (Virgiliu, *Eneida*).

din clasica antichitate... Atâta numai c[, dup[ce, la prânz,]mi mâncai frip\i pe cei din urm[troieni ai mei, nu mai avui, m[car]n gând, putin\a de a mai glumi pe socoteala vreunei dep[rtate antichit[\i, oricât de clasic[ar fi fost ea...

Când soarele sc[p[t[dup[-amiaz[, m[hot[râi, ca un alt Robinson, s[cercetez]mprejurimile, spre a m[ ]ncredin\a de nu cumva vreo potec[, oricât de]ngust[, ar fi t[iat[pe coasta pr[p[stioas[a muntelui, sau, cel pu\in, dac[a=ezarea locurilor n-ar fi priincioas[urm[rii mai departe, cu oricât[greutate, a drumului meu]ntrerupt. +i, fiindc[Pisicu\a ar fi fost]n stare s[smulg[priponul =i s[se ia dup[mine, apoi m[dusei =i, dezr[d[cinând din munte o stânc[uria=[, ce-mi c[zu la]ndemân[, o r[sturnai peste cap[tul priponului ie=it afar[din p[mânt. Apoi,]narmat pân[-n din\i =i cu parul cel ascu\it ca unealt[de sprijin, plecai s[dau ocol muntelui meu de ad[post... N-a= putea spune cum =i cât am mers; fu]ns[un moment când, spre cea mai mare glorie a mea, b[gai de seam[c[Natura, pe lâng[alte multe, mari =i foarte]nalte]nsu=iri, m[d[ruise =i cu cele mai de c[petenie talente ale celui mai iscusit dintre alpini=ti... Altfel nu m-a= fi putut l[muri cum, f[r[s[-mi pierd cump[neala o singur[clip[, m[trezii deodat[ac[\at pe o a=chie de stânc[ ]ntre cer =i p[mânt, de unde, sub picioarele mele, pr[pastia se deschidea neagr[, fioroas[=i f[r[fund, iar deasupra capului, peretele drept de stânc[ ]=i pierdea cre=tetul aerian]n]n[l\imile albastre ale v[zduhului... Totu=i, fiindc[, cu oarecare chibzuial[, se putea]nc[p[=i]nainte, p[=ii; =i, iar[=i, fiindc[, cu oarecare]ndr[zneal[, s-ar fi putut s[ri peste cr[p[tura adânc[dintre dou[stânci, s[rii; =i p[=ind acum cu chibzuial[, acum s[rind cu]ndr[zneal[, m[trezii pe muchia unei opcini ple=uve =i largi, la picioarele c[reia mun\ii se tupilau smeri\i ca ni=te umilite =i sfioase straturi de verdea\[.

M[lungii]ntr-un cot pe iarba moale =i spre s[rb[torirea deplinei mele biruin\e]mpotriva stavilelor de tot felul, pe care codrul

=i muntele mi le ridicase]n cale, aprinsei o \igar[, al c[rei fum se]n[l\[, prin dep[rt[rile albastre, pân[sub temeliile]nalte ale stelelor lui Dumnezeu... +i, iar[=i, fiindc[, de-a puterea fi, trecusem, cu toat[alc[tuirea fiin\ei mele, spre tagma istea\[a jivinelor, apoi cu instinct ager =i f[r[de gre=, neab[tându-m[adic[din cale cu un palmac, m[car, la dreapta sau la stânga, m[ ]ntorsei pe acela=i drum la]nt[riturile mele, unde Pisicu\a m[a=tepta nemi=cat[=i cu ochii \int[ ]n desi=ul]n care m[v[zuse mistuindu-m[... Un nechezat de duioas[mul\umire]ntâmpin[, din parte-i, cu tremolo de bas profund, sosirea mea cu ner[bdare a=teptat[...

}ntunericul sosi repede =i, mai mult din obi=nuin\[decât de nevoie, aprinsei focul reglementar de noapte; iar când d[dui s[scot din desagi s[r[c[cioasa mea cin[de sear[, m[ ]ncredin\ai cu dezn[dejde c[ ]ncetaser[, s[rmanii, de a mai fi urechea de]mbel=ugare a calului n[zdr[van din poveste... Dar, fiindc[fl[mând, iar[=i, nu m[puteam culca, apoi a=a turce=te cum st[team dinaintea focului =i cu nasul]n t[ciuni, m[osp[tai =i eu, dup[putin\[, cu nu =tiu a câta dumnezeiasc[“fericire”, care gl[suie=te c[“cei fl[mânzi se vor s[tura”, =i potrivit, a=adar, =i me=te=ugului meu de dasc[l de gramatic[, mâncai =i m[s[turai la timpul viitor.

A doua zi,]n rev[rsatul zorilor, dup[o scurt[sf[tuire cu Pisicu\a,]n care]i d[dui toate]nv[\[turile trebuitoare, de cum adic[urma s[calce =i s[se cump[neasc[printre stâncile pr[p[stioase ale coastelor muntelui, =i, dup[ce, mai ales, c[p[tai]ncredin\area c[m-a]n\eles =i c[va fi urm[toare sfaturilor mele,]i aruncai pe spate =aua =i peste =a vremelnica mea gospod[rie; apoi om =i cal, omul]nainte =i calul]n urm[de dârlogi,]naintar[m, pe c[i neumblate, spre cele mai de deasupra ale t[riilor cere=ti. C[l[uzi\i de chibzuial[=i]mb[rb[ta\i de]ndr[zneal[ie=ir[m la lumin[... Iar când pustiul larg al opcinii ple=uve, la care ajunsei]ntreg =i nev[t[mat, m[ ]mpresur[de pretutindeni cu cercu-i rourat de verdea\[scânteietoare, un dor f[r[de margini]mi cuprinse sufletul =i gândul

meu se]ntoarse =i c[t[cu jind]napoi, spre]nt[riturile mele p[r[site, v[duve =i pustii... Sim\ul duios al paternit[\ii pentru lucrul mâinilor mele se r[zvr[ti]n mine =i m[g[seam vinovat c[, de frica lipsei ciupercilor m[turate de potop, schimbasem o via\[patriarhal[=i tihnit[pe o pribegie f[r[de \int[, c[tre care p[=eam pe nestatornice =i oarbe trepte de necunoscut... +i mult[vreme a= fi intonat]n gând jalnice eremiade pe ruinele trecutelor mele fericiri, dac[Pisicu\a nu s-ar fi]ns[rcinat s[m[trezeasc[din toropeala sentimental[ ]n care m[cufundasem... Smunci frâul, f[r[veste, ridic[capul]n sus, privi \int[spre zarea dep[rtat[a opcinii, st[tu o clip[nemi=cat[, apoi nechez[u=or; =i iar[=i r[mase neclintit[=i iar[=i privi \int[ ]n dep[rtare... M[sculai]n picioare, de cum st[team lungit, =i m[uitai cercet[tor spre unde-=i]ndrepta Pisicu\a privirile... Nu z[rii nimic; erau]ns[lucruri asupra c[rora Pisicu\a nu se]n=ela niciodat[, =i m[deprinsesem, prin urmare, a crede orbe=te]n prevestirile ei... Trebuia deci s[fie ceva sau cineva. Din adâncul t[cerii, r[s[rir[deodat[mai multe l[tr[turi =i, când]ntorsei capul spre partea aceea, doi câini, cât doi z[vozi de mari, se ivir[ ]n fug[de dup[muchia dep[rtat[a z[rii =i veneau]n goan[turbat[spre locul unde m[aflam eu... Iute s[rii pe spatele Pisicu\ei =i-mi preg[tii, spre ap[rare, parul ascu\it. Aproape]n acela=i timp, de dup[geana aceleia=i z[ri, o imens[c[ciul[neagr[, te=it[la o parte =i curmat[la mijloc, se ar[t[s[ltând]n caden\[=i suind, parc[greoi, pe trepte de aer,]nclinarea apuseann[a opcinii... apoi dou[picioare nem[surat de lungi =i arcuite spre afar[, prin a c[ror deschiz[tur[se vedea, larg, priveli=tea dep[rtat[a mun\ilor dimpotriv[, se ivir[numaidecât sub c[ciul[=i,]nfigându-se pe rând =i la deopotriv[r[stimpuri, cu gigantice mi=c[ri de compas,]n iarba moale a opcinii, spintecau alene aerul, pe urma câinilor,]ndreptându-se spre mine; o ghioag[groas[=i lung[f[r[sfâr=it, cump[nit[slobod]n mâna dreapt[,]ntregea cele câteva linii puternice ale chipului uria=, ce se desprindea pe

zare. N-apucasem]nc[bine s[m[a=ez pe spatele Pisicu\ei, când sosir[=i câinii =i lupta se]ncepu crâncen[ ]ntre cele dou[tabere du=mane... Eu, nu-i vorb[, izbeam cu parul]n dreapta =i]n stânga, dar asta, numai a=a, de mântuial[, sau, cel mult, spre a m[mângâia cu]nchipuirea c[s[vâr=esc cine =tie ce mare isprav[de cavalerism medieval, c[parul meu nu e mai prejos decât lancea vreunui Rinaldo, c[Pisicu\a e cel pu\in str[nepoat[ ]n linie dreapt[a vreunui Baiardo =i c[eu]nsumi pre\uiam m[car de dou[ori cât orice Orlando furioso!... lucruri pentru care]ntotdeauna am avut o grozav de mare sl[biciune... De altfel, singur[Pisicu\a era de ajuns ca s[\in[piept biruitor tuturor câinilor universului... Copitele potcovite ale tuspatru picioarelor sale cu a=a iu\eal[de fulger sc[p[rau]n toate p[r\ile, trupul ei de =opârl[ml[dioas[cu a=a iscusit[strategie]=i punea, pe fiece clip[, la ad[post p[r\ile slabe,]ncât]nver=unarea crâncen[a du=manului cu col\ii de fier murea neputincioas[la marginea de potcoave o\elite =i de din\i ascu\i\i ai cercului ei de ap[rare... Iar când, pe tromboanele largi ale amânduror n[rilor sale,]=i rev[rsa,]n sfor[it de vifor, r[suflarea vijelioas[a pieptului s[u puternic, opcina]ntreag[se cutremura =i z[vozii o rupeau de fug[ ]ngrozi\i =i... iar se]ntorceau]n lupt[...

— Hi!... potaie!... auzii pe cineva strigând de departe.

Era un cioban t[iat pe linii de uria=, care venea spre mine]n fug[greoaie =i care, cu gând de a ostoi câinii, \inea drept ghioag[, ridicat]n aer, deasupra imensei sale c[ciuli, un]ntreg arbore strujit de coaj[=i de crengi, dar cu r[d[cina neatins[.

— Hi... potaie!... +i pe fiecare silab[din cele patru ale strig[tului s[u de tunet o]nsemnase,]mpungând de patru ori]n sus cu ghioaga]n v[zduhuri!... Dar nu mai era nevoie, c[ci una din pot[i,]ndârjit[de sosirea st[pânului s[u, se repezi]n pornire turbat[=i n[zui s[apuce pe Pisicu\a de bot; dar Pisicu\a, care]n mi=c[ri avea agerimea gândului, iar]n fapt[iu\eala fulgerului, o =i]n=f[c[din fug[cu din\ii de dup[ceaf[, o ridic[ ]n aer =i]ncepu a o

scutura cu furie; iar când crezu ea c[destul a scuturat-o,]i d[du drumul de sus =i câinele se sim\i foarte fericit s-o poat[ ]mpunge de fug[=i s[se ascund[, schiol[l[ind, dup[picioarele lungi ale st[pânului s[u; cel[lalt câine, mai]n\elept, socotise de cuviin\[s[-=i fac[datoria l[trând furios din dep[rtare.

— Da bine, m[i omule, zisei eu, când ciobanul fu lâng[mine, ce dracu, voi p[zi\i oile cu lupchi, ori cu câini? Ai=tia-s curat lupchi, bre!...

— Da bat[-i pustia s[-i bat[, cucoane, c[nu-s lupchi; da iaca a=a se reped ei, ori de-i om, ori de-i dihanie; d-apoi c[=i 'neata, drept \-oi spune, c-amarnic[vit[de cal mai ai!...

— Da nu-i nici un cal, m[i omule... c[-i curat iap[; numai cât]i iap[de cele din \ara harapului =i-i amarnic[, ce-i drept.

— Amarnic[, z[u!...

— D-apoi =i câinii t[i, dac[se leag[de dânsa, a=a, nitam-nisam!...

— Apoi, d[... câini nu-s?... Da drept \-oi spune, cucoane, c[n-am mai v[zut de când sunt cal s[ ]n=face câinele cu din\ii =i s[-l scuture pe sus; =i de-ar hi m[car vrun p[c[tos de câine... da Chiperiu aista pune lupu la p[mânt, nu alt[.

— A hi punând lupu, bre, da nu iapa mea; ia, vezi tu iapa asta? }ntr-o iarn[trei lupchi o rupt cu din\ii; =i tustrei lupchii nu i-o putut face nici m[car o zgârâitur[.

— A]]]ra... Cucoane... Da d[... a hi, z[u, c[-i amarnic[tare...

— Da ia s[l[s[m vorba asta, m[i omule, stâna voastr[departe-i de-aici?

— Uite, colo-n vale, zise el ar[tând cu ghioaga spre apus, de-a curmezi=ul opcinii...

— Ei, =i tu un' te duceai acu? Nu te po\i]ntoarce cu mine, s[m[duci pân'la voi la stân[?

— D-apoi, d[, m[duceam pân[colea-n Go=man dup[ni=te oi; ghivorni\a de-alalt[ieri noapte ne-o cam r[scolit turma =i ne-o

r[zle\it câteva mioare... Da m-oi]ntoarce, c[doar mai este vreme pân[-n sear[.

Plecar[m, eu c[lare, ciobanul pe jos, =i câinii cât colea, la cuvenit[dep[rtare de Pisicu\a.

— Da cum se cheam[locurile pe-aici, bre?]ntrebai eu,]ntr-un târziu, pe cioban.

— Plaiul Jitioanii, cucoane; da ce? n-a\i mai fost niciodat[pe-aici?

— Nu; n-am mai fost... =i nici acu n-a= hi venit; da m-o prins pârdalnica cea de ghivorni\[-n p[dure =-am r[t[cit poteca =i, uite, horh[iesc a=a de câteva zile, f[r[s[=tiu unde m[aflu.

— Da-\i hi umblând cu vo treab[pe locurile aistea?

— Da nici c-o treab[, m[i omule... ba... adic[cu treab[; sunt, chipurile, revizor peste p[duri =-am plecat cu revizia prin p[durari.

— A=a... da!?...

Sosisem pe muchia povârni=ului de apus al opcinii =i stâna se z[rea devale,]ntr-o poian[ca la o b[taie de pu=c[dep[rtare.

Cum]ncepur[m a scobor], câinii ne =i sim\ir[=i]ncepur[a se]n=ira pe deal]n sus,]ndreptându-se spre noi, schiol[l[ind =i l[trând furio=i; ciobanul le a\inu calea cu ghioaga, nu atâta pentru a m[ap[ra pe mine de ei, pe cât spre a-i ap[ra pe dân=ii de Pisicu\a.

— Bun[ziua =i bun g[sit, oameni buni, zisei eu, desc[lecând lâng[stân[=i adresându-m[celor câ\iva ciobani tineri care treb[luiau care]ncotro, dar mai cu seam[unui baci b[trân care, ajutat de un fl[c[uan zdrav[n, cu plete unsuroase =i lungi, turna]ntr-o z[gârn[pântecoas[jinti\a cald[dintr-un ceaun negru =i larg.

— Mul\umim d-voastr[, r[spunser[ei to\i, cu glas greoi =i gros: bine-a\i venit!

+i fiecare-=i urm[, f[r[s[se stinghereasc[, treaba]nceput[; care turna z[r pentru câini,]ntr-un fel de chersin larg =i unsuros; care potrivea scoar\a]ntreag[a unui brad despoiat, pe acope-r[mântul tupilat al stânii zdruncinate de furtun[; care arunca de

m[m[lig[un ceaun uria=, pe ni=te lespezi]nalte, orânduite ca ni=te pirostrii]n jurul unui foc viu de crengi uscate; care a=eza pe comarnic, ca s[se zvânteze, un ca= rotund =i mare cât un pântece de patriarh...

— Da venit-ai, m[V[sui,]ntreb[baciul cel b[trân, turnând jinti\a]n z[gârn[, pe ciobanul care se]ntorsese din drum cu mine; g[sit-ai mioarele, m[?

— D-apoi, c-am apucat s[m[duc numai pân[colea-n opcin[, =i m-am]ntors cu dumnealui s[-i ar[t stâna; da m-oi duce eu mai amu, c[doar mai este vreme pân[-n sear[.

— Apoi du-te, m[, =i vezi de nu li-i da cumva de urm[; s[nu le hi spârcuit vreo dihanie, dare-ar g[lbeaza-n ele; du-te =i vezi pin poienile Go=manului ori a R[chiti=ului; de nu-i da acolo peste ele, urc[pân[-n Dealu Negru, c[pe-acolo a\i umblat cu oile]nainte de ghivorni\[; ia cu tine pe Chiperiu =i pe T[taru, =i vezi de vin[pân' desear[.

+i peste câteva minute, =i picioarele nem[surat de lungi, =i imensa c[ciul[neagr[, te=it[la o parte =i curmat[la mijloc, =i ghioaga dintr-un arbore, cump[nit[slobod]n dreapta lui V[sui, =i cozile flocoase =i \an\o=e]n aer ale lui T[taru =i Chiperiu se mistuir[dup[sprânceana]nalt[=i verde a opcinii din r[s[rit...

Iar baciul cel b[trân, pân[ce nu-=i mântui de turnat jinti\a prin z[gârne, pân[ce nu le atârn[pe toate de câte un cui de lemn, ca s[se scurg[fiecare]n câte un bud[i deosebit, pân[ce nu-=i cl[ti mâinile cu ap[=i le =terse de poala unsuroas[a c[m[=ii]ncinse peste mijloc cu un chimir lat =i b[tut cu \inte de alam[galben[, aproape nici nu se uit[la mine.

Când]ns[ ]=i mântui treaba de-un cap[t, b[g[toat[mâna dreapt[, aproape pân[ ]n cot, tocmai la fundul chimirului =i, ghebo=ându-se oarecum, scoase o lulea de lut odat[ro=, dar]nnegrit acum de fumul cât suferise; =i, tot din chimir, scoase afar[un bo\ de hârtie unsuroas[,]n care avea tutun; desf[cu hârtia cu sfin\enie,]nfipse]n ea dou[degete, lu[tutun =i puse]n lulea;

strânse hârtia cu]ngrijire =i-o puse la loc]n chimir; apoi veni lâng[foc, unde st[team eu, =i, luând cu acelea=i dou[degete un c[rbune, f[r[team[de mu=c[tura arsurii,]l a=ez[metodic]n lulea, deasupra prafului negru de tutun.

— Da-\i hi viind de departe, domni=orule, m[ ]ntreb[el, cu luleaua]ntre din\i; umbla\i cu treab[pe la noi?]ncheie el]ntrebarea, ap[sând cu unghia policarului c[rbunele peste tutun =i scuipând cu m[iestrie printre din\i deasupra focului.

— +i de departe =i cam cu treab[; numai cât nu-mi era treaba pe-aici; ia ghivorni\a cea de-alalt[ieri noapte m-o apucat]n p[dure, =-am r[t[cit poteca; de nu d[deam peste V[sui al d-tale]n opcin[, cine =tie pe unde mi-ar fi mai sticlit ochii!..

— +i de-aicea, unde chiti\i s[merge\i?

— D-apoi, d[, mo=ule, =tiu eu? ia,]ncotro se poate merge; când r[t[ce=ti, r[mâi]n voia drumului, nu drumul]n voia d-tale.

— De asta, a=a-i, domni=orule.

— Da-n sfâr=it, a= vrea s[ies undeva la lumin[, mo=ule; pe unde s-ar putea merge la Tazl[u?

— D-apoi, d[, domni=orule, drumuri or hi ele multe, numai cât]s toate cu dep[rtare =i-s locuri tari; =-apoi, dup[oara de-alalt[ieri noapte, s-or hi desfundat potecile =i nu s-or hi lini=tit apele; da apele ca apele, da n-ai s[po\i trece Tazl[ul la vremea asta, c[toate apele dau]n el, =i-a hi viind devale cu schinare, ca un balaur...

— +i-i departe Tazl[ul de-aici?

— D-apoi c[pe-aicea nu-i Tazl[u; numai cât cracii lui]s pe-acolea pe-aproape; iaca, urm[el ar[tând cu mâna spre r[s[rit,]n dou[p[r\i deosebite, iaca, un crac iese de colea, de sub Poiana Rotund[=i unul de dincolo, de sub poienile Go=manului; da nu-i vorba de cracii lui, c[doar n-ai s[treci peste ei; ca s-ajungi la sat trebuie s[treci peste Tazl[ul cel mare, =i socot c[nu l-[i putea trece, c[nu se ostoie=te el cu una, cu dou[, când vine mare.

— Da-l trec c[lare, mo=ule.

— Da te m[tur[Tazl[ul, domni=orule, ca pe-o a=chie, cu cal cu tot, r[spunse mo=neagul cu oarecare mândrie, atins parc[ ]n amorul lui propriu; =i puf[ind o dat[din lulea, scuip[printre din\i mai cu m[iestrie =i mai departe peste foc.

— Bine, mo=ule, asta o s-o vedem noi; da când a fi s[plec mâini-diminea\[, o s[te rog s[-mi dai doi fl[c[uani de-ai d-tale care-or fi mai voinici, s[m[duc[pân-]n sat; o s[le fac cinste =i lor =i d-tale.

— Auzi, m[Hu\ane, t-ei prinde tu cu Sgribincea s[-l duci pe d-lui pân-]n sat devale? zise el, adresându-se la un soi de doi atle\i, care st[teau cinchi\i =i t[cu\i pe lâng[foc,]n a=teptarea m[m[ligii.

— Da om merge, c[doar i-o palm[de loc, r[spunser[ei, f[r[m[car s[ ]ntoarc[capul.

— Ei, vezi, mo=ule, c[ei nu se tem de Tazl[u ca d-ta?...

— D-apoi, d[, ei nu s-or hi temând, c-ai=tia doar]s de cei care umfl[=uvoiu-n bra\e =i urc[cu el la deal.

— Da d-ta crezi c[iapa mea nu umfl[=uvoiu-n bra\e?

— D-apoi, d[, domni=orule, =tim noi ce-a hi mai umflând iapa d-tale? zise el sculându-se de jos; =i scuturându-=i de unghia policarului luleaua de scrum, o vâr] la loc]n chimir.

— M[Câr\[, urm[el, strigând c[tre un fl[c[uan lung, care de-abia se cinchise =i el pe lâng[foc; m[Câr\[, da ce te-ai l[sat pe vine, ca-n ziua de Pa=ti? Ia vezi de-o \â' de mojdei, c[, ia, Bedreag]i gata cu m[m[liga.

}n adev[r, Bedreag, un fl[c[uan chipe= cu pieptul puternic =i desf[cut, cu fa\a dogorit[de fierbin\eala focului, ridicase de pe lespezi ceaunul uria= =i, cump[nindu-l de toart[cu stânga, iar de fund sprijinindu-l cu dreapta,]l r[sturn[spre o petic[unsuroas[=i groas[, =i, din tiparul lui negru =i fierbinte, se rostogoli, ca o stânc[rupt[din munte, o gigantic[m[m[lig[, care-=i-ntinse imensitatea sa rotund[pân[sub gurguiul opincilor lui Câr\[; Câr\[se feri]n l[turi =i, ridicându-se, nu atâta dup[ ]ndemnul mo=neagului,

pe cât ca s[fac[loc m[m[ligii]n poian[, intr[=i se mistui]n fundul stânii.

— Da unde, p[catele, a mai hi =i cel usturoi, mo= C[p[\ân[? unde, naiba, l-]ndosi=i, de nu dau peste el? se auzi Câr\[din fundul stânii, strigând cu glas tr[g[nat =i gros c[tre mo=neag.

— Ia vezi, m[Câr\[, s[nu te apuce de nas de sub cel chersân cr[pat; ori, vezi, c[l-or hi mâncat pâ=ii as-noapte =i te-or hi l[sat cu din\ii la stele. +i vezi de mai]nchipuie =i ceva pentru musafiri, c[doar nu \i-a hi mas numai \ie =oarecii]n pântece.

Peste pu\in, Câr\[se ar[t[cu dou[scafe mari de lemn, una aproape plin[cu mojdei, alc[tuit din ap[=i usturoi ucis cu coaj[cu tot, alta cu felii mari de urd[=i de ca=,]ntr-o baie, pân[la mijloc, de z[r cald.

— Da unde-i lingura, m[i, uititule, b[g[de seam[mo=neagul, când puse Câr\[scafele lâng[m[m[lig[. Ori crezi c[-i toat[lumea, ca tine, cal, s[-=i moaie botu-n z[r =i s[beie?

— Ce nu dai pace b[ietanului, mo=ule? zisei eu, adresându-m[mo=neagului.

— He! He!... C-apoi, doar unu-i Câr\[Abrudeanu, sereacu. Când]=i primene=te opincile, din Pa=ti]n Cr[ciun, ori s-alege c-un picior descul\, ori cu târsânile b[l[l[ind; da de-nfulicat nu mai are pereche pe fa\a p[mântului.

+i Câr\[iar se mistui]n fundul stânii.

— Da unde puse=i lingura, mo= C[p[\ân[? se auzi Câr\[strigând din nou c[tre mo=neag.

— Ia vezi, m[, c-a hi pe comarnic, printre cei ca=i.

+i Câr\[se]ntoarse cu o lingur[lipoveneasc[, scurt[-n coad[=i lustruit[cu ro=,]n form[de lingura zânei, pe care o vâr]]n z[r printre feliile de urd[=i de ca=.

Bedreag scoase din brecinar o a\[lung[=i groas[=i, c-o destoinicie de matematic, ap[s[meridiane =i paralele pe hemisferul cald al m[m[ligii, =i m[m[liga se desf[cu, risipindu-se,]n fierbin\i... corpuri geometrice.

+i f[cându-se to\i roat[ ]mprejurul m[m[ligii,]=i trase fiecare]nspre dânsul partea sa; iar mo= C[p[\ân[a=ez[la mijloc scafa cu mojdei.

— Da-\i osp[ta o \â' =i 'neavoastr[, domni=orule, zise el,]n-dreptându-se spre mine, care st[team mai deoparte, =i aducân-du-mi]ntr-o mân[o bucat[de m[m[lig[, iar]n cealalt[scafa cu feliile de urd[=i de ca=.

— Bucuros, mo= C[p[\ân[, oi osp[ta; numai cât se vede c[d-ta m[iei drept Chiperiu ori T[taru, de mi-aduci mâncare deo-parte; ia pune, te rog, scafa =i m[m[liga mea colo, la rând cu d-ta; se vede c[mie nu vrei s[-mi dai mojdei?

— Da ne rug[m de iertare, domni=orule, noi chiteam c[...

— R[u chiteai, mo= C[p[\ân[, zisei eu t[indu-i vorba, r[u de tot; =i, drept pedeaps[c[ai chitit a=a de r[u, o s[m[nânci d-ta partea mea de ca=, =i eu partea d-tale de mojdei.

+i m[=i a=ezai turce=te]ntre Câr\[=i Bedreag.

— Da poftim, domni=orule, zise mo=neagul, sc[rpinându-se peste c[ciul[ ]n cre=tetul capului =i a=ezându-se =i el la rând, bu-curos, poftim, numai... d[...

— D[, ned[, ia s[te v[d cum m[nânci d-ta, mo= C[p[\ân[, m[m[lig[cu urd[, c[uite eu cum m[nânc m[m[lig[cu mojdei.

+i, dup[toate regulile celui mai deplin comunism,]ncepui a mânca... Mult[vreme]ns[dup[aceea n-am mai mâncat mojdei cu m[m[lig[...

+i mo= C[p[\ân[, cunoscându-se gre=it, mu=ca t[cut din m[m[-lig[=i din ca=, sorbind z[r cu lingura cea ro=ie =i scurt[-n coad[.

— Ei, hai, mo= C[p[\ân[, gust[=i d-ta din mojdei, c[doar eu am glumit; mai las[cea urd[, c[-i fi s[tul de frupt de oaie.

— Da poftim, domni=orule, poftim, c[noi mânc[m de toate; d[... chiteam =i noi s[-\i d[m bucate mai sub\iri.

— D-apoi mai sub\iri decât mojdeiul, mo= C[p[\ân[, ce bu-cate mai vrei; uite, ap[goal[cu m[m[lig[cald[...

+i mo= C[p[\ân[ ]ncepu a]ntinge =i el]n mojdeiul pe sfâr=ite.

Când ne lungir[m, ca dup[-mas[, care-ncotro, pe unde g[sir[m oleac[de umbr[, mo=neagul veni lâng[mine, care m[a=ezasem]ntre Hu\an =i Bedreag =i aprinsesem o \igar[. Mo= C[p[\ân[ ]=i scoase =i el, cu ceremonialul obi=nuit, luleaua =i hârtia cu tutun din chimir.

— Ia f[-ncoace cea hârtie, mo= C[p[\ân[, zisei eu]ntinzând mâna spre mo=neag.

}mi d[du hârtia; scosei un pachet de tutun, c[ci aveam]ndeajuns,]l desf[cui =i i-l pusei]n hârtie.

— D-apoi aista a hi de cel bun, domni=orule, observ[mo=neagul uitându-se cercet[tor la tutunul ce-i d[dusem.

— Bun, r[u, pune =i d-ta-n lulea =i trage-i, c[doar tot fum are s[ias[.

Ceea ce mo=neagul f[cu, f[r[s[-l mai]ndemn de dou[ori.

— Dac[nu v-ar hi cu sup[rare, zise mo=neagul, lungindu-se]ntr-un col\ =i uitându-se \int[la mine, v-a=]ntreba ceva.

— Nici o sup[rare, mo=ule, de ce s[m[sup[r?

— Parc[v-a= hi v[zut undeva; nu sunte\i de la Cheatr[?

— Ba drept de-acolo, mo=ule; da cum se face de m[cuno=ti d-ta de la Piatra?

— D-apoi n-a\i ap[rat d-voastr[cu Enescu, la giura\i, amu un an, pe ni=te ho\i care-o fost pr[dat o stân[?

Lucrul era adev[rat.

— Ba da, mo=ule, da ce-i cu ho\ii aceia =i cu stâna?

— D-apoi c[doar stâna noastr[era cu paguba =i tot cu paguba o =i r[mas; c[doar ho\ii o sc[pat basma curat[, ca ni=te fete mari; =i tot noi =i cu vina, =i cu gloaba.

— A=a-i, mo=ule, mi-aduc aminte; numai cât eu nu-s advocat; ia, m[luase =i pe mine, a=a, lude printre c[l[ra=i, c[doar la giura\i =i dumneata po\i fi advocat. Da bl[st[matul cel de Enescu, acela o-ntors capul giura\ilor, de i-o f[cut sc[pa\i pe tâlhari, c-acela =tie toate =urub[riile =i-\i face din alb negru, =i din negru alb.

— D-apoi c[=i dumitale cum]\i mai meli\a guri\a! de parc[-\i sufla Aghiu\[la ureche, nu alta, zise mo=neagul cl[tinând]ntr-o parte =i-n alta capul cu c[ciul[cu tot,]n semn de mustrare, =i, puf[ind o dat[din lulea, scuip[printre din\i, pân[peste gurguiul opincilor lui Bedreag.

— Ei, =i nu cumva pentru asta ai s[-mi por\i ponos? Ce vrei, mo=ule? A=a-i legea: orice vinovat trebuie s[aib[un ap[r[tor =i, dac[scap[, norocul lui.

— D-apoi, vezi c[legea-i proast[: cine-o f[cut-o n-o avut cap, domni=orule; eu chitesc c[giura\ii aceia]s pu=i acolo numai ca s[le deie drumul ho\ilor.

+i fiindc[, de-a= fi discutat cu mo=neagul]n contradictoriu, m[temeam s[nu m[r[mân[, schimbai cu me=te=ug firul vorbirii, f[r[s[schimb =i tema.

— +i ho\ii erau de pe-aici de pe-aproape? i-a\i cunoscut?

— Da cum nu, domni=orule; ni=te potlogari din Calu-Iapa, feciori — chipurile — de gospodari... ne-o golit stâna de urd[=i de ca=, ba ne-o luat =i câteva mioare, de le-o fript mai]ncolo, h[t,]n p[dure.

— D[, mo=ule, unde-s bucate, =i pagub[,]ncheiei eu senten\ios; da, m[rog, ap[de unde be\i când vi-i sete?]ntrebai eu spre a schimba vorba.

— Apoi, ia de-acolea, din vale; este un =ipot sub o r[d[cin[de brad; m[Hu\ane, ia r[pezi, c[e=ti mai sprinten.

— Apoi c[m[duc =i eu cu Hu\an, mo=ule.

— Poftim, voia la dumnevoastr[, domni=orule.

+i, sculându-ne de jos, plecar[m]mpreun[; dar pân[s[fac[Hu\an un pas, eu f[ceam trei, =i totu=i mergeam al[turea; cu regula asta ajunser[m]ntr-un desi= de brazi m[run\i,]n mijlocul c[rora se ridica unul de dou[ori secular, de sub ale c[rui r[d[cini un fir sub\ire de ap[limpede =i rece se scurgea pe un jgheab a=ezat acolo de ciobani; b[ui pân[sim\ii c[am ucis setea pe care mi-o de=tepta-

se ar=i\a s[rat[a usturoiului =i,]ntrema\i, ne]ntoarser[m la stân[=i eu, =i Hu\an.

Schimbai priponul Pisicu\ei mai la umbr[sub poala p[durii =i tot la umbr[m[lungii =i eu, cu capul pe =a =i, beat de usturoi, adormii]ntr-o clip[.

+i cine =tie cât a= fi dormit, dac[un str[nutat neobi=nuit nu m-ar fi izbit drept]n ureche. Când deschisei ochii =i]ntorsei capul, un \ap c-o barb[de patriarh =i cu ni=te ochi holba\i,]n floarea frunzei de varz[, m[mirosea cu de-am[nuntul =i, sub emana\i-unile nev[zute, dar puternice, ale usturoiului meu, scutura din cap =i str[nuta disperat. Turma sosise de la p[=une =i odat[cu ea sosi curând =i noaptea. Focuri se aprinser[ ]n poian[=i, peste pu\in, lini=tea se]ntinse pretutindeni... Adormir[m cu to\ii. A doua zi,]n rev[rsatul zorilor,]nso\it de Sgribincea =i Hu\an, apucai, peste mun\ii din r[s[rit, drumul Tazl[ului.

LA TAZL{U

CUPRINS

...Un pitic =i doi gigan\i!... Cam a=a]nf[\i=are, cel pu\in, trebuie s[fi avut eu]ntre Sgribincea de-o parte =i Hu\an de cealalt[, deoarece, cu tot prisosul de]n[l\ime ce s-ar fi cuvenit s[-mi dea spatele Pisicu\ei, capetele noastre, a tustrei, nu se ridicau totu=i]n v[zduh mai sus unele decât altele; ba mi se pare chiar c[fundul p[l[riei mele, cu toate silin\ele ce-=i d[dea, nu izbutea nici]ntr-un chip s[se]nal\e dincolo de curm[tura c[ciulilor vreunuia din ei... +i pân[ce Sgribincea s[-=i deschid[o dat[l[rgimea imens[a pasului s[u greoi =i rar pe]ntinderea de mu=chi verde a plaiului rourat, biata Pisicu\ei]=i cheltuia jum[tate din gebeaua]ntregii sale vie\i, \esându-=i iute la sui= mersu-i harnic =i m[runt; =i, pân[ce Hu\an s[-=i ia suflet, sorbind v[zduhurile dintr-o dat[ ]n pieptul s[u puternic, o]ntreag[vijelie s-ar fi putut alc[tui din r[sufl[rile la un loc, ce izvorau zgomotoase =i repezi pe n[rile]nfierbântate =i larg deschise ale Pisicu\ei, sub truda opintirilor la deal...

Iar când, pe muchia verde a opcinii, ne]ntâlnir[m]n fa\[cu soarele ce-=i]n[l\ase deplin, peste sprânceana r[s[ritean[a p[mântului, discul s[u]nfl[c[rat, chipurile noastre de umbr[se lungir[ ]n aer trecând pe deasupra stânii =i se de=irar[mistuindu-se pe z[rile dep[rtate ale mun\ilor din apus... Lumina r[s[ritului sc[lda fe\ele noastre =i, sub v[paia curat[a ei, cei doi uria=i se]nf[\i=ar[transfigura\i privirilor mele! Cu atât de ne]nchipuit farmec se amestecau sclipirile de aur antic ale razelor soarelui]n pletele lor negre, bogate =i lungi, a=a de fraged]nflorite se ar[tau ochilor mei tr[s[turile b[rb[te=ti =i pline de via\[ale chipului lor puternic]n b[taia de fl[c[ri piezi=e a r[s[ritului trandafiriu!...

+i, fiindc[Pisicu\a, ori de câte ori o lua prea repede din loc, obosea numaidecât, apoi o oprii un minut pe zare spre a-=i mai lua suflet. Hu\an =i Sgribincea se oprir[=i ei.

— M[i fl[c[i, le zisei eu când fu s[plec[m din nou, m[i fl[c[i, ia c[uta\i de mai r[ri\i cel pas, c[cu mersul vostru ave\i s[-mi oftigi\i iapa pân[-n Tazl[u; =-apoi socot c[turcii nu ne-or fi alungând de la spate.

— A=a-i, cucoane, da vezi 'neata c[, de-om merge a=a pendelete, apoi ne-apuc[noaptea-n p[dure =i n-om putea trece Tazl[ul cu lumin[, c[-i departe =i locurile-s tari.

— Noapte, nenoapte, tari, netari, voi s[merge\i a=a ca s[nu-mi oftigi\i iapa; =i vede\i, bre, de alege\i =i voi un drum mai tr[g[nat, c[— dup[ce v[d eu]naintea mea — apoi avem de str[b[tut pân[-n sat un tartar]ntreg de mun\i =i m[tem s[nu m[lase iapa-n drum cu =aua-n spate.

— Apoi d[, cucoane, r[spunse tot Hu\an, pân-om da din sus de Preluce,]n dreptul Rot[riei, om tot urca =-om tot scobor], c[, pân[-n sus de Preluce, n-om putea merge pe vale — c[-i valea strâmt[=i plin[de stânci; da de-acolo-nainte, dac-a da Dumnezeu =-om trece cu lumin[peste Tazl[u, apoi mergem pân[-n sat tot pe drum de hodin[.

— +-o s[suim multe dealuri, m[i Hu\ane?

— Apoi urc[m numai pe Go=man =i pe Negru; =-apoi suim pe Geam[n[, de-acolo apuc[m plaiu =i d[m devale-n Preluce.

— Da ce mâncare-s Prelucele tale, bre?

— Ia ni=te poiene-ntre dealuri, mai jos de Dur[u.

— Da de ce Dur[u spui tu, m[Hu\ane? Eu =tiu c[Dur[u-i la poalele Ceahl[ului; ori poate-i fi umflat tu Ceahl[ul]n spate, cu Dur[u cu tot, =i l-[i fi str[mutat pe meleagurile tale.

— Apoi a hi Dur[u, =i pe-acolo, cucoane; da la noi se cheam[Dur[u, unde curge apa-n jos de pe stânc[, pre\, a=a, ca la dou[staturi de om]n[l\ime.

— Da ce ne-om face noi, m[Hu\ane, bag[de seam[Sgribincea, dac-or hi rev[rsate Prelucele?

— Ei, ce ne-om face?... ia ce ne-am mai f[cut, m[Sgribincea; ne-om vâr] =i noi]n ap[pân' la brâu =-om ie=i devale-n sat.

— Noi... da'nealui?

— Ei!... 'nealui]i c[lare, =i doar =tiu c[nu s-a-neca de c[lare tocma-n Preluce; greu a hi pân-om trece Tazl[ul, c[, vorba lui mo= C[p[\ân[, a hi vinind cu schinare ca un balaur.

— Bre, zisei eu dup[un minut de gândire, da n-am putea noi s[\inem cumva coama dealurilor pân'la Prelucele voastre, f[r[s[mai tot urc[m =i s[tot scoborâm la tih[r[i?

— Ba cum nu, cucoane, s-ar putea; numai, vezi 'neata, c[lucru-i cu dep[rtare mare; din plaiu Gitioanei ie=im]n poienile Gu=manului, dup[aceea d[m pe la fundul Negrului]n poienile Gemenii, apoi apuc[m plaiu =i scoborâm devale-n Preluce; numai, vezi 'neata, c[asta-i treab[m[car de dou[zile =i noi n-om putea, c[mâini trebuie s[him]napoi la stân[, r[spunse Hu\an, care citea ca pe carte geografia muntelui.

— Apoi, dac[-i a=a, apuca\i =i voi, m[i fl[c[i, pe unde =ti\i; numai cât vede\i de m[scoate\i =i pe mine =i pe iap[teferi pân'la Tazl[u.

— Apoi, d[, cucoane, a=a chitim =i noi, dac-a da D-zeu.

+i fiindc[ei amândoi chiteau tocmai a=a cum era s[dea D-zeu, apoi, dup[un minut de odihn[pe zarea dealului, desc[lecai =i]ncepur[m a scobor] la vale.

Curând desimea codrilor ne sorbi]n adâncurile sale nestr[b[tute =i, rareori numai, câte un strop de cer albastru sau câte un fulg de lumin[mai picurau r[zle\e, din]n[l\imile]ncâlcite ale bol\ilor de crengi, peste umerii =i peste capetele noastre. Ploaia m[turase de pe coastele muntelui orice urm[de potec[=i numai hoga=urile s[pate de puhoaie se mai \eseau iute]ntre ele, ca ni=te t[ieturi adânci]n prundi=ul galben al povârni=ului repede. Pe alocurea, arbori uria=i, a c[ror b[trâne\e =ubred[nu se putuse]mpo-

trivi vijeliei de-acum câteva nop\i, z[ceau r[sturna\i la p[mânt]n toat[nem[surata lor lungime =i, cu trunchiuri pentru ve=nicie adormite =i cu crengi hrentuite]n pr[p[stioasa lor c[dere, iezeau scoborâ=urile]nc[umede =i lunecoase ale muntelui... Om =i cal trebuia deci s[ne]ndeletnicim cu sprintene mi=c[ri de capre s[lbatice, spre a s[ri sau pe deasupra, sau spre a ne furi=a pe dedesubtul ne]ndurat al stavilelor ce ne t[iau mersul... +i de unde Sgribincea =i Hu\an treceau dintr-un singur pas gigantic peste rotunjimea]nalt[a brazilor r[sturna\i, eu, dimpotriv[,]ntrebuin\am toate me=te=ugurile celei mai chibzuite cump[neli, spre a trece teaf[r =i nev[t[mat peste greut[\ile de tot soiul,]ngr[m[dite de vijelie]n calea mea; cât despre Pisicu\a, care se deprinsese a se \inea de mine ca un câine credincios, o l[sasem slobod[, =i ea, pentru a-mi dovedi c[ ]ncrederea mea]ntr-]nsa nu fusese zadarnic[, apoi cu atâta pricepere]=i alegea linia de scoborât, cu atâta iscusin\[ ]=i]n\epenea copita fin[a piciorului s[u sub\ire]n lunecu=ul viclean =i repede al povârni=ului, cu atâta agerime =i u=urin\[trecea ca]n zbor peste stavilele]nalte ale copacilor din calea sa,]ncât chiar Sgribincea, care, dintr-un singur pas, ar fi str[b[tut pr[p[stiile dintre doi mun\i, nu-=i putu p[stra obi=nuita nep[sare,]nn[scut[munteanului]ndeob=te =i lui]ndeosebi, =i, minunându-se de o m[iastr[s[ritur[a Pisicu\ei peste un arbore r[sturnat:

— C-amarnic[iap[mai ai, cucoane, drept \i-oi spune, zise el sub]mboldirea unei nepref[cute admira\iuni; ia uite, m[Hu\ane, urm[el, cum sare iapa naibii peste copaci, parc[are pe Sarsail[-n pântece...

— M[i a=a, m[!... Parc[-i de cele de la comedii; da de unde naiba d[du=i 'neata, cucoane, peste vita as' de cal? C-amarnic[dihanie de iap[-i, drept \i-oi spune... Cu asta n-ai habar, c[te scoate de la greu =i de la nevoie...

— Apoi, m[i fl[c[i, asta-i iap[din soiul lui popa Gheorghe din C[lug[reni, r[spunsei eu cu mândria cuvenit[. Auzit-a\i voi de popa Gheorghe din C[lug[reni ce soi de cai are?

— Din soiul lui popa Gheorghe!... Ehei!... apoi am auzit =i noi, cucoane, c[popa acela are un soi amarnic de cai; amu pricep eu de ce zboar[ca o ciut[peste copaci... }i din soiul lui popa Gheorghe!... halal vit[de cal!...

— Amu, adaug[Sgribincea, om vedea noi, m[Hu\ane, dacare s[zboare =i peste Tazl[u cum zboar[peste copaci...

— Da asta zboar[, m[Sgribincea, =i peste puhoiul Bistri\ei, cu 'nealui cu tot, c[doar asta-i curat pajur[, bre, nu-i iap[ca toate iepele. Dac[-i de-a lui popa Gheorghe, ce-\i mai ba\i capu!...

De la sine se]n\elege c[eu, prin]mputernicire din partea Pisicu\ei, primeam]n numele ei =i m[ ]ngâmfam de toate laudele ce, cu drept cuvânt, se aduceau atât neamului str[lucit din care se tr[gea, cât =i marilor ei]nsu=iri de pricepere, iscusin\[=i agerime.

Târâ=, gr[pi=, scoborâr[m Gitioana =i ne trezir[m]n fundul strâmt al unei v[i, prin care curgea cracul de miaz[zi al Tazl[ului; cu alte cuvinte, de pe]ntinderile senine, largi =i pline de lumin[ale plaiului]nalt, ne g[sir[m deodat[pr[p[stui\i]n tainele pline de umbr[=i]ntuneric ale fundului p[mânturilor!...]nc[un pas, =i am fi sosit poate la l[ca=urile tihnite =i de veci ale celor ce nu mai sunt... Atât de netulburat[t[cere ne]mpresura de pretutindeni, a=a de asem[n[toare cu zborul umbrelor din alt[lume fluturau prin aer]nchipuiri u=oare de]ntuneric =i de lumin[mut[, a=a de]ncruntat luneca]nspre adâncuri, cu ape posomorâte, cracul negru al Tazl[ului, printre maluri putrede de frunzi=]nalt, z[stit de veacuri]n acea ne\[rmurit[=i pa=nic[domnie a mor\ii!!...

Sgribincea =i Hu\an p[=ir[; eu, f[cându-mi vânt, s[rii, iar Pisicu\a zbur[peste l[rgimea]ngust[a apelor lui, care-=i curgeau neoprit =i repede drumul lor]nspre adânc... Dup[un minut de odihn[,]ncepur[m a urca spre plaiul Go=manului, cu acelea=i stavile ca =i la scoborâtul Gitioanei, dar m[rite prin]nsa=i]mprejurarea sui=ului prea piepti= =i lunecos; =i, cu toate acestea, Hu\an =i Sgribincea,]n loc s[urce, p[reau c[scoboar[; eu chemam]n ajutor

toate tufele ce-mi c[deau la]ndemân[, spre a putea urca coastele fr[mântate ale muntelui; iar Pisicu\a zbura pe deasupra stavilelor dealului ca un grifon]naripat... Doar nu degeaba se tr[gea ea din soiul vestit al lui popa Gheorghe din C[lug[reni!... Când fu soarele la prânz, sosir[m =i noi]n lumina larg[a coamelor Go=manului, =i foamea ne =i c[lc[din urm[. Sgribincea]=i lu[gluga din gât, scoase din ea câteva d[r[buri zdravene de m[m[lig[rece, un co=cogea bo\ de urd[ ]nvelit]n ni=te foi mari de brustur lat =i ceva sare din nodul murdar al unei petici; usturoiul, nelipsitul usturoi se ar[t[la iveal[=i el cu c[p[\ânile lui zdren\[roase, pline de noduri =i mustecioase; apoi Sgribincea a=ternu iarba plaiului verde drept fa\[de mas[, ne f[cur[m roat[-mprejur =i, dup[câteva minute, eu, cel pu\in, alene =i s[tul, m[g[seam r[sturnat]ntr-un cot pe mu=chiul moale ca o saltea =i, cu \igara-n gur[, priveam cu mul\umire de artist la pitorescul cu care surp[turile de m[m[lig[oache=[, speriate cu câte un strop de urd[alb[, se rostogoleau la r[stimpuri deopotriv[de rari, ca =i spre fundul unor pr[p[stii,]nspre adâncul gâtlejurilor]nc[fl[mânde ale lui Sgribincea =i Hu\an!...

— Amu, zise Hu\an, sculându-se de jos, frecându-=i cu mul\umire palm[de palm[=i f[când s[curg[o ploaie de ciuciule\i negri]n iarba verde a plaiului, amu om putea merge, cucoane; doar om apuca s[trecem cu lumin[peste Tazl[u, c[, de unde nu, apoi mânem]n p[dure =i noi n-om putea, c-avem grab[mare s[ne]ntoarcem diminea\[la stân[.

— Da sfâr=e=te-odat[, m[i Hu\ane, cu cea grab[a ta, zisei eu, pref[cându-m[cam sup[rat; ce tot grab[, grab[?... Când t-ei]ntoarce, pune =i tu din Tazl[u un pas pe Geam[n[, unul pe Go=man =i altul pe Gitioana =i, din trei pa=i, iat[-te la stân[... Ce tot grab[... grab[?... Ia, m[rog sl[be=te-m[cu graba ta; când om ajunge, om ajunge =i pace bun[... doar =tiu c[n-am s[-mi oftigesc eu iapa pentru gustul t[u; doar asta-i iap[de soi, bre...

— D[... — r[spunse Hu\an,]n\elegând gluma — chiteam =i noi... da om face =i cum zici ’neata.

Sgribincea strânse]n glug[r[m[=i\ele prânzului,]=i anin[gluga]n gât =i]ncepur[m a scobor] cu to\ii spre Pâr[ul Negru, un fir sub\ire de ap[ce iese de sub cele din urm[poale ale R[chiti=ului =i-=i face loc printre Go=man =i Dealul Negru, pân[la v[rsarea lui]n Tazl[u, mai sus de Duruitoare, la piciorul de miaz[noapte al Go=manului. T[iar[m repede peste Dealul Negru =i, dup[un scurt popas dincolo de povârni=urile lui stâncoase =i repezi,]ncepur[m a urca spre plaiul Gemenei. Când]ncepu soarele a cump[ni dincolo de-amiaz[, ie=ir[m]n largul plaiurilor acestui munte mai m[runt decât Go=manul din stânga =i mai r[s[rit decât +oimul de pe dreapta sa.

— Uite, m[Hu\ane, auzii deodat[pe Sgribincea strigând, uite, m[, ori aceea nu-i C[lina lui Dr[gan din Rot[rie?

Când]ntorsei capul spre unde ar[ta Sgribincea, z[rii]n dep[rtare o femeie venind repede =i sprinten de-a lungul plaiului, spre noi.

— Ba chiar ea, r[spunse Hu\an, dup[un minut de cercetare cu privirea; da ori ce-a hi c[utând pe-aici, co\ofana naibii?

— D[, m[, =tiu eu?... Da ne-a spune ea amu, când om lua-o la cercetare.

Femeia sosi lâng[noi.

+i C[lina lui Dr[gan din Rot[rie nu era tocmai o co\ofan[... Sub\iric[=i n[ltu\[, cu obrajii rumeni, rotunjori =i gr[sulii; cu sânuri ce te]mpungeau]n ochi de sub c[ma=a-i alb[, curat[=i deschis[la piept, dar]nnodat[sub b[rbie cu un =iret de arnici ro=, ale c[rui capete cu canafuri atârnau slobode]n jos, cu o ademenitoare neregul[; cu p[rul ei negru r[scolit pe tâmple =i pe fruntea-i neted[, cu o ispititoare neorânduial[; cu cârpa-i ro=ie de pe cap,]ntocmit[cu m[iestrie de mâna iscusit[a]ntâmpl[rii; cu ochii ei c[prii =i mari,]nsufle\i\i de v[paia unui sânge p[tima=; cu gura ei mic[=i]nflorit[; cu din\ii ei albi =i cu nasul ei fin, drept =i cu n[ri neastâmp[rate... C[lina lui Dr[gan din Rot[rie nu era tocmai o co\ofan[...

— Cale bun[, fa C[lino, zise Sgribincea, t[indu-i drumul; da unde naiba o pleca=i tu, fa, a=a cu sloboda, de r[sai tu din Rot[rie tocmai pe Geam[na, parc[te-ai str[muta de pe vatr[pe cuptor? Cum ai trecut tu peste Tazl[u, fa C[lino?

— D-apoi c[l-am trecut eu Tazl[ul de-amu vreo trei zile, dup[bure\i; da m-o prins unda dincoace =i n-am mai putut trece-napoi.

— +i unde-ai stat tu, fa zvârlug[, a=a singuric[, trei zile =i trei nop\i de-a rândul? De-am hi =tiut noi, am hi venit s[-\i \inem de urât, zise Hu\an, turtindu-i u=or cu palma-i lat[de uria= cârpa ro=ie de pe cap.

— Ei, unde... r[spunse ea, dându-i cu o lovitur[mâna jos =i f[r[a-l privi; unde?... ia m-am aciuat =i eu pe Bratu, la Ilinca lui Florea, =-amu plecasem la voi, la stân[, dup[o \]’ de urd[=i de ca=.

— D-apoi c-ai nimerit-o =i tu miercurea, fa C[lino, zise Sgribincea scurt.

+i amândoi mi se p[ru c[se privesc]n ochi cu]n\eles.

— Da du-te, urm[el dup[o pauz[, c[mo= C[p[\ân[i-acolo, =i \i-a da.

— Da voi un’ v[duce\i amu?

— Ia cu ’nealui s[-l scoatem pân’ devale-n sat.

+i numai atunci C[lina]=i arunc[repede privirea spre mine.

C[lina lui Dr[gan din Rot[rie nu era deloc co\ofan[.

— Da cum o s[trece\i voi peste Tazl[u, c[vine din deal, mânia lui D-zeu; ai s[te]neci ca un =oarece, m[Sgribincea.

— Da nu te teme, fa C[lino, c[doar am mai trecut eu peste puhoiu Tazl[ului =i nu m-am mai]necat.

— Vezi, m[car, ad[ug[ea cu oarecare]ngrijire, de-l trece\i =i voi pe la cap[tul de la deal al Prelucelor, din jos de Rot[rie, c-acolo-i apa mai a=ezat[=i n-a hi viind =uvoiu cu creast[.

— Ei, zisei eu, amestecându-m[ ]n vorb[, =i adic[ce-i por\i tu atâta grij[lui Sgribincea, fa C[lino?... S-a-neca, s-a-neca... nu s-a-neca, nu s-a-neca, =i pace bun[; cine ce are cu gustul omu-

lui?... Cum i-a hi scris... Nu cumva ai s[te apuci tu cu D-zeu la har\[de dragul lui Sgribincea?

— Da ’neata ce ai? zise ea]n\epat, cu un fel de mânie dr[g[la=[ ]n ochi =i cu o ro=ea\[=i mai dr[g[la=[de vinov[\ie]n obraji.

— Eu ce am?... Eu n-am nimica... Numai cât tu, fa C[lino, fiindc[, dr[g[li\[-doamne, e=ti nevasta lui Dr[gan, apoi ai prea multe dr[g[nele,]ncât ai de unde irosi =i pe dealuri; ce p[cat c[nu cresc dr[g[nelele tale, fat[h[i, prin cea iarb[verde, cum cresc fragii =i c[p=unele... Ce mai de lume s-ar strânge la cules de dr[g[nele pe urma ta!...

— +i-i hi având poate poft[=i ’neata?... zise ea, plecând capul cam]ntr-o parte =i privindu-m[piezi= drept]n ochi.

— D[, C[lino, fat[h[i, mai =tii p[catele?...

— Ci, ia cat[-\i de drum, fa C[lino, se auzi deodat[strigând Hu\an cu glas posomorât; du-te-n treab[-\i, fa, =i nu ne mai z[bovi-n drum, c[doar noi avem de mers, nu de plimbat, ca tine.

+i arunc[spre Sgribincea o c[ut[tur[ ]ncruntat[de mânie.

— Apoi mergi s[n[toas[, fa C[lino, =i vezi de mai d[pe la noi,]i zise Sgribincea cu glas domol =i c[utându-i gale=]n ochi.

— Apoi s[merge\i s[n[to=i, =i cu bine, r[spunse ea, plecând.

+i sub\iric[, =i n[ltu\[, =i sprinteoar[cum era, se a=ternu drumului pe plai... zbura, nu mergea.

“Hm!... m[gândeam eu, scoborând valea tr[g[nat[cu Pisicu\a de dârlogi, lui bietul Dr[gan i-a cântat cucu-n spate când s-a-nsurat.”

— Da ce naiba \i s-o l[sat negurile pe fa\[, m[i Hu\ane,]i zisei eu acestuia, cum mergea pe lâng[mine t[cut =i posomorât.

— D[, ia muierea asta... nu-i zi lasat[de Dumnezeu s-o-ntâlnesc =i s[nu pat câte-o boroboa\[; parc[m-a=]ntâlni c-un pop[ori c-un iepure.

— Azvârle =i tu c-o mân[de paie ori \[rân[dup[dânsa =i mântuie vorba.

— Da bat-o]ntunericu de muiere, c[doar nu scapi de pocinocu ei cu una, cu dou[... parc[-i un f[cut cu muierea asta.

— Da Sgribincea tot a=a zice, m[i Hu\ane?

— D-apoi c[ce am eu cu Sgribincea?... Cine-=i cu treaba lui.

Sgribincea r[m[sese pu\in]nd[r[t =i nu ne auzea ce vorbim.

— A=a-i... da parc[, de când cu C[lina, te ui\i cam chiorâ= la el.

— Da uite-se cine =tie, c[eu doar nu-i port socotelile lui.

— Socotelile nu i l-ei hi purtând, Hu\ane, da mi se pare c[-i por\i sâmbetele.

Când ne uitar[m, din]ntâmplare,]nd[r[t, Sgribincea, ca la o zvârlitur[de b[\, se pusese jos =i-=i lega târsânele de la opinci... Cum se f[cuse, cum se dresese, c[tocmai atunci i se dezlegase târsânele =i trebuia s[z[boveasc[, ca s[=i le lege; noi ne c[utar[m de drum]nainte, =i, de la o vreme, nici nu-l mai z[rir[m.

— Da ia s-a=tept[m =i pe Sgribincea, m[i Hu\ane, zisei eu peste pu\in, voind a m[opri din mers.

— Da las[-l, cucoane, c[dac[=i-a lega târsânele, ne-ajunge el din urm[; s[ne c[ut[m noi de-a noastre =i el de-a lui, c[doar n-a hi având numai târsâne de legat.

— Bine zici tu, m[i Hu\ane; ia s[l[s[m pe Sgribincea s[-=i lege târsânele-n r[gaz.

+i ne urmar[m drumul la vale.

}ntr-un târziu, ne c[lc[=i Sgribincea din urm[... era cam obosit... venise, se vede, prea repede...

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin.[1]

— Bine, m[Sgribincea,]i zisei eu când fu lâng[noi; bine, bre, ce pârdalnica nu-\i legi =i tu mai bine cele a\e?... Ai s-ajungi de râsul lui mo= C[p[\ân[, ca bietul Câr\[.

---

[1] P[storul Corydon se topea de dorul frumosului Alexis (Virgiliu, *Buc. II*).

— A\ele ca a\ele, cucoane, da i s-a hi rupt =i br[cinariu, de-o-ntârziet atâta, ad[ug[Hu\an cu]n\eles.

Sgribincea]i arunc[o privire]ncruntat[.

Hot[rât c[ ]ntre Sgribincea =i Hu\an era vreo pricin[mai din vechi... =i nu cred s[nu fi fost amesteca\i la mijloc =i ochii c[prii ai C[linei lui Dr[gan din Rot[rie.

— Da a mai hi mult pân' devale, m[i fl[c[i?]ntrebai eu pentru a schimba vorba.

— D-apoi c[n-a mai hi a=a mult, r[spunse Hu\an, c[— ia — s-aude cum vine Tazl[u-n vale.

De prin v[i ajungea,]n adev[r, pân[la noi un vuiet surd, nedeslu=it =i dep[rtat, asemenea vuietului plin de fiori ce preveste=te apropierea unui cutremur de p[mânt.

Soarele c[ta cam dintr-o parte, când intrar[m, din lumini=urile largi ale plaiului,]n umbra deas[a codrilor ce]mbrac[v[ile de jos ale Gemenei; vuietul surd =i nedeslu=it al Tazl[ului se schimbase]n urlet clocotitor de ape vijelioase, ce mânau dind[r[t cu iu\eal[de vifor surp[turile de stânci smulse din scoborâ=urile]nalte ale drumului lor la vale =i fr[mântau cu zgomot]n[du=it bolovanii grei =i nestatornici de pe fundul strâmt al albiei lor. De la o vreme, sclipiri fug[toare =i iu\i]ncepur[a scânteia =i a str[bate pân[la noi prin sp[rturile de lumin[ ]ngust[ale re\elei de crengi umbroase, ce ne]mprejmuia mersul... Era Tazl[ul care, sc[ldat]n raze de soare,]=i frângea str[lucirea g[lbie a undelor sale]n curmezi=ul negru =i]ncâlcit al rari=tii de brazi. Peste pu\in, sosir[m]n valea lui strâmt[=i plin[de lumin[, dar r[maser[m tustrei, \intui\i pe loc... Pisicu\a doar, singur[, de mai]ndr[zni s[ ]nfrunte cu suflet netulburat priveli=tea]nfior[toare a vijeliei apelor, s[se apropie cu o nep[s[toare obi=nuin\[de marginea neastâmp[rat[a undelor =i s[-=i ostoiasc[setea, muindu-=i botu-i negru =i fin]n apa lini=tit[dintre doi bolovani m[rgina=i...

Hu\an se sc[rpina cu nedumerire =i pe sub c[ciul[,]n cre=tetul capului; Sgribincea, rezemat pe ghioag[=i t[cut, se uita]n sus =i

]n jos pe cursul pâr`ului, chibzuind cu ochiul un loc de trecut; eu, cu mâinile la spate, f[ceam acela=i lucru; dar nici Hu\an nu se dumerea, =i nici eu, =i nici Sgribincea nu puteam hot[r] un vad de trecere, nu pentru picior, dar nici m[car pentru ochi! Cu a=a ame\itoare repejune, cu atâta iu\eal[de vifor se scobora din pr[p[stiile dep[rtate ale mun\ilor =i luneca la vale, pe povârni=ul]nalt al albiei sale, Tazl[ul]ncruntat!... }n zadar te-ai fi silit s[-\i rezemi ochiul pe lunecarea sclipitoare a undelor... }n fuga lor nebun[,]\i smulgea privirea =i, neoprit, \i-o târa f[r[de voie pe cursul lor vijelios... Iar noianul viforos, izbindu-=i apele pe amândou[malurile]nalte ale albiei, prea]nguste pentru el, se r[sfrângea spre mijloc spumegând =i alc[tuia o creast[semea\[, ce luneca gr[bit[spre largul v[ilor cu sclipiri iu\i de raze de soare. Venea Tazl[ul de printre dealuri, mânia lui Dumnezeu; venea Tazl[ul cu schinare, ca un balaur, vorba lui mo= C[p[\ân[...

— Cucoane, zise Hu\an, sc[rpinându-se]n cre=tetul capului =i pe sub c[ciul[, eu chitesc c[n-om putea trece dincolo, c[ne m[tur[Tazl[ul ca pe-o a=chie =i t-ei]neca, p[catele noastre, cu cal cu tot.

— Da tu, m[Sgribincea, tot a=a chite=ti?]l]ntrebai eu pe acesta.

— D[, cucoane, de noi ca de noi, c[ne l[s[m pe ap[la vale =i ie=im la mal, c[doar]i =tim noi moarea Tazl[ului; da ’neata n-ai s[po\i trece, c[te pr[p[de=ti.

— Ei, =i ce-i de f[cut atuncea, m[i fl[c[i?

— Apoi d[, cucoane, noi chitim, zise Hu\an, c-a hi mai ghine s[te-ntorci ’neata]napoi la stân[=i s[mai z[bove=ti acolo p[n’ s-a mai ostoi mânia apei.

— Apoi asta nu se poate, m[i Hu\ane, c[doar eu nu-s suveic[s-o dau hâ\ ]ncolo, hâ\ ]ncolo... S[trecem cum a da Dumnezeu =i pace bun[.

— Da te-neci, cucoane, r[spunser[amândoi]ntr-un glas.

— M[i fl[c[i, zice\i mai degrab[c[v[strânge frica-n spate când v[uita\i la schinarea Tazl[ului =i c[degeaba v[mai l[uda\i

c[-i cunoa=te\i moarea; iaca, dac[voi v[teme\i, c[uta\i-v[de drum]napoi la stân[, c[eu am s[trec singur c[lare.

Aceasta, bine]n\eles, era din partea mea laud[goal[; c[ci, mai la urm[, uitându-m[numai la iu\eala de fulger cu care Tazl[ul se p[rea c[spintec[lumea]n dou[, m[cuprindeau fiori de groaz[; decât st[ ]n firea omului s[-=i]mbrace câteodat[frica]n vitejie =i curaj, dup[cum odinioar[un... bicisnic erou de fabul[s-a]mbr[cat]n piele de leu, ca s[-ngrozeasc[lumea.

Sgribincea zâmbi cu ne]ncredere; Hu\an]=i sc[rpin[cu]n\eles obi=nuitul cre=tet al capului pe sub c[ciul[=i]ncepur[amândoi a se uita lung, când la mine, când unul la altul, f[r[s[zic[nimic.

— Ei, =i adic[ce v[uita\i voi a=a, m[i fl[c[i, =i nu zice\i nimic? Nu cumva crede\i c-am s[m[ ]ntorc]napoi la stân[, dup[vorba voastr[, =i s[horh[iesc coclaurile? Asta s[v[ias[din gând, bre; hai, ori trece\i cu mine, ori c[ta\i-v[de drum]napoi; m[, voi sunte\i mai frico=i decât ni=te iepuri.

Vorb[s[fie!... decât apucasem eu, a=a, vitejia de coad[=i m[\ineam grap[de ea, cu toate c[spatele-mi \â\âiau de fric[;]nd[r[tnicia]ns[e lucru mare la om: vezi c[te duci la pr[pastie =i totu=i soco\i drept umilin\[de a te]ntoarce din drum]napoi. De altfel,]nd[r[tnicia a fost poate singura boal[de care mi-amintesc s[fi z[cut]n zilele mele.

— Ei, m[i, =i ce sta\i voi a=a ca ni=te momâi? Hai, ori trecem, ori nu trecem, zisei eu ca]ncheiere.

F[r[s[zic[nimic, Sgribincea]=i scoase gluga din gât =i se duse]n p[dure de-o mistui undeva; apoi se]ntoarse,]=i desf[cu =i el =i Hu\an a\ele de la opinci =i, de unde pân[acum erau aduse]n jurul pulpei, de ast[dat[ ]=i]nf[=urar[cu ele, strâns =i peste opinc[, toat[c[puta piciorului,]nnodându-le cu]ngrijire la glezne.

— Da ce face\i voi acolo, m[i Hu\ane?

— Apoi]nf[=ur[m talpa cu târsânele, ca s[nu lunec[m a=a tare pe bolovani.

— Vas[zic[tot trecem.

— Apoi d[, s[trecem dac-om putea.

Pe cât mi-aduc aminte, tremuram de-a binelea; decât nu mai era chip de dat]napoi.

“Cum mi-a fi scris”, cugetai eu.

Câteodat[e =i fatalismul bun la ceva; c[ci, dac[nu tocmai curajul, dar cel pu\in un soi de nep[sare vecin[cu el se de=tept[ ]n sufletul meu, pe socoteala credin\ei c[nu se poate]nl[tura ceea ce este s[fie =i c[, vorba românului: ce e scris omului]n frunte-i e pus.

Strânsei v[l[tuc mantaua =i surtucul, legai v[l[tucul cu noji\ele dind[r[t la =a =i m[f[cui sprinten pentru orice]mprejurare; strânsei zdrav[n tafturul pe pântecele Pisicu\ei =i]nc[lecai. Hu\an =i Sgribincea]=i puseser[c[ciulile la ad[post]n p[dure,]=i suflecar[mânecile =i]=i f[cur[cruce, spre a chema parc[pân[=i pe Dumnezeu]n ajutorul lor; Sgribincea apuc[pe Pisicu\a de dârlogi, Hu\an se \inea de la vale spre a o sprijini, de cumva s-ar fi cump[nit]n partea aceea; eu o lovii u=or cu varga peste gât, spre a o hot[r] s[intre]n ap[. Deocamdat[ ]ns[fur[zadarnice toate str[duin\ele noastre, c[ci,]n loc s[p[=easc[ ]nainte, Pisicu\a sfor[ia =i se smuncea]napoi.

— M[i Sgribincea, zisei eu, ia las-o de dârlogi, s[vedem, n-a merge de bun[voie? Treci mai bine lâng[Hu\an, s-o sprijini\i amândoi de la vale.

De]ndat[ce se sim\i slobod[, ridic[capul]n sus, privi drept]nainte, sfor[i puternic =i]ncepu s[scurme cu copita]n ap[; p[rea c[-=i croie=te un plan sau c[se preg[te=te s[ ]ntrupeze o hot[râre mai dinainte luat[. F[cu apoi]n ap[=i pe pip[ite câ\iva pa=i m[run\i]n\epenindu-=i cu chibzuial[copita-i fin[pe lunecu=ul bolovanilor nestatornici; Sgribincea =i Hu\an se \ineau pe lâng[mine de la vale, gata s[pre]ntâmpine vreo cump[neal[din partea Pisicu\ei. Intrar[m]n cele dintâi ape ale =uvoiului... Sim\eam cum repejunea fulger[toare a undelor surpa sub mine picioarele

Pisicu\ei, =i totu=i ea nu se d[dea biruit[de zbuciumul apelor ce n[zuiau s-o r[stoarne. Pentru orice]mprejurare, scosei picioarele din sc[ri... Hu\an =i Sgribincea luptau din r[sputeri]mpotriva repejunii cu care =uvoiul c[uta s[-i m[ture; =i de sprijinit pe Pisicu\a nici nu mai putea fi vorb[...]nc[un pas, =i intram]n creasta viforoas[=i spumeg[toare a apelor ce zburau cu iu\eal[de fulger]n b[taia sclipitoare a razelor de soare.

Aceast[nem[rginit[rostogolire de ape, ce-mi zbura pe dinainte,]mi smulgea privirea din ochi =i, cu iu\eal[de vijelie, o târa la vale pe cursu-i neoprit... Vârtejul ame\elii m[cuprinse... }nchisei ochii... dar, prin]ntuneric, r[mase]nc[viu =i]ngrozitor urletul clocotitor al apelor noianului... Trecu poate o clip[... Trecu poate un veac... cine =tie?... Deodat[un strig[t de groaz[se ridic[peste urletul clocotitor de pretutindeni:

— }napoi, cucoane!...

Zguduit, m[trezii parc[din somn... deschisei ochii... când privii spre dreapta, pe luciul apelor, un amestec de capete, de plete negre =i lungi, de picioare =i de mâini]nc[=i mai lungi, care se ridicau =i b[teau apa dezn[d[jduit, luneca cu iu\eal[de s[geat[pe creasta sclipitoare a undelor... Erau Sgribincea =i Hu\an, pe care =uvoiul]i m[turase ca pe dou[a=chii.

R[m[sesem stâlp]n mijlocul potopului; primejdia]ns[are mintea ei... F[r[s[-mi dau seama, arsei puternic pe Pisicu\a cu varga peste gât, cu furia ce \i-o d[dezn[dejdea =i groaza... M[sim\ii deodat[umflat pe sus, ceva p[ru c[-mi vâjâie pe la urechi, =uvoiul]ncremeni pentru o clip[, un zgomot surd de ape puternic fr[mântate]mi izbi auzul, muntele din fa\[p[ru c[se n[ruie peste mine =i, din cer, c[zui f[r[de veste n[prasnic pe p[mânt... Când m[dezmeticii, b[gai de seam[c[m[aflu pe malul cel[lalt al Tazl[ului... Pisicu\a, murat[ca un =oarece, tremura cum]i varga =i c[ta din când]n când cu groaz[ ]napoi... Desc[lecai, o frecai pe ochi, o tr[sei de urechi, iar ea, venindu-=i]n fire,]=i scutur[cu

putere de cutremur apa de pe dânsa,]mpro=când cu o ploaie m[runt[p[durile pân-]n dep[rtare...

“C-apoi asta-i curat pajur[, bre, nu-i iap[ca toate iepele...”

... +i Hu\an avuse dreptate: Pisicu\a zburase pe deasupra, nu trecuse prin Tazl[u...

M[uitai]n toate p[r\ile... Singur[tate =i pustiu!

Pusei la gur[dou[degete =i =uierai de amu\i urletul clocotitor al apelor... Ascultai... Nici un r[spuns de nic[ieri; pornii la vale cu Pisicu\a de dârlogi... apoi =uierai din nou... Din dep[rt[rile v[ii]mi r[spunse un alt =uierat puternic =i lung; plecai]ntr-acolo =i, peste pu\in, d[dui peste Sgribincea =i Hu\an, cu apa ciuruind de pe dân=ii, stând jos, la umbr[, pe marginea potecii =i legându-=i opincile desf[cute.

— Bun-ajunsa, m[i fl[c[i; ei, putut-a\i trece apa?

— Noi ca noi, da’ neata cum naiba o trecu=i, cucoane?]ntrebar[mira\i amândoi.

— Cum s-o trec?... ia c[lare, cum vede\i.

— Doar de-i hi zburat pe deasupra, zise Hu\an,]nf[=urându-=i pulpa cu târsânele; c[=uvoiul, cum vine el, r[stoarn[cât[mi \i-i stânca, da’ decum o gâzulie de iap[?

— A=a-i, m[i Hu\ane; da, vezi tu, bre, c[iapa mea nu-i stânc[, ci-i pajur[de-a lui popa Gheorghe =i zboar[pe deasupra, nu merge prin ap[ca to\i caii.

— Mai a=a... z[u!... Nu-\i face, c-a hi s[rit iapa naibii pe deasupra, c[altfel nu-i de chip; amarnic[vit[de cal, drept \-oi spune.

— Zi-i pajur[de-a lui popa Gheorghe, m[i Hu\ane, =i taci,]ncheie Sgribincea, sfâr=indu-=i de legat opincile.

Plecar[m cu to\ii pe potec[, la vale; iar Pisicu\a, slobod[, se \inea de noi cât colea. Treptat, valea se l[rgea =i, când soarele fu la trei p[r\i din drumul s[u pe ceruri, sosir[m la marginea Prelucelor sau, mai bine zis, la marginea unei m[ri]ncremenite =i netede ca fa\a unei oglinzi, ce se]ntindea str[lucitoare sub b[taia

razelor soarelui, pân[dincolo de hotarele ochiului... Erau Prelucele rev[rsate.

+i]n luciul acesta nem[rginit, pe care nici o adiere de vânt nu-l]nsufle\ea, mun\ii r[sturna\i, cu codrii lor cu tot,]=i oglindeau neclintite chipurile lor, pân[spre fundurile cele mai de jos ale adâncului... Mai jos, spre fund, mai spre adâncuri, ca =i pe o stavil[a nesfâr=itului, ochiul se rezema pe albastrul r[sturnat al bol\ilor cere=ti... Aceia=i nori r[zle\i =i albi, acela=i soare str[lucitor]nsufle\ea lumea nem[rginirilor de jos, ca =i lumea nem[rginirilor de sus... “Cine =tie?”... cugetam eu... dar Hu\an nu-mi d[du r[gaz pentru nici un soi de filozofie asupra aievei celor dou[lumi din fa\a mea, de=i a= fi]nclinat s-o iau drept aievea mai degrab[pe cea de jos, decât pe cea de sus, dup[cum de regul[cam pe dos am luat eu lucrurile mai totdeauna.

— Amu, cucoane, zise el, ’neata s[-ncaleci =i noi om merge-nainte, =i ’neata s[te \ii de noi, c[nu cuno=ti locul =i pe une locuri se fac =teoalne adânci; nu c[doar ai s[te-neci, da se duce iapa pân-]n urechi.

}nc[lecai.

Mun\ii din adâncuri]=i cl[tinar[piscurile lor cu codri cu tot, albastrul neted al cerului se frânse]n mii de buc[\i, nourii r[zle\i =i albi se izbir[unul]n altul, soarele se sf[râm[, luciul apelor se]ncre\i =i cercuri largi cu cre=tete str[lucitoare se mânau spre maluri, unele pe altele... Hu\an =i Sgribincea intraser[ ]n ap[... A=a-mi]nchipui c[uria=ii vor fi str[b[tut m[rile cu ap[pân[la glezne... Pisicu\a, care zburase prin aer peste =uvoaiele vijelioase ale Tazl[ului, acum se sim\ea umilit[oarecum, str[b[tând]ntinderile moarte ale acestei m[ri f[r’ de via\[... +i numai când apa]i venea pân[la gât, când adic[avea de luptat cu adâncul am[gitor de sub picioarele ei, numai atunci]=i]ncorda trupu-i ml[dios =i, potrivit pornirilor ei r[zboinice, vânzolea cu picioarele-i fine de o\el =i spinteca cu pieptul s[u puternic undele, care — spumegând de mânie =i neputin\[— se ab[teau umilite din calea ei,]n l[turi...

Cam tot dup[atâta timp de mers pe sub umbra p[durilor, sosir[m la Tazl[u.

Tr[sei la Ieremia Honcu, primarul locului pe vremuri, pe care]l cuno=team de mult. Sunt nume sugestive, care,]n cinci litere,]\i sintetizeaz[un portret]ntreg... Astfel e destul s[zici “Ieremia Honcu”, dar mai ales “Honcu”, pentru a \i se de=tepta]n minte chipul unui fel de uria= lung, dar nem[surat de lung, cu]ncheieturile trupului puternic legate, cu ni=te mâini ce-ar fi fost]n stare s[umfle]n bra\e un munte =i s[-l a=eze bini=or peste altul, cu un piept cât o fa\[de arie,]mbr[cat — pe cât se ar[ta de sub c[ma=a]ntredeschis[— cu un codru s[lbatic de p[r negru =i stufos, cu o barb[cum]i catranul, rar sem[nat[printre ciupiturile rari de v[rsat, cu ni=te ochi de taur, ce]ncremeneau pe om sub c[ut[tura lor, =i cu un glas!...

— Da bine, de unde c[zu=i la vremea asta, domnule? m[ ]ntreb[el, v[zându-m[intrând pe poart[=i f[r[a a=tepta m[car vreun “bine-am g[sit” de la mine.

+i sub r[getul lui de leu se zguduir[ ]mprejurimile.

— Ia, de pe dealuri, Honcule, =i uite-m[-s murat ca un =oarece... da-n sfâr=it, bine-am g[sit!

— Bine-ai venit... cu bine =i cu s[n[tate! M[Gavrile, ia vezi de cel cal! strig[el c[tre un argat.

Intrar[m]n cas[.

— Da-n sfâr=it, ce cau\i pe dealuri, =i de unde vii azi?

— Ce caut pe dealuri!... Pe dracu; azi vin de pe Gitioana.

— Tocmai de pe Gitioana!... +i cum trecu=i Tazl[ul?

— Prin nouri, Honcule; am o iap[care zboar[pe sus.

— Se vede c[glume=ti.

— Ba nici deloc; uite,]ntreab[pe fl[c[uanii i=tia.

— A=a-i, domnule Irimia, a=a-i, z[u!...]nt[rir[deodat[Sgribincea =i Hu\an; are o iap[cu Sarsail[-n pântece... pe noi ne-o furat apa la vale =i ’nealui o zburat cu iapa pe deasupra =iuvoiului.

— Mare \i-i minunea ta, Doamne!]ncheie Honcu, cl[tinându-=i rar =i cu mirare capu-i plin de plete; da dac[te-necai, omu lui Dumnezeu?...

— Ei, dac[m[-necam!... Dac[m[-necam, nu era s[porunce=ti azi, Honcule, nim[nui s[-mi frig[vreun pui =i nici nu era s[-mi dai ceva s[m[schimb, pân[s-or mai usca iste bulendre de pe mine.

— Femeie h[i, strig[Honcu, de se cutremurar[pere\ii casei; femeie h[i! ia vezi de-nchipuie mai iute de cea mas[, c[, uite, ne-au c[zut la gazd[musafiri fl[mânzi; =i ia vezi ni=te schimburi curate de primenit pentru dumnealui.

+i m[car c[nevasta lui Honcu nu era]n cas[, totu=i el vorbea cu dânsa ca =i cum ar fi fost de fa\[: doar Honcu, când vorbea de la el de-acas[, glasul lui r[spundea tocmai pe M[gura Mare =i când ar fi avut nevoie de chemat vreun v[t[jel de la comun[, care era de la dânsul cale de jum[tate de ceas, tot din cerdacul caselor lui l-ar fi strigat; astfel, se zice c[el da porunci satului]ntreg, strigând de la el de-acas[, =i c[tot satul rev[rsat pe vale]l auzea =i-l asculta. Din mijlocul norodului strâns]mprejurul lui, Honcu se ridica de la piept]n sus, peste marea de capete a tuturor... Pe un astfel de om nu putea s[-l cheme decât “Honcu”...

Iar când]ncepui a]ncerca primenelile lui Honcu, b[gai de seam[c[,]n pantalonii lui albi, ar fi putut intra de-a binelea doi brazi gemeni, iar]n c[ma=a lui cu bibiluri, o moar[de vânt!... Totu=i trebui s[m[pierd]n imensitatea acestor haine =i, când fu s[m[cheme la mas[, cu greu m[putur[descoperi cei de cas[.

St[tur[m la mas[sub un nuc din gr[din[.

— Da ori domnu Arsene de ce n-a fi dat azi pe la noi? zise el c[tre nevasta lui, dup[ce ne a=ezar[m la mas[.

— Ei, d-apoi lui domnu Arsene cine-i mai poate \inea socotelile? Când]l cau\i, nu-l g[se=ti, =i-l g[se=ti tocmai când nu-l cau\i... nu-i =tii obiceiul?

— Ai dreptate, nevast[... Amu trebuie s[fi stând dumnealui r[sturnat cu fa\a-n sus pe patul dumisale din p[dure, c-un picior

descul\ =i cu unul]nc[l\at, =i s-a hi uitând prin rari=te la stele ziua miaza-mare.

+i râsul omeric al lui Honcu zgudui casa.

— Da cine-i domnul Arsene, Honcule?]l]ntrebai eu.

— Ei... ai s[-l vezi dumneata, c[doar trebuie s[cad[el amu de undeva; domnu Arsene]i de la Ie=i =i vine la noi regulat]n fiecare var[; trebuie s[hi având el =i alt nume, da noi]l cunoa=tem numai pe numele de botez; pentru cine nu-l =tie, domnu Arsene]i o f[ptur[de om pe dos; da nu-i a=a, c[doar are dox[la cap =i-i cu tâlc la vorb[; numai cât are el, a=a, \âcnelile lui; altmintrelea-i om de toat[isprava.

+i nevasta lui Honcu, izbucnind]ntr-un hohot n[prasnic de râs, era cât pe ce s[ne stropeasc[pe to\i cu bor=ul pe care era s[-l soarb[din lingura aproape de gur[.

— Da ce te-apuc[, m[i femeie, zise Honcu jum[tate o\[rât, jum[tate de-abia st[pânindu-=i râsul; ci cat[-\i de mâncare =i ias[-\i din gând domnul Arsene... Iaca, domnule — zise el, adresându-se mie, — de când cu domnu Arsene, nu mai este de chip cu muierea asta a mea; o n[p[de=te râsul =i noaptea prin somn; tare m[tem s[nu-i fi c[zut domnu Arsene tronc la inim[, c[doar are chip frumos, bat[-l pustia, m[car c[-i numai o chi=c[tur[de om... Dare-ar dracu, fa nevast[, s[te z[psesc, c-apoi sfântu Neculai]\i =tie de =tire,]ncheie Honcu,]ncruntându-se glume\ la femeia lui.

— Apoi bine, Honcule, zisei eu, frumos, cu dox[la cap, cu tâlc la vorb[, apoi atunci ce fel de f[ptur[de om pe dos]i domnul Arsene al t[u?

— Apoi nu-\i spusei c[are el \âcnelile lui =i, când te ui\i la el, a=a, pe deasupra, parc[-i ca neal\i oameni... De altfel,]i om]n toat[firea =i cu mare socoteal[... Fa muiere, s[nu te-mping[p[catele, c[-\i sucesc gâtu ca la un pui de g[in[; ia mai vezi de cea garaf[, c[, uite, =i-o dat sufletu.

— Doamne, m[Irimia, zise femeia lui, sculându-se =i luând garafa ca s-o umple din nou, ai tu, a=a, ni=te glume de-ale tale, c[, z[u, faci pe lume s[cread[c[-i chiar a=a cum spui tu.

— Ei, d[, nu te mai bosumfla =i tu, fa nevast[; ce dracu, nu m[cuno=ti? Ia vezi de umple cea garaf[.

Sfâr=ir[m repede de mâncat, iar dup[-mas[eu m[retr[sei]n odaia anume hot[rât[pentru mine; noaptea sosi repede =i, de=i c[deam de somn, gândul meu totu=i nu se putea desp[r\i de dl Arsene al lui Honcu.

Dormii zdrav[n]n noaptea aceea =i aproape f[r[de visuri; cel mult dac[dl Arsene mi se ar[t[prin somn de dou[ori mai lung decât Goliat =i primblându-se m[re\, c-un picior descul\ =i altul]nc[l\at, pe creasta viforoas[a undelor Tazl[ului...

A doua zi diminea\[,]nainte de r[s[ritul soarelui, m[dusei la pâr`u, care curgea pe-aproape, cu gândul s[m[scald, dac-ar fi fost cu putin\[; dar cât pe ce s[nu mai cunosc Tazl[ul;]ntr-o noapte a=a sc[zuse, c[i se vedeau pietrele, =i se limpezise a=a,]ncât te prevedeai printr-]nsul.

N-apucasem]nc[bine s[m[vâr]n ap[, când iat[c[, tot dincotro venisem eu, z[resc, din dep[rtare, c[vine =i se]ndreapt[spre locul unde m[sc[ldam cineva necunoscut, dar un soi de cineva care, dup[vorba cu \âcneli a lui Honcu, nu putea fi decât dl Arsene... Astfel, de dup[spate =i prin dosul urechii stângi]i ie=ea, se prelungea =i se pierdea sus]n v[zduhuri ceva sub\ire =i lung, dar ceva nesfâr=it de lung =i de sub\ire... Era o pu=c[... De unde g[sise dl Arsene o pu=c[a=a de lung[, ca s[=i-o anine]n gât cu o curea adus[cruci= peste piept, n-a= putea spune; =tiu atâta: c[=i ast[zi m[ ]mpunge]n creier lungimea pu=tii d-sale; sau poate mi se p[ru mie a=a de lung[, numai din pricina nepotrivirii cu omul de o =chioap[ce o purta, sau, mai bine zis, a chi=c[turii de om, vorba lui Honcu... se poate!... Ceva se târa dup[dânsul pe p[mânt... Era pardesiul s[u lung,]mbr[cat numai pe-o mânec[, iar partea dreapt[a hainei r[m[sese]n voia]ntâmpl[rii, slobod[s[m[ture prundi=ul, dac[ar fi avut gust, sau s[fluture]n b[taia vântului, dac[numaidecât ar fi avut aceast[fantezie... Sosi pe mal =i,]n chipul cel mai obi=nuit din lume, se puse jos,

chiar lâng[straiele mele, se desc[l\[de botine =i de col\uni, vâr] câte un col\un]n fiecare botin[,]nghesui câte o botin[ ]n fiecare buzunar al pardesiului =i, suflecându-=i pantalonii numai pân[la glezne, intr[ ]n ap[, cu gândul, pe cât]n\elesei, de a o trece dincolo... Dup[cum se târâse pe p[mânt, a=a poala dreapt[a pardesiului se târa acum prin ap[, =i apa-i ajunsese pân[la genunchi, peste pantalonii sufleca\i pân[la glezne; iar dup[linia ce apucase pentru a trece curmezi=ul Tazl[ului, prubuluiam c[o s[se]mpiedice de picioarele mele, lungite pe sub ap[; =i cu toate acestea, existen\a mea]n mijlocul pâr`ului trecea pentru dl Arsene tot a=a de neb[gat[ ]n seam[ca =i acea a unui netrebnic mormoloc... Ceva se r[zvr[ti]n mine; dar iute iar[=i m[potolii... Am =i eu, ca toat[lumea, sl[b[ciunile mele, iar pentru oamenii care, sub forme neobi=nuite, ascund alc[tuiri temeinice suflete=ti, am avut]ntotdeauna o deosebit[sl[b[ciune; =i poate c[, mai la urm[, s[am =i dreptate... Pentru ce, adic[, mi-a= gâtui eu]mboldirile propriei mele firi, turnându-le]n tiparul sucit =i]ngust al “convenien\elor” me=te=ugite, =i a= trece]n ochii... celor pro=ti drept ceea ce nu sunt?... Pe cât mi se p[ru mie, deocamdat[, domnul Arsene era un original; iat[pentru ce prinsei numaidecât dragoste pentru el =i-i]ng[duii, pentru moment, s[m[a=eze]n mintea lui pe treapta netrebnic[a celor mai de pe urm[mormoloci... Am]ns[=i toanele mele de r[utate; astfel, când fu numai la câ\iva pa=i dep[rtare de mine, m[lungii pe spate, scosei picioarele afar[=i]ncepui a bate apa cu atâta furie,]ncât ridicai]n calea domnului Arsene o stavil[nestr[b[tut[de stropi de ap[... |i-ai g[sit!... Ca =i cum nimic neobi=nuit nu s-ar fi]ntâmplat, domnul Arsene]=i urma drumul netulburat, p[=ind metodic prin apa repede ce-i trecuse peste genunchi; str[b[tu ploaia n[prasnic[scornit[de mine, ie=i pe malul cel[lalt =i se]nfund[ ]n p[dure...

M[hot[râi s[-l urm[resc.

Ie=ii]ndat[din ap[,]mi umflai]n bra\e straiele de pe mal, trecui Tazl[ul de partea cealalt[, m[ ]mbr[cai iute =i m[ ]nfundai]n p[dure pe urmele domnului Arsene...

}ntâmplarea m[duse repede =i f[r[gre= drept la... vestitul pat al dumisale.

}ntr-un desi= de brazi,]nadins parc[ ]ntocmit pentru aceasta, domnul Arsene, cu degetele amânduror mâinilor]ncle=tate dup[ceaf[drept c[p[tâi, st[tea lungit cu fa\a-n sus pe o saltea groas[de cetin[, str[juit[pe margini de ni=te pari gro=i, b[tu\i \ap[n]n p[mânt, =i poate c[, vorba lui Honcu, se uita la stele ziua miaza-mare, prin bolta rar[de frunzi=... }ntr-o creang[ ]=i aninase pu=ca, iar]n alta pardesiul cu buzun[rile doldur[de botinele]nghesuite]n ele. Nu =tiu ce s-ar fi]ntâmplat cu linia orizontalei contempla\iuni a domnului Arsene, dac[vreun urs s-ar fi apropiat de domnia-sa; =tiu atâta c[aceast[linie nu se tulbur[deloc la apropierea mea, de=i c[lcam pe vreascuri destul de]ndesat =i de=i vreascurile trosneau sub pa=ii mei]ndeajuns ca s[trezeasc[din autosugestie =i pe un fachir indian...

M[oprii la câ\iva pa=i =i privirile noastre se]ncruci=ar[...

Iar]n clipa când ne privir[m, m[ ]ncredin\ai c[Honcu avea dreptate s[se gândeasc[pu\in la sfântul Neculai sau m[car la gâtul femeii lui... ca s[-l suceasc[cât de cât ca la un pui de g[in[... Un p[r negru =i plin, de la sine ondulat =i aruncat peste cap cu o ademenitoare ne]ngrijire, l[sa la iveal[o frunte larg[=i de o sculptural[regularitate; ovalul fe\ei, palid =i blajin, str[juit]mprejur de o barb[s[r[c[cioas[=i fantastic[, nasul drept =i statornic, mustea\a mic[=i]n bun[rânduial[, gura croit[pe un ve=nic zâmbet de fin[ironie, privirea-i, acum melancolic[=i vis[toare, acum vie =i t[ioas[ca ascu\i=ul unui brici, ar fi alc[tuit un model viu pentru o pânz[unde clasicismul s[-=i dea mâna cu decaden\a, Michelangelo cu Botticelli!...

Nu g[sii]ns[cu cale s[frâng linia orizontalei contempla\iuni a domnului Arsene, precum n-am g[sit niciodat[cu cale s[tulbur eu]nsumi unele viziuni scumpe mie...

+i domnul Arsene se ridicase]n ochii mei la treapta]nalt[a unei viziuni!...

}mi c[utai]nainte de drum =i m[mistuii]n p[dure...

. . . .

+i cum s-au mai zguduit pere\ii casei!... +i cum s-a mai cutremurat p[mântul sub r[getul de leu al râsului lui Honcu, când a aflat de ispr[vile mele cu domnul Arsene!...

A doua zi,]nainte de rev[rsatul zorilor, c[lare pe Pisicu\a, \ineam la gebea drumul spre Piatra.

Seara, pe]nnoptate, sosii acas[.

Aici alt p[cat.

D[dui peste o slujnic[nou[, tocmit[ ]n lipsa mea, =i care, prin urmare, nu m[cuno=tea.

— Da cine e=ti dumneata? m[ ]ntreb[ea r[stit, când d[dui s[descalec.

M[uitai de-aproape la dânsa prin]ntuneric =i numaidecât]n\elesei cum st[treaba.

— Acas[-i boierul, duduca? o]ntrebai.

— Da ce pofte=ti dumneata cu boieru =i cu duduca la vremea asta? Boieru-i dus =i duduca nu-i acas[.

— Apoi am s-a=tept pân-a veni ori boieru, ori duduca.

— Nu-\i spun c[boieru-i dus =i duduca nu-i acas[?... Hai, car[-te, c[chem sergentu; ce cau\i dumneata c[lare noaptea pe la casele oamenilor?

— Da cum te cheam[, nevast[?

— Ei, cum m[cheam[!... Sanda... =i ce pofte=ti?

— Uite, Sando, s[m[la=i s[stau ascuns colea-n cerdac, pân-a veni duduca.

F[r[s[zic[nimic, se repezi pe poart[ca un vârtej.

— Sergent!... Sergent!

Sergentul ie=i ca din p[mânt =i intr[cu Sanda iute]n ograd[.

— Ce-\i este, fa? Ce r[cne=ti a=a?

— Uite, dumnealui, =i ar[t[spre mine prin]ntuneric, vrea s[s-ascund[-n cerdac =i s[pândeasc[pe duduca când a veni.

Sergentul se apropie cu sfial[de mine =i, f[r[s[m[a=tept, aprinse un chibrit, de era cât pe ce s[-mi pârleasc[muste\ile.

— Bab[nebun[ce e=ti!... da doar aista-i st[pânu-to; ce dracu, nu-l cuno=ti?

Sanda r[mase ca tr[snit[.

— {[[ra, cucoane, d-apoi ce, p[catele, nu-mi spuse=i c[e=ti dumneata, de m[faci s[scol mahalaua?

— Ei bine, nu-i nimica, Sando; unde-i duduca?

— Peste drum, la domnu c[pitan; s[m[duc s-o chem?

— Cat[-\i treaba. Deschide =-a=terne, c[mi-i somn.

Sanda deschise,]mi a=ternu =i, sf[râmat de oboseal[, m[culcai. Dormii dus, iar a doua zi când m[trezii... eram acas[la mine.

APRECIERI

Nu se poate scrie despre Hoga= f[r[exprimarea mir[rii c[un astfel de poet a putut tr[i pân[la adânci b[trâne\e aproape necunoscut =i c[nici ast[zi nu a p[truns]n con=tiin\a public[... Izvorât[din mijlocul peisagiului moldovean, contopit[, am putea spune, cu muntele nem\ean, cu un material uman “specific na\ional”, scris[ ]ntr-o limb[=i cu un umor ce aminte=te pe Creang[, opera lui Hoga= nu e nici contemporan[=i nici m[car “specific na\ional[“, ci plute=te peste ras[=i peste timp... Ea dateaz[de cel pu\in trei mii de ani, din epoca poemelor homerice =i, prin violen\a liric[cu care sunt adorate for\ele naturii, de mai de mult, din epoca marilor epopei indiene. B[trânul acesta, pe care cu to\ii l-au v[zut ducându-=i trupul masiv adumbrit sub o p[l[rie uria=[, pe sub teii Copoului, n-a fost contemporanul nostru, ci un homerid din Ciclade; n-a fost un poet liric al naturii române=ti, ca dl Sadoveanu, de pild[, ci un aed din faptul lumii, când soarele era o divinitate real[=i r[s[rirea lui o transfigurare universal[, când toate fenomenele naturii se prezentau]n expresia concret[a unor for\e cere=ti, când umanul era amestecat indisolubil cu divinul, când totul era mit, pe vremea luptei Titanilor cu Olimpienii, a fioro=ilor Ciclopi cu un singur ochi, a Lestrigonilor, a Scilei =i a Caribdei, a vânturilor sc[pate din pe=tera lui Eol, a Hiperboreilor, a Centaurilor =i a Lapi\ilor, a lânei de aur, a tuturor minunilor *Odiseei* =i a tuturor faptelor eroice ale *Iliadei*.

EUGEN LOVINESCU, Scrieri, 5, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, 1970, p. 82—83.

Opera lui Calistrat Hoga= nu e citit[=i]n jurul ei plute=te o adev[rat[legend[. Autorul e privit de unii ca un prozator miraculos, concurent al lui Creang[=i al lui Sadoveanu. Cutare critic care-i descoper[note homerice]l socote=te “un fenomen izolat”. Nimic]n fond mai specific, =i]n acest]n\eles mai banal românesc, decât literatura lui Hoga=, concurat[prin chiar

specificitatea ei de Eminescu =i de Sadoveanu. Hoga= scrie independent de Sadoveanu =i are nuan\a lui particular[. Genul este acela=i. A=a cum Sadoveanu porne=te la vânat =i pescuit]n c[utare de aer deschis, de hran[s[n[toas[=i simpl[, =i de priveli=ti s[lbatice, Hoga= porne=te]n mun\ii Moldovei. Drume\ie =i osp[tare, acesta este tot cuprinsul operei. Crea\ia obiectiv[este integral absent[, fie =i]n modul epopeic al lui Sadoveanu. Privat de =ira spin[rii, jurnalul de c[l[torie al lui Hoga=, excep\ional prin sugestiile lui, trebuie s[fie l[sat]n cele din urm[din mâini, c[ci devine monoton. G. Ibr[ileanu a t[iat mult din paginile lui Hoga= =i zadarnic s-ar mai ad[uga câ\iva metri din frumoasa, dar interminabila molusc[. }ntre cele dou[culegeri, *}n mun\ii Neam\ului =i Amintiri din c[l[torie*, nu este absolut nici o diferen\[de nivel. Orice propozi\ie critic[se poate sus\ine cu citate luate deopotriv[dintr-un volum sau din altul. Hoga= nici n-ar fi putut scrie altceva, inventând. El e un diletant superior, cu o singur[coard[, =i ca atare un scriitor minor. }ns[un minor mare.

GEORGE C{LINESCU, *Istoria literaturii române de la origini pân[ ]n prezent.* Edi\ia a II-a, rev[zut[=i ad[ugit[, Editura Minerva, Bucure=ti, 1986, p. 669.

Hoga= este un autor st[pân pe o incontestabil[putere verbal[. Abunden\a cuvintelor, pl[cerea pe care o produce varietatea lor caleidoscopic[, este la Hoga=, ca =i la Creang[, unul din resorturile sale stilistice cele mai evidente. Ajungând la V[ratic, el admir[pe drumurile mân[stirii cum se]ncruci=eaz[*“moda lumeasc[cu uniforma bisericeasc[: rochia cu rasa, com[nacul cu p[l[ria, mâna goal[cu m[nu=a, m[t[niile cu evantaiul, umilitul papuc pe talp[cu]ndr[zne\ul c[lcâi «Louis Quinze», negrul posomorât cu toate culorile din lume, g[itanul cu dantelele, smerenia cu]ndr[zneala =i,]n urma tuturor, ipocrizia cu sufletul f[r[ascunsuri!...”* Alt[dat[,]n timpul somnului agitat pe H[l[uca, i se pare c[vede]n vis *“zgrip\ori cu gheare colosale, grifoni]naripa\i, bazilici cu ochii de j[ratic, crocodili cu râtul de porc =i cu pumnale]n loc de din\i; apoi, un furnicar mi=uitor de fiin\e mici, cu ochii]n trei col\uri, cu boturi lungi, cu trei picioare, cu labe de mâ\[, cu nasuri sucite, cu coarne uria=e, cu ghimpi, cu p[r, cu pene, cu catalige...”*. }n astfel de acumul[ri enumerative sim\im l[murit c[dicteaz[nu numai necesit[\ile viziunii, dar =i pl[cerea de a desc[tu=a

=uvoiul viu al cuvintelor. Din acela=i motiv psihologic al]ncânt[rii verbale provine =i epitetul rar, de provenien\[cult[,]n expresii ca “fripturi anahoretice“, „covrig fosil“, „ospe\e viteliane“, „lumin[ogival[“ etc., un procedeu prin care Hoga= se]nrude=te cu scriitorii curentului intelectualist =i estet.

TUDOR VIANU, *Arta prozatorilor români*, Chi=in[u, Casa de editur[Litera, 1997, p. 241—242.

Din punct de vedere stilistic, Hoga= e un homerid prin bog[\ia =i plasticitatea epitetelor, cele mai multe având drept scop hiperbolizarea obiectelor =i oamenilor sau, dimpotriv[, diminuarea lor. La el totul e colosal sau pitic. Lupta Pisicu\ei cu o musc[cap[t[propor\ii supranaturale, afl[m c[Pisicu\a “sorbea =i]=i umfla pieptul s[u puternic cu jum[tate din atmosfera p[mântească[”. Ca =i Odobescu, Hoga= folose=te citatul erudit]n scopuri umoristice. Dup[un vers din *Eneida* lui Virgiliu, bure\ii care-i mai r[mân pe fundul traistei sunt *rari nantes in gurgite vasto*, câ\iva navigatori pe]ntinsul ocean. Pe ace=ti din urm[“troieni” autorul]i consum[frip\i. Preocuparea de ritmul muzical al frazei =i de efectul sonor al cuvintelor este vizibil[ ]n descrierea unei furtuni (]n *Singur*) pe care Caragiale o]nv[\ase pe de rost. Mai pretutindeni de altfel Hoga= este foarte atent la compozi\ie, adic[un prozator baroc, manierist, f[r[bizarerii. El are ca =i Odobescu predilec\ie pentru lexicul arhaic sau popular cu unele regionalisme, neexcluzând neologismul *(genucl[rodomontad[)*. Tonul jovial de epopee eroi-comic[ne]ntâmpin[peste tot. La o stân[c[l[torul se ap[r[de câini cu un par, ca Rinaldo cu lancea,]n timp ce Pisicu\a]n=fac[un câine de ceaf[cu din\ii. Bucatele preg[tite la stân[sunt ca pentru uria=i. M[m[liga e o “stânc[gigantic[rupt[din munte” =i e t[iat[de un cioban cu a\a, precum globul]n meridiane =i paralele. Alt cioban toarn[“]ntr-o z[gârn[pântecoas[jinti\a cald[dintr-un ceaun negru =i larg”. Un ca= este “mare cât un pântece de patriarh”. Usturoiul se m[nânc[numai cu ap[=i m[m[lig[, “ucis cu coaj[cu tot“.

AL. PIRU, *Istoria literaturii române*, Editura “Grai =i suflet — Cultura na\ional[”, Bucure=ti, 1994, p. 154—155.

Dac[analiz[m limbajul hoga=ian, plasticitatea imaginii, lava fumegând[, str[lucitoare, luxuriant[, care]ncearc[s[dea forme aproape \ip[toare

peisajului, scriitorul din a c[rui pan[s-a n[scut aceast[incanta\ie de cuvinte]=i g[se=te semeni]n literatura noastr[pe de o parte]n contemporanul s[u Eminescu, a c[rui proz[nu se deosebe=te uneori de a lui Hoga=, iar pe de alt[parte]n lirismul poematic sau turnat]n proz[al Hortensiei Papadat-Bengescu, la]nceputurile literaturii ei senzual-incantatorii.

I. NEGOI|ESCU, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, Bucure=ti, 1991, p. 128.

La Hoga= cultul priveli=tilor de natur[st[ ]n echilibru cu sl[biciunea pentru episodicul anecdotic, pentru spectacolul comediografic ob\inut prin acumul[ri portretistice autonome: p[rintele Gherm[nu\[, crâ=marul Avrum =.a. Tr[s[turi comune, u=or]ngro=ate, dobândesc sub lupa m[ritoare a scriitorului relief hiperbolic,]n bun[tradi\ie romantic[. Cu adaosul c[fa\[de Altdorfer, Tieck sau Hugo, Calistrat Hoga= este st[pânit de grosolan, mi=carea personajelor le]ncarc[de impulsuri dezl[n\uite =i le satisface poftele pantagruelice. Prin aplecarea spre enorm, prin capacitatea de homerizare modern[, Hoga= este un romantic des[vâr=it. Scriitorul proiecteaz[o imagina\ie tropical[... pe un fond de sensibilitate mitic[=i livresc-poematic[. Este]nc[o individualitate]n m[sur[s[diferen\ieze printr-o prezen\[specific[profilul mi=c[rii noastre romantice...

HENRI ZALIS, *Romantismul românesc*, Editura pentru literatur[, Bucure=ti, 1968, p. 63—64.